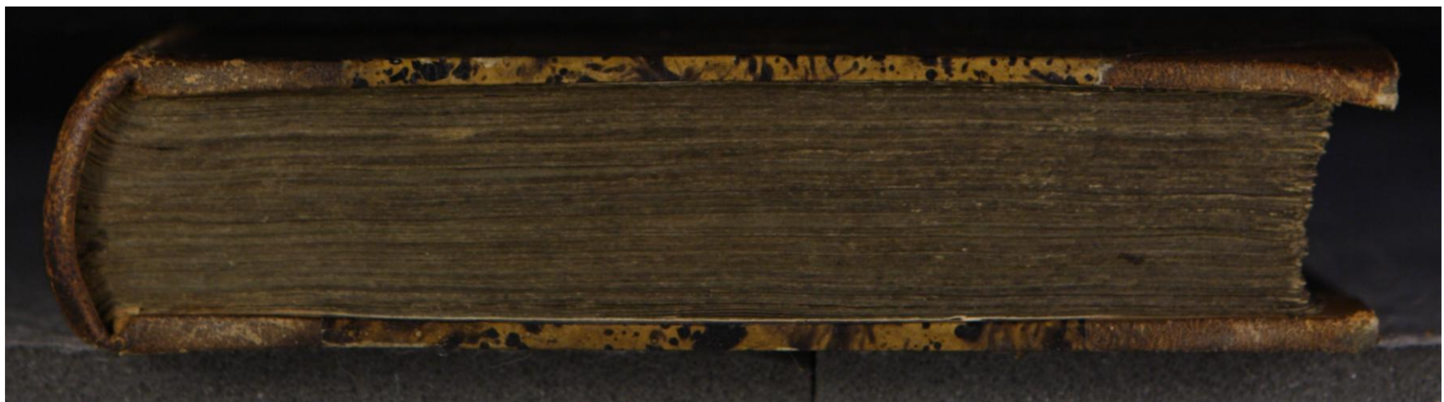

N. N. Colding,
Historier Sententzer
oc
Exempler
af
d. Hell. Scrifft.
Kbh. 1567.

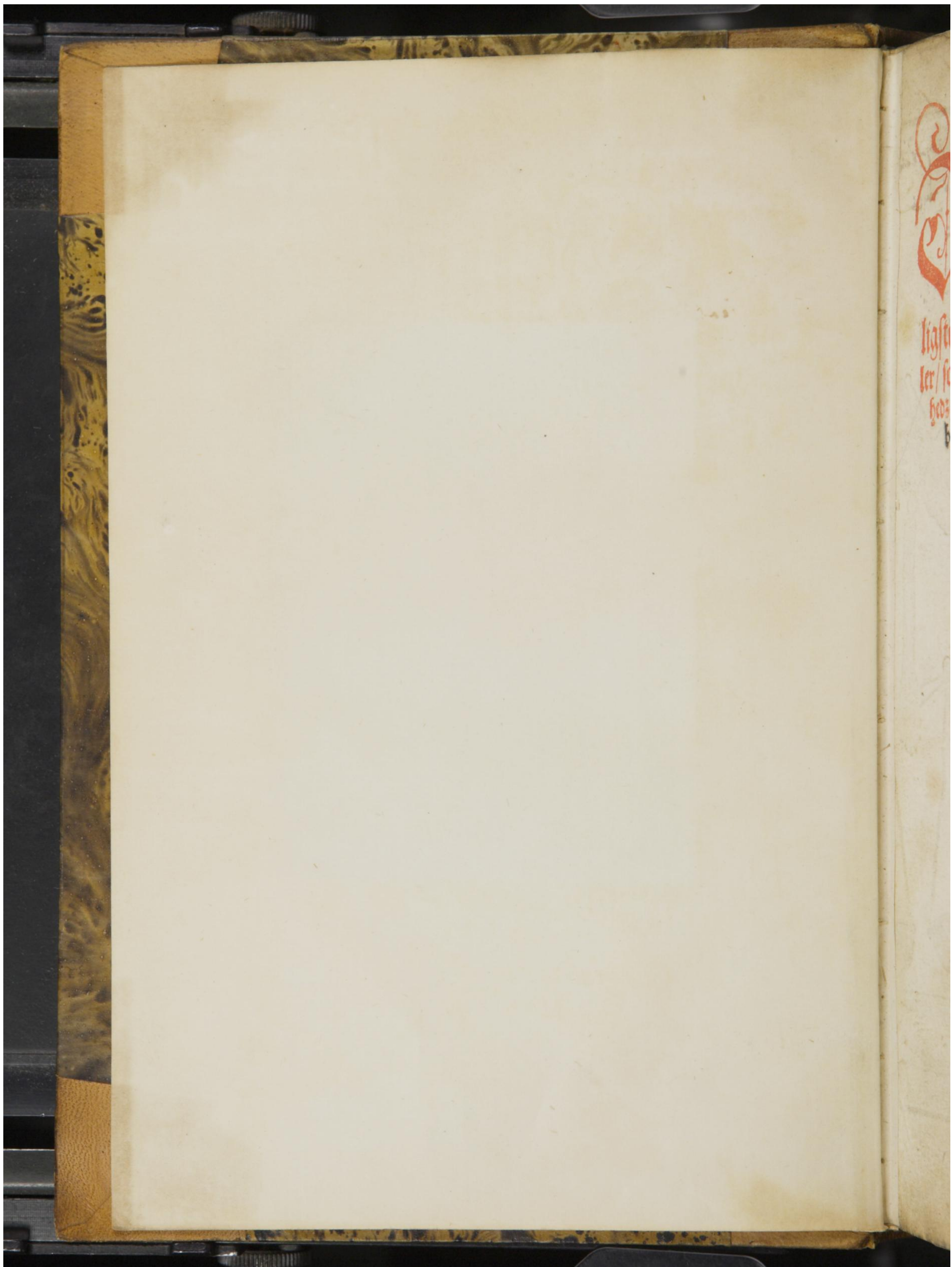

216.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

De Besynderligste Historier / Sententzer oc Exempler / som findis i den hellige Scrifft / om Øffrigheds Kald / Regiment oc Bestilling : Vddragne aff Bibelen ordentlig / fra den Første Mose Bog / oc indtil enden i det Ny Testament / Met en gantske kort Paamindelse til Øffrighed forklarede.

Ved

Niels Nielsen Colding.

Ex mandato Regiæ Maiest: proprio.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Laurentz Benedicht.

Cum gratia & priuilegio Regiæ Maiestatis.

1567.

Det 1.
Jeg er HERren
din Gud/Du skalt
icke haffue frem-
mede Guder for
mig.

Det 2.
Du skalt icke tage
Herrens din Guds
naffn forfengelige.

Det 3.
Du skalt komme
ihu/at hellig giøre
din huile dag.

Det 4.
Du skalt hedre din
Fader oc din Mo-
der/ at du maat le-
ge leffue paa jordē.

Det 5.
Du skalt icke ihiel-
sla.

Det 6.
Du skalt icke be-
driffue Hoer.

Det 7.
Du skalt icke stiele.

Det 8.
Du skalt icke bæ-
re falskt vidnisbyrd
imod din næste.

Det 9.
Du skalt icke be-
gære din Næstis
Huss.

Det 10.
Du skalt icke be-
gære din næstis
Hustru / Suend/
Pige/Oxe/ Asen/
eller noget som
hannem tilhør.

1567.

Et er en synderlig Naade aff
Gud/
It Kongeligt vold at føre:
Oc nogerlund kunde Guds vilie
oc Bud/
Sine Land til beste/ at giøre.

Dog mange de meene/ at huer for sig/
Kand selff vel saadant raade:
Men Viise/ maa kiende det visselig/
At være Guds haand oc Naade.

Da huad sig oc en Offrighed/
Bør mest at tage til sinde:
I denne Figur met stor beskeed/
Kant du optegnet finde.

Først seer du paa hans Hoffued sæt/
Aff Guld en Krone met ære:
Den mercker/ at hand sin Maiestet/
Met Viisdom oc Tro skal bære.

Der nest/ hannem for sit Bryst mon staa/
De x. Guds Bud saa rene:
At hand skal tencke der alle tid paa/
Sin Gud/ oc Neste at tiene.

Hand fører vdi sin høyre haand/
Sit Suerd/ der met at rette:

 Om

Om nogen vil ſaadan Guds Bud oc bond/
Aff trotzeligt mod forgette.

Men ſtrax der hoſſ en Vect du ſeer/
Den venſtre haand at bære.
At hand ſkal tencke vel tit oc meer/
Huor ſtraffen bør ſtiff at være.

Der til hør ſtor beſindighed/
Den Gud oc ſelff mon forde:
At plicten jo icke met ſin grumhed/
Skal større end Brøden vorde.

Der neſt hand oc ſit eget ſind/
Skal offueruеye til lige.
Oc legge der paa ſtor flid oc vind/
Huad hand ſkal giøre / oc ſige.

Siden ſkal hand oc ſit gantſke Land/
Met Vect oc Maal beprydе.
At ſkæl kand ſke blant alle Mand/
Som Kiøb oc Sal vil nyde.

Det er ſtor Synd at ſee der til/
At huer maa frilig føre
Saa ſin forprang: at huad hand vil/
Maa frit mod huer Mand giøre.

Saa er en KONGE vdi Guds ſtædt/
At hielpe huer Mand aff fare.
Det hand oc for den ſiſte Ræt/
Skal SELF vndgielde oc ſuare.

Niels Hemmingson

Doctor / Ynsker den Christne Læsere / Naade / Barmhiertighed oc Fred / aff Gud Fader / ved vor HErre Jhesum Christum / vor eniste Meglere oc Salig-giørere.

DEn Hellige Prophete oc Konning Dauid vdi den 119. Psalm siger saa. Dit Ord er mine Føders Lycte / oc it Liuss vdi mine Veye. Jeg suer oc vil det holde / at ieg vil skicke mig effter din Retfærdigheds Ræt.

Denne Lærdom oc dette Kongelige Exempel bør alle Gudfryctige Menniske / vdi huadsomhelst Kald eller Stat de vdi ere / sette sig faare / oc ingen ting angribe / vden de der om ere visse aff Guds ord: Huilcket de skulle efterfølge / ligeruiss som en om mørck nat efterfølger en Lycte / paa det hand icke skal falde eller støde sig / Fordi at Menniskens Viisdom / Raad oc Anslag haffue ingen varig bestand / vden de følge denne Regel. Men Gud lader dennem vel følge deris egen Viisdom oc skarpsindighed / indtil de lære at det er sant som den hellige Prophet Jeremias siger / vdi det ottende Capitel. De haffue bortskut Guds Ord / huad kand Viisdom gaffne dem?

Der faare setter Köning Dauid sig Guds Ord faare / som en Regel vdi sin bestilling oc Kald / oc Suer der hoss / at

hand vil holde sig effter Guds Retfærdigheds Ræt/ det er effter samme Regel/ som Gud hannem faaregiffuit haffuer.

Huo sig holder effter denne Regel/ oc følger dette Dauids exempel/ hand kand icke fare vild / thi disse tuende ting/ ere de ypperste vdi al Bestilling / Først/ at vide huad mand giøre skal/ der nest at kunde det viislige vdrette. Det første lærer Regelen/ Det andet seer mand vdi Exempel.

Den som her effter skicker sig/ haffuer der aff dubbelt fruct. Først om hans Kald oc Bestilling lyckis hannem Gud til ære oc andre til gode/ glæder hand sig vdi HERREN/ tacker hannem/ fremmis ocsaa oc forbedris dag fra dag/ meer oc meer/ vdi de Gaffuer som hans Kald oc bestilling anrørendis ere/ effter Christi Foriettelse / **Den som haffuer skal giffuis**/ det er/ Den som ret bruger sine Gaffuer/ hand skal fremmis oc forbedris met flere Gaffuer. Der nest om det gaar tuert imod/ oc hans Kald oc Bestilling lyckis hannem icke effter sin begæring / da haffuer hand dog en god Samuittighed/ at hand haffuer fult den Regel oc Befalning effter som Gud haffuer hannem faaregiffuet vdi sit hellige Ord. Denne gode Samuittighed/ som er Guds vidnisbyrd / at mand haffuer ret giort/ er meget bedre end al Verdens godz/ Praal/ Rigdom oc Medgang.

En Gudfryctig Hussfader som skicker sig effter den Regel/ som Gud hannem haffuer faaregiffuit / Gaar det hannem lyckelig oc vel / priser hand Gud oc tacker hannem for sin Benedidelse / Gaar det anderledis / oc hand haffuer dog fult sin Regel effter / glæder hand sig vdi en goder Samuittighed/ oc er taalmodig vnder sit Kaars som Gud lader hannem paa komme.

Paulus Apostel haffde Befalning aff Gud/ at Predicke Euangelium/ Denne Regel fulde hand flitelige effter aarle oc silde / met stor møde oc arbeyde / dog gick det hannem icke

altid effter hans vilie / Men maatte vndertiden lide Hunger oc Kuld / forsmælse oc Forfølgelse / Ja paa det sidste miste liffuit. Huad siger Paulus vdi denne Forfølning? **Denne er vor Berømning** (siger hand) **At vor Samuittigheder bær Vidnisbyrd met oss.**

Joseph vdi Egipten viste denne Regel / at hand skulde tiene sin Herre met tro oc ære / lige som HERREN selff. Effter denne Regel skickede hand sig altid met allerstørste flittighed / Men huorlunde gick det hannem? Hand bleff kast vdi Fengsel oc vaar der lang tid. Her siuntis hand at være plat fordærffuit / oc hans wuenner meente at det vaar alt vde met hannem. Men den fromme Joseph trøstede sig met Guds Vidnisbyrd / det er / met sin gode Samuittighed / oc der aff haffde større glæde vdi sit Fẽgsel end Pharao vdi sin Kôgelige Palatz. Ja der vdoffuer i den taalmodighed bleff hand begaffuet met større Gaffuer / end hand haffde tilforn / oc siden bleff befriet aff sit Fengsel met stor glæde / alle sine Venner oc det gantske Egiptiske Rige til stor gaffn oc forbedring.

Der faare er det raadeligt / at huer som er kaldet til nogen Bestilling / enten vdi Huss / eller i Kircke / eller vdi Verdzlig Regimente / at hand veed sin Regel hand skal skicke sig effter / oc seer der hoss til Exempel / vdi huilcke Regelen malis oc vdtryckis / saa at mand icke alleniste forstaar aff Regelen huad mand giøre skal / Men oc seer vdi Exempel / huorlunde mand giøre skal. Thi Regelen giffuer *Sapientiam*, det er / Forstand / paa huad som ræt oc wræt er. Exempel giffuer *Prudentiam*, det er / Forsictighed oc fornumstighed / at mand acter / naar oc huor mand kand det som Ræt er bestille / oc det som wræt er / affuerie.

Nathan viste vel denne Regel / at hand skulde straffe Konning Dauids Hor oc Mord. Thi Gud haffuer befalet

alle Guds Ords tienere/ at de skulle straffe Synden i huor den findis. Men hand icke her brugede sin Viisdom vden forsictighed. Der faare sette hand Dauid it Parabel faar / om en Mand som haffde Hundrede Faar / som dog tog en fattig Mands eniste Faar/ som hand føde ved sit Bord/ fra hannem. Huor vdaff Dauid forstod sin skyld oc giorde Penitentz.

Naar Forfarenhed kommer til Regelen oc Exempler/ bliffuer mand diss vissere/ oc alting met større beskeed vdrette kand. Regelen skal tages aff Guds Ord oc befalning. Exempel giffuis faare vdi Historier / Forfarenhed giffuer alderdom/ brug oc lang øffuelse.

Den som disse try stycke til sammen haffuer/ hand er Viiss/ forsictig oc forstandig. Det første oc det andet kand læris aff Bøger / det tredie giffuer tiden oc øffuelse / huer vdi sin bestilling.

Der faare haffuer mange Philosophi screffuit/ somme om Hussholdning/ somme om Verdzlig Øffrighed/ somme om deris leffnet som ingen besynderlig bestilling haffuer.

Men de som Historier scriffuer / giffuer her paa Exempel vdi begge parte / det er baade om de som haffuer Ræt giort effter deris Kalds Regel oc Embedis vdkræffuelse. Oc om de som haffuer forseet sig imod deris Regel oc Bestillings vilkaar.

Desligest haffuer ocsaa mange iblant Christne screffuit oc sammenset aff Guds Ord baade Regle / oc giffuet Exempel faare om Hussholdning/ om Kircke regimente oc Christelig Øffrighed/ oc haffue der met søgt Guds ære/ den hellige Kirckis opbygning/ oc menige mands velferd oc salighed.

Vdi blant disse er oc denne Viise / Gudfryctige oc forstandige Mand/ Mester Niels Nielsen/ Canick vdi Roskild/ vor allerkieriste naadigste Herris Konnig Frederichs den an-

anden ꝛc. Hoffpredickere / som haffuer vdi denne Bog sammen screffuit met stor flid/ baade Sententzer (eller Regle) oc Exempler / aff den hellige Scrifft / lige effter Bibelens lob/ fra første oc til sidste / om Verdzlig Offrighed / Konger / Dommere oc andre som Verdzlige Befalning haffuer offuer andre / Saa at hand giffuer dennem faare vdi Regle oc Sententzer / huad dennem bør at giøre / oc setter der hoss Exempler/ vdi huilcke de see kunde/ huorledis de skulle forsictige vdrætte det som dennem viislige faaregiffuis vdi Sententzer oc Regle/ saa fremt som de ville være/ hede/ oc kaldis Christne Konger/ Regentere oc Dommere ꝛc.

Denne Bog haffuer forneffnde Mester Niels Nielsen/ Kolding / aff Kong: Maie: befalning ladet offuerseet aff Theologis som læss den hellige Scrifft/ vdi Kongelig Vniuersitet her vdi Kiøbenhaffn/ huilcke som tyckte saare nytteligt at være/ at hun kommer vd paa Prenten/ forhaabendis/ at hun skal komme mange til Lærdom oc vnderuissning / Icke aleniste de som ere vdi Offrigheds Befalning/ men oc Vndersaattene/ Thi Offrighed haffuer her nocksom baade Sententzer/ Regle oc Exempler at skicke sig Viislige oc fornumstige effter/ Oc Vndersaattene lære/ huad det er en saare stor oc drabelig Befalning de haffue aff Gud som ere vdi Offrigheds Befalning/ Oc ere der faare plictige/ saa fremt som de icke ville falde vnder Guds Heffn / at ære dennem / at bede flitelige for dennem/ at vere dennem lydige vdi al tilbørlighed/ Effterdi at Offrighed icke bestiller sine egne ærinde / Men ere sette vdi Guds stæd / at affuerie Lands oc Rigers wuenner / At beskytte huer vdi sit Kald / paa det at mand maa leffue vdi Gudfryctighed oc ærlighed.

Der faare rader ieg baade Offrighed oc Vndersaattene/ at de io flitelige læse denne Bog / oc skicke sig der effter met al Gudfryctig paakaldelse/ saa meget som muligt kand være.

Oc betencke aluaarlige/ at Gud vil icke haffue wstraffet/ huer-
cken hoss Øffrighed eller Vndersaattene/ om de icke giøre det
som dennem bør at giøre. Forbandet (siger Propheten)
Er den som giør HERRENS gierning suigac-
telige. At denne Prophetiske Sententz er visse oc fast/ saa wi
at see paa den yderste Dommedag. Der faare er det oss raade-
ligt/ huad heller wi ere store eller smaa / Konger eller Bøn-
der/ at wi daglige bede den almectigste Gud/ at hand vil giff-
ue oss den hellig Aand / oc affuerie vor Arffuefiende Dieffue-
len fra oss/ styrcke vore Hierte vdi en stadig tro til sig/ oc Re-
gære oss saa/ huer vdi sin Bestilling/ at Gud kand der aff pri-
sis/ den Christne Kircke opbyggis / oc at wi endrectige maa
leffue vdi all Gudfryctighed/ tuct oc ærlighed.

Kand vel skee/ at der nu kand findis nogle spitzige Men-
niske/ som tør sige: Huad giordes behoff/ at drage disse Sen-
tentzer oc Exempler tilsammen om Øffrighed. Mand vil saa
meget tale om Øffrighed / Huer maatte heller tage sig selff
vare. Huo veed ey huad hand giøre skal? Huo er saa wfor-
standig/ at hand veed ey huad Ræt oc wræt er? Dennem som
dette faaregiffue/ vil ieg haffue suaret met den Hedenske Pro-
phetis Hesiodi Ord / som saa siger. Der findis try slaus
Menniske. De første (som ere de aller beste) ere de/ som vide
selff huad Ræt er/ oc der effter ret Raade oc forsictige vdrætte
deris Bestilling. De andre (som ere ocsaa gode) ere de som
icke selff vide det som Ræt er/ men dog ere dennem lydige/ som
viislige Lære oc raade kand. De sidste ere de/ som huercken vi-
de selff oc icke heller ville lyde andre / Disse (siger hand) ere
aldelis wnyttelige oc kunde intet til gode eller gaffns vdrette.

Der faare suarer ieg saa. De første som veed selff huad
Ræt er/ ynsker ieg Naade aff Gud/ oc daglige formerelse vdi
Viisdom oc forstand/ oc haabis ieg/ at disse gierne vnde/ at

andre

andre maa oc forbedris. De andre som icke selff saa fuldkommelige vide/ alt det som en Øffrigheds Embede er anrørendis/ de tage vel denne Bog til tacke / oc sette sig disse Regle oc Exempler faare/ oc lade sig der aff Vnderuise/ Gud til ære/ sig selff til salig Lærdom / oc deris Vndersaatte til glæde. Den tredie Hob/ som huercken veed selff oc icke ville heller lære aff andre / vil ieg intet haffue met at skaffe. Men aleniste ynsker dennem it sunt Hoffuit/ at de kunde met tidē kiende sig selffue/ oc siden lære vdaff andre/ huad dennem selff fattis/ oc icke fordømme oc foracte det som de vdi sandhed ingen forstand haffue paa.

Kand vel ocsaa skee/ at nogen vil sige / naar mand leß denne Bog/ at i denne Bog noget vndertiden sigis for skarpt. Der suarer ieg saa til. Est du wskyldig/ tack Gud oc vnderuiß dennem som skyldige ere / oc bed for dennem at Gud vil naadelige omuende dennem fra deris onde veye. Men est du skyldig/ da tenck at det sigis dig til gaffn/ om du vilt lade dig vnderuise / oc betenck den Viise Salomonis Sententz / som saa lyder: **En obenbare straff er bedre/ end en hemmelig kierlighed. De Saaer som den giør som elsker oß / ere oß bedre / end hans suigactige kyß som hader oß.**

Saa beder ieg nu dig O Himmelske Fader / at du for din kiere Søn Jhesu Christi vor Herris oc eniste Saliggiøreris skyld/ giffuer vor naadige Herre oc Konning/ din Hellig Aand/ Viisdom oc forstand at frycte dig/ oc Regære sine Land oc Riger dig til loff/ oc oß Vndersaatte til Fred/ Rolighed/ Gudfrycthighed oc ærlighed. Desligeste beder ieg dig O Himmelske Fader / at du giffuer Danmarcks Rigis Raad/ den menige Adel/ Dommere/ Klercke/ Borgere/ Bønder oc Embitzmend / din Naade / at huer effter sin Stat søger din

ære/

ære / oc vdretter sin Bestilling met tro oc met ære / Dig til loff oc Danmarckis Rige til gode oc bistand. O Himmelske Fader / giff oss alle at wi maa beholde dit salige Ord wbekrencket / oc at wi effter samme Ords Regel / oc effter dine Børns Exempel kunde skicke vort leffnet / vdi al kierlighed oc endrectighed / paa det at wi maa findis alle glade paa den yderste dag / naar huer skal dømmis effter sine gierninger. Dig som er ene en euig Gud / Fader oc Søn / oc Hellig Aand / ske loff / Priss / oc ære euindelige.

AMEN.

Anno domini, 1 5 6 7.

Det

De Beſynderligſte

Hiſtorier oc Sententzer / ſom findis i den hellige Scrifft / om Øffrighed / deris Kald oc Regiment: Vddragen aff Bibelen ordentlig/fra den Førſte Moſe Bog/ oc indtil den ſiſte Sententz / ſom ſynderlig findis om Øffrighed i det Ny Teſtament/ Met en gantſke kort Paamindelſe til Øffrighed forklaret.

Ved

N. N.

C.

Pſal: 2.

Saa lader eder nu Vnderuiſe i Konger / Oc lader eder tucte i Dommere paa Jorden. Kyſſer Sønnen / at hand bliffuer icke vred / oc i omkomme paa veyen/ Thi hans vrede ſkal ſnart optendis/ Men ſalige ere alle de ſom tro paa hannem.

Diſcite Iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Ex mandato Regiæ Maieſt: proprio.

TJl en Fortale paa denne lille
Bog / vil Jeg scriffue den Lxxxij. Psalme / som er en skarp oc aluaarlig Paamindelse oc Formaning til al Øffrighed / At de skule skicke huer Mand / fattig oc rig Low oc Ræt / saa fremt de icke ville haardelige straffis / aff den HERRE oc Gud / som haffuer skicket dem til saadant Regiment / oc sider oc Selff mit iblant dem i Dommen.

Jtem / En part aff det Første Capitel vdi Salomons Ordsprocks Bog / huor Visdom beklager sig / at der vil ingen høre oc lyde hende / Men huer gaar effter sit eget Raad oc Sind: Jnd til / hand er baade paa Legemens oc Sielens vegne jammerlige forderffuit oc omkommet.

Den

Den LXXXII. Psalme liuder saa.

Ud staar i Guds Menighed/ oc er Dommere iblant Guderne.

Huor lenge ville i Dømme wræt / Oc fremdrage de Vgudeligis Personer/ Sela.

Skicker den Fattige oc Faderløse Ræt/Oc hielper de ælendige oc nødtørtige til Ræt.

Redder den Ringe oc Fattige / oc frelser dem aff de Vgudeligis vold.

Men de lade dem icke sige / oc acte det icke/ De gaa stedse hen i Mørckhed/ Der faare skulle alle Landens Grunduolle falde.

Jeg haffuer vel sagt / J ere Guder/ oc alle sammen den høystis Børn.

Men i skulle dø som Menniſken/ Oc som en Tyran gaa til grunde.

Gud giør dig rede / oc Dømme Landet/ Thi du eſt Arffherre offuer alle Hedninge.

Saa taler Salomon om Viſdom i ſit Ordſprock/ Første Capitel.

VIſdommen beklager ſig der vdi/ oc lader ſig høre paa Gaderne. Hun rober i Dørren/ hoſſ Porten faar iblant folcket/ Hun taler ſine ord i Staden. Huor lenge ville i Vanuittige være vanuittige/ oc de Beſpottere haffue lyſt til beſpottelſe / Oc de Skiødiſløſe hade Lærdom ? Vender eder til min ſtraff. See/ Jeg vil vdſige eder min Aand / oc kundgiøre eder mine Ord.

Efftérdi ieg da rober/ Oc i ville icke / Jeg vdrecker min haand/ Oc ingen acter der paa / Oc i lade alle mine Raad fare/ Oc ville icke min ſtraff. Da vil ieg oc lee i eders Wlycke/ oc ſpotte eder/naar det kommer/ſom i frycte. Naar det kommer offuer eder/ſom en ſtorm/ det ſom i frycte/ Oc eders Wlycke ſom it Vær / naar Angiſt oc nød kommer offuer eder. Da ſkulle de robe til mig/ Men ieg ſkal intet ſuare / De ſkulle aarle ſøge mig/ oc icke finde. Der faare at de hadede Lærdom/ oc vilde icke haffue HERRENS fryct / de vilde icke mine Raad/ Oc laſtede al min Straff. Saa ſkulle de æde aff deris Væſens fruct / oc bliffue mætte aff deris Raad. At de Vanuittigis lyſt/ſlar dem ihiel. Oc de Skiødiſløſis lycke affliffuer dem. Men huo ſom mig lyder/ hand ſkal bliffue tryg/ oc haffue nock/ oc icke frycte for nogen Wlycke.

Nu

Nu vil ieg i Jesu Christi naffn/Begynde at vdscriffue forneffnde Historier oc Sentenzer/ met en liden Paamindelse til Gudfryctige Øffrighed.

N Øffrighed skal aluaarlige straffe Mandrabere / som moduillige/ aff ringe eller ingen rædelige Orsag dræber oc ihielslaar sin fattige Næste oc Jeffnchristen/ Oc maa icke met Guds Low oc Ræt spare dennem/enten for Staeth/seduan/ eller nogen anden Sag/som er imod Guds Ord. Thi saa staar der Screffuit i den Første Mose Bog ix. Capitel.

Huo som vdstyrter Menniskens Blod / hans Blod skal ocsaa vdstyrtis ved Mennisken / thi Gud haffuer giort Mennisken til sit Billede.

EN Øffrighed skal tuinge oc nøde Menniskerne/met Mact oc Straff / til at beuise Gud sand Lydighed / effter hans hellige Low: Naar de ville icke met gode anamme deris Forælders / Tuctemesters / Læremesters

mesters oc Guds Ords tieneris salige oc gode Lærdom oc Paamindelse. Før end Syndfloden gick offuer Verden/ da holt de hellige Patriarcker Folcket vnder tuang oc tuct met flittig Formaning oc salige Paamindelse/meer end met Suerd oc Straff: Men strax effter Syndfloden/ bleffue Menniskene saa onde / at de icke lenger vilde met Ord oc Formaning holdis vnder tuang oc affue/ Men Nimrod / motte træde her frem met Knippel/ Suerd oc Spiud / oc der met sette Folck til rette/ som icke vilde rette dem selff/ Som wi læser i den Første Mose Bogs x. Capitel.

MEn Chus afflede Nimrod/hand begynte at bliffue en veldig Herre paa Jorden / oc vaar en veldig Jegere for HERREN / der aff siger mand/ det er en veldig Jegere for HERREN som Nimrod. Oc Babel vaar hans Rigis begyndelse/ Erech/ Acad oc Calne i Sinear land.

KOngerne oc Førsterne skulle være Kyske/ Erlige oc tuctige i deris leffnet her paa Jorden/ oc desligeste være Venlige oc dannis baade imod deris egen Vndersaatte oc fremmede folck/som kommer til dem/ Synderlige de Gudfryctige / som enten for sand Religions/eller andre rædelige Orsager er kom-

men aff deris Fæderne land/oc til dennem. Exempel haffue wi/i den Første Mose Bog xij. Cap.

Er Abram kom nu i Egipten/ da saae de Egipter Quinden (det vaar Sara Abrahams hustru) at hun vaar deylig. Oc Pharaos Førster saa hende / oc rosede hende for hannem. Saa bleff hun i Pharaos huss/oc hand giorde Abram got/for hendis skyld/oc hand haffde Faar/ fæ/Asen/Suenne oc tieniste piger / Aseninder oc Kameler. Men HERREN plaffuede Pharao oc hans Huss met store plaffuer/ for Sarai Abrams hustru skyld.

Da kallede Pharao Abram til sig / oc sagde til hannem/ Hui haffuer du giort mig det? Hui sagde du mig icke/ at hun vaar din Hustru? Hui sagde du da / at hun vaar din Søster? Huor faare ieg vilde taget mig hende til min Hustru. Oc see / Der haffuer du din Hustru / tag hende oc far bort. Oc Pharao befol sit Folck/ at de skulde ledsage hannem oc hans Hustru/ oc alt det hand haffde.

FRomme Herrer oc Regenter skulle icke lade sig lettelige forføre mod huer andre/aff deris Tieneris oc Vndersaattis vrange Klagemaal/ Men giffue sig stunder til at forfare Sagen ræt. Oc naar mand haffuer det giort/da heller legge vind paa/at leffue i Fred oc Endrectighed met huer andre/end forstørre Fred oc Venskab (som vaar imellem dem tilforn) for dette arme timelige oc forfengelige tings skyld. Oc endog

du est yppermere end din vederpart / da giff hannem heller noget efter (om det er icke mod Gud) end du ypper nogen Trette oc Uenighed met hannem. Her paa haffuer du it deyligt Exempel i den hellige Patriarck Abraham / i den Første Mose Bog xiij. Capitel.

SAa foer Abram aff Egipten met sin Hustru/ oc met alt det hand haffde/ oc Lot met hannem mod synden. Oc Abram vaar megit Rig paa Fæ/ Sølff oc Guld. Oc hand drog stedse frem aff synden/ hen mod Bethel / til den sted / som hans Paulun vaar før / imellem Bethel oc Ai / lige paa den sted/ som hand tilforn haffde giort Alteret/ oc hand Predickede der HERRENS naffn.

Men Lot som foer met Abram / hand haffde oc Faar oc Fæ oc Paulun/ oc Landet kunde icke taale at de bode hoss huer anden/ thi deris Gods vaar meget / saa at de icke kunde bo tilsammen. Oc der vaar altid trætte imellem Hyrderne offuer Abrams fæ/ oc imellem Hyrderne offuer Lots fæ/ Der bode ocsaa Cananiterne / oc Pheresiterne paa den tid i Landet.

Da sagde Abram til Lot/ Kiere lad icke være trætte imellem mig oc dig/ oc imellem mine oc dine Hyrder / fordi at wi ere Brødre. Staar icke alt Landet dig aabet faare? Kiere skil dig fra mig/ Vilt du fare til den venstre side / da vil ieg fare til den høyre / Eller vilt du fare til den høyre / da vil ieg fare til den venstre. Da oplyffte Lot sine øyen / oc besaa all Egnen hoss Jordan / thi at før end HERREN forderffuede Sodoma oc Gomorra/ da vaar hun Rig paa Vand/

til

til mand kommer indtil Zoar/ lige som HERRENs Haffue/lige som Egypti land.

Da vdualde Lot sig al den Egn hoss Jordan / oc drog bort mod østen. Saa skildis den ene Broder fra den anden/ at Abram bode i det land Canaan / oc Lot i de steder vti den samme Egn/ oc sette sin bolig mod Sodoma / Men det folck i Sodoma vaar ont/ oc Syndede saare mod HERREN.

EN Øffrighed skal oc met sit liffs fare/legge vind paa / at fri sine Vndersaatte oc venner/aff deris Fienders hender/Som Abraham giorde mod Lot/ Som der staar screffuit i den Første Mose Bog xiiij. Capitel.

DEr Abram hørde/ at hans Broder (Lot) vaar fangen/da Vebnede hand sine try Hundrede oc atten Suenne/som vaare fødde i hans Huss / oc forfulde dem til Dan/der deelde hand sine Suenne/ oc falt paa Fienderne om natten / oc slo dem oc forfulde dem til Hoba/ som ligger paa den venstre side/ved den Stad Damasco. Oc førde alt godzet til bage igen/oc der til met Lot sin Broder/oc hans godz/ oc desligest Quinderne oc folcket met.

KOnger oc Førster skulle see dem vel faare / at de icke forgribe dem paa nogen ting/ oc Synde mod HERREN deris Gud/ som icke vil lade Synden bliffue wstraffit/ Men de skulle være Gudfryctige/ Kyske/fromme/ venlig oc runde imod de Gudfryctige Mennisker/

huad heller de ere indbyggere eller fremmede/ Det belønner oc Gud rigelige/ Som wi læser i den Første Mose Bog xx. Capitel.

ABraham drog der fra bort i Landet synder paa/ oc bode imellem Kades oc Sur/ oc vaar fremmed i Gerar/ oc sagde om sin Hustru Sara/ det er min Søster. Saa sende Abimelech Kongen aff Gerar bud effter hende/ oc lod hente hende.

Men Gud kom om natten til Abimelech i en drøm/ oc sagde til hannem/ See der/ du skalt dø/ for den Quindis skyld/ som du haffuer taget/ thi hun haffuer sin ægte Husbonde. Men Abimelech haffde icke beuaret sig met hende/ Hand sagde/ HERRE/ Vilt du da oc sla Retferdigt folck ihiel? Haffuer hand ey selff sagd til mig/ hun er min Søster? Oc hun haffuer oc sagd/ hand er min Broder? Jeg giorde det i mit hiertis enfoldighed oc met wskyldige hender.

Oc Gud sagde til hannem i Drømmen/ Jeg ved at du giorde det aff it enfoldigt hierte/ derfor haffuer Jeg oc beuaret dig/ at du skulde icke Synde mod mig/ oc ieg icke tilstede/ at du skulde røre hende. Saa faa nu Manden sin Hustru igen/ thi hand er en Prophete/ oc lad hannem bede for dig/ saa skalt du leffue. Men faar du hannem icke hende igen/ da vid/ at du skalt visselige dø/ oc alt det dig hør til.

Da stod Abimelech aarle op om Morgenen/ oc kallede alle sine Suenne tilsammen/ oc sagde dem alle disse ord for deris ørn/ oc Folcket fryctede saare. Oc Abimelech kallede Abraham/ oc sagde til hannem/ Hui haffuer du giort oss dette? Huad haffuer ieg Syndet mod dig/ at du vildeført saa stor en Synd paa mig oc mit Rige? Du haffuer icke giort mod mig som dig burde. Oc Abimelech sagde ydermere til Abraham/ Huad haffuer du seet/ at du det giorde?

Abraham suarede/ Jeg tenckte/ maa vel skee/ at her er ingen Guds frycт paa denne Sted/ oc de sla mig ihiel for min Hustruis skyld.

Hun er dog i sandhed min Søster/ thi hun er min Faders daatter/ men icke min Moders daatter / oc hun er bleffuen min Hustru. Men den tid Gud bad mig vandre aff min Faders huss/ sagde ieg til hende/ Beuiss din Barmhiertighed mod mig/ at du vilt sige om mig/ huor wi kommer / at ieg er din Broder.

Saa tog Abimelech Faar oc Øxen/ Drenge oc tieniste piger oc gaff Abraham dem / oc fick hannem Sara sin Hustru igen/ oc sagde/ See/ mit land staar dig aabet faare/ Du maat bo huor dig best teckis. Oc hand sagde til Sara/ See/ Jeg haffuer giffuit din Broder tusinde Sølff pendinge/ See/ det skal være it skiul for dine øyen / for alle dem som ere hoss dig/ oc alle vegne/ oc det vaar hendis straff.

Saa bad Abraham til Gud/ da helbrede Gud Abimelech oc hans Hustru oc hans tieniste piger/ at de fødde Børn/ thi HERREN haffde før tillucт huer Moders liff i Abimelechs huss/ for Sara Abrahams hustruis skyld.

KOnger oc Førster skulle legge vind paa/saa meget dennem mest muligt kand være / at en part aff deris Vndersaatte / giør icke en anden part wret / oc fortrycker dem / før end de veed der aff/ Oc naar de faar saadant at vide/da skulle de oprætte / de vndertryckte / oc skicke dem Ræt / oc siden straffe dennem som wræt haffuer giort. Item / de skulle oc være i Christelige

oc lidelige Forbund met huer andre/paa det baade de selff/ oc deris Tienere/kunde diss tryggere oc bedre/ huer tage vare paa sit Kald oc bestilling / i denne ælendige Verden. Saa læser wi om Abraham oc Abimelech/ i den første Mose Bog xxj. Capitel.

PAa den tid talede Abimelech oc Phichol hans Stridz Høffuitzmand til Abraham / oc sagde/ Gud er met dig i alt det du giør/ thi suer mig nu ved Gud/ at du vilt icke beuise mig/ mine Børn/ eller mine Børne børn nogen wtroskab/ Men at du vilt giøre Barmhiertighed mod mig oc mit Land/ i huilcket du est fremmet/ lige som ieg giorde met dig. Da sagde Abraham/ Jeg vil suere.

Oc Abraham straffede Abimelech for den Brønd/ som Abimelechs tienere borttoge met vold / Da suarede Abimelech/ Jeg viste icke huo det giorde / du haffuer icke heller sagt mig det / Jeg haffuer ey heller hørt det/ før end i dag.

Da tog Abraham Faar oc fæ/oc gaff Abimelech dem/ oc de giorde it Forbund til hobe/ oc Abraham skickede siu Lam synderlige vdaff til en side. Da sagde Abimelech til Abrahã/ Huad skulle de siu Lam som du sette besynderlige der hen? Hand suarede/ Du skalt tage siu Lam aff min Haand/ oc de skulle være mig til it Vidnesbyrd/ at ieg haffuer graffuet denne Brønd. Der faare kaldis samme sted Bersaba / thi de besore dem baade der met huer andre / och saa giorde de det Forbund i Bersaba.

HErrer oc Regenter i it Land eller stæd/ skulle være venlig / oc fromme mod fremmede oc ælen-

ælendige Gudfryctige folck/trøste oc husuale dennem / oc handle oprettig oc Retfærdig met dennem/oc heller lide skade aff dennem end giøre dem nogen sorrig eller skade. Saa venlig oc kierlig handelet Hetz Børn/oc Ephron met Abraham/ der hand vilde kiøbe aff dennem en Begraffuelse stæd til sin døde/ Som wi læser i den første Mose Bog xxiij. Capitel.

Ara leffuede i Hundrede oc siu oc tiue Aar/oc døde i en Hoffuit stad som hed Hebron i det land Canaan. Da kom Abraham/ at klage oc begræde hende.

Siden stod hand op fra hendis Lig/oc talede met Hetz børn/ oc sagde/ Jeg er en fremmet Mand/ oc dog en indbyggere hoss eder/ Giffuer mig en Eyedom til en Begraffuelse her hoss eder/ at ieg kand begraffue min døde vdi/ som her ligger for mig. Da suarede Hetz børn Abraham/ oc sagde til hannem. Hør oss kiere Herre/Du est en Guds Første her iblant oss/Begraff din døde i vore ærligste Graffuer/ ingen aff oss skal formene dig sin Graff/ at du ey maat jorde dine døde der vdi.

Da stod Abraham op oc neyde for Folcket i landet/ som vaar/for Hetz børn/oc talede met dem oc sagde. Er det eders vilie at ieg maa her begraffue min døde/ som her ligger for mig/ Da hører mig/ oc beder for mig til Ephron Zoars Søn/ at hand vil vnde mig sin dubbelde Hule/som er i enden paa hans Ager/hand vnder mig hende for pendinge/saa meget som hun er værd/ blant eder til en Begraffuelsis Eydom/ Thi Ephron bode der iblant Hetz børn.

Da suarede Ephron Hetiter Abraham / saa at Hetz børn hørde der paa / for alle dem som ginge vd oc ind / at hans Stads port / oc sagde / Ney / min Herre / Men hør mig / Jeg skencker dig den Ager / oc Hulen der vdi til met / oc offuergiffuer dig hannem for min Folckis Børns øyen / til at Begraffue din døde.

Da neyde Abraham sig for Folcket i landet / oc talede met Ephron / saa at Folcket i landet hørde der paa / oc sagde / Vilt du vnde mig Ageren / da beder ieg dig / at du vilt tage pendinge for hannem / saa vil ieg jorde mine døde der vdi. Da suarede Ephron Abraham oc sagde til hannem / Min Herre / hør mig dog / Den jord er fire hundrede seckel Sølff værd / Men huad er det imellem mig oc dig ? Begraff ekon din døde.

Abraham lydde Ephron at / oc veyde hannem de pendinge til / som hand sagde / der hørde Hetz børn paa / som vaare / fire Hundrede seckel Sølff / gille oc gengse i kiøb. Saa bleff Ephrons Ager / i huilcken den dubbelde Hule er / tuert offuer fra Mamre / Abraham stadfest til Eyedom / met Hulen der vdi. Oc met alle træ der trint omkring paa Ageren / at Hetz børn saa der paa / oc alle som ginge vd oc ind aff hans Stads port.

Saa begroff Abraham sin Hustru Sara i den dubbelde Hule paa Ageren / tuert offuer fra Mamre / det er Hebron / i det land Canaan. Saa bleff Ageren oc Hulen der vdi stadfest aff Hetz børn / Abraham til en arffue Begraffuelse.

KOnger oc Førster skulle icke tilstede Horeri oc skendigt leffnit i deris Lande oc Riger / men det haardelige straffe / saa fremt

fremt de icke ville haffue baade offuer dennem selff oc deris Undersaatte Guds heffn oc Urede. Der faare skulle de met Undersaattene være tuctige/ Kyske/ oc føre it Christeligt leffnit i al Hellighed oc reenlighed / baade i Ord oc gierninger. De skulle oc see til / at deris Undersaatte oc fremmede Folck/ som boer hoss dennem / eller handler oc vandler met dennem oc deris Undersaatte / skeer icke wræt i nogen maade/ saa viit de kand det affuende. De skulle oc icke lade sig forføre paa fromme oc Gudfryctige fremmede folck / oc fordriffue dennem vden al rædelig aarsag. De maa oc giøre Forbund met Gudfryctige folck oc Herrer. Her om læser wi en deylig Histori / i den første Mose Bog xxvj. Capitel.

DEr kom atter en Dyr tid i Landet/ offuer den som før vaar/ i Abrahams tid. Saa drog Isaac til Abimelech Philisternis Konge til Gerar.

Da obenbarede HERREN sig for hannem / oc sagde / Drag icke hen ind i Egypten/ men bliff i det Land/ som ieg siger dig/ Vær en vdlending i dette land/ Ieg vil være hoss dig/ oc velsigne dig/ Thi dig oc din Sæd vil ieg giffue alle disse Land / oc stadfeste den Eed/ som ieg haffuer soret din Fader Abraham. Oc vil formere din Sæd / som Stiernerne paa Himmelen / oc giffue din Sæd alle disse land/ **Oc ved din Sæd skulle alle folck paa Jorden velsignis.** Fordi/ at Abraham lydde min

røst/ oc beuarede min Ræt/ mine Bud/ min Skick oc min Low.

Saa bode Isaac i Gerar. Oc naar Folcket i samme sted/ spurde om hans Hustru/ da sagde hand / Hun er min Søster / Thi hand fryctede at sige / Hun er min Hustru/ tenckendis/ de taare sla mig ihiel/ for Rebecka skyld / thi hun haffde it deyligt ansict.

Der hand haffde nu boed der en tidlang/saa Abimelech Philisternis Konge igennem Vinduet / oc bleff det var / at Isaac legte met Rebecka sin Hustru. Da kallede Abimelech Isaac oc sagde/ See/ det er din Hustru / Hui haffuer du da sagt/ hun er min Søster? Isaac suarede hannem/ Jeg tenckte/ maa vel ske / Jeg motte slas ihiel for hendis skyld. Da sagde Abimelech/ Hui haffuer du saa giort mod oss? Det kunde snart skeet/ at nogen aff Folcket haffde lagt sig til din Hustru/ Saa haffde du ført den Synd paa oss. Saa bød Abimelech alt folcket/ oc sagde/ Huo som rører denne Mand eller hans Hustru/ hand skal dø.

Oc Isaac saade der i Landet / oc fick samme Aar hundrede folt / thi HERREN velsignede hannem. Oc hand bleff en mectig Mand / oc forfremdis jo mere oc mere / til hand bleff saare mectig / oc haffde meget godz / baade smaat oc stort quæg/ oc mange tienste tiunde. Der faare bare Philisterne affuind til hannem/ oc stoppede alle Brøndene / som hans Faders tienere haffde graffuit/ i Abrahams hans Faders tid / oc fylte dem met Jord/ saa at Abimelech ocsaa sagde til hannem/ Drag fra oss/ thi du est bleffuen oss for mectig.

Saa drog Isaac der fra / oc sette sin Paulun op paa den grund Gerar/ oc bode der. Oc loed opkaste de Brønde igen / som de haffde graffuit vdi Abrahams hans Faders tid / huilcke Philisterne igen stoppede effter Abrahams død/ Oc hand kallede dem ved det samme naffn/ som hans Fader haff-

haffde kallet dem. Saa groffue Jsaacs tienere i dalen / oc funde der en leffuendis Kilde. Men Hyrderne aff Gerar kiffuede met Jsaacs hyrder/ oc sagde/ det er vort vand/ Saa kallede hand den Brønd / Eseck/ thi de giorde hannem der wret. Saa groffue de en anden Brønd oc de kiffuede oc for den/ derfor kallede hand den Sitna. Da foer hand der fra/ oc groff en anden Brønd oc de kiffuede intet for den / thi kallede hand den/ Rehoboth / oc sagde / Nu haffuer HERren giffuit oss rum/ oc lader oss voxe her i Landet.

Siden foer hand der fra til Bersaba. Oc HERREN obenbarede sig for hannem samme nat/ oc sagde/ Jeg er din Faders Abrahams Gud/ frycte dig icke/ Thi ieg er met dig/ oc vil velsigne dig / oc formere din Sæd for min tieneris Abrahams skyld. Saa bygde hand der it Altere/ oc predickede om HERRENS naffn/ oc oprætte der sit Paulun/ oc hans tienere groffue der en Brønd.

Oc Abimelech foer til hannem aff Gerar/met sin frende Ahusath/ oc Phichol sin Strids høffuitzmand. Da sagde Jsaac til dem/ Hui komme i til mig? Haffue i mig ey for had/ oc dreffue mig fra eder? De suarede / Wi see met obne øyen/ at HERREN er met dig/ der faare sagde wi / Der skal være en Eed imellem oss oc dig / oc wi ville giøre it Forbund met dig / at du skalt ingen skade giøre oss / lige som wi haffue intet rørt dig/ oc ey heller giort dig andet end alt got/ oc wi lode dig fare met fred/ Men du est nu HERRENS velsignede. Saa giorde hand dem it Gestebud / oc de ode oc drucke. Oc stode tidelige op om Morgenen/oc besore dem met huer andre/ Saa loed Jsaac dem fare / oc de droge fra hannem met fred.

EN Herre oc Regenter skal icke være for snart til at tro Klagemaal / end oc naar

de fremsettis aff hans beste oc allerkieriste venner/ Men giffue sig stunder til at forfare Sagen grandgiffueligen oc vel/om saa er eller ey som klagis/ Seer hand sig icke vel faare/ i saa maade/ Da skal hand bliffue skuffit vndertiden/ aff de hand tror allerbest/ och saa giøre andre Fattige wskyldige folck/ oc tro tienere/ tit oc offte stort wræt/oc der met høylige fortørner Gud/ som elsker Dom oc Retferdighed/ oc hader al wræt. Om denne lærdom læser wi en deylig Histori/ i den første Mose Bogs xxxix. Capitel.

Oseph bleff ført neder i Egypten/oc Potiphar en Egyptiske Mand/ Kong Pharaos Kammerherre oc Hoffmestere/kiøbte hannem aff Ismaeliterne/ som førde hannem neder. Oc HERREN vaar met Joseph/at hand bleff en lycksalig Mand/oc vaar i sin Herris den Egypters huff. Oc hans Herre saa/ at HERREN vaar met hannem/thi alt det hand giorde/det loed HERREN vel lyckis for hannem. Saa at hand fant Naade hoss sin Herre/ oc bleff hans tienere/ oc hand gaff hannem befalning offuer sit huss/ oc alt det hand haffde/ gaff hand vnder hans hender. Oc fra den tid/ hand haffde befalet hannem sit huss oc alt sit godz/ velsignede HERREN den Egypters huss/for Josephs skyld/ oc der vaar idel HERRENS velsignelse offuer alt det hand haffde/baade hiemme i Husene oc paa Marcken. Derfaare gaff hand alting vnder Josephs hender / som hand haffde/oc skøtte selff intet der om/men hand haffde hannem/ vden oed oc drack. Oc Joseph vaar skøn oc deylig i sit ansict.

Oc

Oc det hende ſig effter dette vaar ſkeet/ at hans Herris Huſtru kaſte ſine øyen til Joſeph/ oc ſagde/ Soff hoſſ mig. Men hand vilde icke / oc ſagde til hende. See / Min Herre beuarer ſig met intet for mig/ huad i Huſet er / oc alt huad hand haffuer/ det haffuer hand giffuet vnder mine hender/oc hand haffuer intet ſaa kaaſteligt i hans Huſſ/at hand det for=holder for mig/ vden dig/ i det/ du eſt hans Huſtru. Huorle=dis ſkulde ieg da nu giøre ſaa ſtor ondſkab / oc Synde mod Gud? Oc hun haffde daglige ſaadanne ord met Joſeph/men hand lydde hende icke at/ at hand vilde ſoffue hoſſ hende/ eller være hoſſ hende.

Oc det hende ſig en dag/at Joſeph gick i Huſit/at ſkicke huad hand haffde der at giøre/oc der vaar icke it Menniſke aff folcket i huſet tilſtede/ Oc hun tog hānem fat ved hans klæder/ oc ſagde/ Soff hoſſ mig. Men hand loed ſin klædebon i hen=dis haand/oc flyde/oc løb aff huſet. Der hun ſaa nu / at hand loed ſin klædebon i hendis haand/ oc vndflyde hen vd/da kalle=de hun folcket i huſet/oc ſagde til dem/Seer/hand haffuer ført oſſ denne Ebreiſke Mand her ind/at hand ſkal giøre oſſ ſkam. Hand kom hid ind til mig / oc vilde ſoffue hoſſ mig / men ieg robte met høy røſt/oc der hand hørde/at ieg ſaa robte oc ſkræg/ da forlod hand ſin klædebon hoſſ mig/oc flyde/oc løb hen vd.

Oc hun lagde hans klædebon hoſſ ſig / til hans Herre kom hiem/ oc talede til hannem lige de ſamme ord / oc ſagde/ Her kom den Ebreiſke ſuend ind til mig / ſom du haffuer ført oſſ her ind/ oc vilde giort mig ſkendſel / men der ieg ſkræg oc robte/ da forlod hand ſin klædebon hoſſ mig / oc flyde hen vd. Der hans Herre hørde ſin Huſtruis ord / ſom hun talede til hannem/ oc ſagde/ Saa haffuer din tienere giort mod mig/ da bleff hand meget vred.

Da tog hans Herre hannem/oc kaſte hannem i fengſel/ ſom Kongens fanger laa yti/oc hand laa der i fengſel.

KOnger oc Førster skulle icke foracte / fattige/ ælendige/ oc fremmede Folckis gode Raad/ men dennem met tacknemmelighed anamme/ om de see oc forstaa/ at de ere dem / deris Land oc Undersaatte til gode: Saa giorde Pharao Kongen i Egypten / Som wi læser i den første Mose Bogs xlj. Capitel.

DA sende Pharao hen/ oc loed kalde Joseph/ oc de lode hannem strax aff Fengselet/ oc hand loed sig rage/ oc førde sig i andre klæder / oc kom ind til Pharao. Da sagde Pharao til hannem / Jeg drømde en Drøm/ oc her er ingen/ som kand vdtyde den/ Men ieg haffuer hørt sige om dig/ at naar du hører nogen Drøm / da kant du vdtyde hannem. Joseph suarede Pharao/ oc sagde/ Det staar icke til mig/ Gud skal dog spaa Pharao got.

Da sagde Pharao frem for Joseph/ Mig drømde/ Jeg stod paa brædden hoss Vandet/ oc saae siu skiøne fede Kiør opstige aff Vandet/ oc de ginge oc ode i Engen. Oc effter dem saa ieg siu andre tørre/ saare slemme oc magre Kiør opstige/ Jeg haffuer icke seet dem saa slemme i gantske Egypti land. Oc de siu magre oc slemme Kiør / opode de siu første fede Kiør. Oc der de haffde ædet dem op / da kunde mand dog icke kiende det paa dem/ at de haffde ædet dem/ oc de vaare slemme/ lige som tilforn/ oc da vognede Jeg op.

Siden saa ieg atter i min Drøm / siu Ax voxe paa it straa/ fulde oc tycke. Der effter ginge siu tørre Ax op / som vaare tynde oc suedne/ oc de siu tynde Ax/ opsløge de siu tycke Ax/ oc ieg haffuer sagt Spaamendene det/ men de kunde icke vdtyde mig det.

Joseph suarede Pharao/ Baade Pharaos drømme ere alt it/ thi Gud giffuer Pharao tilkiende/ huad hand vil giøre. De siu skiøne Kiør ere siu Aar/ oc de siu gode Ax/ ere oc de siu Aar/ det er en haande drøm. De siu magre oc slemme Kiør/ som opstigede effter de andre/ det ere siu Aar/ oc de siu magre oc suedne Ax/ere siu Aar dyr tid/Dette er nu det som Jeg haffuer sagd Pharao/ at Gud giffuer Pharao tilkiende/ huad hand vil giøre.

See/ Siu rige Aar skulle komme i gantske Egypti land. Oc effter de samme skulle komme siu Aar dyr tid/ at mand skal forglemme al saadan offuerflødighed i Egypti land/ oc den Dyre tid skal fortære Landet/ at mand intet skal vide aff den offuerflødighed i Landet/ for den Dyre tid/ som her effter kommer/thi hun bliffuer meget suar. Men det som Pharao haffuer anden gang drømt/ betyder/ at Gud skal visselige oc snarlige giøre dette.

Saa see sig nu Pharao om en Viiß oc forstandig Mand/ som hand kand sette oc skaffe offuer Egypti land/ at hand skicker befalnings Mend offuer Landet/ oc tager den femte deel i Egypti land/ i disse siu rige Aar/ oc samle allehaande spisning/ vdi de gode tilkommendis Aar/ at de samle Korn ind i Pharaos Kornhuß/ til forraad i Stæderne/ oc foruare det/ at mand kand finde beskicket spisning for Landet vti de siu Dyre aar/ som skulle komme offuer Egypti land/at Landet icke forderffuis aff hunger.

Denne tale behagede Pharao oc alle hans Tienere vel. Oc Pharao sagde til sine tienere/ Huor skulle wi kunde finde saadan en Mand/ i huilcken Guds aand er? Oc hand sagde til Joseph/ Effterdi at Gud haffuer ladet dig alt dette vide/da er der ingen saa forstandig oc Viiß som du est. Du skalt være offuer mit Huß/ oc alt mit Folck skulle være dine ord lydige/ alene det Kongelige Sæde vil ieg haffue offuer dig.

Oc Pharao sagde ydermere til Joseph/See/Jeg haffuer sæt dig offuer alt Egypti land. Oc hand tog sin Ring aff sin haand / oc sætte den paa Josephs haand / oc klædde hannem i huit Silcke/ oc hengde en Guldkæde om hans halss / oc loed hannem age paa sin anden Vogn / oc loed vdrobe for hannem/ Hand er Landsens Fader/ oc sette hannem offuer gantske Egypti land. Oc Pharao sagde til Joseph / Jeg er Pharao/ vden din vilie skal ingen røre sin haand eller sin fod i gantske Egypti land / oc kallede hannem det hemmelige Raad/ oc hand gaff hannem Asnath til Hustru / som vaar Potiphere Prestis daatter i On.

Saa foer Joseph vd / at besee Egypti land/ Oc hand vaar trediue Aar gammel/ der hand stod for Pharao/ Kongen i Egypten/ oc foer vd fra Pharao/ oc reisde gennem gantske Egypti land. Oc Landet giorde saa i de siu rige Aar / oc samlede i de siu Aar al den spisning/ som vaar i Egypti land/ oc lagde den ind i Stæderne / Huad der voxte paa Marckene omkring huer Stad til spissning/ det lagde de hen ind / Saa samlede Joseph Korn til hobe/ offuermaade meget / som sanden ved Haffuit/ saa/ at hand loed aff at telle det / thi mand kunde det icke telle.

Oc Joseph afflede tho Sønner før end den Dyre tid kom/ huilcke Asnath Potiphere Prestis daatter i On fødde hannem. Oc kallede den første Manasse / thi Gud (sagde hand) haffuer ladet mig forglemme al min wlycke/ oc alt min Faders huss. Den anden kallede hand Ephraim / thi Gud (sagde hand) haffuer ladet mig voxe i dette land / som ieg vaar ælendig vdi.

Der de siu fructsommelige Aar vaare nu fremgangne i Egypti land/ da begynte de siu dyre Aar at komme/ huilcke Joseph haffde talet om. Oc der bleff en Dyr tid i alle land/ men der vaar Brød i gantske Egypti land. Der nu det gantske

ske Egypti land oc led hunger / robte Folcket til Pharao om Brød. Men Pharao sagde til alle Egypterne/ Gaar hen til Joseph / oc huad hand siger eder / giører det. Der nu i det gantske land vaar Dyr tid/ da oplod Joseph alle stæde Kornhuss/ oc solde Egypterne / thi den Dyre tid bleff jo lenger jo større i landet. Oc alle Land komme ind i Egypten / at kiøbe aff Joseph.

KOnger/ Førster oc Lensmend / skulle beuise dem venlige oc runde / mod Guds menighed / oc dem som skal tiene den Christen Kircke / det er mod Præster som saa ere aff gammel tid kallit. Saa haffuer Pharao Kongen i Egypten beuist sig gantske venlig/ mod den hellige Patriarck Jacob oc hans gantske huss. Der hand befalit Joseph/ at hand skulde lade sin Fader met hans Huss hente aff Canaan/ oc ind i Egypti land: Oc den tid det gantske Egyptiske land bleff sold Konge Pharao til eyedom/ vndertagen Præsternis jord/ huilcke Joseph vilde icke kiøbe: Men forskaffit det saa / at Kongen gaff Præsterne deris vnderholdning/ saa at de icke trengdis til at selle deris eyedom. Som wi læser i den første Mose Bogs xlv. oc xlvij. Capitel. Saa lyder Texten i den forscreffne Mose Bogs xlv. Capitel.

O det ryctedis i Pharaos huss / at Josephs brødre vaare komne / det behagede Pharao vel oc alle hans tienere. Oc Pharao sagde til Joseph / Sig dine Brødre / Giører saa / belader eders Diur / farer hen / Oc naar i komme i det land Canaan / da tager eders Fader / oc eders Folck / oc kommer til mig / Jeg vil giffue eder godz i Egypti land / at i skulle æde aff det beste i landet. Oc biud dem / Giører lige saa / Tager eder vogne aff Egypti land / til eders Børn oc hustruer / oc tager eders Fader / oc kommer. Oc seer icke ved for eders boskab skyld / Thi alt det som er i Egypti land / skal være eders.

Oc Israels Børn giorde saa. Oc Joseph fick dem Vogne som Pharao befol / oc tæring paa veyen / hand gaff oc huer aff dem it par hellig dagis klæder / Men Ben Jamin gaff hand try Hundrede sølffpendinge / oc fem par hellig dagis klæder. Oc hand sende sin Fader der hoss / thi Asne ladde met godz aff Egypten / oc thi Aseninder met Korn / Brød oc Fetalie / til sin Fader paa veyen. Saa forlod hand sine brødre / oc de fore bort.

En part aff salige Doct. Morten Luthers / Forklaring / offuer denne forscreffne Text / vil ieg scriffue her hoss paa Tydske / lige som det findis i den fierde Lutheri Bog in Genesin. Oc lyder samme Forklaring saa paa tydsk tungemaal.

SO ist dis nu ein sehr schöner text an diesem ort / das Pharao so grossen lust vnd gefallen gehabt / an dem geschrey von Josephs Vater / vnd seinen Brüdern / vnd wiewol de Egypter fur den Hirten ein grewel gehabt / so hat er doch dis haus vnd ge-

schlecht

schlecht Jacob gros geacht/ Denn wo ich deines Vaters Haus ansehe (wirt er gesagt haben) so sehe ich das er sehr schön vnd von Gott herlich gezieret vnd geehret ist/ Du Joseph aber bist vol Heiliges Geists/ vbertriffst mit weisheit/ Gottseligkeit vnd mit radt/ alle andere Fürsten vnd grosse Herrn im gantzem Königreich/welche zwar für den Hirten ein grewel habē/vnd ich kan auch diese Weltliche satzung oder Landes gebrauch nicht straffen/ bessern oder endern/ Aber wie dem allem/habe gleichwol dazu lust/ das ich deinen Vater vnd dein gantzes Geschlecht/ wiewol es Schaffhirten sind/ sehen vnd sie auffnemen vnd beherbergen müge.

Ach wolt Gott das wir zu vnsern zeiten solcher Fürsten auch viel hetten/ Denn dis ist ein grosse treffliche tugent an Pharao gewest/dergleichen mann nicht viel findet/die billich von jederman gerümet wirt/ Vnd das er vol glaubens vnd Heiliges Geists gewest sey/ scheinet daraus klerlich/ das er so gutwillig vnd gar vmb sonst/ vnd das er dafür nichts begeret/ die Kirch genehret vnd vnterhalten hat/ Denn zu dieser zeit/wirstu deren viel finden/die sich der Lehr/des Euāgelij auch annhemen/ vnd derselben (wie sie sich vernemen lassen) gewogen sind/ so lange bis das sie die Pfarren vnd Pfargüter/Stifft vnd Klöster/gezwackt vnd beraubt haben. Aber deren sind leider gar wenig/ die vmb der Gottseligkeit willen vnd von hertzen/ den Lerern/ Pfarherrn oder Kirchen dienern recht günstig weren. Die aber solche sind/ folgen billich dem exempel Pharao nach/ welchs warlich das aller Christlichst vnd heiligst ist das sie jmmer thun können/Denn Pharao hat je nit seinen eigen nutz gesucht/ sihet auch sonst nirgents anders hin/ da er die Kirchen nehret vnd erhelt/ denn nur allein auff die Gottseligkeit/ vnd den rechten Gottes dienst/ das nur dasselbe müge gefordert werden/ Er nimpt oder reisset nichts zu sich/Ja/das noch mehr ist/er gibt

viel mehr sein eigen gut dahin/ vnd wendets darauff/ das das Haus Jacob also müge erhalten vnd genehret werden.

Dis ist warlich ein solch Exempel/ das billich alle Könige/ Fürsten/ Oberkeiten / vnd auch die vom Adel / jnen selbst fürbilden sollen/ vnd demselben mit höchstem fleis nachfolgen/ Nemlich frome vnd Gottselige Pfarherrn/ Kirchendiener vnd Schüler zu nehren vnd zu vnterhaltē/ Aber es geschicht leider zu vnsern zeiten gar das wiederspiel/ nicht allein von den Bebtstischen/ sondern auch von denen die Reformation / vnd besserung in den Kirchen auffrichten / vnd vnter solchem schein der Kirchen deren güter berauben / so billich zu erhaltung des Predigampts / vnd der Schulen solten angeleget werden.

Durchs Haus Jacob aber verstehet er nit holtz vnd steine/ denn er hat mit seinen Kindern nicht inn Heusern / sondern in Hütten gewonet / nach der weise der Hirten in Arabia / oder der Völcker / die Nomades heissen / welche nicht künten an einem gewissen ort bleiben / sondern haben an mancherley örten weide müssen suchen / vnd derselben jmmer nachfolgen/ Derhalben verstehen wir auch durch das Haus Jacob/ sein gantz Geschlecht/ seine Söne vnd Töchter/ dazu der Söne vnd Töchter kinder/ Blutfreunde vnd Schweger/ die alle mit jm gewesen/ vnd jrer wirdt ohn zweiuel ein gros anzal gewest sein/ die mit Jacob hinab in Egypten gezogen sind/ Hernach wirdt gesagt/ Alle Seelen des Hauses Jacob/ die in Egypten kamen/ waren siebentzigk / Aber die Weiber die Töchter vnd töchter kinder/ Knechte/ Megde vnd schweger mit jren weibern/ werden nicht mit gezelet/ sondern allein die fürnemsten Heupt Personen sind erzelet worden.

Vber das verheisset Pharao/ er wölle jnen das **marck im Lande** zu essen geben / das ist / er wölle jhnen das aller fruchtbarest vnd beste teil in Egypten Lande geben/ Das Hebreisch

breisch wort/ Halab/ heist milch/ Aber Haleb/ heist das marck oder das fett/ wie die Schrifft vom Habel sagt. Er habe dem Herrn Opffer bracht / von den erstlingen seiner Herd / vnd von jrem fetten/ das ist/ von den aller fettesten Schaffen/ Er hat von den Erstlingen seiner Herde das beste vnd Niedlichste ausgelesen. Also ist Pharao auch so mild vnd wolthettig/ das er jhnen gern das aller beste/ vnd das ausserlesen war/ im gantzen Lande geben/ vnd auff sie wenden wil / Kompt her (hat er gesagt) Ich wil die Kirchen/ Gott vnd seine Propheten ehren/ vnd alles was ich nur guts habe / wil ich euch reichen vnd mitteilen/ Jhr solt die aller besten Weide erwelen/ vnd alles was euch zu ewer Viehzucht wird von nöten sein/ Summa/ Man sol euch das beste geben.

Darumb ist dis ein sehr trefflich Exempel / darauff auch der Prophet Jesaias gesehen hat/ da er sagt im xlix. Cap. Die Könige sollen deine pfleger sein ꝛc. Solche Könige sind vorzeiten gewesen/ Theodosius/ Constantinus/ vnd viel andere mehr. Vnsere Fürsten reissen jtzund alles hinweg/ vnd berauben die Kirchen/ Vnd wiewol der Kirchen viel sind die ein reiches einkommen haben / sind doch der Herrn wenig/ die dauon so viel heraus geben / das die Kirchendiener vnd Pfarherrn damit zur notturfft mügen vnterhalten werden. In Summa/ Man gibt gar zu wenig dauon / das fett aber vnd das aller beste so die Klöster vnd Stifft gehabt/ nemē sie hin/ welchs wir zwar jtzt da die Fürsten so grossen vnkosten treiben müssen/ als wir best können dulden mügen/ Sie solten aber doch billich an dis Exempel gedencken/ wen sie ja das fett oder das aller beste nicht geben wolten/ das sie doch gleichwol für das Brodt nicht gar de Sprew geben.

Wir haben ja von Gottes gnaden einen sehr guten fromē Fürstē/ vnd sind auch andere mehr/ die noch mit ernst für die Kirchen sorgē vñ die Pfarherrn schützē vnd nehrē/ Aber deren

sind fast wenig / der Geitz vnd die hoffart/so in den Fürsten Höffen regieret/ Jst ein wurtzel alles vbels/vnd wen die Priester auch vberflüssig haben/so geben sie sich gar auff den geitz/ wie vorzeiten auch geschehen / vnd studiren nicht so fleissig als sie billich thün solten.

Denne Klagemaal er vel sande paa denne dag/ Gud giffue hende en god ende/ Amen.

Men i samme Bogs xlvij. Capitel / læser mand saa.

SAa kiøbte Joseph gantske Egypten til Pharao/ Thi de Egypter solde huer sine Agre/fordi at den Dyre tid kom saa suar offuer dem/ oc der met bleff Landet Pharaos eget. Oc hand vddelde Folcket i Stæderne/fra den ene ende til den anden i Egypten.

Dog Presternis Jord vndertagen / den kiøbte hand icke/Thi Pharao haffde forskickit Presterne/huor aff de skulde nære dem/ oc vaar beneffnd/det som hand haffde giffuit dem/ der faare trengdis de icke til at selle deris Agre.

Da sagde Joseph til Folcket / See / ieg haffuer i dag kiøbt eder oc eders Agre Pharao til eyedom / See / der haffue i Korn at saa i jorden/ Oc aff Kornet skulle i giffue Pharao den Femte part/ de fire parter skulle i beholde / til at saa i jorden/til eders kaast/ oc for eders Huss oc børn. De sagde/ Lad oss ekon leffue oc finde naade for dig vor Herre / wi ville gierne være Pharaos egne met vore liff. Saa skickede Joseph dem en Low indtil paa denne dag/ offuer alt Egypti land/ at huer Mand skal giffue Pharao den Femte part/ vndertagen Presternis jord/som icke kom vnder Pharao.

En part aff D. Martini Lutheri Forklaring offuer denne Text/ vil ieg her hoss scriffue paa hans eget Spraag/ oc lyder den saa.

DIs ist ein trefflicher Text / den man sonderlich wol mercken sol/denn was jtzt zur zeit wir Deutschen gedencken/ oder was wir fur leute sind/weis ich zwar nicht/Das ist je gewis/ das im natůrlichen vnd Göttlichen recht / also verordnet ist/das die dem Altar dienen/ auch vom Altar leben sollen/wie Paulus sagt 1. Corinth. 9. Wisset jr nicht / das die da Opffern/ essen vom Opffer/ vnd die des Altars pflegen / geniessen des Altars? Also hat auch der Herr befohlen/das die das Euangelium verkůndigen / sollen sich vom Euangelio neeren. Vnd an diesem ort ist im Text mit grossem fleis geschrieben/ vnd zum andern mal widerholet / das den Priestern in Egypten jr sonderlicher bescheiden teil verordnet vnd benandt gewesen sey/das sie jr Feld nicht haben verkeuffen důrffen.

Darumb/ sage ich/ist dis ein sehr schöner Text/ Aber wir folgen jm nicht nach / vnd lassen denselben in Deutschland nicht zu/Man pflegt es zwar in andern Emptern also zuhalten/Das/die solche gemeine Empter verwaltẽ/Als der Herrn knechte/ Stockmeister/Kriegsknechte / vnd die Oberherrn selbst auch von gemeiner besoldung vnterhalten werden/ desgleichen nemen auch die Fürsten Zol vnd Schos von den Vnterthanen/ Aber wie es mit den Schůlern vnd Dienern des Worts gehalten wird/das sehen wir fůr augen/ wenn nicht noch des raubs aus Egypten etwas vberblieben were/ so wir dem Bapst geraubt haben / so můsten wir wol alle hungers sterben / denn es ist jtzt keine Stad oder Fůr-

stenthumb / die jre Priester vnd Schulen neeren oder vnterhalten / Vnangesehen die grossen schweren arbeit / dazu den fleis vnd trewen dienst frommer Gottseliger Pfarherr vnd Seelsorger / vnd wo sie solten vnterhalten werden von der zulage des gemeinen Volcks / so würden sie warlich ermlich vnd kümmerlich leben müssen / Darumb sage ich noch / das wir geneeret werden / von dem raube Egypten / so vnter dem Bapstum ist gesamlet worden / vnd wird doch dasselbe / so dauon noch vberig ist / von der Obrigkeit auch hinweg gerissen / Die Pfarrhen vnd Schulen werden beraubt / nicht anders / als wolten sie vns hungers sterben lassen / Wird es nu so bestehen / so wird mans wol sehen.

Pharao der König in Egypten / wird am zukünfftigen Jüngsten Gericht / aufffstehen / vnd wird die Fürsten vnd Obrigkeit in Deudschland verdammen werden / darumb / das er seine Priester in ehren gehalten vnd geneeret / sich auch an jren gütern nicht vergriffen hat / so er doch dieselben vermüge des Contracts / so im lande rechtmessig auffgericht war / hette mügen zu sich in seine gewalt nemen / Sondern er gibt jnen freiheit / vnd verordnet jnen dazu ein benandt teil getreide vnd speise / dauon sie on alle jren schaden gelebt haben / Welchen wolt jr mir nu geben vnter allen Königen vnd Deudschen Fürsten / der diesem Pharao gleich sey?

Vnser Landsfürst neeret vns von dem seinen nicht / sondern von raub Egypti / vnd wird vns auch von dem seinen nicht neeren oder vnterhalten können. Das man aber den Priestern vnd Kirchendienern schüldig sey / sie zu neeren / daran ist kein zweiuel / Vnd wo wir dazu nichts geben werdē / so wird vns dieser Text verdammen / dessen wir denn grosse schande werden haben. Gott wil haben / das / der vnterrichtet wird mit Wort / allerley guts mitteilen sol / dem / der jn vnterrichtet / Galat. 6. Vnd Paulus setzt daselbst noch eins hinzu /

zu/ vnd sagt/ Irret euch nicht / Gott lest sich nicht spotten/ Desgleichen sagt auch Christus zu seinen Aposteln/ Luce 10. Wo jr in ein Haus kompt / in demselbigen bleibet / esset vnd trincket was sie haben/ denn ein Erbeiter ist seins lohns werd/ Was sollen wir aber thun? Sie haben vnd hören vns auch nicht gern / Vnd wenn wir auch vnsern Zuhörern gleich wolten besoldung vnd geld zu geben / so wil man vns doch nicht gern weder hören noch leiden.

Darumb werden auch die Sünde in Deudschland reiff/ vnd die straff wird sich nicht seumen / vnd wird nicht aussen bleibē/ Denn es werden schon jtzt die Fürsten von den Wucherern gar ausgemergelt / vnd kompt teglich mancherley schatzung vnd schinderey auff / vnd geschihet vns also daran eben recht/ was man vnserm HERR Gott nicht gibt/ das gebe man dem Teufel/ wie man sagt/ *Quod non tollit Christus, tollit fiscus,* Wiltu dem Schüler nicht geben / so gib dem Bruder Veiten vnd scharrhansen/ die es mit hauffen verschwenden vnd nemen 10. 30. 50. sold auff ein mal/ da man Gott zu ehren/ vnd zu vnser Seelen seligkeit/ einem armen Schüler oder Diener des Worts nicht gern einen groschen geben wil/ da wirstu hernach einem Gottlosen Kriegsknecht vnd dem Sathan selbst tausent gülden geben müssen.

Derhalben/ sage ich/ sol man diesen Text fleissig mercken/ Nemlich/ das der fromme König in dieser höchsten beschwerung/ so dazumal dem Lande obgelegen/ doch gleichwol das Wort also geehret/ vnd den Gottes dienst erhalten hat/ das er die Priester/ von der grossen not vnd schweren last der thewrung vnd knechtschafft gefreiet. Erhelt jre kinder vnd gesinde/ vnd gibt jnen nicht allein freiheit / sondern verordnet einem jeglichen sein bescheiden teil getreide/ damit sie also geneeret mügen werden / er ist warlich ein sehr Gottseliger König/

nig/ desgleichen wir zu vnsern zeiten nicht haben/ Ja/ das wol mehr ist/ Vnsere Fürsten raubē vnd reisen alles hinweg/ was sie in Klöstern vnd Pfarrhen finden / vnd sind jrer wenig/ die etwas dazu geben/ damit das Predigampt möcht erhalten werden/oder das doch etwan ein einiger Schüler auffgezogen möchte werden / darumb wirds dazu komen / das sie widerumb auch darben werden/Summa/Es wird/sage ich/ dahin komen/ du wirst auch zu wenig haben.

KOnger oc Førster skulle beuise dem venlig mod fremmede Folck/ som kommer til dennem/Oc ere de Gudfryctige/oc begerer at bo i deris Land/ da skulde mand vnde dennem platz oc rum hoss sig at bo (vden der er oc findis merckelige orsager til at foruise dennem): Thi naar wi rettelige acter oc anseer voris egen vilkaar/ da befinde wi i sandhed / at wi ere allesammen arme/ ælendige oc fremmede folck i denne Verden: Saa haffuer Kong Pharao / beuist sig gantske venlig mod Josephs Fader/ brødre oc deris folck / som de førde met dem ind i Egypten: Historien læse wi i den første Mose Bogs xlvij. Capitel.

DA kom Joseph oc talede til Pharao/ oc sagde/ Min Fader/ oc mine Brødre/ deris quæg smaat oc stort oc alt det de haffue / ere komne aff det land Canaan/ Oc see / de ere i Gosen land. Oc hand tog fem aff sine yngste Brødre / oc skickede dem ind for Pharao.

Da

Da sagde Pharao til hans Brødre / huad er eders næring? De suarede / Dine tienere ere Fæhyrder / wi oc vore Forfædre.

Oc de sagde fremdelis til Pharao / Wi ere komne at bo hoss eder / Thi dine Tienere haffue ingen føde til deris quæg / saa suarlige trenger Dyr tid det land Canaan / Saa lad dog nu diene tienere bo i Gosen land. Pharao sagde til Joseph / Det er din Fader / oc dine brødre / som ere komne til dig / Egypti land staar aabet for dig / Lad dem bo paa den beste sted i landet / lad dem bo i Gosen land. Oc der som du vedst duelige Mend være blant dem / da sæt dem offuer mit Fæ.

Joseph ledde oc sin Fader Jacob ind / oc skickede hannem for Pharao. Oc Jacob velsignede Pharao. Men Pharao spurde Jacob ath / Huor gammel est du? Jacob sagde til Pharao / Min ælendigheds tid er Hundrede oc tredive Aar / ringe oc ond er min liffs tid / oc kommer icke ved mine Forfædris tid i deris ælendighed / Saa velsignede Jacob Pharao / oc gick vd fra hannem.

Men Joseph skickede sin Fader oc sine Brødre bolige / oc gaff dem en eyedom i Egypti Land / paa den beste sted i Landet / som vaar i det land Raemses / som Pharao befol. Oc hand besørgede sin Fader oc sine Brødre / oc alt hans Faders huss / effter som huer haffde Børn til.

Aff den anden Mose Bog.

KOnger oc Førster skulle icke skicke sig Tyrannisk oc haarde mod Guds folck/ oc den Christen Kircke / til at vndertrycke oc ødelegge dennem. Saa fremt de icke ville selff / omsier omkomme met Land oc folck. Gud almectigste lader denne Verdē bliffue ved/ocsaa staaendis en tid lang/ for den liden Hiord skyld/ det er/ den Hellige Christen Kircke/Guds vdualde børn til Himmerigis rige. Maa nu denne liden Hiord oc Guds børn/icke haffue ro oc mag iblant denne store Vgudelige hob/ i denne Verdē/Saa vil den bemandede oc stercke HErre offuer alle Herrer oc Førster / giøre en kort oc jammerlige ende paa deris Regimēt/ saa at baade de oc deris Vgudelige Vndersaatte/ skulle først paa legemens vegne / gruelige omkomme / oc siden paa Sielens vegne bliffue i den euige Helffuedis Ild / met Dieffuelen oc all hans selskab/ vden de vdi tide anammer salige Paamindelse oc vnderuissning/ oc offuergiffuer den vold oc Tyrannij / som de tilforn haffuer brugt/mod Guds folck/ oc de giører saa sand

Penitentz. Exempel haffuer wi vdi Köning Pharao / oc hans Vndersaatte/som mand læser i den anden Mose Bogs / Første/ femte oc fiortende Cap: J det første Cap: i den anden Mose Bog staar saa screffuit.

DA kom der en ny Konge i Egypten / hand viste inted aff Joseph. Oc sagde til sit Folck/See/disse Jsraels Børn oc folck ere mange/ oc flere end wi/Nu vel/ wi ville ødelegge dem met liste / at de skulle icke bliffue saa mange/Thi der som en Krig begyntes / motte de oc giffue dem til vore Fiende oc Krige mod oss/oc drage hen aff Landet.

Saa sette mand Plaggefogeder offuer dem / som skulde tuinge dem/met suar Trældom / thi mand bygde da Pharao Pithon/oc Raemses stæder/ at legge hans Rente vdi. Men dissmere de plagede Folcket/dissmere voxte oc formeredis de/oc vdbreddis/ Oc de holde Jsraels børn verstyggelige. Oc Egypterne tuingde Jsraels børn wbarmhiertelige met trældom/ oc giorde dem deris leffnet kedsommeligt / met suart arbeyde / i Leer oc Tegel/ oc met alle haande trældom paa Marcken/ oc met alle haande arbeyde som de lagde dem wbarmhiertelige paa.

Oc Kongen aff Egypten/ sagde til de Ebreiske Jordemodre / den ene hed Sephora / oc den anden hed Phua. Naar i hielpe de Ebreiske Quinder/ oc see paa stolen/at det er en Søn/saa dræber hānem/Men er det en Daatter/da lader hende leffue. Men Jordemoderne fryctede Gud/oc giorde icke som Kongen aff Egypten haffde befalet / men de lode Børnene leffue. Da kallede Kongen aff Egypten Jordemoderne/ oc sagde til dem/Hui giøre i det/at i lade Børnene leffue? Jor-

demoderne suarede Pharao / De Ebreiske Quinder ere icke som disse Egyptiske / thi de ere haarde quinder / oc før end Jordemoderen kommer til dem / da haffue de født. Der faare giorde Gud vel mod Jordemoderne / oc Folcket formerede sig / oc bleffue saare mange. Oc efftherdi at Jordemoderne fryctede Gud / da bygde hand dem huss.

Saa bød Pharao alt sit Folck / oc sagde / Kaster alle Sønner i Floden som fødis / oc lader alle Døtter leffue.

Item / i den samme Mose Bogs. v. Capitel / bescriffuis Pharaos gruelig Tyrannij oc grumhed mod de Israels Børn / oc lyder Historien saa.

DEr faare befol Pharao Fogeder offuer Folcket oc Embetzmend samme dag / oc sagde / I skulle icke her effter samle Folcket Halm som i giorde før / at de kunde brēde Tegel / Men lader dem selffue gaa hen oc sancke dem straa. Oc legger dem alligeuel faare / at de giøre det samme tal Sten som de haffue giort her til dags / oc formindsker inted / Thi de gaa aarckeløse / oc der faare robe de oc sige / Wi ville gaa hen oc giøre vor Gud offer. Tuinger Folcket met Arbeyde / at de haffue nock at giøre / oc icke vende dem til Løgnactige ord. Da ginge Fogderne offuer Folcket oc tilsyns Mendene vd oc sagde til Folcket / Saa siger Pharao / Mand skal ingen halm faa eder / Gaar selffue bort oc sancker eder straa / huor i kunde finde / men der skal inted formindskis aff eders arbeyde.

Saa spriddis Folcket offuer alt Egypti land at sancke stub / at de kunde bruge for halm. Oc Fogderne trengde dem oc sagde / Fuldkommer eders dags gierning / lige som i giorde før / der i haffde halm. Oc de Tilsyns Mend / som Pharaos Fogeder haffde sæt offuer Israels børn finge hug / oc der bleff

sagt

sagt til dem / Huor faare haffue i huercken i dag eller i gaar/ giort eders beskickede dags gierning saa vel som tilforn?

Da ginge Jsraels Børns Tilsyns Mend ind / oc robte til Pharao oc sagde/ Hui far du saa met dine Tienere? Jngen Mand giffuer dine tienere halm / oc wi skulle alligeuel giøre saa mange stene som oss er forlagt / Oc see/ dine Tienere faa hug til met/ oc dit Folck skulle være syndere. Pharao suarede/ J gaa ledige/ Ja ledige gaa i/ Der faare sige i / wi ville gaa hen oc offre Herren. Thi gaar hen / oc træler / Jngen halm skal eder giffuis/ Men i skulle dog faa det beskickede tal Tegelstene fra eder.

Huad ende denne Pharaos grumme Tyrannij oc haardhed haffuer faait / maa mand see oc høre i den anden Mose Bogs xiiij. Capitel. Saa lyder Texten samme stedz.

DEr det bleff Kongen aff Egyptē tilkiende giffuit/ at Folcket vaar bort flyt/ Da bleff hans oc hans tieneris Hierte omuende mod Folcket/ oc de sagde/ Hui haffue wi saa giort/ at wi lode Jsrael saa fare bort/ at de icke skulde tiene oss? Saa loed hand spende faare sine Vogne / oc tog sit Folck met sig / oc sex Hundrede vdualde Vogne/ oc huad andre vogne der vaare ellers i Egypten/ oc Høffuitzmendene offuer al sin Hær. Thi HERRen forherdede Pharaos hierte Kongens aff Egypten / at hand forfulde Jsraels Børn. Men Jsraels børn vaare vddragne met en veldig Haand. Saa forfulde Egypterne dem met Heste/ Vogne oc Reysenere oc met al Pharaos Hær (oc funde dem hoss Haffuit) der som de haffde slaget deris Læyer i Hiroths Dal mod BaalZephon.

Der Kong Pharao kom hart til dem / da oplætte Js-

raels Børn deris øyen/ Oc see/ da komme Egypterne dragendis effter dem/ Da fryctede de storlige/ oc robede til HERren. Oc sagde til Mose/ Vaar der icke Graffuer i Egypten/ at du skulde føre oss bort/ at wi skulde dø i Ørcken/ Hui giorde du saa mod oss/ at du førde oss aff Egypten? Er det ey det/ som wi sagde til dig i Egyptē/ Lad oss vere/ oc tiene Egypterne heller/ end at dø i Ørckē? Da sagde Mose til Folcket/ fryeter inted/ staar fast oc seer til huorledis Herren vil frelse eder i dag/ Thi disse Egypter som i see i dag/ dem skulle i aldrig mere see Euindelige/ HERREN skal stride for eder/ oc i skulle være stille.

HERREN sagde til Mose/ Hui rober du til mig? Sig til Israels Børn/ at de drage frem. Opløfft du din Kæp/ oc vdræck din Haand offuer Haffuet/ oc skil det at/ saa at Israels Børn kunde gaa der mit igennem paa det tørre. See/ Jeg vil forherde Egypternis hierte/ at de skulle følge effter eder/ Saa vil ieg legge ære ind paa Pharao/ oc alt hās Mact/ Vogne oc Reysener. At Egypterne skulle befinde/ at ieg er HERREN/ naar Jeg haffuer indlagt den ære paa Pharao/ oc paa hans Vogne oc Reysenere.

Da foer Guds Engel til/ som drog for Israels Hær/ oc holt sig bag dem/ Oc den Skystøtte holt sig ocsaa fra deris ansict/ oc gick bag dem/ oc kom imellem Egypternis Hær oc Israels Hær. Det vaar en mørck Sky/ oc hun liusde om Natten/ saa at disse oc hine/ icke komme tilsammen den gantske nat.

Der Mose vdracte sin haand offuer Haffuet/ da loed HERREN det bort fare/ ved it sterckt Østen vær den gantske nat/ oc giorde Haffuet tiurt/ oc Vandet skildis at. Oc Israels Børn ginge ind/ mit i Haffuet/ paa det tørre/ oc Vandet vaar dem som Mure/ paa den høyre oc venstre side. Oc Egypterne forfulde dem/ mit i Haffuit/ met alle Pharaos Heste/ Vogne oc Reysener.

Der

Der Morgens vacten kom/ da skudde HERREN den Egyptiske Hær/ aff Ildstøtten oc Skyen oc forferde deris Hær/ oc støtte hiulene aff deris Vogne / oc kaste dem hastelige omkuld. Da sagde Egypterne/ Lader oss fly fra Israel/ HERRen strider for dem mod Egypterne. Da sagde HERren til Mose/ Vdræck din haand offuer Haffuet/ at Vandet falder tilbage offuer Egypterne/ offuer deris Vogne oc Reysener. Saa vdracte Mose sin haand offuer Haffuet/ saa kom Haffuet igen i sin strøm før morgenen/ Oc Egypterne flyde der imod. Saa støtte HERREN dem mit ned i Haffuet / oc Vandet kom igen/ oc skiulte baade Vogne oc Reysener/ oc al Pharaos Mact/ som haffde fult effter dem i Haffuet / saa der bleff icke en igen aff dem.

EFterdi at en Konge oc Først/ kand icke ene faare staa det gantske Regiment/ Thi det vilde være hannem alt for suart/ oc haffuer fordi Medlemmer oc Medhielpere behoff / som kand oc ville / giøre hannem bistand i Regimentet/ baade met gode Raad oc gierninger/ Da haffuer en Konge oc Første storlige fornøden behoff/ at see sig vel faare / Huo hand kaller til sit Raad / huo hand skicker til Lensmend oc Embitzmend. Item huo hand skicker til Dommere i sit Land oc Rige / paa det hand skal icke selff bliffue skuffit oc forraad / Hans Vndersaatte icke skulle plaggis oc ødeleggis/ oc der skulde være rob oc klagemaal i alle hiørner i hans gãtske Rige. Oc Gud (som

(som elsker Dom oc Retfærdighed/oc vil Barmhiertighed) skal der offuer bliffue vred / oc straffe baade Kongen/oc hans Befalnings Mend/ som icke gør Dom oc Retferdighed/oc ere icke Barmhiertige mod deris fattige Vndersaatte. Men at det kand gaa vel til / da skal en Herre oc en Først/ met stor snildhed/ vduæle til Raadz oc befalnings Mend/ dennem som haffuer disse fire vilckaar/ at de ere/ Vise oc fromme/ Gudfryctige/ sandru/ oc hade Gerighed. Saadant it raad gaff Jethro/ den Prest aff Madian Mose (Moses haffde denne Prestis daatter til sin Hustru) som wi Læser i den anden Mose Bogs xviij. Capitel.

OM anden dags Morgen sætte Mose sig til at Dømme Folcket/ Oc Folcket stod trint omkring Mose / fra morgenen oc til afftenen. Der hans Suoger saa alt det hand giorde met Folckit / da sagde hand/ Huad er det du giør met Folcket? Hui sider du alene/ oc alt Folcket staar omkring dig fra Morgenen oc til Afftenen? Mose suarede hannem/ Folcket kommer til mig / oc spør Gud om raad / Thi naar de haffue noget at handle / da komme de til mig at ieg skal Dømme mellem huer oc hans Næste/oc lære dem Guds Ræt oc hans Low.

Da sagde hans Suoger til hannem/ du bœr dig icke ræt at/du giør dig træt/ oc folcket met som er hoss dig/ Den handel er dig forsuar/du kant det icke alene vdrette. Thi lyd min røst/ Jeg vil giffue dig raad/ oc Gud skal være met dig. Besørge du Folcket for Gud/oc før deris Sager for Gud/oc skicke dem

Low

Low oc Ræt/ oc lær dem veyen som de skulle vandre vdi/ oc de gerninger som de skulle giøre.

Oc see dig om iblant alt Folcket om nogle fromme Mend som fryète Gud/ oc ere sandrue/ oc hade Gerighed/ oc sæt dem offuer dem/ somme offuer tusinde/ somme offuer hundrede/ somme offuer halfftrediesinds tiue/ oc somme offuer thi/ at de altid dømme Folcket. Men er det nogen stor Sag/ da lad dem føre den ind for dig/ oc lad dem dømme alle smaa sager/ Saa bliffuer det lættere for dig/ naar de bære met dig. Vilt du det giøre/ da kant du vdrætte det Gud befaler dig/ Saa kand oc alt dette Folck komme hiem met fred til deris Sted.

Mose lydde sin Suogers ord/ oc giorde alt dette som hand sagde/ oc vdualde fromme Mend aff al Israel/ oc sætte dem til Høffuitzmend offuer Folcket/ somme offuer tusinde/ somme offuer hundrede/ somme offuer halfftrediesinds tiue/ oc somme offuer ti/ at de skulde altid side Dom offuer Folcket/ Men de suare Sager skulde de indføre for Mose/ oc de skulde selffue Dømme de smaa sager. Saa loed Mose sin Suoger drage hiem igen til sit Land.

EN Øffrighed skal icke lade den bliffue wstraffit/ paa sit Liff/ som motuilge Ihielslar sin Næste: Thi saa staar der screffuit i den anden Mose Bogs xxj. Capitel.

M nogen slar it Menniske at det døer/ Da skal hand oc visselige dø. Men haffuer hand icke gonget effter hans liff/ men Gud haffuer ellers wforuarendis ladet hannem falde i hans hender/ Da vil Jeg skicke dig en Sted/ til huilcken hand skal fly. Men fordrister nogen sig til at sla sin Næste ihiel/ met

suig eller list/ Da skalt du tage hannem fra mit Alere/ at hand skal dø.

EN Dommere skal see sig vel faare/ at hād Dømmer den Fattige oc ælendigis Sag saa Retfærdelige/som den Rigis/ oc icke giør den Fattige nogen wræt. Hand skal oc vel foruare sine øyne oc hender/ at de icke bliffue forblindet/ oc besmittet met Gaffuer oc skenck: Thi Guld oc Sølff / er aldrig saa haard oc reen/ at det jo besmitter / icke aleniste Menniskens hender/ men ocsaa deris Hierter/ naar mand det anammer met wræt / oc foruender saa der faare den Retfærdigis rette Sag. Saa læser mand i den anden Mose Bogs xxiij. Capitel.

DV skalt icke foruende Rætten for den Fattige i hans Sag. Vær longt fra falske Sager. Du skalt icke sla den Wskyldige oc Retfærdige ihiel/ Thi ieg lader icke den Wgudelige haffue ræt. Du skalt icke tage Gaffuer/Thi at Gaffuer forblinde de seende/ Oc foruende de Retfærdigis sager.

Aff den Tredie Mose Bog/ Skal Øffrighed lære/ flittelige oc vel effter Guds befalning/ at Ordinere oc beskicke det saa/ i den Christen menighed / at sand Guds tieniste/ Hellige oc rette Ceremonier kunde holdis ved mact/ oc Undersaattene met Øffrighed/ kunde tiene/ loffue oc prise HERREN deris Gud / i sand Hellighed oc Retfærdighed / oc icke vanære eller bespotte HERRENS hellige Naffn/ Men der som nogen foracter sand Guds tieniste / oc laster HERRENS hellige Naffn / da skal Øffrighed icke lade hannem bliffue wstraffit. Thi saa læser mand i den Tredie Mose Bogs xxiiij. Cap.

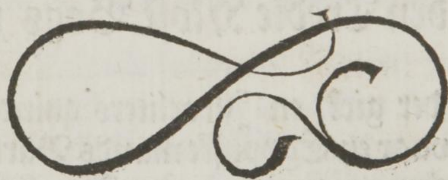
MEn der gick en Israeliters quindes Søn vd/ som vaar en Egyptiske mands Barn blant Israels børn / oc trettede met en Israeliters Mand/ i Leyren/ oc lastede Naffnet/ oc bannede/ Da ledde de hannem til Mose (hans moder hed Selomith Dibri daatter aff Dans slect) oc de sette hannem i Fengsel ind til de finge it klart suar aff HERRENS Mund.

Oc HERREN talede met Mose/ oc sagde/ Før hen vd for Leyren den som haffuer saa bandet/ oc lad dem alle som det hørde legge deris hender paa hans Hoffuit / oc lad saa den gantske Menighed stene hannem. Oc sig Israels børn/ huilcken som bander sin Gud / hand skal bære sin Synd/ huilcken som laster HERRENS Naffn hand skal visselige

dø/ al Menigheden skal stene hannem / Lige som den Fremmede/ saa skal oc Indbyggeren være naar hand skender Naffnet da skal hand dø.

Om nogen mand slar noget Menniske ihiel / da skal hand visselige dø/ Men huo der slar noget Queg ihiel / da skal hand betale det/ Liff for liff / oc huo der lemmelester sin Næste / da skal mand giøre ved hannem som hand haffuer giort / Skade for skade/ Øye for øye/ Tand for tand / lige som hand haffuer lemmelest it Menniske / saa skal mand giøre ved hannem igen / Huo som slar it Queg ihiel / hand skal betale det/ Men huo der slar it Menniske ihiel / hand skal dø. Det skal være ens Ræt iblant eder/ saa vel for den Fremmede som for den Indbyggere/ Thi ieg er HERren eders Gud.

Dette sagde Mose / til Israels børn / oc de førde den bandere vden for Leyren/ oc stenede hannem ihiel/ oc Israels børn giorde lige som HERREN befol Mose.

Aff

Aff den fierde Mose Bog.

EN Konge eller Første skal icke stride mod Gud/ icke helder bliffue vred paa dem/ som meer lyder Gud end Menniskien / oc der faare vndertiden baade taler oc giører det som Menniskien er icke behageligt / dog taler de oc giører det/som Gud haffuer dennem befalet/Men de skulle fast helder være Gud vnderdannige/ oc forsuare dem som meer lyder Gud end Menniskien. Saa læser wi om Balack Zipors søn Moabiternis Konge/ oc Balaam en Prophet / i den fierde Mose Bogs xxiiij. Capitel.

DEr Balaam nu saa / at det behagede HERREN/ at hand velsignede Israel / Gick hand icke hen/som tilforn/ effter Troldkarlene/ Men hand vende sit ansict strax hen mod ørcken / opløffte sine øyen och saa Israel/ huorledis de laae effter deris Slecter. Oc Guds aand kom paa hannem/ oc hand begynte sin Tale/ oc sagde/ Det siger Balaam Beors søn/ Det siger den Mand/som øyene ere opladne paa / Det siger den som hører Guds tale/ den som seer den Allermectigstis obenbarelse/ den der øyene bliffue obne paa / naar hand falder paa knæ.

Huor deylige ere dine Paulun Jacob / oc dine bolige Jsrael. Lige som Becke vdbrede dem / som Vrtegaarde hoss Vandet/som de Paulun der HERREN planter som Cedern hoss Vandet. Der skal flyde Vand aff hans Spand / oc hans Sæd skal bliffue it stort Vand / Hans Konge skal bliffue høyre end Agag/ oc hans Rige skal ophøye sig. Gud førde hannem aff Egypten/ Hans frimodighed er lige som en Enhørningis. Hand skal opsluge Hedningene sine Forfølgere/ oc sønderknuse deris been / oc sla dem smaa met sine Skud. Hand haffuer lagd sig ned som en Løwe/ oc som en vng Løwe/Huo vil opreyse sig mod hannem? Velsignet være den som dig velsigner / Oc forbandet/ som dig forbander.

Da bleff Balak hastig oc vred paa Balaam / oc slo Henderne tilsammen/ oc sagde til hannem/ Jeg loed hente dig/At du skulde forbande mine Fiender/ oc See/ du haffuer nu tre gonge velsignet dem. Oc far nu hen til din sted/ Jeg tenckte / at ieg vilde giort dig ære / Men HERREN haffuer forhindret dig den ære.

Balaam suarede hannem/ Talede ieg ey til dine Bud / som du sende til mig/ oc sagde? Vilde Balak giffue mig sit Huss fult aff Sølff oc Guld / da kunde Jeg icke giøre mod HERRENS ord/ enten ont eller got effter mit hierte / Men huad som HERREN vilde sige mig / det skulde ieg oc sige?

FØrstier oc Øffrighed skulle flittelige holde dennem vdi Guds Fryct/oc tage sig vel vare for Affguderj / Horerj oc Skendige leffnit / saa fremt de icke ville føre Guds heffn oc straff/baade offuer dem selff/ oc deris fattige Vnder-

dersaatte. Her om læser wi en gruelige Histori / i den Fierde Mose Bogs xxv. Capitel.

OC Israel bode i Sittim / oc Folcket begynte at bedriffue Hoer met Moabiternis døtter / som bade folcket til deris Affguders Offer / Oc folcket oed oc tilbad deris Affguder / oc Israel hengde sig til Baal Peor. Da forhastede HErrens vrede sig offuer Israel / oc hand sagde til Mose / Tag alle de Offuerste for Folcket / oc heng HERREN dem op mod Solen / paa det / at HERRENS hastige vrede maa vendis fra Israel. Oc Mose sagde til Israels Dommere / Huer sla sit Folck ihiel / som haffue giffuet dem til Baal Peor.

Oc see en Mand aff Israels børn kom / oc ledde en Madianitiske Quinde blant sine Brødre / oc loed Mose oc al Israels børns Menighed see der paa / som græde for Vidnesbyrdens Tabernakels dør. Der Pinehas Eleasars søn / som er Aarons Prestis søn det saa / stod hand op fra Menighedẽ / oc tog it Spiud i sin haand / oc gick ind i Horehusit effter den Israelitiske Mand / oc stack dem baade / den Israelitiske Mand oc Quinden gennem liffuet / Da bleff Plagen stillet som vaar paa Israels børn. Oc der bleffue ihielslagne i den Plage fire oc tiue tusinde.

Oc HERREN talede met Mose / oc sagde / Pinehas Eleasars søn / som er Aarons Prestis søn / haffuer vent min vrede fra Israels børn / ved hans Nidkærhed for mig / at Jeg skulde icke i min Nidkærhed ødelegge Israels børn. Der faare sig / See / Jeg giffuer hannem min Pactis fred / oc hand oc hans Sæd effter hannem skulle haffue den Pact til it euigt Prestedømme / Der faare / at hand vaar nidkær for sin Gud / oc forligte Israels børn.

Men den Israelitiske Mand / som bleff slagen met den Madianitiske quinde hed Simri / Salu søn / en Første for Si-

meoniternis Faders huss. Den Madianitiske quinde/som oc bleff slagen/Hed Casbi/ Zurs daatter / som vaar en Slectis Første blant Madianiterne.

Oc HERREN talede met Mose / oc sagde / Giører Madianiterne skade/ oc slar dem / Thi de haffue giort eder skade/ met deris Listighed / som de brugede met eder ved Peor/ oc ved deris søster Casbi / den Madianiters Førstis daatter / som bleff slagen paa Plagens dag for Peors skyld/ oc plagen kom der effter.

DEr skal ingen trenge sig ind til Øffrigheds befalning / eller kiøbe sig det til / Men hand skal bie/ ind til hand lowlige oc rettelige Kallis oc ordineris der til/ aff de som Gud haffuer der til forskicket. Saa befoel Gud Mose / at skicke Josua til Regiment/oc befalnings Mand offuer de Jsraels børn / som mand læser i den fierde Mose Bogs xxvij. Capitel.

OC HERREN sagde til Mose / Tag Josua Nuns søn til dig / som er en Mand i huilcken Aanden er / oc leg dine hender paa hannem / oc skicke hannem for Presten Eleasar / oc for den gantske Menighed/ oc giff hannem befalning for deris øyen/ oc leg din Herlighed paa hannem/ at den gantske Jsraels børns Menighed skal være hannem lydig. Oc hand skal gaa frem for Presten Eleasar / hand skal spørge raad for hannem/ effter Liusens skick for HERREN. Effter hans mund skulle baade hand oc alle Jsraels børn met hannem reyse vd oc ind/ oc den gantske Menighed.

Mose

Mose giorde som HERREN haffde befalet hannem/ oc tog Josua oc skickede hannem for Presten Eleasar / oc for den gantske Menighed/ oc lagde sin haand paa hannem/ oc gaff hannem befalning/lige som HERREN haffde talet met Mose.

KOnger/ Førster oc Offrighed / skal icke lade Mandrabere bliffue wstraffit / oc icke tage penning for Sagen / om hand haffuer aff Fiendskab / beraad hu oc sind / eller motuilge ihielslagen sin Næste. Men skeer Mandrab wforuarendis/da maa mand forlige sagen/ oc lade Mandraberen leffue. Giører Offrighed her imod/oc lader en Mandrabere effter en andē/ for Staeth / Venskab/slect/ Suagerskab/Guld/ penning/eller godz/hen gaa wstraffit/Da besmitter de Landet/ saa vel som Mandrabere haffue det besmittet / oc naar Landen saa bliffuer besmittet/da vil Gud icke bo der/men viger fra det folck/ oc det Land. Oc sender dennem siden atskillige plager oc straff. Der faare haffuer HERren saa strengelige befalet Mose oc de Israels børn at straffe Mandrabere/ i den fierde Mose Bogs xxxv. Capitel.

OC HERREN talede met Mose/oc sagde/Tale met Israels børn / oc sig til dem / Naar i komme offuer Jordan i Canaans land/ da skulle i vduele Stæder/ som skulle være fri Stæder / til huilcke de skulle fly som sla no-

gen ihiel Vforuarendis. Oc i skulle haffue disse fri Stæder for Blodheffnernis skyld / at de skulle icke sla hannem ihiel / som haffuer giort noget Mandrab / før end hand haffuer standet i rette for Menigheden. Oc de Stæder som i skulle giffue/skulle være sex fri Stæder/Tre skulle i giffue paa denne side Jordan/oc tre i Canaans land. Disse ere de sex fri Stæder/ baade for Israels børn oc Fremmede / oc for Jndbyggerne blant eder/At de kunde fly der hen/ som sla nogen ihiel Vforuarendis.

Huo som slar nogen met Jern at hand døer / hand er en Mandrabere/oc skal visselige dø. Men slar hand hannem met en Steen (som nogen kand slaa ihiel met) at hand døer der aff/ da er hand en Mandrabere/ oc skal visselige dø. Men slar hand hannem met nogen Træ (som nogen kand slaa ihiel met) at hand døer/ da er hand en Mandrabere/oc skal visselige dø. Blodheffneren skal lade døde samme Mandrabere/Lige som hand haffuer slaget/ saa skal mand oc sla hannem ihiel. Støder hand hannem aff had / Eller kaster noget paa hannem met suig/ at hand døer/ Eller slar hānem ihiel aff fiendskab met sin haand / at hand døer / Da skal hand som hannem slo ihiel visselige dø / thi hand er en Mandrabere/Blodheffneren skal lade døde hannem.

Men der som hand vforuarendis støder hannem vden fiendskab/Eller kaster noget paa hannem vforuarendis/eller kaster en Steen paa hannem (der mand kand dø aff/och saa det icke) at hand døer/ oc hand er icke hans fiende / oc ey vilde hannem ont/ Da skal Menigheden dømme mellem den som slo/ oc Blodheffneren i denne dom. Oc Menigheden skal fri Mandraberen aff Blodheffnerens haand / oc skal lade hannem komme igen til den fri Stad/som hand flyde til/Oc hand skal bliffue der indtil den Ypperste Prest døer/ som mand haffuer saluet met den hellige Olie.

Men gaar Mandraberen vden den fri Stads marckeskel/ som hand flyde til/ oc Blodheffneren finder hannem vden hans fri Stads marckeskel/ oc slar hannem ihiel/ da skal hand icke være skyldig i hans blod. Thi hand skulde bleffuit i sin fri Stad/ indtil den Ypperste prestis død/ Oc effter den Ypperste prestis død kommet til sit land igen/ som hand haffde sit Arffue godz. Det skal være eder en Ræt hoss eders Efterkommere/ ehuor i bo.

En Mandrabere skal mand sla ihiel effter thu Vidnis Mund/ It Vidne skal icke suare mod nogen til døde. Oc i skulle icke tage forligelse for nogen Mandrabere/ thi hand haffuer forskyldet at dø/ oc hand skal visselige dø. Oc i skulle ingen forligelse tage for den/ som flyer til en fri Stad/ at hand skulde komme igen at bo i Landet/ før end Presten døer.

Oc besmitter icke Landet/ som i bo vdi/ Thi at huo som er blodskyldig/ hand besmitter Landet/ oc Landet kand icke ske forligelse for det blod/ som der vdstyrtis/ Vden ved hans blod/ som det vdstyrte. Giører Landet icke vrent/ der i bo vdi/ i huilcket ieg ocsaa boer/ Thi ieg er HERREN/ som boer blant Israels børn.

Aff den Femte Mose Bog.

ØFrighed oc Dommere skal dømme ræt/ mellem Sag oc Sag/ oc icke ansee Personer/ Venskab/ Guld/ Penning/ eller andet/ Men ansee sagen ræt i sig selff/ oc siden sige Dommen ræt aff/ huad heller det er hans Ven met eller imod. Saa siger Mose her om i sin femte Bogs første Capitel.

OC ieg bød eders Dommere samme tid/ oc sagde/ Hører eders Brødre/ oc dømmer ræt mellem huer mand oc hans Broder oc den Fremmede. I skulle ingens Persone ansee i Dommen/ Men i skulle høre den Mindste saa vel som den Største/ I skulle icke frycte for nogen Mands Persone/ Thi Dommens embede hør Gud til.

Det samme lærer Mose i den samme Bogs xvij. Capit: Oc merckelige paaminder/ oc befaler de Israels børn/ at de skulle sette sig Dommere/ som skulle dømme Folcket met Retfærdig Dom. Oc der som Sagen er Dommeren for suar/ oc vanskelige/ da siger hand huort mand skulle hen fly/ oc søge Raad i sagen/ at mand kand

den

den ret forſtaa/ oc ſiden Dømme ræt. Saa ſiger Moſe ſamme ſted.

DV ſkalt ſette dig Dommere oc Embitzmend i alle dine Porte/ ſom HERREN din Gud ſkal giffue dig/ blant dine Slecter/ at de dømme Folcket met Retfærdig Dom. Du ſkalt icke bøye Rætten / du ſkalt oc icke anſee nogens Perſone/ icke heller tage Gaffuer / Thi at Gaffuen forblinder de Viſe/ oc foruender de Retfærdigis ſag. Du ſkalt efftersølge det ſom ræt er / at du maat leffue / oc indtage det Land/ ſom HERREN din Gud ſkal giffue dig.

Oc ſtrax der effter ſiger hand ſaa.

OM nogen Sag er dig for ſuar at Dømme paa/ mellem Blod oc blod/ mellem Sag oc ſag/ mellem Skade oc ſkade/ oc huad trætactige Sager ſom ere inden dine Porte/ Da ſkalt du giøre dig rede oc gaa op til den Sted/ ſom HERREN din Gud ſkal vduele dig / Oc komme til Preſterne/ Leuiterne/ oc til den Dommere / ſom bliffuer paa den tid / oc ſpørre dig faare/ Saa ſkulle de ſige dig Dommen aff. Oc du ſkalt giøre det ſom de ſige dig faare / paa den Sted / ſom HERREN haffuer vdualt/ oc du ſkalt tage vare paa / at du giør aldelis det ſom de lære dig. Effter Lowen ſom de lære dig/ oc effter den Dom ſom de ſige dig / ſkalt du holde dig/ at du icke viger der fra/ huercken til den høyre eller til den venſtre ſide. Oc om nogen mand handler fortredelige / at hand icke vil lyde Preſten / ſom ſtaar der i HERRENS din Guds embede/ eller Dommeren/ Hand ſkal dø/ oc i ſkulle tage den Onde aff Iſrael/ At det menige Folck kand det høre/ oc fryete ſig/ oc icke mere ſaa fordriſte dem.

 I det-

J dette samme Capitel lærer Mose de Jsraels børn / huorledis oc huem de skulle skicke til Konge offuer sig/naar de komme ind i det land Canaan. Desligeste vnderuiser hand oc Kongen/ som bliffuer skicket til Regimentet/ huad hannem bør at giøre/ at hand kand teckis Gud/ oc bliffue lenge/ i it lyckfaligt Regiment/ oc hans børn effter hannem. Oc siger hand saa.

NAar du kommer i det Land / som HERREN din Gud / skal giffue dig / oc indtager det / oc boer der i/ oc siger/ Jeg vil sette en Konge offuer mig/ som alle folck haffue her omkring mig/ Da skalt du giøre den til Konge offuer dig/ som HERREN din Gud skal vduele. Men du skalt sette en aff dine Brødre til Konge offuer dig / Du kant icke sette nogen Fremmed offuer dig/ som icke er din Broder. Aleniste at hand skal icke holde mange Heste / oc icke føre Folcket i Egypten igen/for hand haffuer mange Heste/efſterdi at HERREN haffuer sagt eder / at i skulle icke her effter drage tilbage igen at denne vey. Hand skal icke heller tage mange Hustruer / at hans hierte skal icke bortuendis / Hand skal icke heller samle formeget Guld oc Sølff.

Oc naar hand kommer nu at side paa stolen i sit Konge rige/ Da skal hand tage denne anden Low aff Presterne / Leuiterne / oc lade hende scriffue i en Bog. Hun skal være hoss hannem / oc hand skal læse i hende alle sine liffuis dage / Paa det at hand kand lære at frycte HERREN sin Gud / at hand kand holde alle ordene aff denne Low oc Ræt / at hand giør der effter. Hand skal icke hoffmode sit hierte offuer hans Broder / oc icke vige aff Budene / huercken

ecken til den høyre eller til den venstre side/ At hand maa forlenge sine dage i sit Kongerige/ hand oc hans børn i Israel.

Øffrighed oc Dommere skulle grandgiffuelige randsage/ oc i sandhed forfare/ om Mandrabere haffuer vforuarendis ihielslagen eller dræbt sin Næste/til huilcken hand haffde ingen had tilforn/ eller oc haffuer ihielslaget hannem met beramt Raad/ hu/sind oc villie/ Haffuer hand vforuarendis aff vanlycke (som mand taler) dræbt sin Næste/da skulle Øffrighed handle mildelig met hannem/oc icke lade hannem miste liffuit/ Thi hand giorde det icke aff had eller affuind. Men haffuer hand Ihielslagen sin Næste/ aff had/ met beraad hu oc sind/ Da skal Øffrighed samme sted / være forplictige / at tage Mandrabere / end oc aff den Hellige oc vduaald Stæd / være sig Kircke eller Kloster/ oc antuorde hannem i Blodheffnerens hender / at hand skal dø. Oc mand skal icke spare hannem for Kundskab/ venskab/ Penning eller nogle andre Sager skyld / men lade hannem staa sin Ræt / vden de vilde/ at det skal gaa dem ilde omsier: Thi saa lærer Mose de Israels børn i sin femte Bogs xix. Capitel. Oc lyder Texten saa.

Naar

NAar nogen slar sin Næste ihiel / wforuarendis / oc haffde icke had til hannem tilforn / Men / som nogen gaar vdi Skouen met sin Næste / at hugge træ / oc hand recker haanden vd met Øxen / at hugge træet aff / oc Øxen falder aff skafftet / oc tager paa hans Næste / oc hand døer. Da skal hand fly til en aff disse Stæder / at hand maa bliffue leffuendis / Paa det at Blodheffneren skal icke forsølge Mandraberen / men hans hierte er saa optend / oc gribe hannem / effterdi at veyen er saa langt fra / oc sla hannem hans Siel ihiel / Endog hand vaare icke skyldig at dø / thi at hand haffde inted had til hannem før. Der faare biuder Jeg dig / at du skalt atskilie tre Stæder.

Oc der som HERREN din Gud giør dine Landemercke videre / som hand haffuer soret dine Forfædre / oc giffuer dig alt det Land / som hand sagde at ville giffue dine Forfædre (Om du ellers holder alle disse Bud / at du giør der effter / som ieg befaler dig i dag / at du elsker HERREN din Gud / oc vandrer i hans vey / i alle dine dage) Da skalt du end vdlegge tre Stæder til disse tre / At der skal icke vdstyrtis wskyldigt blod i dit Land / som HERREN din Gud giffuer dig til Arff / at du skalt icke bliffue skyldig i saadant Blod.

Men haffuer nogen Had til sin Næste / oc lurer effter hannem / oc offuerfalder hannem oc slar hannem hans Siel ihiel / oc flyer saa hen til en aff disse Stæder / Da skulle de Eldste aff hans Stad / sende bud hen / oc lade hannem hente der fra / oc antuorde hannem i Blodheffnerens hender / at hand skal dø. Dine øyen skulle icke spare hannem / oc du skalt tage det wskyldige blod aff Israel / at det maa gaa dig vel.

J dette samme Capitel lærer Mose / huorledis Øffrighed oc Dommere skulle flittelige

rand=

randsage/ oc Offuerhøre Vindisbyrd / som vidne om nogen Misgierning / oc der som de vidne løgn oc falsk / da skal Øffrighed icke spare dem / Men lade dennem bliffue straffit / lige som de vilde at deris Næste skulle straffis/ for deris falske Vidnesbyrds skyld : Saa lyder Texten samme sted.

DEr skal icke it Vidne alene frem gaa at vidne mod nogeu/ offuer nogen misgerning eller Synd / Være sig huad haande synd det er / som mand giøre kand / Men sagen skal staa i thu eller try Vidnesbyrds Mund.

Om noget falskt Vidne gaar frem at vidne mod nogen/ at beuise hannem nogen synd offuer. Da skulle de tho Mend/ som trætte tilsammen/ staa faar HERREN / for Præsterne oc Dommerne/ som ere paa den tid. Oc Dommerne skulle flitelige randsage der om / Haffuer hand da baaret it falskt Vidnesbyrd mod sin Broder/ Da skulle i giøre ved hannem som hand haffde actet at giøre mod sin Broder / at du skil den onde fra dig. At de andre som det høre / mue fryçte der faare / oc icke tage dem mere faare at giøre saadant ont iblant eder. Dit øye skal icke spare hannem / Liff faar liff / Øye for øye/ Tand for tand/ Haand for haand/ Fod for fod.

ØFfrighed skulle icke døde Fædrene for Børnens/ icke helder Børnen for Fædrenes skyld/ men huer skulle dø for sine misgerning / Dommere skulle oc see vel til / at de icke bøye Rætten for den Fremmede / eller giøre Encker oc Faderløse børn wræt eller skade : Thi

saa lærer Mose i sin femte Bogs xxiiij. Capitel / oc siger.

FÆdrene skulle icke dø for Børnene / oc ey Børnene for Fædrene / men huer skal dø for sin synd. Du skalt icke bøye Rætten for den Fremmede oc Faderløse / Oc ey heller tage nogen Enckis Klæder til pant / Thi du skalt komme ihu / at du vaarst selff en Træl i Egypten / oc HERREN din Gud frelste dig der fra / Thi biuder Jeg dig / at du skalt saa giøre.

Aff Josua Bog.

AF Josua Bog oc Histori/ kand mand læ-re oc see / huor veldelige Gud giører en Gudfryctige Offrighed oc Regenter hielp oc bistand/ mod alle sine Fiender oc modstan-dere/ oc giffuer hannē seyeruinding offuer dēnem.

Den gantske Histori / vil Jeg icke scriffue her hoss / thi det vilde være forlangt/ men alenisie det x. xj. oc xij. Capitel/ som giffuer klarlige nock tilkiende / Guds veldige Haand oc Mact / som vaar met Josua / der hand i en kort tid / offuer-uant xxxj. Konger. Oc Gud hørde hans Bøn/ at Solen stod stille / paa det hand kunde jo for-følge oc ødelegge sine Fiender. Saa bleff en dag saa lang/ som tho andre/ der vaar aldrig saa lang en dag til / fra Verdsens begyndelse / oc bliffuer icke heller/ ind til Verdsens ende.

Saa begyndis nu disse Historier / i for-screffne Capitel.

DEr AdoniZedech Kongen i Jerusalem hørde/ at Josua haffde vundet Ai oc forbandet han-nem / oc giort mod Ai oc hans Konge / som hand giorde mod Jericho oc hans Konge/ Oc at de aff Gibeon haffde giort fred met Israel / oc

vaare komne iblant dem / da fryctede de saare (Thi Gibeon vaar en stor Stad / som en Kongelig Stad / oc større end Ai/oc alle Borgerne der vdi vaare bequemme til strid) Hand sende bud til Hoham Kongen i Hebron / oc til Piream Kongen i Jarmuth/ oc til Japhia Kongen i Lachis/ oc til Debir Kongen i Eglon/oc loed dem sige/Kommer hid op til mig oc hielper mig / at wi kunde nedsla Gibeon / Thi de haffue giort fred met Josua oc Jsraels børn.

Saa samlede de fem Amoriternis Konger dem tilhobe oc droge hen op / Kongen aff Jerusalem / Kongen aff Hebron/Kongen aff Jarmuth/Kongen aff Lachis/oc Kongen aff Eglon/met al deris Hær oc Mact/oc belagde Gibeon oc stridde mod hannem.

De aff Gibeon sende til Josua hoss Gilgal i Leyren / oc lode hannem sige/ Drag icke din haand fra dine Tienere/ kom snarlige hid op til oss/redde oc hielpe oss/Thi alle Amoriternis Konger/som bo paa Biergene/haffue forsamlet dem mod oss.

Josua drog op fra Gilgal/oc alt Krigsfolcket met hannem / oc alle som vaare duelige til strid. Oc HERREN sagde til Josua / Fryct dig inted faar dem / Thi ieg haffuer giffuit dem i dine hender / der skal Jngen aff dem kunde staa faar dig. Saa kom Josua wforuarendis offuer dem / Thi hand reysde den hele nat op fra Gilgal. Oc HERREN forskreckede dem faar Jsrael/ at de sloge it suart Slag i Gibeon/oc jegede dem paa veyen til Beth Horon/ oc sloge dem til Aseka oc Makeda.

Oc der de flyde faar Jsrael paa veyen ned til Beth Horon/ da loed HERREN falde en stor Hagel aff Himmelen paa dem intil Aseka / at de døde / Oc mange flere aff dem døde aff samme Hagelstene / end Jsraels børn sloge ihiel met Suerd.

Da talede Josua til HERREN samme dag / der HERREN offuergaff de Amoriter faar Israels børn/ oc sagde i Israels neruærelse / Soel stat stille i Gibeon / oc Maane i Aialons dal. Saa stode Solen oc Maanen stille/ til saa lenge at Folcket haffde heffnet dem offuer deris Fiender. Er det icke screffuit i den Frommis bog? Saa stoed Solen mit paa Himmelen / oc forholt at gaa ned en hel dag. Oc der vaar ingen dag denne lig huercken før eller siden / at HERREN lydde en Mands røst / Thi HERREN stridde faar Israel.

Josua drog tilbage igen til Leyren i Gilgal / oc al Israel met hannem. Men de fem Konger flyde / oc skiulte dem i den hule hoss Makeda. Saa bleff det Josua tilkiende giffuit/ Wi haffue fundet de fem Konger skiulte i den hule hoss Makeda. Josua sagde/ Saa velter store Stene faar gabet paa hulen/ oc bestiller der Mend faare som dem beuare. Oc staar i icke stille/ men forfølger effter eders Fiender / oc slar bag paa dem/ oc lader dem icke komme til deris Stæder / Thi HERREN eders Gud haffuer giffuit dem i eders hender. Oc der Josua oc Israels børn haffde fuldkommet det store Slag paa dem/ oc aldelis slaget dem / da komme de som bleffue igen aff dem/ ind i de faste Stæder.

Saa kom alt folcket i Leyren igen til Josua hoss Makeda met fred / oc der torde ingen røre sin tunge faar Israels børn. Josua sagde / Lader gabet op paa Hulen oc leder de fem Konger hid til mig. De giorde saa oc ledde de fem Konger til hannem aff Hulen/ Kongen aff Jerusalem / Kongen aff Hebron/ Kongen aff Jarmuth/ Kongen aff Lachis/ oc Kongen aff Eglon.

Oc der de fem Konger vaare vdledde til hannem / da kallede Josua al Israel/ oc sagde til de Offuerste faar Krigsfolcket som droge met hannem / kommer hid / oc træder disse

Konger met føder paa Halsene. Saa komme de frem / oc traadde paa deris Hals met føder. Da sagde Josua til dem/ Fryeter eder icke / oc lader eder icke forfærde / haffuer it frit mod / oc værer dristige/ Thi at HERREN skal saa giøre mod alle eders Fiender/ som i stride imod.

Saa slo Josua dem oc dræbte dem / oc hengde dem i fem Træ/ Oc de hengde i træene til afftenen. Der Solen vaar ned gongen/ bød hand/ at mand skulde tage dem ned aff træene oc kaste dem i den hule / som de skiulte dem i / Oc de lagde store stene faar gabet aff Hulen / der ere de endnu paa denne dag.

Josua vant oc samme dag Makeda / oc slo hannem met skarpe suerd / Desligest hans Konge/ oc forbandede hannem/ oc alle Siele som vaar i hannem/ oc loed der ingen leffue. Hand giorde ocsaa mod Kongen aff Makeda / som hand giorde før mod Kongen aff Jericho.

Da drog Josua oc al Israel met hannem fra Makeda til Libna/ oc stridde mod hannem. Oc HERREN gaff ocsaa hannem i Israels haand / oc hans Konge / Oc hand slo hannem met skarpe suerd/oc alle Siele som der vaare vdi/ oc loed ingen bliffue igen der i / oc giorde mod hans Konge / som hand giorde mod Kongen aff Jericho.

Siden drog Josua oc al Israel met hannem fra Libna til Lachis oc belagde oc stridde mod hannem. Oc HERREN gaff oc Lachis i Israels hender / at de vunde hannem om anden dagen/ Oc sloge hannem met skarpe suerd / oc alle Siele som der vaare vdi / i alle maade / som de giorde mod Libna. Samme tid drog Horam Kongen aff Geser op at hielpe Lachis / Men Josua slo hannem oc alt hans Folck/ saa at der bleff ingen offuer igen.

Saa drog Josua fra Lachis met al Israel til Eglon/ oc belagde oc stridde mod hannem / oc vant hannem samme dag/

dag / oc slog hannem met skarpe suerd / oc forbandede alle Siele som der vaare vdi/ den samme dag/ i alle maade / som hand giorde met Lachis.

Siden drog Josua met al Jsrael fra Eglon oc til Hebron/ oc stridde mod hannem/ oc vant hannem / Oc slo hannem met skarpe suerd/ oc hans Konge / met alle hans Stæder/ oc alle Siele der i vaare / oc lode ingen bliffue offuer / Vdi alle maade/ som hand giorde met Eglon/ oc forbandede hannem oc alle Siele som der vaare vdi.

Saa vende Josua sig om igen met al Jsrael til Debir/ oc stridde met hannem/ oc vant hannem/ oc hans Konge / oc alle hans Stæder. Oc slo hannem met skarpe suerd / oc forbandede alle Siele som der vaare vdi / oc loed ingen bliffue igen. Som hand giorde mod Hebron / saa giorde hand oc mod Debir oc hans Konge / oc som hand giorde mod Libna oc hans Konge.

Saa slo Josua alt Landet paa Biergene/ oc mod Synden/ oc i Dalerne/ oc hoss Vandet / met alle deris Konger / oc loed ingen bliffue igen / oc forbandede alt det som haffde aande/ som HERREN Jsraels Gud haffde befalet. Oc hand slo dem fra Kades Barnea / indtil Gasa / oc alt Gosen land/indtil Gibeon/ oc vant alle disse Konger met deris Land paa en tid. Thi at HERren Jsraels Gud stridde for Jsrael. Saa foer Josua til Leyren igen hoss Gilgal/ met al Jsrael.

DEr Jabin Kongen aff Hazor dette hørde / da sende hand bud til Jobab Kongen aff Madon / oc til Kongen aff Simron / oc til Kongen aff Achsaph / oc til de Konger i norden / som bode paa Biergene / oc paa Marcken synder paa til Cinneroth/ oc til dem som bode nedre i Dalene vdi Naphoth Dor/ vd met Haffuit/ Oc til Cananiterne baade øster oc vester / til de Amoriter/ Hethiter/ Phereſiter oc Jebusiter / paa Biergene/ oc til de Heuiter neden op

til

til Hermon bierg i Mizpa land. Disse droge vd met al deris Hær/ it suart tal Folck som sand i Haffuit/ oc saare mange Heste oc Vogne. Alle disse Konger samlede dem / oc komme oc leyrede dem tilsammen / hoss det vand Merom / at stride mod Jsrael.

HERREN sagde til Josua / Frycte icke faar dem / Thi at i morgen paa denne tid vil Jeg giffue dem alle slagne faar Jsraels børn / du skalt lemmeleste deris Heste/ oc brende deris Vogne met ild. Oc Josua kom wforuarendis paa dem/ oc alt Krigsfolcket hoss det vand Merom/ oc offuerfalt dem. Oc HERRen gaff dem i Jsraels hender/ oc de sloge oc jegede dem til den store Zidon / oc til de Varme vand/ oc til den store marck som ligger øster hoss Mizpa / oc de sloge dem saa / at der bleff icke en igen aff dem.

Da giorde Josua mod dem som HERREN befoel hannem/ oc lemmeleste deris Heste/ oc brende deris vogne. Oc vende sig om paa den samme tid / oc vant Hazor/ oc slo hans Konge met suerd (Thi Hazor vaar tilforne Hoffuitstaden faar alle disse Kongerige) de sloge alle Siele met skarpe suerd/ som der vaar vdi samme Stad / oc forbandede dem/ oc lode inted bliffue igen/ som haffde aande / oc de brende Hazor met ild. Josua vant oc alle disse Kongers Stæder oc slo dem oc deris Konger met skarpe suerd / oc forbandede dem / Som Mose HERRENS tienere haffde befalet.

Dog brende Jsraels børn ingen Stæder paa Biergene/ men Josua brende Hazor alene. Oc Jsraels børn skiffte alt Roffuit oc Fæ mellem dem aff disse Stæder / Men de sloge alle Menniske met skarpe suerd / til de haffde lagt dem øde / oc de lode intet bliffue igen / som haffde aande / Som HERREN bød Mose sin tienere/ oc som Mose bød Josua/ Saa giorde Josua / at der feylede inted aff alt det som HERREN haffde befalet Mose.

Saa

Saa tog Josua alle de Land ind paa Biergene / oc alt det som ligger Synden paa/ oc alt Gosen land/ oc de marcker oc daler / oc Israels bierg met sine daler / fra det bierg / som atskilier Landet offuen til mod Seir / indtil BaalGad / oc til Libani biergis bredhed neden til det bierg Hermon / hand offueruant alle deris Konger / oc slo dem ihiel. Men hand førde lenge Krig mod samme Konger.

Der vaar ingen Stad/ som gaff sig vnder Israels børn met Fred (vden aleniste de Heuiter/ som bode i Gibeon) men de vunde dem alle met strid. Oc det skede saa aff HERREN at deris hierter bleffue forherdede/ at møde Israels børn met strid / At de skulde forbandis / oc ingen naade faa / men de skulde ødeleggis/ som HERREN bød Mose.

Samme til kom Josua oc oprycte Enakim aff Bierge-ne / aff Hebron / aff Debir / aff Anab / aff alle biergene i Juda/ oc aff alle Israels bierg / oc forbandede dem met deris Stæder. Oc loed ingen bliffue igen aff Enakim i Israels børns Land / vden i Gasa/ Gath / oc i Asdor / der bleffue nogle igen.

Saa tog Josua alt Landet ind / i alle maade / som HERREN sagde til Mose / oc gaff Josua dem til Arff / huer Slect sin part/ Oc Landet loed aff at føre Krig.

DIsse ere Landsens Konger/ som Israels børn sloge / oc toge deris Land ind / paa hin side Jordan / mod Osten/ fra det vand Arnon/ til det bierg Hermon/ oc alt det slette land mod østen. Sihon Amoriternis Konge/ som bode i Hesbon/ oc regerede fra Aroer som ligger hoss Ar-non vands brædde / oc mit vdi Vandet oc offuer halffdelen aff Gilead / indtil det vand Jabok / som er Amons børns landemercke/ oc offuer det slette Land/ indtil Cinneroth haff øster hen/ oc offuer det slette land til det Salte haff i øster/ paa

den vey til Beth Jesimoth / oc synder paa neden hoss Pisga biergis Becke.

Der til met Konge Ogs landemercke aff Basan / som vaar offuerbleffuet aff Kemperne / oc bode i Astaroth oc Edrei / oc regerede offuer Hermons bierg offuer Salcha / oc offuer al Basan / indtil landemercket aff Gesuri oc Maachati / oc halffdelen aff Gilead / som vaar Sihons Kongens aff Hesbon landemercke. Mose HERRENS tienere oc Israels børn sloge dem / Oc Mose HERRENS tienere gaff de Rubeniter oc de Gadditer / halffdelen aff Manasse slect / at indtage dem.

Disse ere Landsens Konger som Josua / oc Israels børn / sloge paa denne side Jordanen mod vesten / fra Baal Gad / til Libani biergis slet / til det Bierg / som atskilier Landet hen op mod Seir / oc Josua gaff Israels slecter at indtage det / Huer sin Deel aff det som vaar paa biergene / oc i daler / oc paa slet marck / hoss becken / i ørcken oc mod synden / de Hethiter / Amoriter / Cananiter / Pheresiter / Heuiter oc Jebusiter.

Kongen aff Jericho / Kongen aff Ai / som ligger hoss siden aff BethEl / Kongen aff Jerusalem / Kongen aff Hebron / Kongen aff Jarmuth / Kongen aff Lachis / Kongen aff Eglon / Kongen aff Geser / Kongen aff Debir / Kongen aff Geder / Kongen aff Harma / Kongen aff Arad / Kongen aff Libna / Kongen aff Adullam / Kongen aff Makeda / Kongen aff BethEl / Kongen aff Thapuath / Kongen aff Hepher / Kongen aff Aphek / Kongen aff Lasaron / Kongen aff Madon / Kongen aff Hazor / Kongen aff Simron Meron / Kongen aff Achsaph / Kongen aff Thaenach / Kongen aff Megiddo / Kongen aff Kedes / Kongen aff Jakneam hoss Charmel / Kongen aff Naphot Dor / Kongen aff Gilgal Hedningernis Konge / Kongen aff Tirza / Det er en oc trediue Konger.

Aff

Aff Dommernis Bog.

KOnger oc Førſter ſkulle tencke paa Lycken / at hun er ſom it Hiul / ſom ſnart løber omkring / Oc der faare ſkicke ſig ſaa mod dennem/ de haffue oc fange mact offuer/ Lige ſom de vilde / at andre ſom (maa vel ſkee) fanger mact offuer dennem / en anden tid / ſkulde handle met dennem igen/ oc der faare heller beuiſe Mildhed / end grumhed/mod huer mand/ Her om læſer wi en deylig Hiſtori vdi Dommernis Bogs førſte Capitel.

DEr Juda reyſde nu op/ gaff HERREN Cananiterne oc Phereſiterne i deris hender / oc de ſloge vdi Beſek thi tuſinde Mend. Oc de funde AdoniBeſek/ vdi Beſek/ oc ſtridde mod hannem/ oc de ſloge Cananiterne oc Phereſiterne. Men AdoniBeſek flyde/ Oc de jegede effter hãnem/ Oc der de grebe hannem/ hugge de tømmel fingre oc tømmel tær aff hans hender oc føder. Da ſagde AdoniBeſek / Halffierdeſinds tiue Konger met affhugne tømmel fingre oc tømmel tær / aff hender oc føder ſamlede op vnder mit Bord / Lige ſom ieg haffuer giort/ſaa haffuer Gud betalet mig igen. Oc de førde hannem til Jeruſalem/ der døde hand.

EN Øffrighed/ som er kaldet aff Gud til Regiment / skal være Gud lydige / oc først vdslette oc ødelegge al falsk Guds tieniste/som er aff Menniske paafunden mod Guds Ord.

Der nest forlade sig fast oc fuldkommelige paa Gud / frycte hannem alene / oc lyde hannem i alting. Desligeste met liffs fare mandelige beskytte oc beskerme sine Vndersaatte / icke forladendis sig paa mange Hingste oc folck / men paa Gud/ som kand saa vel / ved faa som ved mange giffue Seyeruinding. For det sidste/skal hand oc vel foruare sig/at hand icke optencker oc stiffter nogen Guds tieniste/ mod Guds Ord / Thi saadan tieniste bliffuer omsier hannem oc hans efterkommere/ til skade oc forargelse.

Om disse stycker haffue wi en merckelig Histori / vti Dommernis Bogs vj. vij. viij. Capitel.

OC der Israels børn giorde ilde for HERREN/ gaff HERREN dem vnder de Madianiters haand siu aar. Oc der Madianiternis haand bleff for sterck offuer Israel/da giorde Israels børn sig Graffuer i biergene / oc huler / oc Befestninger. Oc naar Israel saade noget / Da komme Madianiterne oc Amalekiterne oc de aff Østerland op offuer dem/ oc leyrede sig mod

mod dem / oc forderffuede Landens grøde/ indtil Gasa/ oc lode ingen Næring bliffue i Israel / huercken Faar eller Oxen/ eller Asene. Thi de komme op met deris quæg oc Bolige / som en stor hob Græshopper / at baade de oc deris Kamel vaare wtallige/ oc fulde i Landet/ at forderffue det. Saa bleff Israel saare fornedret aff Madianiterne. Da robte Israels børn til HERREN.

Men der de robte til HERREN for Madianiternis skyld/ da sende HERREN en Prophete til dem/ hand sagde til dem/ Saa siger HERREN Israels Gud. Jeg vdførde eder aff Egypten / oc ledde eder aff Treldommens huss / oc fride eder aff Egypternis haand / oc aff alle deris haand som tuingde eder/ oc ieg vdstøtte dem faar eder / oc gaff eder deris Land. Oc ieg sagde til eder / Jeg er HERRen eders Gud/ frycter icke de Amoriters Guder/ vdi huilckis Land i bo/ Oc i haffue icke været min røst lydige.

Oc HERRENS Engel kom / oc sette sig vnder en Eeg i Ophra/ som hørde Joas de Esriters fader til/ oc hans Søn Gedeon terskede Huede i en perse/ at hand kunde fly for de Madianiter. Da obenbaredis HERRENS Engel for hannem / oc sagde til hannem / HERREN være met dig/ du Stridzkempe. Gedeon sagde til hannem/ Min Herre/ er HERREN met oss / Hui er oss da alt dette vederfaret? Oc huor ere alle de Vnderlige ting som vore Fædre fortalde oss / oc sagde/ HERREN haffuerført oss aff Egypten ? Men nu haffuer HERREN forlat oss/ oc giffuet oss vnder Madianiternis hender.

Da vende HERREN sig til hannem / oc sagde / Gack bort i denne din krafft / Du skalt frelse Israel aff Madianiternis hender/ See/ Jeg haffuer vdsent dig. Hand sagde til hannem/ Min Herre/ Huor met skal ieg frelse Israel? See / min Slect er den ringeste i Manasse/ oc ieg er den

mindste i min Faders huss. HERREN sagde til hannem / Jeg vil være met dig / at du skalt sla Madianiterne / som en eniste Mand. Da sagde hand til hannem / Kiere / Haffuer ieg fundet naade faar dig / Da giør mig it Tegen / at det est du som taler met mig. Gack icke bort før ieg kommer til dig / oc bær mit Madoffer / oc setter det faar dig. Hand sagde / Jeg vil bliffue saa lenge at du kommer igen.

Oc Gedeon kom oc slactede it Buckekid / oc en Epha vsuret mel / oc lagde Kødet i en kurff / oc loed saadet i en potte / oc bar til hannem vd vnder Egen / oc gick frem. Da sagde Guds Engel til hannem / Tag Kiødet oc det vsurede / oc sæt det paa den Sten som her er / oc vdstyrt saadet / Oc hãd giorde saa. Da vdracte HERRens Engel den kæp som hand haffde i haanden / oc rørde Kiødet met enden / oc det vsurede mel / Oc der kom Ild aff stenen / oc fortærede Kiødet oc det vsurede mel / Oc HERRENS Engel forsuant aff hans øyen.

Der Gedeon saa nu at det vaar HERRENS Engel / sagde hand / O HERRE HERRE / haffuer ieg saa seet HERRENS Engel fra ansict til ansict? HERREN sagde til hannem / Fred være met dig / Frycte dig icke / du skalt icke dø. Da bygde Gedeon HERREN it Altere paa samme sted / oc kallede det Fredens HERRE / det staar end til paa denne dag / i Ophra som hørde de Esriters Fader til.

Oc den samme nat sagde HERREN til hannem / Tag en Stud / blant din Faders øxen / oc en anden Stud / siu aar gammel / oc affbryd Baals Altere / som er din Faders / oc affhug den Lund som der staar hoss / oc byg HERREN din Gud it Altere / øffuerst paa klippen / oc bered det / Oc tag den anden Stud / oc Offre it Brendoffer met veden

aff

aff Lunden/ som du haffuer ophugget. Da tog Gedeon thi Mend aff sine Suenne/ oc giorde som HERREN haffde sagd hannem / Men hand befryctede sig at giøre det om dagen/ for sin Faders huss oc for folcket i Staden / oc hand giorde det om natten.

Der Folckene i Staden stode nu aarle op om morgenen/ See/ da vaar Baals Altere nedbrudet/ oc Lunden der hoss affhuggen / oc den anden Stud it Brendoffer paa Alteret som vaar bygd. Oc den ene sagde til den anden / Huo haffuer giort dette? Oc der de søcte oc omspurde / bleff der sagd/ Gedeon Joas søn haffuer giort det/ Da sagde Folcket i Staden til Joas/ Lad din Søn komme hid vd/ hand skal dø/ for hand haffuer nedbrudet Baals Altere/ oc affhugget Lunden der hoss. Da sagde Joas til alle dem som stode hoss hannem/ Ville i kiffuis for Baal? ville i hielpe hannem? Huo som kiffuer for hannem / hand skal dø denne morgen / Er hand Gud/ da heffne sig det selff / at hans Altere er nedbrudet. Fra den dag kallede mand hannem JerubBaal / oc sagde/ Baal heffne sig selff/ at hans Altere er nedbrudet.

Der nu alle Madianiterne oc Amalekiterne / oc de aff Østerland haffde forsamlet sig/ oc droge gennem / oc sloge deris leyrer i Jesreels dal / Da førde HERRens aand sig i Gedeon/ Oc hand loed blæse i Basune/ oc kallede AbiEser/ at de skulde følge hannem / Oc hand sende Bud til al Manasse/ oc kallede dem/ at de oc skulde efterfølge hannem/ Hand sende oc Bud til Asser oc Sebulon oc Nephthali / de komme op mod hannem.

Oc Gedeon sagde til Gud / Vilt du forløse Israel ved min haand/ som du haffuer sagt/ Da vil ieg legge it Vldskind i Gaarden/ Kommer der alene dug paa Skindet / oc al Jorden bliffuer tør / Da vil ieg mercke / at du vilt frelse Israel ved min haand/ som du haffuer sagd. Oc det skede saa / Oc

der

der hand stod anden dagen aarle op om morgenen / da vred hand dug aff Skindet / oc fyllede en skaal fuld met vand. Oc Gedeon sagde til Gud / Din vrede optendis icke mod mig / om ieg taler end en gang / Jeg vil ekon forsøge det end en gang met Skindet / Lad Skindet være tiurt alene / oc dug paa al Jorden. Oc Gud giorde det saa den samme nat / at Skindet vaar tiurt alene / oc dug paa al Jorden.

DA giorde JerubBaal / det er Gedeon sig aarle rede / oc alt Folcket som vaar met hannem / oc leyrede sig hoss den kilde Harod / at hand haffde Madianiternis Hær mod Norden bag høyen som mand holder Vect paa i dalen. Oc HERREN sagde til Gedeon / Du haffuer for meget folck met dig / at ieg skulde giffue Madian i deris hender / Israel motte berømme sig mod mig / oc sige / Min haand haffuer frelst mig. Saa lad nu vdrobe for Folckenis øern / oc sige / Huo som er ræd oc mistrøstig / hand vende sig om / oc skynde sig strax fra Gilead bierge / Da vende sig tilbage / aff Folcket / thu oc tiue tusinde / saa at der bleffue ekon thi tusinde igen.

Oc HERREN sagde til Gedeon / Folcket er end nu for meget / Led dem ned til Vandet / der vil ieg prøffue dig dem / Oc huilcken ieg siger dig om / at hand skal reyse met dig / den skal reyse met dig. Men huilcken ieg siger om / at hand skal icke reyse met dig / hand skal icke reyse. Oc hand førde folcket ned til vandet. Oc HERREN sagde til Gedeon / Huilcken som laber aff vandet met sin Tūge / som en Hund laber / den skalt du skicke besynderlige / Desligest den som falder paa sine knæ naar hand dricker. Da vaar deris tal / som haffde labet aff haanden til munden try hundrede Mend / det andet folck altsammen falt ned paa knæene oc drack. Oc HERREN sagde til Gedeon / Met de try hundrede Mend som haff-

haffuer labet / vil ieg forløse eder / oc giffue Madianiterne i dine hender/ Men lad alt det andet Folck gaa til sin sted.

Oc de toge Fetalie met sig til Folcket / oc deris Basuner/ Men de andre Israeliter loed hãd alle gaa/ huer til sin Bolig / Oc hand giorde sig sterck met try hundrede Mend. Oc Madianiternis Hær laa der neden faar hannẽ i Dalen. Oc HERREN sagde til hannem den samme nat / Stat op/ oc gack hen ned til Leyren / thi ieg haffuer giffuit dem i dine hender. Men frycter du dig at gaa ned/da lad din suend Pura gaa ned met dig til Leyren / at du kant høre huad de sige / Der effter skalt du met mact drage ned til Leyren. Da gick Gedeon met sin suend Pura ned til den sted som de hulde Vact i Leyren. Oc Madianiterne oc Amalekiterne oc alle aff Østerland / haffde lagd sig ned i dalen/som en hob Gresshopper/ oc deris Kamel vaare saa mange / at de vaare vtallige/ lige som sand i Haffs bredden.

Der Gedeon nu kom / See/ da fortalde den ene den anden en Drøm/ oc sagde/ See/ieg drømde/ Mig tyckte at it askebaget Bygbrød trillede sig til Madianiternis Hær / oc der det kom til Paulunet/ da slo det der paa/ oc kaste det omkring/ at det vnderste kom op / oc Paulunet laa. Da suarede den anden/ Det er icke andet/ end Gedeons/ den Israeliters Joas søns suerd/ Gud haffuer giffuet Madianiterne i hans hender/ met den gantske Hær.

Der Gedeon da hørde saadan en Drøm fortellis / oc hans vdleggelse/da tilbad hand oc kom igen til Israels Hær/ oc sagde/Giører eder rede/Thi HERREN haffuer giffuet Madianiternis Hær i eders hender. Oc hand delde de try hundrede Mend i try Hobe / oc fick huer en Basune i sin haand/ oc tomme Kruss oc Blus vdi. Oc sagde til dem/Seer paa mig oc giører lige saa/oc see/naar ieg kommer til den sted som Hærren er/da giøre i oc lige som ieg giør. Naar ieg blæss

i Basunen/ oc alle de som met mig ere / Da skulle i oc blæse i Basuner omkring den gãtske Hær/ oc sige/ Her er HERREN oc Gedeon.

Saa kom Gedeon oc de hundrede Mend met hannem til den sted som Hærren vaar/ til de første Vectere/ som vaare tilskickede / oc opuacte dem / oc blæsde i Basunerne / oc sloge Krusene sammen i deris hender. Saa blæsde alle de tre Hobe i Basuner/ oc sloge Krusene sønder / Men de hulde Blussene i deris venstre haand / oc Basunerne i deris høyre haand / som de blæsde vdi / oc robte / Her er HERRENS suerd oc Gedeons/ Oc huer stod paa sin sted / omkring Hærren. Da tog den gantske Hær paa løff oc skreg oc flyde. Oc i det de try hundrede Mend blæsde i Basunerne/ skickede HERREN det saa / at den enis suerd vendis mod den anden i den gantske Hær/ Oc Hærren flyde til Beth Sitta Zeredatha / indtil Mehola breddis Landemercke hoss Tabath. Oc Israels Mend aff Nephthali / aff Asser oc aff gantske Manasse robte oc forfulde Madianiterne.

Oc Gedeon sende Bud paa det gantske Ephraims bierg/ oc loed sige / Kommer ned mod Madianiterne / oc beløber dem vandet/ indtil Beth Bara oc Jordan. Da skrege alle de som vaare aff Ephraim/ oc beløbe dem vandet / indtil Beth-Bara oc Jordan. Oc de grebe tho aff Madianiternis Førster/ Oreb oc Seb/ oc drebte Oreb paa den sten Oreb/ oc Seb i den perse Seb/ oc forfulde Madianiterne / oc førde Orebs oc Sebs hoffueder til Gedeon offuer Jordan.

OC de Mend aff Ephraim sagde til hãnem/ Hui giorde du oss det / at du icke kallede oss / der du reysde i strid mod Madianiterne? Oc de kiffuede haardelige met hãnem. Da sagde hand til dem/ Huad haffuer ieg nu giort / som kand lignis mod det i haffue giort? Er icke en Vinquist

bedre

bedre aff Ephraim / end den gantske AbiEsers Vinhøst?
Gud haffuer giffuet Madianiternis Førster / Oreb oc Seb
i eders hender/ Huorledis skulde ieg kunde giort det som i haff-
ue giort? Der hand haffde det sagd/da stilledis deris vrede.

Der Gedeon kom nu til Jordan / gick hand hen offuer
met de try hundrede Mend / som vaare hoss hannem / oc de
vaare trette / oc jegede effter. Oc hand sagde til det Folck i
Sucoth/ Kiere/ giffuer det folck som ieg haffuer met mig no-
get Brød/thi de ere trette/at ieg kand forfølge Sebah oc Zal-
muna Madianiternis Konger. Men de Offuerste i Sucoth
sagde/ Ere da Sebah oc Zalmuna neffue allerede i dine hen-
der / at wi skulle giffue din Hær brød? Gedeon sagde / Nu
vel / naar HERREN giffuer Sebah oc Zalmuna i min
haand/ da vil ieg sønder terske eders kiød met torne aff ørcken
oc met tidzel. Oc hand reysde der fra hen op til Pnuel/ oc tale-
de lige saa til dem/ Oc de Folck i Pnuel suarede hannem lige
saa / som de vdi Sucoth. Oc hand sagde ocsaa til de Folck i
Pnuel / kommer ieg igen met fred / da vil ieg nedbryde dette
Taarn.

Men Sebah oc Zalmuna vaare i Karkor / oc deris
Hær met dem ved femten tusinde/ som vaare alle offuerbleff-
ne aff den gantske Hær/aff Østerland/ Thi der vaare hun-
drede oc tiue tusinde faldne / som kunde vddrage suerd. Oc
Gedeon reysde op at den vey/ som mand boer i Paulun/ mod
østen fra Nobah oc Jagbeha/oc slo den Hær/ Thi den Hær
vaar tryg. Oc Sebah oc Zalmuna flyde / Men hand jegede
effter dem / oc greb de tho Madianiters Konger / Sebah oc
Zalmuna/ oc forfærdede den gantske Hær.

Der nu Gedeon Joas søn kom fra Striden igen/ før
end Solen gick op/ da greb hand en Dreng aff det Folck i
Sucoth/ oc atspurde hannem / Hand screff hannem op de
Offuerste vdi Sucoth / oc de Eldste/ siu oc halffierdesinds

tiue Mend. Oc hand kom til de Folck i Sucoth / oc sagde / See / her er Sabah oc Zalmuna / met huilcke i bespottede mig / oc sagde / Er da Sebah oc Zalmuna neffue allerede i dine hender / at wi skulle giffue dine Folck / som ere trette / Brød? Oc hand tog de Eldste i Staden / oc torne aff ørcken oc tidzel / oc loed det Folck i Sucoth føle dem. Oc det Taarn vdi Pnuel nedbrød hand / oc ihielslo Folcket i Staden.

Oc hand sagde til Sebah / oc Zalmuna / Huordanne vaare de Mend i sloge ihiel i Thabor? De sagde / De vaare som du / oc huer deylig som en Kongis børn. Hand sagde / Det vaare mine Brødre min Moders sønner / Saa vist som HERren leffuer / haffde i ladet dem leffue / da vilde ieg icke sla eder ihiel. Oc hand sagde til sin Førstefødde søn Jether / Stat op / oc sla dem ihiel. Men Drengen drog icke sit suerd vd / thi hãd fryctede sig / efferdi hand vaar end nu en Dreng. Men Sebah oc Zalmuna sagde / Stat du op oc sla oss / Thi som en Mand er / saa er oc hans mact. Saa stod Gedeon op oc slo Sebah oc Zalmuna ihiel / Oc tog de Spenger som vaare paa deris Camelers halse.

Da sagde nogle i Israel til Gedeon / Ver en Herre offuer oss du oc din Søn oc din Søns søn / efferdi at du haffuer frelst oss aff de Madianiters haand. Gedeon sagde til dem / Jeg vil icke være Herre offuer eder / oc min Søn skal oc icke være Herre offuer eder / Men HERREN skal være Herre offuer eder.

Gedeon sagde til dem / En ting begærer ieg aff eder / Huer giffue mig de Hoffuitspan / som hand haffuer røffuit. Thi de haffde gyldene Hoffuitspan / efferdi at de vaare Ismaeliter. De sagde / Wi ville giffue dig dem / Oc de bredde it Klæde vd / oc huer kaste der paa de Hoffuitspan / som hand haffde røffuit. Oc de gyldene Hoffuitspan som hand begærede / giorde effter vecten / tusinde siu hundrede sekel guld / forudẽ

de

de Spenger oc Kæder oc skarlagens Klæder/ som de Madianiters Konger bære/ oc vden deris Camelers Halßbond. Oc Gedeon giorde der en Liffkiortel aff/ oc sette hannem i sin stad vdi Ophra. Oc al Jsrael bedreff Hoer der met/ oc det bleff Gedeon oc hans huß til en Forargelse.

HAnd skal icke met list oc mact/ trenge oc velde sig til Regiment oc Øffrigheds befalning/ men bie/ indtil hand bliffuer lowlig kaldet. Giør hand icke det/ men trenger sig der ind/ oc regerer siden som en Tyran/ da fanger hand gierne snarlige en skendige affgang. Exempel haffuer du i Abimelech vdi Dommernis Bogs ix. Capitel.

C Abi Melech Jerub Baals søn/ gick bort til Sichem til sin Moders Brødre/ oc talede met dem/ oc met al sin moder Faders husis Slect/ oc sagde/ Kiere/ taler faar alle Mends øern vdi Sichem/ Huad heller monne det være eder bedre/ at halffierdesinds tiue Mend/ alle Jerub Baals børn ere Herrer offuer eder/ Eller at en Mand/ bliffuer Herre offuer eder? Betencker oc der hoß/ at ieg er eders been oc kiød.

Da talede hans Moders Brødre alle disse ord om hānem/ faar alle Mends øern i Sichem/ Oc deris hierte drogis til Abi Melech/ Thi de tenckte/ Hand er vor Broder. Oc de gaffue hannem halffierdesinds tiue Sølffpendinge aff Baal Beriths huß/ Oc Abi Melech bestillede der met løse draffuels Mend/ som hannē efterfulde. Oc hand kom i sin Faders huß vdi Ophra/ oc myrde sine Brødre Jerub Baals

 børn/

børn/ halffierdesinds tiue Mend paa en sten/ Men Jotham JerubBaals yngste søn bleff igen/ Thi hand bleff skiult.

Oc alle Mend aff Sichem/oc det gantske Millo huss forsamlede sig/ oc ginge bort/ oc hyllede AbiMelech til Konge/ hoss den høye Eeg / som staar i Sichem.

Der det bleff Jotham tilkiende giffuit/Gick hand bort/oc traadde høyest op paa det bierg Grisim / oc opløffte sin røst/ robte oc sagde til dem / Hører mig i Mend vdi Sichem/ at Gud skal oc høre eder. Træene ginge bort/ at de skulde salffue en Konge offuer sig / oc de sagde til Olie træet / Vær vor Konge. Olie træet suarede dem/Skal ieg forlade min fedme/ som baade Guder oc Menniske prise i mig/ oc gaa bort at ieg skal ophøyis offuer Træene? Da sagde Træene til Figen træet/Kom du oc vær vor Konge. Men Figen træet sagde til dem / Skal ieg forlade min sødhed oc min gode fruct/ oc gaa bort at ieg skal ophøyis offuer Træene? Da sagde Træene til Vinstocken/Kom du oc vær vor Konge/Vinstocken sagde til dem / Skal ieg forlade min Most / som gleder Guderne oc Mēniskene/oc gaa hen at ieg kand ophøyis offuer træene? Da sagde alle Træene til Tornebusken/ Kom du oc vær vor Konge. Oc Tornebusken sagde til Træene/ Er det vist / at i ville salffue mig til Konge offuer eder / Da kommer oc fortrøster eder vnder min skugge/ Ville i icke/ Da komme ild aff Tornebusken/ oc fortære de Cedrer paa Libanon.

Haffue i nu giort ræt oc redelige/at i haffue hyldet AbiMelech til Konge/ oc haffue i giort vel mod JerubBaal / oc mod hans Huss / oc haffue i giort mod hannem som hand haffuer fortient aff eder / at min Fader haffuer ført krig for eders skyld/ oc kast sin Siel hen fra sig / at hand skulde frelse eder aff Madianiternis haand/ Oc i sette eder op i dag mod min Faders huss/ oc myrde hans Børn/ halffierdesinds tiue Mend paa en Sten / oc giøre eder en Konge AbiMelech/

hans tieniste quindis Søn offuer de Mend i Sichem/ fordi hand er eders Broder/ Haffue i nu handlet ræt oc redelige mod JerubBaal / oc mod hans huss paa denne dag / Da værer glade offuer AbiMelech/ oc hand glede sig offuer eder / Haffue i icke / Da komme ild aff AbiMelech/ oc fortære de Mend i Sichem / oc Millo huss / Der komme oc ild aff de Mend i Sichem/ oc aff Millo huss/ oc fortære AbiMelech. Oc Jotham flyde oc vnduigede / oc gick til Ber / oc bode der for sin broder AbiMelech.

Der AbiMelech haffde nu regeret try aar offuer Israel/ sende Gud en ond villie mellem AbiMelech oc de Mend i Sichem. Thi de Mend i Sichem fortalede AbiMelech / oc breyede hannem hans vanart / som hand haffde bruget mod de halffierdesinds tiue JerubBaals sønner/ Oc lagde deris blod paa AbiMelech deris Broder/ som haffde myrt dem/ oc paa de Mend i Sichem / som haffde styrcket hans haand der til/ at hand myrde sine Brødre. Oc de Mend i Sichem bestillede it Hold øffuerst paa Bierget / oc røffuede dem alle/ som vandrede paa veyen til dem. Oc det bleff AbiMelech tilkiende giffuet.

Men Gaal Ebeds søn kom met sine Brødre / oc gick ind i Sichem. Oc de Mend i Sichem forlode sig paa hannem/ oc reysde vd paa marcken/ oc høstede deris Vinbierge/ oc persede/ oc giorde en Dantz/ oc ginge i deris Guds huss/ oc ode oc drucke / oc bandede AbiMelech. Oc Gaal Ebeds søn sagde/ Huo er AbiMelech? oc huad er Sichem/ at wi skulde tiene hannem? Er hand icke JerubBaals søn / oc haffuer sæt sin tienere Sebul her offuer Hemors folck Sichems faders? Hui skulle wi tiene hannē? Gud giffue/ at folcket vaare vnder min haand/ at ieg kūde fordriffue AbiMelech. Oc der bleff sagd til AbiMelech/ Formere din Hær/ oc drag vd/ Thi Sebul den Offuerste i Staden/ der hand hørde Gaals Ebeds søns ord/

da optendis hād i sin vrede / oc sende hemmelige Bud til Abi-Melech / oc loed hannem sige / See / Gaal Ebeds søn oc hans Brødre ere komne i Sichem / oc giøre dig Staden genstridig. Saa giør dig nu rede om natten / du oc dit folck / som er hoss dig / oc giør it Baghold paa dem i marcken. Oc om morgenen naar Solen gaar op / da giør dig aarle rede / oc offuerfalt Staden / Oc der som hand oc det folck som er hoss hannem / drage vd til dig / Da giør met hannem / som din haand finder paa.

Abi-Melech stod op om natten / oc alt det folck som vaar hoss hannem / oc varede paa Sichem met fire Hobe. Oc Gaal Ebeds søn drog vd / oc traadde faar dørren paa Stadsportē. Men Abi Melech holt sig op aff Bagholdet / met det folck som vaar met hannem. Der nu Gaal saa folcket / sagde hand til Sebul / See / der kommer it folck øffuerst ned aff Bierget. Da sagde Sebul til hannem / Du anseer skuggen aff Bierget for Folck. Gaal talede end ydermere oc sagde / See / der kommer it folck ned mit aff Landet / oc en Hob kommer paa veyen som løber til Tryllernis Eeg.

Da sagde Sebul til hannem / Huor er nu din mund / som sagde / Huo er Abi Melech / at wi skulde tiene hānem? Er icke dette det folck / som du foractede? Reyss nu vd oc stride met hānem. Gaal drog vd faar Mendene aff Sichem / oc stridde met Abi Melech. Men Abi Melech forfulde hannem / saa at hand flyde faar hannem / Oc der styrte mange slagne / indtil portēs dør / Oc Abi Melech bleff i Aruma. Men Sebul fordreff Gaal oc hans Brødre / at de motte icke bliffue i Sichem.

Om morgenen gick folcket vd paa marcken. Der det bleff Abi Melech tilkiende giffuet / da tog hand Folcket oc delde det i tre Hobe / oc giorde it Baghold paa dem i marcken. Der hand saa nu / at folcket gick aff Staden / da opreyste hād sig mod dem / oc slo dem. Men Abi Melech oc de Hobe som

vaare

vaare hoss hånem/ offuerfulde dem/ oc traadde ind for Stadsens dør/ Oc tho hobe offuerfulde alle dem som vaare paa marcken/ oc sloge dem. Da stridde AbiMelech mod Staden den samme gantske dag/ oc vant hannem/ Oc myrde folcket/ som der vaar vdi/ oc nedbrød Staden/ oc saade salt der paa.

Der alle Mend aff det taarn i Sichem hørde det/ ginge de ind i Berith Guds husis Fasthed. Der AbiMelech hørde det/ at alle Mend aff taarnet i Sichem haffde forsamlet sig/ Da gick hād op paa det bierg Zalmon met alt sit folck/ som vaar hoss hannem/ Oc tog en øxe i sin haand/ oc hug en Gren aff Træene/ oc løffte hannem op/ oc lagde hannem paa sin axel/ Oc sagde til alt folcket/ som vaar met hānem/ Huad som i saae mig giøre/ det giøre oc i strax lige som ieg. Da hug alt folcket huer en Gren aff/ oc efterfulde AbiMelech/ Oc lagde dem op til Befestningen/ oc sette Ild paa dem/ at oc alle Mend aff det Taarn i Sichem døde/ ved tusinde Mend oc Quinder.

Saa drog AbiMelech til Thebez/ oc belagde hannem/ oc vant hannem. Men der vaar it fast Taarn mit i Staden/ paa huilcket alle Mend oc Quinder/ oc alle Borgere i Staden flyde/ oc lucte til effter sig/ oc stigede op paa taget aff Taarnet. Da kom AbiMelech til Taarnet/ oc stridde der til/ Oc gaff sig til Dørren paa Taarnet/ at hand vilde opbrent det met ild. Men en Quinde kaste it stycke aff en Møllesten paa AbiMelechs hoffuit/ oc knusede hans pande. Da kallede AbiMelech hastelige den Suend/ som bar hans vaaben/ oc sagde til hannem/ Drag dit suerd vd/ oc sla mig ihiel/ At mand skal icke sige om mig/ En quinde slo hannem ihiel/ Da stack hans suend hannem igennem/ oc hand døde.

NAar en Første haffuer anammet Riget oc Regiment/ da skal hand icke aleniste mandelige stride mod Fremmede oc vduortis Fiender / som vil føre hannem oc hans Vndersaatte/Krig paa/vden ræt oc skæl/ Men oc-saa straffe haardelige oprørske Mēnisker i sit egit land. Diss imellem skal hand flitelige vare sig/at hand icke giører nogen daarlige oc syndelige løfft/som skal der effter angre hannem: Her om Læser wi en merckelige Histori i Dommernis Bogs xj. oc xij. Capitel.

IEphthah en Gileaditer vaar en strids Kempe/ Men hand vaar icke ecte/Oc Gilead haffde aff-let Jephthah. Men der Gileads hustru fødde hannem børn oc den samme quindis børn bleffue store/ da støtte de Jephthah vd/ oc sagde til hannem / Du skalt icke arffue i vor Faders huss / Thi du est en anden quindis søn. Da flyde hand for sine Brødre / oc bode i det Land Tob/Oc der forsamlede sig til hannem løest Folck/ oc droge vd met hannem.

Oc nogen tid der effter stridde Ammons børn mod Israel. Der Ammons børn stridde nu saa mod Israel/ da ginge de Eldste aff Gilead bort / at hente Jephthah aff det land Tob/ oc sagde til hannem/ kom oc vær vor Høffuitzmand/at wi kunde stride mod Ammons børn. Jephthah sagde til de Eldste aff Gilead/ Ere icke i de som mig hade / oc haffue forstøt mig aff min Faders huss/ Oc nu komme i til mig/ effterdi i ere vdi bedrøffuelse? De Eldste aff Gilead sagde til Jephthah/

thah / Der faare komme wi nu til dig igen / at du skalt drage met oss/ oc hielpe oss at stride mod Ammons børn / oc være vort Hoffuit offuer alle dem som bo i Gilead.

Jephthah sagde til de Eldste aff Gilead/ Der som i hente mig igen at stride mod Ammons børn/ oc HERREN giffuer dem vnder mig/ Skal ieg da være eders Hoffuit? De Eldste aff Gilead sagde til Jephthah/ HERREN være Tilhørere mellem oss/ om wi icke giøre/ som du haffuer sagd. Saa gick Jephthah met de Eldste aff Gilead/ Oc folcket sette hannem til it Hoffuit oc en Offuerste offuer sig. Oc Jephthah talede alt dette faar HERREN i Mizpa.

Da sende Jephthah Bud til Ammons børns Konge/ oc loed hannem sige/ Huad haffuer du at skaffe met mig / at du kōmer til mig at stride mod mit Land? Ammons børns Kōge suarede Jephthaths Bud/ Fordi at Jsrael haffuer taget mit Land/ der de droge aff Egypten / fra Arnon indtil Jabok / Oc ind til Jordan/ Saa giff mig det nu igen met fred.

Men Jephthah sende end ydermere Bud til Ammons børns Konge / de sagde til hannem / Saa siger Jephthah / Jsrael haffuer intet Land taget huercken fra de Moabiter oc ey fra Ammons børn. Thi der de droge aff Egypten / da vandrede Jsrael gennem Orcken til det røde Haff/ oc kom til Kades/ oc sende Bud til Edomiternis Konge/ oc sagde/ Lad mig drage gennem dit Land. Men Edomiternis Konge vilde icke høre dem. De sende ocsaa til Moabiternis Konge / hand vilde oc icke. Saa bleff Jsrael i Kades / oc vandrede i Orcken / oc droge omkring Edomiternis oc Moabiternis Land/ om kom fra Solens opgang til Moabiternis land / oc leyrede sig paa hin side Arnon / oc komme icke i Moabiternis landemercke / Thi Arnon er Moabiternis Landemercke.

Oc Jsrael sende Bud til Sihon/ Amoriternis Konge

i Hesbon/ oc loed hånem sige/ Lad oss drage gennem dit Land indtil min sted/ Men Sihon betrode Israel icke til at drage gennem hans landemercke/ Men hand forsamlede alt sit folck/ oc leyrede sig i Jahza/ oc stridde mod Israel. Da gaff HERREN Israels Gud Sihon met alt sit Folck i Israels hender/ at de sloge dem. Saa indtog Israel alt Amoriternis Land/ som bode i det samme Land/ Oc de indtoge alle Amoriternis landemercke/ fra Arnon/ indtil Jabok/ oc fra ørcken/ indtil Jordan.

Saa haffuer nu HERREN Israels Gud/ fordreffuit Amoriterne faar sit folck Israel/ oc du vilt indtage dem? Du skulde indtage dem/ som din Gud Camos fordreff/ oc lade oss indtage/ alle dem som HERREN vor Gud haffuer fordreffuet faar oss. Ment du/ at du haffuer bedre Ræt/ end Balak Zipors søn/ Moabiternis Konge? Haffuer hand oc nogen tid hafft trette eller ført Krig mod Israel/ alligeuel at Israel haffuer nu boet try hundrede aar i Hesbon oc hans døtter/ i Aroer oc hans døtter/ oc alle Stæder som ligge hoss Arnon? Hui fride i icke det paa den samme tid? Jeg haffuer inted syndet mod dig/ oc du giør saa ilde mod mig/ at du strider mod mig. HERREN dømme i dag mellem Israel oc Ammons børn. Men Ammons børns Konge hørde icke Jephthahs tale/ som hand sende til hannem.

Da kom HERRENS Aand paa Jephthah/ oc hand reysde gennem Gilead oc Manasse oc gennem Mizpe/ som ligger i Gilead/ oc fra Mizpe som ligger i Gilead/ mod Ammons børn. Oc Jephthah loffuede HERREN it Løffte/ oc sagde/ Giffuer du Ammons børn i min haand/ huad som gaar vdaff dørren aff mit Huss/ naar ieg kommer igen met fred/ fra Ammons børn/ det skal høre HERREN til/ oc ieg vil offre det til it Brendoffer. Saa drog Jephthah mod Ammons børn at stride mod dem. Oc HERREN gaff dem

dem i hans hender. Oc hand slo dem fra Aroer indtil mand kommer til Minnith/ tiue Stæder/ oc indtil Vinbiergenis plan/ it saare stort slag/ saa bleffue Ammons børn ydmygede faar Israels børn.

Der Jephthah kom nu til sit huss i Mizpa / See / da gick hans Daatter vd mod hãnem met Trommer oc Dantz/ Oc hun vaar det eniste Barn / oc hand haffde ellers hueркen Søn eller Daatter. Oc der hand saa hende/ sønder reff hand sine Klæder/ oc sagde / Ah min Daatter / huor bøyer du mig ned oc bedrøffuer mig/ Thi ieg oploed min mund mod HERREN/ oc kand icke robe det igen. Hun sagde / Min Fader/haffuer du opladet din mund faar HERREN/ Da gør mig som det er vdgonget aff din mund/effterdi at HERREN haffuer heffnet dig paa dine Fiender Ammons børn.

Oc hun sagde til sin Fader/Giør mig dog det til villie/ at du vilt tilstede mig tho maanede / at ieg maa gaa her fra ned paa Biergene/oc begræde min Jomfrudom met dem som lege met mig. Hand sagde/Gack hen/ Oc hãd loed hende gaa tho maanede. Da gick hun bort met dem som legte met hende/ oc begræd sin Jomfrudom paa biergene. Oc tho maanede der effter kom hun til sin Fader igen/ Oc hand giorde met hende/som hand haffde loffuit/ Oc hun haffde end aldrig kent nogen Mand. Oc det bleff en seduane i Israel/at Israels døtter gaa aarlig aars bort/ at begræde Jephthahs den Gileaditers daatter fire dage om aaret.

OC de aff Ephraim robte oc ginge mod Norden / oc sagde til Jephthah / Hui haffuer du draget i strid mod Ammons børn/ oc icke kaldet oss / at wi kunde draget met dig ? Wi ville opbrende dit Huss oc dig met ild/ Jephthah sagde til dem/ Jeg oc mit Folck haffde en stor sag met Ammons børn/ oc ieg kallede paa eder/ Men i hulpe mig icke aff

deris hender. Der ieg saa nu/ at i icke vilde hielpe / da sette ieg min Siel vdi min haand/ oc drog bort mod Ammons børn / oc HERREN gaff dem i min haand. Hui komme i nu hid op til mig/ at stride mod mig?

Oc Jephthah samlede alle Mend i Gilead/ oc stridde mod Ephraim/ Oc de mend i Gilead sloge Ephraim/ fordi at de sagde / Ere dog i Gileaditer blant Ephraim oc Manasse/ som de Flyactige i Ephraim. Oc Gileaditerne indtoge Jordans færested for Ephraim. Naar de flyactige aff Ephraim nu sagde/ Lad mig gaa hen offuer/ Da sagde de mend aff Gilead til hannē/ Est du en Ephraiter? Naar hand da suarede/ Ney/ Saa bade de hānem sige Schiboleth/ Da sagde hand/ Siboleth/ oc kunde icke sige det ræt/ Saa grebe de hannem/ oc sloge hānem ihiel hoss Jordans færested/ At der fulde paa den tid aff Ephraim thu oc fyritiue tusinde. Men Jephthah dømde Jsrael sex aar/ Oc Jephthah Gileaditer døde/ oc bleff begraffuen i de Stæder vdi Gilead.

FØrster oc Regenter maa met snildhed atspøre oc søge redelige oc rætte Orsager/ til at fri deris Vndersaatte aff deris Fienders hender oc mact / Huilcke de tilforne haffuer met vret været vndertuingt/ oc vnderlagd / oc siden holde dennem i den frihed / som Gud haffuer mildelige vnt dennem.

De skulle oc flitelige vocte dennem for Quinders list oc snildhed / at de icke bliffue aff dem bedragen. Her om maat du læse Samsons histori/ i Dommernis Bogs/ xiiij. xv. oc xvj. Capitel.

Sam-

Amson gick ned til Thimnath/ oc saa en Quinde i Thimnath blant de Philisters døtter. Oc der hand kom op/ gaff hand sin Fader oc sin Moder det tilkiende/ oc sagde/ Jeg haffuer seet en Quinde i Thimnath blant Philisternis døtter / Giffuer mig nu den samme til Hustru. Hans Fader oc hans Moder sagde til hannem/ Er da nu ingen Quinde blant dine Brødres døtter/ oc i alt dit Folck/ at du gaar hen/ oc tager en Hustru hoss Philisterne/ som ere womskaarne? Samson sagde til sin Fader / Giff mig denne / Thi hun behager mine øyen. Men hans Fader oc hans Moder viste icke / at det vaar aff HERREN / Thi hand søgte aarsage mod Philisterne. Oc Philisterne regerede den tid offuer Israel.

Saa gick Samson met sin Fader oc sin Moder ned til Thimnath. Oc der de komme til Thimnaths Vinbierge/ See/ da kom en vng Løue brølende mod hãnem. Oc HERRENS Aand bleff lyckfalig i hannem/ oc hand sønder reff hende som mand slider it Bucke kid/ oc hand haffde dog slet inted i sin haand/ Oc hand gaff icke sin Fader oc ey sin Moder til kiende huad hand haffde giort.

Der hand kom nu ned talede hand met Quinden / oc Samson behagede hende vel. Oc nogre dage der effter kom hand igen/ at hand skulde anamme hende/ Oc hand gick aff veyen/ at besee Løuens aadzel/ See / da vaar en Bisuerm i Løuens aadzel oc hunnig. Oc hand tog det i sin haand / oc ood der aff paa veyen/ oc gick til sin Fader oc til sin Moder / oc gaff dem at de ocsaa ode / Men hand gaff dem icke tilkiende/ at hand haffde taget hunniget aff Løuens aadzel.

Oc der hans Fader kom ned til Quinden / da giorde Samson Brøllup der/ som vnge Folck pleye at giøre. Oc der de saage hannem / gaffue de hannem tredive Staldbrødre til sig/ som skulde vere hoss hannem. Da sagde Samson til dem/

Jeg

Jeg vil sette eder en mørck Tale faare / kunde i vdlegge mig den oc finde der paa / i disse siu Brøllups dage / Da vil ieg giffue eder trediue Skiorter / oc trediue hellig dagis Klæder. Men kunde i icke vdlegge mig den / Da skulle i giffue mig trediue Skiorter oc trediue hellig dagis Klæder. Oc de sagde til hannem / Sæt frem din mørcke Tale / Lad oss høre hende. Hand sagde til dem / **Der gick Mad aff æderen / oc sødhed aff den stercke.** Oc de kunde icke raade det Spørsmaal i tre dage.

Den siuende dag sagde de til Samsons Hustru / Kom din Mand til / at hand siger oss den mørcke Tale / Eller wi skulle opbrende dig oc din Faders huss met ild / Haffue i indbudet oss / at i ville forarme oss eller ey? Da græd Samsons hustru faar hannem / oc sagde / Du est vred paa mig oc haffuer mig icke kier / Du haffuer sæt mit Folckis børn en mørck Tale faare / oc icke sagd mig den. Hand sagde til hende / See / Jeg haffuer icke sagd min Fader oc min Moder den / oc skulde ieg sige dig den?

Oc hun græd for hannem de siu dage / den stund de haffde Brøllup / Men den siuende dag sagde hand hende den / Thi hun trengde hannem der til / Oc hun sagde sit folckis Børn den mørcke Tale. Da sagde Mendene aff Staden til hannem den siuende dag / før Solen gick ned / Huad er sødere end Hunnig? Huad er sterckere end Løuen? Da sagde hand til dem / **Haffde i icke pløyt met min Kalff / da haffde i icke fundet paa min mørcke Tale.**

Oc HERRENS Aand bleff lyckfalig offuer hannem / oc hand gick ned til Asklon / oc slo trediue Mend aff dem / Oc tog deris Klæder / oc gaff dem hellig dagis Klæder / som vdlagde hans mørcke Tale. Oc hand optendis i sin vrede / oc

gick

gick op til sin Faders huss. Men Samsons hustru bleff giffuen en anden aff hans Stoldbrødre/ som hørde hannem til.

OC det begaff sig nogle dage der effter / der Hvede Høsten tilstundede/ at Samson besøcte sin Hustru met it Bucke kid. Oc som hand tenckte / Jeg vil gaa til min hustru ind i kammeret/ da vilde icke hendis Fader tilstede hannem at gaa der ind/ oc sagde/ Jeg mente du haffde været hende vred / oc ieg gaff din Ven hende / Men hun haffuer en yngre Søster/ som er smuckere end hun er/ lad hende være din for denne/ Da sagde Samson til dem/ Jeg haffuer en gong en ræt sag mod Philisterne/ Jeg vil giøre eder skade.

Oc Samson gick hen / oc greb try hundrede Ræffue / Oc tog Brande/ oc vende den enis stert til den anden/ oc bant en Brand mellem huerie tho sterte / oc sette ild paa dem / oc loed dem løss blant Philisternis Korn/ oc sette saa ild paa Negerne/ oc paa det standende Korn/ oc paa Vinbierge oc Olietræ. Da sagde Philisterne/ Huo haffuer det giort? Da sagde mand/ Samson den Thimniters suoger/ Fordi at hand tog hans Hustru/ oc gaff hans Ven hende. Da reysde Philisterne hen op/ oc brende hende oc hendis Fader met ild.

Men Samson sagde til dem/ End dog i haffue det giort/ da vil ieg alligeuel heffne mig selff paa eder / oc der effter lade aff. Oc hand slo dem hart/ baade paa skulderne oc lenderne. Oc hand reysde ned oc bode i den Stenkløfft vdi Etam.

Da droge Philisterne hen op oc belagde Juda/ oc lagde sig ned i Lehi. Men de aff Juda sagde/ Hui ere i dragne op mod oss? De suarede/ Wi ere komne hid op/ at binde Samson/ at wi kunde giøre mod hannem / som hand haffuer giort mod oss. Da droge try tusinde Mend aff Juda/ ned til den Stenkløfft i Etam/ oc sagde til Samsō/ Vist du icke at Philisterne regere offuer oss? Hui haffuer du da saa giort mod oss? Hand

sagde til dem/ Som de giorde mod mig / Saa haffuer ieg giort mod dem igen.

De sagde til hannem/ Wi ere komne hid ned at binde dig/ oc antuorde dig i Philisternis hender. Samson sagde til dem/ Da suerer mig/ at i ville icke forhindre mig. De suarede hannem/ Wi ville icke forhindre dig/ men wi ville ekon binde dig / oc antuorde dig i deris hender / oc wi ville icke sla dig ihiel/ Oc de bunde hannem met tho ny Liner / oc førde hannem op aff Klippen.

Oc der hand kom til Lehi / da komme Philisterne mod hannem met fryd / Men HERRENS Aand bleff lycksalig i hannem / oc de Liner paa hans Arme bleffue som den Traaed / der er brent aff ild / at de baand paa hans hender bleffue hen smultede. Oc hand fant en raaden Asen Kæffte/ Da vdracte hand sin haand oc tog den/ oc slo der met tusinde Mend. Oc Samson sagde/ Der ligge de i hob/ Met en Asen Kæffte/ haffuer ieg slaget tusinde Mend. Oc der hand haffde det sagd / kaste hand Kæfften aff sin haand / oc kallede den Sted Ramath Lehi.

Men der hannem tørstede saare / Kallede hand paa HERREN/ oc sagde/ Du haffuer giffuit saadan stor Salighed / ved din Tieneris haand / Men nu maa ieg dø aff tørst/ oc falde vdi de Womskaarnis hender. Da slacte Gud en Kindtand i Kæfften/ at der gick Vand vd/ Oc der hand drack / kom hans Aand igen/ oc hand bleff værqueget/ Der faare kallis hand end paa dẽne dag/ Paakallerens Kilde/ som bleff i kindbenet. Oc hand dømde Israel i Philisternis tid / tiue aar.

SAmson gick hen til Gasa / oc saa der en Skøge / oc slaa hoss hende. Da bleff det sagd til de Gasiter/ Samson er kommen hid ind/ Oc de omkring sette hannem/ oc lode tage lønlige vare paa hannem den gantske nat i

Stads-

Stadsporten/ oc de vaare stille den gantske nat/ oc sagde/ Værer stille/ vdi morgen naar det bliffuer liust/ville wi sla hannem ihiel. Samson laa til midnat/ Saa stod hand op om midnat/ oc tog baade delene i Stadsporten/ met begge stolpe-ne/ oc løffte dem op met stengerne/ oc lagde dem paa sine skuld-rer/ oc bar dem hen op øffuerst paa Bierget faar Hebron.

Der effter fick hand Kierlighed til en quinde hoss den beck Sorek/ hun hed Dalila. Oc de Philisters Førster kom-me op til hende/ oc sagde til hende/ Tag hannem met ord/ oc besee huor vdi hand haffuer saadan stor Styrcke/ oc huor met wi kunde offuerkomme hannem/ at wi kunde binde oc tuinge hannem/ Da ville wi giffue dig/ huer tusinde oc hun-drede Sølffpendinge.

Oc Dalila sagde til Samson/ Kiere sig mig/ huor vdi din store Styrcke er/ oc huor met mand skal binde dig/ at mand kand tuinge dig. Samson sagde til hende/ Der som mand bunde mig met siu Reb aff grøne bast/ som ere icke end bleffne tørre/ Da bleffue ieg skrøbelig/ oc vaare som it andet Mēniske. Da førde Philisternis Førster op til hende siu Reb aff grøne bast/ som icke end vaare tørre/ oc hun bant hannem der met (Men de toge lønlige vare paa hannem hoss hende i kammeret) Oc hun sagde til hannem/ De Philister offuer dig Samson/ Men hand sønder slo Rebene som en tuindet Traaed brøster offuer tuert/ naar hand holdis til ilden/ Oc det bleff icke obenbare/ huor vdi hans Styrcke vaar.

Da sagde Dalila til Samson/ See du haffuer skuffet mig oc liuget faar mig/ saa sig mig dog nu/ huor met kand mand binde dig? Hand suarede hende/ Der som de bunde mig met ny liner/ som aldrig er arbeydet met/ Da bleffue ieg skrø-belig/ oc lige som it andet Menniske. Da tog Dalila ny li-ner/ oc bant hannem der met/ oc sagde/ Philisterne offuer dig Samson (Men de toge lønlige vare paa hannem i kam-

meret) Oc hand sled dem sønder aff sine Arme / lige som en Traaed.

Dalila sagde til hannem / Du haffuer end nu skuffet mig / oc liuget faar mig / Kiere sig mig dog / huor met kand mand binde dig? Hand suarede hēde / Der som du flette mine siu Hoffuit Locke met it Flettebaand / oc feste dem til met it Søm. Oc hun sagde til hannem / Philisterne offuer dig Samson / Men hand vognede op aff sin søffn / oc drog de flette Locke vd met sømmet oc flettebaandet. Da sagde hun til hannem / Huorledis kant du sige / at du haffuer mig kier / efterdi dit hierte er dog icke met mig? Tre gonge haffuer du skuffit mig / oc icke sagd mig / huor vdi din store Styrcke er?

Men der hun tuingde hannem dag fra dag met sine ord / oc plagede hannem / da bleff hans Siel træt / indtil døden / oc hand oplod faar hende sit gantske hierte / oc sagde til hende / Der kom endnu aldrig Ragekniff paa mit Hoffuit / Thi ieg er Guds Forloffuede aff Moders liff. Der som du ragede mig / da ginge min styrcke fra mig / at ieg bleffue skrøbelig / oc lige som alle andre Menniske. Der nu Dalila saa / at hand haffde obenbaret hende alt sit hierte / Da sende hun hen / oc loed kalde Philisternis Førster / oc sige / kommer end en gang hid op / thi hand haffuer obenbaret mig alt sit hierte.

Da komme Philisternis Førster op til hende / oc førde Pendingene met sig i deris haand. Oc hun loed hannem soffue paa sit skiød / oc kallede en / som ragede hans siu Hoffuit Locke aff. Oc hun begynte at tuinge hannem / Da haffde hand mist sin Styrcke. Oc hun sagde til hannem / Philisterne offuer dig Samson. Der hād vognede nu op aff sin søffn / tenckte hand / Jeg vil gaa vd som ieg haffuer offte giort / ieg vil slide mig løss / Oc hand viste icke at HERREN vaar viget fra hannem. Men Philisterne grebe hannem / oc stunge hans Øyen vd / oc førde hannem ind til Gasa / oc bunde

han=

hannem met tho kaaber Lencker / at hand skulde male i Fengzelet. Men hans hoffuit haar begynte at voxe igen / der som det vaar affraget.

Men der Philisternis Førster forsamlede sig/ at giøre deris Gud Dagon it stort Offer/ oc at giøre sig glade/ da sagde de/ Vor Gud haffuer giffuit oss vor fiende Samson i vore hender. Desligeste der folcket saa hannem/ loffuede de deris Gud/ Thi de sagde/ Vor Gud haffuer giffuit oss vor Fiende i vore hender/ som forderffuede vort Land/ oc slo mange ihiel aff oss.

Der de vaare nu hiertelige glade / sagde de / Lader hente Samson/ at hand kand lege faar oss. Da hente de Samson aff Fengzelet/ oc hand legte for dem/ Oc de satte hannem mellem tho Støtter.

Men Samson sagde til den Dreng som ledde hannem ved sin haand/ Lad mig gaa oc tage paa de Støtter som Huset staar paa/ at ieg kand helde mig op til dem. Oc Huset vaar fult aff Mend oc Quinder. Der vaare oc alle de Philisters Førster / oc paa Taget ved try tusinde Mend oc Quinder/ som saae til huorledis Samson legte. Men Samson kallede paa HERREN / oc sagde / HERRE HERRE kom mig ihu/ oc styrcke mig dog O Gud paa denne tid/ at ieg kand en gang heffne mig paa Philisterne for baade mine Øyen.

Oc hand fattede de tho middelste Støtter/ paa huilcke det gantske Huss vaar sæt / oc holt sig der paa / den ene i sin høyre/ oc den anden vdi sin venstre Haand/ oc sagde/ Min Siæl dø met de Philister/ oc hand bøyde dem krafftelige. Da falt Huset paa Førsterne/ oc paa alt Folcket som der vaar inde/ At de Døde vaare flere/ som døde i hans død / end de som døde der hand leffde. Da komme hans Brødre ned / oc hans Faders gantske huss / oc toge hannem op / oc førde hannem hen op/ oc begroffue hānem i hans Faders Manoahs graff/ mellem Zarea oc Esthaol/ Oc hand dømde Israel tiue Aar.

Aff Samuels Første Bog.

FØrster oc Regenter/skulle met stor flid oc omhyggelighed / holde deris Børn vdi sand Guds fryct / oc icke see igennem fingre met dem/ oc lade dem bliffue wstraffet / om de Synde oc fordriste dem til / at giøre huad dem lyster mod Guds Bud oc befalning / Oc huis de icke saa optucter oc holder dem i sand Guds fryct/ da skulle de neppelige kunde komme til Regiment effter deris Forældre / Oc der som de end komme der til/ saa vil det icke lang tid lyckis dem. Exempel haffue wi vdi Eli oc Samuel/oc deris Børn/ i den første Samuels Bog ij. tij. iiij. oc viij. Capitel/oc lyder Texten saa om Eli oc hans Børn.

ELi Sønner vaare arrige Skalcke/ de skøtte intet om HERREN/icke heller om Presternis Ræt faar Folcket. Naar nogen vilde Offre noget / Da kom Prestens dreng/ den stund kiødet sød/ oc haffde en Madkrog met tre grene i sin haand/ oc stack hannem i Kædelen / Gryden / potten eller panden / oc huad hand drog op met Madkrogen/ det tog Presten der aff/ Saa giorde de mod al Israel/ som komme der til Silo.

Desligeste saa før end de optende det fæde/ da kom Prestens dreng til dem som førde Offret frem oc sagde/ Giff mig

det kiød at stege til Presten / Thi hand vil icke tage sødet kiød aff dig / men raat. Naar nogen sagde da til hannem / Lad det fæde optendis som det bør sig i dag/ oc tag siden huad dit hierte begerer/ Da sagde hand til hannem / Du skalt nu giffue mig det/ Vilt du icke / da vil ieg tage det met mact. Der faare vaar samme Drengis synd saare stor faar HERREN/ Thi Folcket lastede HERRENS Madoffer.

Samuel vaar en Tienere faar HERREN/ Oc Drengen vaar omgiordet met en linet Lifffiortel/ Der til giorde hans Moder hannem en liden Kiortel/ oc førde hannem den hen op i sin tid / Naar hun gick hen op met sin Husbonde at offre Offer paa sin tid. Oc Eli velsignede ElKana oc hans Hustru/ oc sagde / HERREN giffue dig Sæd aff denne Quinde for den Bøn hun bad aff HERREN. Oc de ginge til deris sted. Oc HERREN hiemsøgte Anna / at hun bleff fructsommelig/ oc fødde tre Sønner oc tho Døtter/ Oc Samuel drengen voxte faar HERREN.

Oc Eli vaar meget gammel / oc hand hørde alt det hans Sønner giorde mod al Jsrael/ oc at de soffue hoss de Quinder som tiente faar Vidnesbyrdens Tabernakels dør. Oc hand sagde til dem / Hui giøre i saadant? Thi ieg hører eders onde handel aff alt dette Folck. Icke saa mine Børn / det er icke it gaat røcte som ieg hører / J komme HERRENS Folck til at offuertræde. Om nogen synder mod it Menniske/ da kand Dommeren forlige det/ Men synder nogen mod HERREN/ huo kand da bede for hannem? Men de lydde icke deris Faders røst/ Thi HERREN haffde vilie til at sla dem ihiel. Men Samuel drengen gick oc voxte oc vaar tacknemmelig baade faar HERREN oc faar Menniſken.

Oc der kom en Guds Mand til Eli / oc sagde til hannem. Saa siger HERREN / Jeg obenbarede mig faar

din Faders huss / der de end nu vaare i Egypten i Pharaos huss. Oc ieg vdualde mig hannem aff alle Israels Slecter / til Prestedømmet / at hand skulde Offre paa mit Altere / oc optende Røgelse / oc bære Liffkiortelen faar mig / Oc ieg gaff din Faders huss alle Israels børns Ild. Huor faare slar du bag op mod mit Offer oc Madoffer / som ieg bød i Tabernakelen / Oc du ærer dine Sønner mer end Mig / at i fede eder met Folckens Israels allerbeste Madoffer.

Der faare siger HERREN Israels Gud / Jeg haffuer talet / Dit huss oc din Faders huss skulde vandret faar mig euindelige. Men nu siger HERREN / Det være longt fra mig / **Men huilcken mig ærer / den vil ieg oc ære / Oc huo mig foracter / Hand skal foractis.** See /. Den tid skal komme at ieg vil sønderbryde din arm / oc din Faders Husis arm / at der skal ingen gammel være i dit huss. Oc du skalt see din Modstandere i Tabernakelen / i alle haande Gaat som skal vederfaris Israel / oc der skal ingen Gammel være i din Faders huss euindelige. Dog vil ieg ingen oprycke aff dig fra mit Altere / Paa det at dine øyen skulle vanske / oc din Siel gremme sig / oc alle de mange aff dit Huss skulle dø / naar de ere bleffne til Mend.

Oc det skal være dig it Tegen / som skal komme offuer dine tho Sønner Ophni oc Phinees / Paa en dag skulle de baade dø. Oc ieg vil opuecke mig en trofast Prest / hand skal giøre lige som det behager mit hierte oc min Siel / Oc ieg vil bygge hannem it fast Huss / at hand skal vandre alle dage faar min Salffuede. Oc huo som offuer bliffuer i dit Huss / hand skal komme oc falde ned faar hannem / for en Sølff Pending / oc for it stycke Brød / oc skal sige / Kiere lad mig komme til en Prestedel / at ieg maa æde it stycke Brød.

HEr der Samuel Drengen tiente HERREN vnder Eli/ da vaar HERRENS ord dyrt paa den samme tid/ oc der vaar liden Obenbarelse.

Oc det hende sig samme tid at Eli laa i sin sted/ oc hans øyen begynte at vorde mørcke/ at hand kunde icke see. Oc Samuel haffde lagd sig i HERRENS Tempel/ der som Guds Arck vaar/ før end Guds Lampe vdslyctis. Oc HERREN kallede Samuel/ Hand suarede/ See/ her er ieg. Oc hand løb til Eli oc sagde/ See/ her er ieg/ du kallede mig/ Hand sagde/ Jeg kallede dig icke/ Gack bort igen oc leg dig at soffue/ oc hand gick bort oc lagde sig at soffue.

HERREN kallede end en tid/ Samuel/ Oc Samuel stod op oc gick til Eli/ oc sagde/ See/ Her er ieg/ du kallede mig/ Hand suarede/ Jeg kallede dig icke/ min Søn/ Gack bort igen oc leg dig at soffue. Men Samuel kiende icke HERREN end da/ oc HERRENS ord vaar icke end da obenbaret faar hannem. Oc HERREN kallede Samuel tredie gang/ Oc hand stod op oc gick til Eli oc sagde/ See/ her er ieg/ du kallede mig. Da merckte Eli at HERREN kallede Drengen/ oc sagde til hannem/ Gack bort igen oc leg dig at soffue/ Oc bliffuer der kaldet at dig/ saa sig/ tale HERRE/ thi din Tienere hører det/ Samuel gick bort oc lagde sig i sin sted.

Da kom HERREN oc stod der/ oc kallede som før/ Samuel Samuel/ oc Samuel sagde/ Tale/ thi din Tienere hører det. Oc HERREN sagde til Samuel/ See/ Jeg giør en ting i Jsrael/ at huo det hører/ da skulle baade hans Øern klinge. Paa den dag vil ieg opuecke offuer Eli det som ieg haffuer talet mod hans Huss/ Jeg vil begynde oc fuldkomme det. Thi ieg haffuer giffuet hannem det tilkiende/ at ieg vil være Dommere offuer hans Huss euindelige/ for den Misgiernings skyld/ at hand viste/ huorlunde hans Børn

haffde dem skēdelige/ oc hand saa icke en gang vredelige der til. Der faare soer ieg Eli huss/ at denne Eli husis Misgierning skal icke bliffue forligt/ huercken met Offer eller met Madoffer euindelige.

Oc Samuel laa til om morgenen/ oc loed Dørren op paa HERRENS Huss/ men Samuel fryctede sig at giffue Eli den siun tilkiende. Da kallede Eli hannem/ oc sagde/ Samuel min Søn/ Hand suarede/ See/ her er ieg/ Hād sagde/ Huad er det ord som dig er sagt? Døl intet faar mig/ Gud giøre dig det oc det om du døller noget faar mig/ aff det som dig er sagt. Da sagde Samuel hannem det altsammen/ oc dølde intet faar hannem. Hand sagde/ Det er HERREN/ hand giøre huad hannem teckeligt er.

Samuel voxte op/ oc HERREN vaar met hannem/ oc der falt icke it aff alle hans ord paa Jorden. Oc al Israel fra Dan oc indtil Bersaba viste/ at Samuel vaar HERRENS trofaste Prophete. Oc HERREN obenbaredis fremdelis i Silo/ thi HERREN vaar Samuel obenbaret i Silo/ ved HERRENS ord. Oc Samuel begynte at Predicke faar al Israel.

Israel drog vd mod Philisterne at stride/ oc de leyrede dem hoss Eben Ezer. Oc Philisterne haffde leyret dem i Aphek/ oc rystede dem mod Israel. Oc striden reckte sig longt/ oc Israel bleff slagen faar Philisterne/ oc de sloge i Ordenen paa marcken ved fire tusinde Mend.

Oc der Folcket kom i Leyren/ da sagde de Eldste aff Israel/ Huorfaare haffuer HERREN ladet oss sla i dag faar Philisterne? Lader oss tage HERRENS Pactis Arck til oss aff Silo/ oc lader hende komme iblant oss/ at hun frelser oss fra vore Fienders haand. Oc Folcket sende Bud til Silo/ oc lode hente der fra HERRENS Zebaotz Pactis Arck/

som sider offuer Cherubim/ oc de tho Eli Sønner vaare der met Guds Pactis Arck/ Ophni oc Phinees. Oc der HERRENS Pactis Arck kom i Leyren/ da robede al Jsrael met it stort skrig/ at Jorden skalff der ved.

Der Philisterne hørde det store gledelige skrig/ da sagde de/ Huad er det for it høyt gledeligt skrig i de Ebreers leyre? Oc der de fornomme at HERRENS Arck vaar kommen i Leyren/ Da fryctede de/ oc sagde/ Gud er kommen i Leyren. Oc de sagde fremdelis/ Ve oss/ Thi det haffuer icke saa gaaed før til/ Ve oss/ Huo vil frelse oss aff disse mectige Guders haand? De ere de Guder som sloge Egypten met alle haande Plaffuer i Ørcken. Saa haffuer nu it frit mod oc værer Mend i Philister/ at i skulle icke tiene de Ebreer/ som de haffue tient eder/ Værer Mend oc strider. Da stridde Philisterne/ oc Jsrael bleff slagen/ oc huer flyde bort i sin Bolig/ Oc det vaar it saare stort Slag/ saa at der fulde aff Jsraels fodgangere tredive tusinde Mend. Oc Guds Arck bleff tagen/ oc baade Eli Sønner/ Ophni oc Phinees døde.

Da løb en aff BenJamin aff Hærren/ oc kom til Silo samme dag oc haffde reffuit sine Klæder/ oc haffde strød Jord paa sit Hoffuit. Oc see/ der hand kom der ind/ da sad Eli paa en Stoel/ at hand kunde see hen at Veyen/ thi hans hierte vaar forskrecket for Guds Arck/ oc der Manden kom i Staden/ da gaff hand det tilkiende/ oc den gantske Stad skreg.

Oc der Eli hørde det rob oc skrig/ da spurde hand/ Huad er det for it høyt bulder? Da kom Manden hastelige oc gaff Eli det tilkiende (oc Eli vaar otte oc halffemtesinds tiue Aar gammel/ oc hans øyen vaare mørcke/ at hand kunde icke see) Manden sagde til Eli/ Jeg kom/ oc flyde i dag fra Hærren. Hand sagde/ Min Søn huor gaar det til? Da suarede Forkynderen/ oc sagde/ Jsrael flyde faar Philisterne/ oc der skede it stort Slag iblant Folcket/ oc baade dine sønner Ophni oc

Phinees ere døde / Der til / er Guds Arck tagen / Men der hand tenckte paa Guds Arck / da falt hand baglengis ned aff stolen / hoss porten / oc slo sin Halss i tu / oc døde / Thi hand vaar gammel / oc en suar Mand. Hand dømde Israel i fyrretiue aar.

Oc hans Suogerske Phinees hustru vaar fouctsommelig / oc skulde snarlige gaa i barsel seng / Der hun hørde tiende / at Guds Arck vaar tagen / oc at hendis Suoger oc Husbonde vaar døde / bøyde hun sig ned oc fødde / thi hendis væ betog hende. Oc der hun begynte at dø / sagde de Quinder som stode hoss hende / Fryete icke / du haffuer en vng Søn / Men hun suarede inted / oc tog det icke til hierte. Saa kallede hun barnet Icabod / oc sagde / Herligheden er borte fra Israel / efftherdi at Guds Arck vaar tagen / oc hendis Suoger oc Husbonde. Hun sagde atter igen / Herligheden er borte fra Israel / thi Guds Arck er tagen.

Men saa Læser wi om Samuel oc hans Børn / i det viij. Capitel. i første Samuels Bog.

DEr Samuel bleff gammel / sette hand sine Sønner til Dommere offuer Israel. Hans første føde Søn hed Joel / oc den anden Abia / oc vaare Dommere i Bersaba. Men hans Sønner vandrede icke i hans veye / Men vende dem til Gerighed / oc toge gaffuer / oc bøyde Retten.

Da forsamlede alle de Eldste dem aff Israel / oc komme til Samuel i Ramath / oc sagde til hannem / See / du est bleffuen gammel / oc dine Sønner vandre icke i dine veye / Saa sæt nu en Konge offuer oss / som kand Dømme oss / som alle Hedninge haffue. Det behagede Samuel ilde / at de sagde /

de/Giff oss en Konge som kand dømme oss/ Oc Samuel bad til HERREN / oc HERREN sagde til Samuel / Lyd folckenis røst i alt det som de tale til dig/Thi de haffue icke forskut dig/men mig/at ieg skal icke være Konge offuer dem. De giøre mod dig som de haffue altid giort / fra den dag/ der ieg vdførde dem aff Egypten/ til denne dag / Oc haffue forladet mig oc tient andre Guder. Saa lyd nu deris røst/ Dog vidne faar dem oc forkynde dem Kongens Ræt / som skal regere offuer dem.

Oc Samuel sagde alle HERRENS ord til folcket/ som begærede en Konge aff hannem. Det skal være Kongens Ræt/ som skal regere offuer eder/ Hand skal tage eders Sønner til sin Vogn / oc Reysenere / som skulle reyse faar hans Vogn / oc til Høffuitzmend offuer tusinde oc offuer halfftrediesinds tiue/oc til Bønder som skulle pløye hans Ager/ oc til Høst folck i hans Høst/oc at de skulle giøre hans Harnisk/ oc det som hør til hans Vogn. Oc hand skal tage eders døtter til Apotekersker/ Stegers piger oc Bagersker.

Hand skal oc tage eders beste Agre oc Vingaarde oc Oliegaarde/oc giffue sine Tienere. Dertil met skal hand tage tiende aff eders Sæd oc Vingaarde/oc giffue sine Kammer suenne/ oc Tienere. Hand skal oc tage eders Suenne oc Piger/ oc eders smuckiste smaadrenge/ oc eders Asne / oc vdrette sin gerning met dem. Hand skal tage tiende aff eders Hiord/ oc i skulle være hans Tienere. Naar som i da robe paa den tid offuer eders Konge/som i haffue vdualt eder/Da skal HERREN icke Bønhøre eder paa den samme tid.

Oc folcket vilde icke lyde Samuels røst/ oc sagde/Ingelunde/ Men der skal være en Konge offuer oss/at wi oc kunde være som alle andre Hedninge / at vor Konge kand dømme oss / oc drage vd faar oss / naar wi skulle Stride. Da lydde Samuel alt det som folcket sagde / oc sagde det faar HER-

RENS ørn. Da sagde HERREN til Samuel/ Lyd deris røst/ oc giør dem en Konge. Oc Samuel sagde til Israels Mend/ Gaar hen huer til sin Stad.

INgen skal trenge oc nøde sig ind til Regiment/ men bie stille ind til hand Lowlige oc rettelige der til kaldis/ aff de Medel/ huilcke Gud haffuer der til forordineret/ Oc naar hand er saa lowlige kommen til Regiment/ da skal hand see noget igennem fingre met mange/ saa meget hans egen Person er anliggendis/ Men hand skal see flittelige paa sit kald/ at hand icke den forsømmer/ huor behoff gøris at beskytte sine Vndersaatte/ Oc icke være heffngerig mod dem/ som icke end met saa tilbørlig Reuerentz oc Ære/ haffue hannem i sit Regimentis begyndelse anammet oc tracterit/ som Ræt oc tilbørligt vaar. Exempel seer mand vdi Saul/ i den Første Samuels Bogs/ ix. x. oc xj. Capitel. Oc begyndis Texten saa.

DEr vaar en Mand aff BenJamin/ som hed Kis/ AbiEls Søn/ Zerors søns/ Bechorat søns/ Apiah søns/ en Mands Jemini søns/ en naffnkundig Mand. Hand haffde en Søn hed Saul/ hand vaar en deylig vng Mand/ oc der vaar ingen deyligere iblant Israels børn/ it hoffuit høyre end alt Folcket.

Kis Sauls fader haffde mist sine Aseninder/ Oc hand sagde

sagde til sin Søn Saul/ Tag en aff Drengene met dig/ gør dig rede/ gack hen oc led Aseninderne op. Oc hand gick igennem Ephraims bierg / oc igennem Salisa land / oc funde dem icke/ Saa ginge de igennem Saalim land / oc de vaare icke der/ De ginge igennem Jemini land/ oc funde dem icke.

Der de komme i Zuph land / da sagde Saul til Drengen/ som vaar met hannem/ Kom/ Lad oss gaa hiem igen/ det kand vel ske/ at min Fader haffuer giffuet Aseninderne offuer oc sørger for oss. Hand sagde / See / Her er en naffnkundig Guds Mand i denne Stad/ alt det hand siger / det skeer/ Lad oss nu gaa der hen / maa vel ske/ hand siger oss vor vey som wi gaa. Saul sagde til sin Dreng/ Om wi end gaa did hen/ huad bære wi til Manden? Thi Brødet er borte aff vor Madpose / Saa haffue wi ellers ingen Gaffue/ som wi kunde bære den Guds Mand / Huad haffue wi? Drengen suarede Saul igen oc sagde / See / ieg haffuer en fierde part aff en sølff Seckel hoss mig/ den ville wi giffue den Guds Mand / at hand siger oss vor vey.

J fordum tid i Jsrael / naar mand gick at atspørre Gud/ da sagde mand / Kommer oc lader oss gaa til Seeren/ Thi de som mand nu kaller Propheter / dem kallede mand Seere i fordum tid.

Saul sagde til sin Dreng/ Du sagde vel/ Kom lad oss gaa. Oc der de ginge hen til Staden/ som den Guds Mand vaar / oc komme op mod Staden / da funde de Piger som ginge vd oc øsde Vand/ oc de sagde til dem/ Er Seeren her? De suarede dem/ oc sagde Ja/ See/ Der er hand/ Skynder eder / thi hand kom i dag i Staden / effterdi at Folcket skal offre i dag paa det Høye. Naar i komme i Staden / finde i hannem før end hand gaar op paa det høye at æde / Thi alt Folcket skal icke æde før end hand kommer/ fordi hand velsigner Offeret/ oc siden æde de som ere til bedne/ Der faare gaar

hen

hen op / thi lige nu skulle i finde hannem.

Oc der de komme op til Staden/ oc vaare mit i Staden/ See/ da gick Samuel vd mod dem/ oc vilde gaa op paa det Høye. Men HERREN haffde obenbaret Samuel sine øern en dag tilforn/ før end Saul kom/ oc sagt/ Jeg vil sende en Mand til dig i Morgen paa denne tid / aff Ben Jamins land / den skalt du salffue til en Første offuer mit folck Israel / at hand skal frelse mit Folck aff Philisternis haand/ Thi ieg haffuer seet til mit Folck/ oc deris skrig er kommet faar mig. Der nu Samuel saa Saul / suarede HERREN hannem / See / det er den Mand som ieg sagde dig aff / at hand skal regere offuer mit Folck.

Da gick Saul til Samuel i porten / oc sagde / Sig mig/ Huor er Seerens huss her? Samuel suarede Saul/ oc sagde/ Jeg er Seeren/ gack op faar mig/ paa det Høye/ thi i skulle æde met mig i dag / J morgen vil ieg lade dig gaa / oc ieg vil sige dig alt det der er i dit hierte. Oc om de Aseninder/ som du miste tre dage siden/ver icke nu sorgfuld/ de ere fundne. Oc huem skal til høre alt det beste som er i Israel? skal det ey være dit oc din Faders gantske husis? Saul suarede / Er icke ieg en søn aff Jemini/ oc aff det mindste Slect i Israel/ oc min affkomme er den mindste iblant alle Ben Jamins Slecters affkomme? Hui siger du da mig saadant?

Saa tog Samuel Saul oc hans Dreng/ oc ledde dem i Salen/ oc sette dem øffuerst iblant dem / som vaare indbudne/ de vaare ved tredive Mend. Oc Samuel sagde til Kaacken/ Faa hid det stycke som ieg fick dig/ oc bød at du skulde beholde det hoss dig. Saa bar Kaacken en bou frem/ oc det som hengde der ved. Oc hand lagde det faar Saul/ oc sagde/ See/ det er offuerbleffuet / leg faar dig oc æd/ Thi det er foruaret til dig lige til denne tid / der ieg indbød Folcket / saa oed Saul met Samuel den dag.

Oc der de ginge ned fra det Høye til Staden / talede hand met Saul paa Taget/ oc de stode tilige op/ oc der det begynte at dagis/ kallede Samuel Saul op paa Taget/ oc sagde/ Stat op/ at ieg kand lade dig gaa. Oc Saul stod op/ oc de ginge baade vd tilsammē/ Hand oc Samuel. Oc der de komme hen ind til Stadens ende / da sagde Samuel til Saul / Sig Drengen at hand gaar bort faar oss/ Oc hand gick faar hen/ Men stat du nu stille/ at ieg kand kundgiøre dig / huad Gud haffuer sagt.

SAa tog Samuel it glas met Olie / oc loed paa hans Hoffuit/ oc kyste hānem/ oc sagde/ Seer du at HERREN haffuer salffuit dig til en Første offuer hans Arffuedel? Naar du gaar nu fra mig/ da skalt du finde tho Mend hoss Rachels graff / i BenJamins landemercke i Zelzah / de skulle sige til dig / De Aseninder ere fundne som du gickst at lede effter / Oc see/ Din Fader haffuer giffuet Aseninderne aff sin hu/ oc sørger faar eder / oc siger / Huad skal ieg giøre for min Søn?

Oc naar du vender dig fremdelis der fra / Da kommer du til Thabor Eg/ der skulle tre Mend komme til dig som gaa hen op til Gud i BethEl. Den ene bær try Kid/ den anden try stycke Brød/ den tredie en flaske Vin. Oc de skulle hilse dig venlige/ oc giffue dig thu Brød/ dem skalt du anamme aff deris hender.

Der nest skalt du komme paa Guds høye / som Philisternis leyer er/ Oc naar du kommer der i Staden/ da skal en hob Propheter møde dig / som komme ned aff det Høye / Oc der skal være faar dem/ Psaltere oc Bömer/ oc Piber oc Harper / oc de kunde spaa/ oc HERRENS Aand skal bliffue lyckſalig offuer dig / at du skalt Spaa met dem / da skalt du bliffue til en anden Mand.

Naar disse Tegen ske dig nu / saa giør huad dig faar haanden kommer / thi at Gud er met dig / Oc du skalt gaa ned faar mig til Gilgal / See / Jeg vil komme did ned til dig / at offre Brendoffer oc Tackoffer. Du skalt bie i siu dage til ieg kommer til dig / oc kundgiør dig / huad du skalt giøre. Oc der hand vende sine skuldre / oc skulde gaa fra Samuel / gaff Gud hannem it andet hierte / oc alle disse Tegen komme paa samme dag.

Der de komme til Høyen / See / da kom en hob Propheter mod hannem / oc Guds Aand bleff lycksalig offuer hannem / at hand spaade iblant dem. Der alle de saae hannem som før haffde kent hannem / at hand Propheterede met Propheterne / da sagde de alle til huer anden / Huad er Kis søn vederfaret? Er Saul oc iblant Propheterne? Oc en der samme sted suarede oc sagde / Huo er deris Fader? Der aff kom det ordspraag / Er Saul oc iblant Propheterne? Oc der hand haffde vdspaat / da kom hand paa det Høye.

Sauls Fader broder sagde til hānem oc til hans Dreng / Huort ginge i hen? De suarede / at lede effter Aseninder / oc der wi saae at de vaare icke der / komme wi til Samuel. Da sagde Sauls Fader broder / Sig mig / Huad sagde Samuel til eder / Saul suarede sin Fader broder / Hand sagde oss at Aseninderne vaare fundne / Men hand sagde hannem icke huad Samuel haffde sagt om Konge Riget.

Samuel loed kalde Folcket tilhobe faar HERREN i Mizpa / oc sagde til Israels børn / Dette siger HERREN Israels Gud / Jeg førde Israel aff Egypten / oc frelste eder aff Egypters haand / oc aff alle Konge Rigers haand / som eder tuingede. Oc i haffue i dag forskut eders Gud / som halp eder aff al eders wlycke oc bedrøffuelse / oc i sagde til hannem / Set en Konge offuer oss. Nu vel / Saa træder nu frem faar HERREN / effter eders Slect oc Frendskaff.

Der nu Samuel haffde kommet al Israels Slect til hobe / da falt laaden paa BenJamins slect. Oc der hand ledde BenJamins Slect frem met sit Frēdskaff/ da falt laaden paa Matri Slect/ oc falt paa Saul Kis søn/ Saa lete de effter hannem / oc funde hannem icke. Da atspurde de HERREN ydermere/ Skal hand end nu komme hid? HERREN suarede / See / hand haffuer skiult sig vnder karene. Da løbe de hen oc hente hannem der fra/ Oc der hand gick iblant Folcket/ da vaar hand it hoffuit høyre end alt Folcket. Oc Samuel sagde til alt Folcket/ der see i /huem HERREN vdualde / Thi ingen er hannem lig i alt Folcket. Da robede alt Folcket/ oc sagde/ Kongen ske lycke.

Samuel sagde folcket alt Konge Rigens Ræt / oc screff den i en bog/ oc lagde den faar HERREN. Saa loed Samuel alt Folcket gaa / huer til sit huss / Saul gick oc hiem til Gibea / oc der gick en part aff Hærren met hannem / huess hierte Gud rørde. Men nogle løse folck sagde / Huad skulde denne hielpe oss? oc de foractede hannem/ oc førde hannem ingen Gaffuer / Men hand loed som hand hørde det icke.

MEn Nahas Ammoniter drog hen op oc belagde Jabes i Gilead. Oc alle Mend i Jabes sagde til Nahas/ Giør it Forbund met oss /saa ville wi tiene dig. Men Nahas Ammoniter suarede dem / Met det skel vil ieg giøre it Forbund met eder/ at ieg maa stinge det høyre øye vd paa eder allesammen/ oc giøre eder til skendzel iblant al Israel. Da sagde de eldste aff Jabes til hannem / Giff oss siu dagis frist/ at wi mue sende bud til alle Landemercke i Israel / Er der ingen som oss kand frelse/ Da ville wi gaa vd til dig.

Saa komme budene til Saul i Gibea / oc talede saadant for Folckens øern/ Da opløffte alle Folck deris røst oc græde. Oc see/ da kom Saul aff Marcken bag øxene oc sagde/ Huad

skader folcket men de græde ? Da fortalde de hannem de Mends sag aff Jabes. Da bleff Guds Aand lyckſalig offuer hannem/ der hand hørde saadanne ord / oc hand bleff saare vred. Oc tog it par Øxen oc hug dem i stycke / oc sende dem til alle Israels Landemercke/ met Budene/ oc loed dem sige/ Huo som icke vddrager oc følger Saul oc Samuel / da skal der saa giøris met hans øxen.

Da falt HERRENS fryct paa Folcket/ at de droge vd lige som en eniste Mand. Oc hand skickede dem i orden i Basek/ Da vaare Israels børn try hunderde gonge tusinde Mend/ oc Juda børn tredive tusinde. Oc de sagde til Budene som vaare komne/ Siger de Mend i Jabes i Gilead saa/ J skulle faa hielp i morgen naar Solen begynder at skinne hed. Der Budene komme oc kundgiorde det faar Mendene i Jabes / da bleffue de glade. Oc de Mend i Jabes sagde / J morgen ville wi gaa vd til eder / saa mue i giøre oss alt det i ville.

Om anden morgenen skickede Saul folcket i tre hobe / oc de komme i Leyren i Morgen vecten/ oc sloge Ammoniterne ind til dagen bleff hed/ De som bleffue igen/ bleffue saa atspridde/ at Tho aff dem bleffue icke hoss huer andre.

Da sagde Folcket til Samuel/ Huilcke ere de som sagde/ Skulde Saul regere offuer oss? Lader dem komme hid/ at wi sla dem ihiel. Saul sagde/ Der skal ingen dø paa denne dag/ Thi HERREN haffuer i dag giffuet salighed i Israel.

Samuel sagde til folcket / Kommer / lader oss gaa til Gilgal / oc der fornye Konge Riget. Da gick alt folcket til Gilgal/ oc giorde Saul til Konge faar HERREN i Gilgal/ oc Offrede Tackoffer faar HERREN. Oc Saul oc alle Israels Mend gledde dem der gantske megit.

EN Første eller Regenter skal icke være Gerig effter skenck oc gaffue/ Men saa skicke sig i sit Regiment oc befalning/ mod Rig oc Fattige/ at hand tør dristige oc frimodige met en god Samuittighed/kalde/icke aleniste sine egen Vndersaatte til vindnesbyrd (at hand haffuer ingen Mand giort wræt) men ocsaa Gud aff Himmelen/ som seer alting/ oc dømmer Retfærdelige. Saa haffuer Samuel giort sit Skudzmaal til Jsraels børn faar HERREN/ Som wi læser i den første Samuels Bogs xij. Capitel.

DA sagde Samuel til al Jsrael/ See/ Jeg lyde eders røst i alt det i sagde til mig/ oc haffuer giort en Konge offuer eder. Oc see nu/ Der drager eders Konge faar eder/ Oc ieg er vordē gammel oc graaherdet/ oc mine Sønner ere hoss eder/ Oc ieg haffuer gonget faar eder fra min vngdom til denne dag/See/her er ieg/Suarer mod mig faar HERREN oc hans Saluede/om ieg haffuer taget nogen Mands Oxe eller Asen? Om ieg haffuer giort nogen Mand vold eller wræt? Om ieg haffuer taget skenck aff nogen Mands haand/ oc ladet forblindet mine øyen? Da vil ieg giffue eder det igen.

De suarede/ Du haffuer huerckē giort oss vold eller wræt/ oc icke taget noget aff nogen Mands haand. Hand sagde til dem/ HERREN skal være vidne mod eder oc hans Saluede paa denne dag/ at i haffue inted fundet i min haand. De sagde/ Ja/ de skulle være vidnesbyrd. Oc Samuel sagde

til folcket/ Ja/ HERREN som giorde Mose oc Aaron/ oc førde eders Forfædre aff Egypti land.

EN Konge oc Første skal flittelige see sig faare/ at hand icke (end oc naar hand er i allerstørst nød bested) forgriber sig / oc giør noget / som icke kommer hans Kald oc befalning ved / endog det kand siunis for Verden / at vere vel giort/ men hand skal omhyggelige vandre effter HERRENS bud/ oc den trolige beuare/ oc fulddriffue / oc i saa maade beuise Gud sand lydighed/ Saa fremt hand icke vil skilie baade sig sielff/ oc sine børn aff / met Kongelige Regiment. Her om Læser mand tuende merckelige Historier/ i den første Samuels Bogs/ xiij. oc xv. Capitel.

J det xiij. Capitel staar saa screffuit.

MEn Saul vaar end nu i Gilgal / oc Ebreerne bag hannem bleffue mistrøstige. Da tøffuede hand i siu dage / til den tid som vaar bestemt aff Samuel / Oc der Samuel kom icke til Gilgal / atspreddis folcket fra hannem.

Da sagde Saul/ Bærer mig hid Brendoffer oc Tackoffer/ Oc hand offrede Brendoffer. Der hand haffde fuldkommet Brendofferet/ See/ da kom Samuel/ Da gick Saul hen vd mod hannem at velsigne hannem. Da sagde Samuel/ Huad haffuer du giort? Saul suarede. Jeg saa/ at folcket bortspreddis fra mig/ oc du komst icke paa den bestemte tidt/ oc Philisterne vaare forsãlede i Michmas. Da sagde ieg/ Nu kõme Philisterne hid ned til mig i Gilgal/ oc ieg haffuer icke bedet faar

HER-

HERrēs ansict/ da dristede ieg mig til/ oc offrede Brēdoffer.
Samuel sagde til Saul / du giorde daarlige / oc haffuer icke holdet HERRENS din Guds bud/ som hand bød dig / Thi hand haffde stadfestet dit Rige offuer Jsrael euindelige / Men nu skal icke dit Rige bliffue bestandigt. HERREN haffuer opsøgt sig en Mand effter sit hierte/ den haffuer HERREN budet at være en Første offuer hans folck/ Fordi du haffuer icke holdet HERRENS bud.

Men i det xv. Capitel i samme Bog / straffer Samuel Saul haardelige / fordi hand lyde icke HERRENS Røst / oc i grund ødelagde de Amalekiter/ Historien Lyder saa.

SAmuel sagde til Saul/ HERREN sende mig / at ieg skulde salue dig til Konge offuer hans folck Jsrael/ Saa hør nu HERRENS ords røst. Saa siger HERREN Zabaoth / Jeg haffuer offuertenckt det som Amalech giorde Jsrael/ oc huorledis hand formente hannem veyen/ der hand drog aff Egypten. Saa drag nu bort oc sla de Amalekiter/ oc forbande dem met alt det de haffue/ Spar hannem inted/ men sla ihiel/ baade Mand oc Quinde/ Børn oc diendis børn / Oxen oc Faar/ Chamele oc Asne.
Saul kundgiorde dette faar Folcket/ oc talde dem i Telaim/ thu hundrede tusinde Fodgongere/ oc thi tusinde Mend aff Juda. Oc der Saul kom til Amalekiters Stad/ da giorde hand it baghold hoss bæcken. Oc loed de Keniter sige/ Gaar hen/ viger oc drager ned fra de Amalekiter/ at ieg skal icke legge eder øde met dem / Thi i giorde miskundhed mod alle Jsraels børn / der de droge aff Egypten. Saa droge de Keniter fra Amalekiterne.
Da slo Saul Amalekiterne fra Heuila/ ind til Sur /

som

som ligger tuert offuer fra Egypten / Oc fangede Agag de
Amalekiters Konge leffuendis / oc forbandede alt Folcket met
skarpe suerd. Men Saul oc Folcket sparde Agag / oc huad
gaat vaar / Faar / Øxen oc Lam som vaare fede / oc alt det
som gaat vaar / oc vilde icke forbande det / Men huad som
vaar slemt oc wdueligt det forbandede de.

Da kom HERRENS Ord til Samuel / oc sagde /
Mig angrer / at ieg giorde Saul til Konge / Thi hand haff-
uer vent sig til bage fra mig / oc icke fuldkommet mine ord.
Der faare bleff Samuel vred / oc robede til HERREN den
gantske nat.

Oc Samuel stod tilige op / at møde Saul om morge-
nen. Oc hannem bleff tilkiende giffuit / at Saul vaar kommē
til Charmel / oc haffde der opreysd it Seyeruindelsis Tegen /
oc vaar dragen omkring / oc kommen ned til Gilgal. Der nu
Samuel kom til Saul / sagde Saul til hannem / Velsignet
være du faar HERREN / Jeg haffuer fuldkōmet HER-
RENS ord. Samuel suarede / Huad er det da for en bræ-
gen aff Faar i mine øern / oc bøgen aff Øxen som ieg hører?
Saul sagde / De haffue ført dem fra Amalekiterne / Thi
Folcket sparde de beste Faar oc Øxen / for HERRENS
din Guds offers skyld / det andet haffue wi forbandet.

Samuel suarede Saul / Lad sige dig / huad HER-
REN talede met mig i dēne nat. Hand sagde / Sig til. Sa-
muel sagde / Er det icke saa / der du vaarst lidē faar dine øyen /
da bleffst du Hoffuit iblant Jsraels slecter / oc HERREN
saluede dig til en Konge offuer Jsrael? Oc HERREN
sende dig paa veyen / oc sagde / Drag hen / oc forbande de
Syndere / Amalekiterne / oc strid mod dem / til du faar øde-
lagt dem. Huor faare lydde du icke HERRENS røst?
Men du vende dig til Roff / oc giorde ilde faar HER-
RENS øyen.

Saul suarede Samuel/ Jeg lydde dog HERRENS røst / oc drog den vey hen som HERREN sende mig / oc førde Agag de Amalekiters Konge hid/ oc forbandede Amalekiterne. Men Folcket tog Roffuit/ Faar oc Øxen det beste blant det forbandede / til at offre HERREN din Gud i Gilgal. Samuel sagde/ **Ment du at HERREN haffuer lyst til Offer oc Brendoffer / som til HERRENS røstis lydelse? See/Lydelse er bedre end offer / oc paa actelse bedre end fedmen aff Væderne.** Thi wlydelse er en Troldoms synd/ oc at være genstridig er Affguderi oc Affguders tieniste / Effterdi du haffuer bortkast HERRENS ord / da haffuer hand oc bortkast dig/ at du skalt icke være Konge.

Da sagde Saul til Samuel / Jeg syndede at ieg haffuer offuertraad HERRENS befalning oc dine ord / Thi ieg fryctede for Folcket/ oc lyde deris røst. Forlad mig nu denne synd / oc vent dig om met mig / at ieg kand bede til HERREN. Samuel sagde til Saul / Jeg vil icke omuende mig met dig / Thi du haffuer bortkast HERRENS Ord/ oc HERREN haffuer oc bortkast dig/ at du skalt icke være Konge offuer Jsrael / Oc der Samuel vende sig om oc vilde gaa bort/ da greb hand hannem om hans kiortelflig/ oc hand bleff sønderreffuen. Da sagde Samuel til hannem / HERREN reff i dag Jsraels Kongerige fra dig / oc gaff din Neste det/ som er bedre en du/ Oc Jsraels Kempe liuger icke/ oc det angrer hannem icke / Thi hand er icke it Menniske / at hannem kand noget fortryde.

Hand sagde/ Jeg haffuer syndet/ Men ære mig dog nu faar mit folckis eldste oc faar Jsrael / oc vent om met mig/ at ieg kand tilbede HERREN din Gud. Saa vende Sa-

 muel

muel sig om oc fulde effter Saul / at Saul skulde bede til HERREN.

Da sagde Samuel / Henter Agag de Amalekiters Konge hid til mig. Oc Agag gick dristelige til hannem / oc sagde / Saa skal mand fordriffue dødsens beskhed. Samuel sagde / Lige som dit suerd haffuer røffuit quinder deris børn / Saa skal oc din Moder berøffuis hendis børn fra blant quinderne. Saa hug Samuel Agag i stycke faar HERREN i Gilgal.

Oc Samuel gick hen til Ramath / oc Saul drog op til sit huss i Gibea Saul. Oc Samuel saa icke Saul mere / til sin døds dag / Men dog sørgede Samuel for Saul / fordi at det fortrød HERREN / at hand giorde Saul til Konge offuer Israel.

Konger oc Førster skulle icke lade deris hierter optendis til Had oc affuind mod nogen / vden skyld oc redelige Orsager. De skulle oc icke forhaste dem til at giøre nogen Mand skade. De skulle oc icke være for Letsindig til at tro Klaffer oc Trappendrager / oc siden vbesindelige vdstyrte vskyldigt blod / met huilcke de besmitte deris Riger / Men de skulle fornufftelige oc besindelige / vdrette oc giøre alting / som deris høye Kald oc befalning vdkreffuer. Her imod giorde Saul / oc faar saadan oc andre disse lige Orsager / omsier iammerlige omkom.

Saa læser wi om Sauls bitter vrede mod Dauid / oc grumme hastighed mod Jonathan sin

sin egen Søn (som vaar en from venlig Herre oc Første) vdi den første Samuels Bogs xx. Capitel.

DAuid skiulte sig paa marcken / Oc der den Ny maanet kom/ sette Kongen sig til bordz at æde. Oc der Kongen haffde sat sig i sin sted/ som hand pleyede tilforn hoss veggen / da stod Jonathan op/ men Abner sette sig hoss Sauls side / oc de sagnede Dauid aff hans sted. Oc Saul talede inted den dag/ thi hand tenckte/ Hannem er noget vederfaret/ at hand er icke ren. Om anden dagen i den Ny maanet / der mand sagnede Dauid aff hans Sted/ da sagde Saul til sin søn Jonathan/ Hui kom Isai søn icke til bordz huercken i gaar eller i dag.

Jonathan suarede Saul/ hand bad mig at hand maatte gaa til Bethlehem/ oc sagde / Lad mig gaa/ thi vor slect haffuer at offre i Staden/ oc min Broder haffuer selff budet mig/ Haffuer ieg nu fundet naade for dine øyen/ da vil ieg gaa did oc see mine Brødre/ Der faare er hand icke kommen til Kongens bord. Da bleff Saul saare vred paa Jonathan/ oc sagde til hãnem/ Du wlydige Skalck/ Jeg ved vel/ at du haffuer vdualt Isai søn/ dig oc din vanartige Moder til skendzel. Thi saa lenge som Isai søn leffuer paa Jorden da bliffuer huercken du eller dit Kongerige stadfest/ Thi sent nu hen oc lad hente hãnem hid til mig/ thi hand skal dø. Jonathan suarede sin Fader Saul / oc sagde til hannem / Hui skal hand dø? Huad haffuer hand giort? Da skød Saul Spiudet effter hannem/ at hand vilde stunget hannem igennem. Da mercke Jonathan / at hans Fader haffde aldelis besluttet hoss sig / at hand vilde sla Dauid ihiel / Saa stod hand saare vred op fra bordet / oc oed icke brød paa den anden dag i

den Ny maanet / Thi hand vaar bedrøffuit faar Dauid / for hans Fader haffde saa fordømt hannem.

Men huorledis Saul trode den forbandede Klaffer Doeg / oc der effter lod vdstyrte megit vskyldigt blod / Maa mand Læse i det xxij. Capitil i samme Bog.

DEr Saul bode nu i Gibea / vnder en Lund i Rama / haffde hand sit Spiud i sin haand / oc alle hans Tienere stode hoss hannem. Da sagde Saul til sine Tienere / som stode hoss hannem / Hører i Jemini Børn / Skal oc Isai søn giffue eder alle Agre oc Vingaarde / oc gøre eder alle til Øffuerste offuer tusinde / oc offuer hundrede ? At i haffue alle forbundet eder mod mig / oc der er ingen som obenbarede det faar mine øern / Effterdi at min Søn haffuer oc giort it Forbund met Isai søn. Oc der er ingen aff eder som tycker det ilde at være paa mine vegne / oc ey heller obenbarer det faar mine øern / Thi min Søn haffuer opuact min Tienere mod mig / at hand legger sig effter mig / som det er obenbare.

Da suarede Doeg Edomiter som stod hoss Sauls tienere oc sagde / Jeg saa Isai søn / at hand kom i Nobe til Achimelech Achitobs søn / Hand atspurde HERREN for hannem / oc gaff hannem mad / oc den Philisters Goliaths suerd.

Da sende Kongen hen oc loed kalde Presten Achimelech / Achitobs søn / oc hans Faders gantske huss / Presterne som vaare i Nobe / Oc de kôme alle til Kongen. Oc Saul sagde / Hør du Achitobs søn. Hand sagde / Her er ieg min Herre. Oc Saul sagde til hannem / Hui haffue i giort it Forbund mod mig / du oc Isai søn / at du gaffst hannem Brød oc Suerdet / oc atspurde Gud for hannem / at opuecke hannem /

at

at hand ſkulde legge ſig effter mig / ſom det er obenbare.

Achimelech ſuarede Kongen / oc ſagde / Oc huilcken er iblant alle dine Tienere ſom Dauid / der er trofaſt oc Kongens Suoger / oc gaar i din lydelſe / oc er herlig holden i dit Huſſ? Haffuer ieg da først begynt i dag atſpørie Gud for hannem? Det være lognt fra mig / Kongen legge icke ſin Tienere ſaadant til i min Faders gantſke huſſ / Thi din Tienere viſte inted aff alt dette / huercken lidet eller ſtort.

Kongen ſagde / Achimelech du ſkalt viſſelige dø / du oc din Faders gantſke huſſ. Oc Kongen ſagde til ſine Drauantere / ſom ſtode hoſſ hannem / Vender eder / oc ſlar HERRENS Preſter ihiel / Thi deris haand er ocſaa met Dauid / oc der de viſte at hand flyde / obenbarede de det icke faar mig. Men Kongens Tienere vilde icke legge deris hender paa HERRENS preſter / at ſla dem ihiel. Da ſagde Kongen til Doeg / Vent du dig oc ſla Preſterne ihiel. Doeg den Edomiter vende ſig / oc ſlo Preſterne ihiel / At der døde den dag fem oc fireſinds tiue Mend / ſom bare linede Liffkiortle. Oc hand ſlo Nobe Preſternis Stad met ſkarpe ſuerd / baade Mand oc Quinde / Børn oc Diende Børn / Oxen oc Aſen oc Faar.

KOnger oc Førſter ſkulle lade dennem findis venlige oc milde mod fremmede Folck / ſynderlige mod dem / ſom ere vden ræt oc redelige Orſag voddreffuen oc foriaget aff deris Fæderneland oc Rige. Men ſee ſig oc vel faare / at de faa icke for ſtor mact. Her om Læſer mand en deylige Hiſtori / i den førſte Samuels Bogs xxvij. Capitel.

OC Dauid tenckte i sit hierte / Jeg falder en dag i Sauls hēder / Inted er mig bedre / end at ieg flyer bort i Philisternis Land / at Saul kand afflade at søge ydermere effter mig i alle Jsraels Landemercke / saa kand ieg vndfly hans hender. Oc hād giorde sig rede / oc gick hen offuer met de sex hundrede Mend som vaare hoss hannem / til Achis Maoch søns Konge i Gad. Saa bleff Dauid i Gad hoss Achis met sine Mend / huer met sit huss / Dauid ocsaa met sine tho Hustruer Ahinoam Jesreeliterske oc Abigail Nabals hustru aff Carmel. Oc der det bleff Saul tilkiende giffuet / at Dauid vaar flyd til Gad / søcte hand icke mere.

Oc Dauid sagde til Achis / Haffuer ieg fundet naade faar dine øyen / saa lad giffue mig it Rum i en aff Stæderne vdi Landet / at ieg maa der bo / huad skal din Tienere bo hoss dig i den Kongelige Stad? Da gaff Achis hannem Ziklag samme dag / der aff er Ziklag Juda Kongis til denne dag.

EN Konge eller Først / som er bested i stor nød oc fare / skal icke søge Medel oc raad (ved huilcke hand acter at vndgaa den forstandendis fare) mod Guds ord. Men fast met hierte oc sind bliffue hoss Gud / hans hellige Ord oc Foriettelser / oc giffue alting i Guds hender / bedendis hannem / at hand skaffer alting sit Hellige Naffn til ære / oc fattige Mennisker (som forlade sig paa hannem) til glæde oc gaffn euindelige. Her imod giorde Saul / oc i saa maade syndede

mod

mod Gud / Ja der met formerede sine synder oc opfylte sin Ondskaffs maade/ ind til baade hand sielff / oc hans Sønner jammerlige omkomme i striden en dag. Som wi læser i den Første Samuels Bogs xxviij. oc xxxj. Capitel.

J det xxviij. Capitel staar der screffuit/huorledis Saul falder fra HERREN oc til Troldquinder / oc vil Lære sandhed aff de Døde / det som Gud haffuer forbuden. Deut: 18.

Historien Lyder saa.

SAmuel vaar død/ oc al Jsrael haffde sørget for hannem/ oc jordet hannem i sin stad Rama. Oc Saul haffde fordreffuit Spaamend oc Troldkarle aff Landet. Der Philisterne forsamlede dem nu oc kõme oc leyrede dem i Sunem/ Da forsamlede Saul al Jsrael / oc Leyrede dem i GilBoa. Der Saul saa Philisternis Hær/ fryctede hand sig / oc hans hierte vaar saare mistrøstigt. Oc hand spurde HERREN om raad / men HERREN suarede hãnem inted/huercken ved Drøm eller ved Liuss / ey helder ved Propheter. Da sagde Saul til sine Tienere / Leder mig en Quinde op / som haffuer en Spaadoms aand/ at ieg kand gaa til hende/ oc spørge hende at/ Hans Tienere sagde til hannem/ See / der er en Quinde i Endor/ hun haffuer en Spaadoms aand. Saa omskiffte Saul sine Klæder/ oc tog andre paa/ oc giek hen oc tho andre met hannem / oc kom om natten til Quinden / Oc sagde / Kiere/ Spaa mig ved Spaadommens aand oc fly mig den hid op som ieg siger dig. Quinden sagde til hannem/ See / Du vedst vel/ huad Saul haffuer giort/ huorledis hãd haffuer

oprycket

oprycket Spaamend oc Troldkarle aff landet/ huor faare vilt
du da føre min Siel i snaren / at ieg skal slas ihiel? Da soer
Saul hende ved HERREN / oc sagde / Saa sandelige
som HERREN leffuer/ da skal det icke regnis dig til onde.

Da sagde Quinden/ Huem skal ieg da fly dig op? Hand
suarede/ Fly mig Samuel hid op. Der Quiden saa nu Sa-
muel/ robte hun høyt/ oc sagde til Saul / Hui haffuer du be-
draget mig? Du est Saul. Da sagde Kongen til hende /
Frycte icke/ huad seer du? Quinden sagde til Saul/ Jeg seer
Deut:18. Guder opstige aff Jorden. Hand sagde / Huordan er hans
skickelse? Hun sagde/ Der kommer en gammil Mand hid op/
oc er klæd i en silke Kiortel. Da merckte Saul at det vaar Sa-
muel/ oc bøyede sig met sit ansict ned til jorden oc tilbad.

Samuel sagde til Saul / Hui giorde du mig vro / at
du lodst hente mig hid op? Saul suarede / Jeg er i stor drøff-
uelse/ De Philister stride mod mig/ Oc Gud er viget fra mig
oc suarer mig inted / huercken ved Propheter/ eller Drøme.
Der faare loed ieg kalde dig at du skalt vise mig huad ieg skal
giøre/ Samuel sagde/ Huad vilt du spørie aff mig/ efferdi at
HERREN er viget fra dig / oc er bleffuen din Fiende?
HERren skal giøre mod dig som hand sagde ved mig / oc skal
slide Riget aff din haand/ oc giffue Dauid din neste det/ Der
faare/ at du icke lydde HERRENS røst / oc icke fuldkom-
mede hans vredis grumhed mod Amalech / der faare haffuer
HERREN nu giort dig dette. Der til skal HERREN
giffue Israel met dig i Philisternis hender/ Oc du oc dine søn-
ner skulle være met mig i morgen/ Oc HERREN skal giff-
ue Israels Hær i Philisternis hender. Da falt Saul paa jor-
den saa long som hand vaar/ oc forfærdedis saare for Sa-
muels ord / at der vaar ingen krafft mere i hannem / Thi
hand haffde inted ædet den gantske dag oc gantske nat.

Quinden gick ind til Saul/ och saa at hand vaar meget
for-

forfærdet / oc sagde til hannem / See/ Din Tienerinde lydde din røst / oc ieg sette min Siel i min haand / at ieg lydde dine ord som du sagde mig. Saa lyd oc du nu din Tienerindis røst/ Jeg vil sette en mund fuld aff Brød faar dig/ at du kant æde / oc komme til mact igen / oc gaa din vey. Hand nectede oc sagde/ Jeg vil icke æde. Da nødde hans Tienere oc Quinden hannem til/ at hand lydde deris røst/ Oc hand stod op aff jorden/ oc sette sig paa Sengen. Oc Quinden haffde en fed Kalff i huset/ da skyndede hun sig oc slactede hannem/ Oc tog mel oc æltede/oc bagede det vsuret/ oc bar det frem faar Saul oc faar hans Tienere. Oc der de haffde ædet/da stode de op oc ginge om natten.

Men i det xxxj. Capitel/ i første Samuels Bog / Læser wi om Sauls oc hans Sønners sørgelig oc jammerlige affgang oc død.

Historien Lyder saa.

Philisterne stridde mod Israel/ Oc Israels Mend flyde for de Philister / oc fulde oc bleffue slagne paa Gilboa Bierg. Oc Philisterne fulde hart indtil Saul oc hans Sønner/ oc sloge Jonathan/ oc Abinadab oc Malchisua Sauls sønner. Oc striden bleff suar mod Saul/ oc Skytterne skøde fast paa hannem met Buer / at hand bleff meget Saar aff Skytterne.

Da sagde Saul til sin Vaabendragere/ Drag dit suerd vd / oc stick mig ihiel der met / at disse Vomskaarne skulle icke komme oc stinge mig ihiel / oc driffue deris spaat met mig. Men hans Vaabendragere vilde icke / thi hand fryctede sig saare/ Da tog Saul Suerdet/ oc falt der paa. Der nu hans Vaabendragere saa / at Saul vaar død / falt hand oc i sit Suerd / oc døde met hannem. Saa døde Saul oc tre hans

Sønner oc hans Vaabendragere / oc alle hans Mend til lige paa denne dag.

Oc der Jsraels Mend / som vaare paa hin side Dalen/ oc paa hin side Jordanen/saae / at Jsraels Mend vaare bort flyde/oc at Saul oc hãs Sønner vaare døde/forlode de Stæderne oc flyde ocsaa/ Saa komme Philisterne oc bode i dem.

Philisterne komme om anden dagen at føre de slagne aff / oc funde Saul oc hans tre Sønner liggendis paa Gilboa Bierg. Oc hugge hannem sit Hoffuit aff/ oc toge hans Vaaben aff hannem/ oc sende dem omkring i Philisternis Land/ at kundgiøre det i deris Affguders huss/ oc iblant Folcket. Oc de lagde hans Harnisk i Astaroths huss / oc hengde hans Legeme vd paa muren i Bethsan.

Der de i Jabes vdi Gilead hørde det som Philisterne haffde giort mod Saul/ giorde de sig rede som vaare duelige Mẽd til strid oc ginge den gantske nat/ oc toge Sauls oc hãs Sønners Legeme aff muren i Bethsan/ oc førde dem til Jabes/ oc brende røgelse offuer dem samme sted. Oc de toge deris Ben oc iordede dem vnder træet i Jabes/ Oc fastede i siu dage.

EN Konge oc Først nødis vndertiden til at giffue dem forloff at drage fra sig / som findis at være hannem allermest tro oc huld / fordi den Vgudelige hob i gaarden/ kand icke lide de Gudfryctige/ fromme / oc redelige folck hoss dennem. Det maatte Achis Konge i Philisternis land giøre mod Dauid / endog hand haffde gierne beholdet hannem hoss sig/ Som wi læser i den første Samuels Bogs xxix. Capitel.

Oc

DE Philisterne forsamlede al deris Hær i Aphek/ Oc Israel leyrede dem i Ain vdi Jesreel. Oc Philisternis Førster ginge met hundrede oc met tusinde/ men Dauid oc hans Mend ginge bag effter hoss Achis.

Da sagde Philisternis Førster/ Huad skulle disse Ebreer? Achis sagde til dem/ Er icke det Dauid Sauls Tienere Jsraels Kongis/ som nu haffuer været hoss mig aar oc dag/ oc ieg haffuer inted befundet met hannem/ siden den tid hand er affalden her til? Saa bleffue Philisternis Førster vrede paa hannem/ oc sagde til hannem/ Lad den Mand vende tilbage igen/ oc bliffue paa sin Sted/ som du haffuer beskicket hannem/ at hand icke drager ned met oss i Striden/ oc bliffuer vor Modstander i striden/ Thi huor met kunde hand bedre giøre sin Herre til vilie/ end paa disse Mends hoffuit? Er hand icke Dauid om huilcken de quade i dantzen/ Saul slo tusinde/ oc Dauid thi tusinde?

Da kallede Achis Dauid/ oc sagde til hannem/ Saa sandelige som HERREN leffuer/ ieg holder dig at være redelig/ oc din vdgong oc indgong met mig i Hærren behager mig vel/ oc ieg haffuer inted ont fundet hoss dig/ fra den tid du komst til mig ind til nu/ Men du behager icke Førsterne. Thi vent dig om oc gack bort met fred/ paa det at du skalt icke fortørne Philisternis Førsters øyen. Da sagde Dauid til Achis/ Huad haffuer ieg giort/ eller huad haffuer du fundet met din Tienere/ fra den tid/ ieg haffuer været hoss dig ind til nu/ at ieg icke skal komme oc stride mod min Herre Kongens Fiende.

Achis suarede oc sagde til Dauid/ Jeg ved det vel/ Thi du est behagelig faar mine øyen/ som en Guds Engel/ Men Philisternis Førster sagde/ Lad hannem icke drage op

met oss i Striden. Saa giør dig tilige i morgen rede/ oc tag din Herris Tienere som komme met dig/ oc naar i haffue giort eder rede i morgen/ at det er liust/ saa gaar hen.
Saa stod Dauid oc hans Mend aarle op/ at gaa bort om morgenen/ oc komme i Philisternis Land igen.

Aff den Anden Samuels Bog.

EN Gudfryctig Første skal icke glæde sig offuer sin Fiendis jammerlige død oc affgang / Men fast mere sørge der faare / oc straffe dem som haffuer wloulige ihielslaget hannem / oc betencke Menniskens lyckis oc vilkaars wstadighed / oc at saadant kand oc vederfaris hannem en anden dag. Saa giorde den fromme Dauid / som mand Læser i den Anden Samuels Bogs første Capitel.

DEr Dauid effter Sauls død / vaar kommen tilbage igen aff de Amalechiters slag / oc haffde været tho dage i Ziklag. See / da kom der en Mand den tredie dag aff Sauls Hær / met reffne Klæder / oc Jord paa sit hoffuit / Oc der hand kom til Dauid / falt hand ned paa Jorden oc tilbad. Dauid sagde til hannem / Hueden komst du? Hand sagde til hãnem / Jeg er vndkommen aff Jsraels Hær. Dauid sagde til hannem / Sig mig / Huor gaar det til? Hand suarede / Folcket flydde aff striden / oc der bleff megit folck slaget ihiel / Der til er oc Saul død oc hans søn Jonathan.

Dauid sagde til den vnge Mand / som sagde hannem dette / Huorledis vedst du det / At Saul oc hãs søn Jonathan ere døde? Den vnge Mand / som sagde hannem det / suarede / Jeg

 kom

kom vforuarendis paa Gilboa bierg/ oc see/ Saul stødde sig paa sit Spiud/ oc Vognene oc Reysenerene iagede bag effter hannem. Oc hand vende sig om/och saa mig oc kallede mig/ Oc ieg sagde/ Her er ieg. Oc hand sagde til mig/ Huo est du? Jeg sagde til hannem / Jeg er en Amalekiter. Oc hand sagde til mig / Træd til mig oc sla mig ihiel / Thi ieg er bespent trint omkring / oc mit Liff er end nu gantske i mig. Saa traadde ieg til hannem oc slo hannem ihiel / Thi ieg viste vel/ at hand kunde icke leffue effter hans fald/ Oc ieg tog Krunen aff hans hoffuit/ oc Armsmiderne aff hans arm/ oc haffuer baaret det hid til dig min Herre.

Da tog Dauid fat paa sine Klæder/ oc sønderreff dem/ oc alle Mend som vaare hoss hannem / oc sørgede oc græde / oc fastede til afftenen / offuer Saul oc hans søn Jonathan / oc offuer HERRENS Folck / oc offuer Israels huss / at de vaare faldne ved Suerd.

Oc Dauid sagde til den vnge Mand / som gaff hannem det tilkiende/ Hueden est du? Hand sagde/ Jeg er en Fremmet Amalechiters søn. Dauid sagde til hannem/ Hui fryctede du icke/ at legge din haand paa HERRENS salvede at forderffue hannem? Oc Dauid sagde til en aff sine vnge Mend / Hid frem / oc sla hannem / Oc hand slo hannem at hand døde. Da sagde Dauid til hannem / Dit blod være offuer dit hoffuit / Thi din Mund talede mod dig selff/ oc sagde / Jeg haffuer slaget HERRENS saluede ihiel.

Oc Dauid klagede dette Klagemaal offuer Saul oc hans søn Jonathan. Oc befalede at mand skulde lære Juda Børn Buen/ See/ det staar screffuit i de Frommis Bog.

De Edeleste i Israel ere slagne paa dine høye/ Huorledis ere Kemperne faldne?

Giffuer det icke tilkiende i Gath/ Forkynder det icke paa gader=

derne i Afklon/ At Philisternis Døtter skulle icke glede sig/ At de Vomskaarnis Døtter skulle icke fryde sig.

I Bierge vdi Gilboa / der skal ingen Dug eller regn komme paa eder/ eller være Agre/ aff huilcke Løffteoffer komme / Thi der ere Kemperne deris Skiolde affslagne / Sauls skiold / lige som hand haffde icke veret saluet met Olie.

Jonathans Bue skiød aldrig miste / oc Sauls Suerd kom aldrig tomt igen / Aff de ihielslagnis Blod oc aff Kempernis Fedme.

Saul oc Jonathan vaare yndelige oc lystelige i deris Liff / De ere oc icke atskilde i døden / De vaare lettere end Ørne / oc sterekere end Løuer.

I Israels Døtter græder offuer Saul / som klædde eder deylige met Rosenfarffue / Oc prydede eder met gyldene Klenodie paa eders Klæder.

Huorledis ere Kemperne saa faldne i strid? Jonathan er slagen paa dine Høye.

Det giør mig ont faar dig min Broder Jonathan / Jeg haffuer hafft stor glæde oc fryd met dig / Din kierlighed vaar mig større end Quinders kierlighed er.

Huorledis ere Kemperne faldne / Oc Stridsmendene omkomne.

EN Christen Først eller Stridshøffuitzmand/ skal icke forfølge en Christen Først oc hans Folck / indtil hand fanger slet nederslaget oc ødelagd dem/ Men naar de begiere naade / oc ville giffue sig tabt / Da skal mand spare dem/ oc lade dem fare i Fred/ om de ere fred

met

met skellige vilkaar begerendis. Saa giorde Joab mod Abner oc hans Folck / Som wi Læser i den anden Samuels Bogs ij. Capitel.

OC Abner Ners søn drog vd met Isboseth Sauls søns tienere / aff Hærren til Gibeon. Oc Joab ZeruJa søn drog vd met Dauids tienere / oc de støtte paa huer andre hoss Gibeons Fiskeuand / oc de lagde dem / disse paa denne side ved Fiskeuandet / oc de andre paa den anden side. Oc Abner sagde til Joab / Lad Drengene giøre dem rede / oc lege faar oss. Joab sagde / Det maa vel være. Saa giorde tolff i tallet aff Ben Jamin / aff Isboseth Sauls søns deel sig rede / oc ginge hen / oc tolff aff Dauids tienere. Oc huer greb den anden om Hoffuedet / oc stack sit Suerd i hans side / oc de fulde tilsammen / Der aff kaldis den Sted Helkath hazurim / som er i Gibeon. Oc der begyntis samme dag en mectig suar Strid / men Abner oc Israels Mend bleffue slagne aff Dauids tienere.

Der vaare tre aff ZeruJa sønner / Joab / Abisai oc Asahel. Men Asahel vaar læt paa foden som en Raa paa marcken / oc forfulde Abner / oc vigede icke / huercken til den høyre eller venstre haand fra Abner. Da vende Abner sig om oc sagde / Est du Asahel? Hand sagde / Ja. Abner sagde til hannem / Vig bort / enten til den høyre eller til den venstre side / oc tag en aff de vnge Mend faar dig / oc tag hans Harnisk fra hannem. Men Asahel vilde icke vige fra hannem. Da sagde Abner fremdelis til Asahel / Vig fra mig / Hui vilt du / at ieg skal sla dig til Jorden? Oc huorledis skulde ieg siden thaare løffte mit ansict op faar din broder Joab? Men hand vilde icke vige. Da stack Abner hannem bag sig met it Spiud i hans Bug / at Spiudet gick bag vd / oc hand falt der /

der/ oc døde faar hannem/ Oc huo der kom til den sted/ som Asahel laa død/ hand stod stille.

Men Joab oc Abisai forfulde Abner indtil Solen gick ned. Oc der de komme paa Amma høy som ligger hoss Giah/ paa veyen til Gibeons ørck/ da samlede Ben Jamins børn dem bag effter Abner/ oc bleffue en liden Hob/ oc stode øffuerst paa det spidze aff Høyen. Da robte Abner til Joab/ oc sagde/ Skal da suerd opsluge foruden ende? Vedst du icke/ at der aff maatte bliffue mere iammer her effter? Huor lenge vilt du forholde at sige Folcket/ at de forlade at forfølge deris Brødre? Joab suarede/ Saa sandelige som Gud leffuer/ Haffde du saa sagt aarle i dag/ da haffde folcket affladet huer aff sin Broder. Saa bleste Joab i Basuner/ oc alt folcket stod stille/ oc forfulde icke mere Israel/ oc stridde ey heller mere.

EN Gudfryctig Konge oc Først/ skal straffe dem/ som vdstyrter vskyldigt Blod. Endog de som ere ihielslagen haffuer veret hans Fiender oc Modstandere/ oc de som gierningen haffue giort/ ere hans Tienere/ oc ville synis at giøre hannem der met til vilie/ Thi hannem bør icke saa at ansee/ sit eget gaffn oc beste/ at hand synder mod Gud/ eller lader dem hen gaa vstraffet/ som saa forrædelige oc jammerlige ihielslaar deris neste. Som Joab ihielslo Abner. Oc Baena oc Rechob/ slo Isboseth ihiel. Om Joabs gruelige mord Læser mand i den anden Samuels Bogs iij. Capitel. Oc lyder Texten saa.

 Der

DEr Abner kom nu til Dauid i Hebron / oc tiue Mend met hannem / Da giorde Dauid dem it Gestebud. Oc Abner sagde til Dauid / Jeg vil giøre mig rede oc fare hen / at samle al Jsrael til min Herre Kongen / oc at de skulle giøre it Forbund met dig / paa det at du skalt være Konge / som din Siel begærer. Saa loed Dauid Abner fra sig / at hand gick hen met fred.

Oc see / Dauids tienere oc Joab komme fra Stridzfolcket / oc førde met dem it stort Roff. Men Abner vaar icke da hoss Dauid i Hebron / men hand haffde ladet hannem fra sig / at hand vaar bort gongen met fred. Der Joab oc den gantske Hær met hannem vaar kommen / da bleff hannem tilkiende giffuet / at Abner Ners søn vaar kommen til Kongen / oc hand haffde ladet hannem faret fra sig / at hand vaar bort gangen met fred. Da gick Joab ind til Kongen / oc sagde / Huad haffuer du giort? See / Abner er kommen til dig / Hui lodst du hannem fare fra dig / at hand er bort gangen? Kender du icke Abner Ners søn? Thi hand er kommen at hand vil bedrage dig / at hand kand vide din vdgang oc indgang / oc forfare alt det du giør.

Oc der Joab gick vd fra Dauid / da sende hand Bud effter Abner / at de skulde hente hannem til bage igen fra Borhasira / oc Dauid viste der inted aff. Der Abner kom nu igen til Hebron / da ledde Joab hannem mit i Porten / at hand vilde hemmelige tale met hannem / Oc stack hannem der saa i hans tycke Bug / at hand døde / for hans broders Asahels Blod skyld.

Der Dauid fick siden at vide det / da sagde hand / Jeg oc mit Konge Rige ere wskyldige faar HERREN / i Abners Ners søns blod euindelige. Men det skal falde paa Joabs hoffuit / oc paa alt hans Faders huss / oc skal icke afflade i

Joabs huss / at der skal ey nogen haffue Raadflød oc Spedalskhed / oc gaa met Staff / oc falde ved suerd / oc haffue brøst paa Brød. Saa slo Joab oc hans Broder Abisai Abner ihiel / der faare / at hand slo Asahel deris broder ihiel / i striden hoss Gibeon.

Oc Dauid sagde til Joab oc til alt Folcket som vaare met hannem / Riffuer eders Klæder sønder / oc binder Secke om eder / oc sørger faar Abner. Oc Kongen gick effter Ligbaaren. Oc der de iordede Abner i Hebron / da opløffte Kongen sin røst / oc græd hoss Abners graff / oc alt folcket græd ocsaa. Oc Kongen beklagede offuer Abner / oc sagde / Abner døde icke som en Daare døer / dine hender ere icke bundne / dine føder ere icke sette i iern Bolte / Du est falden som mand falder faar onde Skalcke. Saa begræd alt folcket hannem end mere.

Der alt Folcket kom nu ind at æde met Dauid / der det vaar end nu høy dag / da soer Dauid / oc sagde / Gud giøre mig det oc det / om ieg smager brød eller noget / før Soel gaar ned. Oc alt Folcket forstod det / oc det behagede dem oc vel / alt det gode som Kongen giorde / faar alt folckens øyen. Oc alt folcket oc gantske Israel merckte paa den dag / at det vaar icke skeet met Kongens vilie / at Abner Ners søn bleff slagen ihiel. Oc Kongen sagde til sine Tienere / Vide i icke / at i dag er falden en Første / oc en ypperlig mand i Israel? Jeg er end nu suag oc en saluet Konge. Men de Mend ZeruJa børn ere mig fortredelige / HERREN betale den som giør ilde effter sin ondskaff

Men om den forrædelige Mord / som Baena oc Rechob giorde paa deris egen Herre oc Konge / oc huorledis Dauid straffer dennem der faare /

Læser wi i den anden Samuels Bogs iiij. Capitel. Oc lyder Historien saa.

SAa ginge nu Rimons Berothiters sønner / Rechob oc Baena hen / oc komme til Isboseths huss / der dagen vaar hedest / oc hand laa paa sin Seng om middagen. Oc de komme i Huset at hente Huede / oc stunge hannem i hans tycke bug / oc vndrende. Thi den tid de komme i Huset / laa hand paa sin Seng i sit Soffuekammer / oc de stunge hannem ihiel / oc hugge Hoffuedet aff hannem. Oc de toge hans Hoffuit oc ginge bort at veyen paa den slette marck den gantske nat / oc førde Isboseths Hoffuit til Dauid i Hebron / Oc sagde til Kongen / See / her er Isboseths Sauls søns / din Fiendis Hoffuit / som stod effter din Siel / HERREN haffuer i dag heffnet min Herre Kongen paa Saul oc hans Sæd.

Da suarede Dauid dem / Saa sandelige som HERREN leffuer / som haffuer frelst min Siel aff al bedrøffuelse / Jeg greb den som forkynde mig / oc sagde / Saul er død / oc mente at hand haffde været it gaat Bud / oc ieg slo hannem ihiel i Ziklag / som ieg skulde giffuit løn for hans Budskaff / Oc disse Wgudelige Folck haffue ihielslaget en Retfærdig Mand i hans huss paa sin Seng / Ja / skulde ieg icke vdkreffue det blod aff eders hender / oc bort tage eder aff jorden? Oc Dauid bød sine Drenge / De sloge dem ihiel / oc hugge hender oc føder aff dem / oc hengde dem offuen hoss Fiskeuandet i Hebron / Men de toge Isboseths Hoffuit / oc jordede det i Abners graff i Hebron.

KOnger oc Førster / som ville føre Strid mod andre / skulle flittelige betencke / at endog de haffuer rædelige oc rætte Orsager /

ger/oc end oc tit nødis til/at føre Krien mod deris Naboer/ eller andre/ dog skulle de først raadslaa met HERREN deris Gud / oc Bede hannem troligen om hielp oc bistand. Oc der som HERREN giffuer dem raad der til / oc de siden giør huad dem bør at giøre/i fast tro oc forladning paa Gud/ da tør de icke tuiffle / at Gud skal io giffue dem en glædelige Seyruinding offuer deris Fiender. Her om Læser wi en deylige Historj i den anden Samuels Bogs v. Capitel.

OC der Philisterne hørde/ at mand haffde saluet Dauid til Konge offuer Israel / da droge de alle op at søge effter Dauid/ Der Dauid det fornam/ da drog hãd ned i Befestelse. Oc Philisterne komme oc gaffue sig ned i Raphaims dal. Oc Dauid spurde HERREN at / oc sagde / Skal ieg drage op mod Philisterne? Oc vilt du giffue dem i min haand? HERREN sagde til Dauid / Drag hen op/ Jeg vil giffue Philisterne i dine hender. Oc Dauid kom til Baal Prazim / oc slo dem der/ oc sagde / HERREN atspredde mine Fiender faar mig/lige som Vand skilies fra huert andet/ Der aff kalder mand den samme sted Baal Prazim. Oc de lode deris Affguder bliffue der/ Oc Dauid oc hans Mend toge dem op.

Men Philisterne droge atter op/ oc gaffue sig ned i Raphaims dal. Oc Dauid spurde HERREN at/ Hãd sagde/ Du skalt icke drage op/ Men kom bag til dem/ at du kommer til dem tuert offuer fra Morbertræene. Oc naar du hører Morber taappenis russ oc liud / da falt til / Thi at HERREN er da vdgangen fra dig / at sla Philisternis Hær.

Dauid giorde som HERREN haffde befalet hannem / oc slo Philisterne fra Geba indtil mand kommer i Gaser.

EN Konge eller Første/ skulle baade met Mandat oc Exempel / forfremme sand oc ræt Guds tieniste oc ære / oc prise HERREN / oc icke acte megit om nogle Hoff-modige Mennisker / som ville hannem for saadan Guds tieniste oc ydmyghed foracte/ Thi Gud vil ramme medel oc tid at betale huer effter sin gierning. Foracter du nogen / fordi hand ydmyger sig faar HERREN sin Gud / saa tuiffuel icke/ at Gud skal io straffe dig / oc giøre vel mod den/ som hannem trolige i sand ydmyghed tiener. Her om Læser wi en deylig Histori i den Anden Samuels Bogs vj. Capitel.

C der HERRENS Arck bleff tre maanede i ObedEdoms Gathiters huss / da velsignede HERREN hannem oc alt hans huss. Oc det bleff kong Dauid tilkiende giffuet / at HERREN velsignede ObedEdoms huss/ oc alt det hand haffde / for Guds Arckis skyld. Da gick hand bort oc hente Guds Arck/ op aff ObedEdoms huss/ til Dauids stad met glæde. Oc der de ginge frem met HERRENS Arck sex tren / da Offrede mand en Oxe oc it fet Faar. Oc Dauid dantzede met al mact faar HERREN/ oc vaar omgiordet met en linet Liffkiortel. Oc Dauid met al Israel/ førde HERRENs Arck op/met fryd oc Basuner.

Der

Der HERRENS Arck kom i Dauids stad/ da saa Michol Sauls daatter igennem Vinduet/ oc saa kong Dauid springe oc dantze faar HERREN / Oc hun foractede hannem i sit hierte. Oc der de indførde HERRENS Arck/ sette de hende paa sin Sted mit i Tabernakelen / som Dauid haffde opreyst til hende/ oc Dauid offrede Brendoffer oc Tackoffer faar HERREN. Oc der Dauid haffde offret Brendoffer oc Tackoffer / da velsignede hand Folcket i HERRENS Zebaoths Naffn/ oc vddelede til alt Folcket/ oc til Israels forsamling / baade Mand oc Quinde / huer / en Brødkage/ oc it stycke Kiød/ oc en Maade vin / Da vende alt Folcket sig bort/ huer til sit Huss.

Der Dauid kom igen at velsigne sit Huss / da gick Michol Sauls daatter vd mod hannem/ oc sagde / Huor herlig vaar Kongen aff Israel i dag/ som haffde giort sig nøgen for sine Tieneris Piger/ lige som løsactige Folck blote dem. Da sagde Dauid til Michol / Jeg vil lege for HERREN som mig vdualde for din Fader / oc for alt hans huss / oc haffuer befalet mig/ at være en Første offuer HERRENS Folck/ offuer Israel/ Oc ieg vil end nu bliffue ringere / end saa / oc oc ieg vil være foractet i mine øyen / oc æris met de Piger / som du talede om. Oc Michol Sauls daatter fick icke Børn/ til sin døde dag.

KOnger oc Førster skulle icke aleniste bygge sig selff Huse/ skinnedis oc faste Slotte oc Feste/ deris Naffn oc Riger til ære oc beskermelse. Men ocsaa vindskibelige betencke / at bygge Skoler oc Kircker/ til Guds tienste/ oc holde dem vel ved mact/ Gud til ære/ oc hans Christen

Menig-

Menighed til beuarelse / trøst oc husualelse. Thi der er icke it faster Slot til at fly i trang oc nød / end HERRENS Naffn/nu vil oc HERREN lade sit naffn (det er hans Hielp oc bistand) findis i den sande Christen Menighed / huilcken der icke kand holdis ved mact / vden Skoler oc Kircker/ oc de/ som der vdi skulle tiene/bliffuer oc holden ved mact/oc met tilbørlige vnderholdning forsørget/ oc for Tyranner oc Voldsmend bskyttet oc beskermet. Saa Læser wi om den hellige Konning Dauid/ i den anden Samuels Bogs vij. Capitel.

DEr nu Kongen sad i sit Huss/ oc HERREN haffde giffuet hannem rolighed for alle hans Fiender trint omkring/ da sagde hand til Nathan Prophete/See/Jeg boer i it huss aff Ceder træ/oc Guds Arck boer vnder Cortiner. Nathan sagde til Kongen/ Gack hen/ oc giør alt det/ du haffuer i dit hierte / Thi HERREN er met dig.

KOnger oc Førster bør oc at beuise dem tacknemmelige/ mod deris børn oc Affkom / eller Slect / aff huilcke de tilforn haffuer annammet oc faaet nogle Velgierninger/Saa giorde den hellige Konning Dauid/mod Jonathans Sauls søns Huss oc Slect. Som mand Læser i den anden Samuels Bogs ix. Capitel.

Oc

C Dauid sagde/ Er der end nu nogen offuerbleff-
uen aff Sauls huſſ/ at ieg kand giøre Barm-
hiertighed met hannem / for Jonathans ſkyld?
Der vaar en Suend aff Sauls huſſ/ hed Ziba /
den kallede de til Dauid/ Oc Kongen ſagde til
hannem/ Eſt du Ziba? Hand ſagde/ Ja / din tienere. Kon-
gen ſagde/ Er der end nu nogen aff Sauls huſſ/ at ieg kand
giøre Guds barmhiertighed mod hannem? Ziba ſagde til
Kongen/ Der er end nu en aff Jonathans Sønner / ſom er
lam i føderne. Kongen ſagde til hannem / Huor er hand?
Ziba ſagde til Kongen/ See/ hand er i Lodabar/ i Machirs
Ammiels ſøns huſſ. Da ſende Kong Dauid hen/ oc loed hen-
te hannem fra Lodabar/ aff Machirs Ammiels ſøns huſſ.

Der MephiBoſeth Jonathans ſøn Saul ſøns kom
nu til Dauid / falt hand ned paa ſit anſict oc tilbad. Dauid
ſagde/ MephiBoſeth. Hand ſagde/ her er ieg din tienere. Da-
uid ſagde til hannem/ Frycte icke / thi ieg vil giøre barmhier-
tighed met dig / for din Faders Jonathans ſkyld / oc ieg vil
giffue dig igen alle din faders Sauls Agre/ Oc du ſkalt dag-
lige æde brød hoſſ mit Bord. Hand tilbad / oc ſagde / Huo er
ieg dine tienere/ at du vender dig til en død Hund/ ſom ieg er?

Da kallede Kongen Ziba Sauls ſuend / oc ſagde til
hannem / Jeg haffuer giffuit din Herris Søn / alt det ſom
Saul hørde til oc alt hans Huſſ. Saa ſkalt du oc dine Børn
oc tienere/ arbeyde hans Agre/ oc føre det ind /at det ſkal væ-
re din Herris ſøns brød/ at hand ſkal nære ſig der aff / Men
MephiBoſeth din Herris ſøn ſkal daglige æde brød offuer
mit Bord. Oc Ziba haffde femten Sønner oc tiue Tienere.
Oc Ziba ſagde til Kongen / Alt det ſom min Herre Kongen
haffuer budet ſin Tienere / det ſkal hans Tienere giøre. Oc
MephiBoſeth ſkal æde ved mit Bord / ſom it aff Kongens
Børn. Oc MephiBoſeth haffde en liden Søn hed Micha/

Oc alle som bode i Ziba huss / de tiente MephiBoseth. Oc MephiBoseth bode i Jerusalem / Thi hand oed daglige aff Kongens bord / oc vaar halt paa baade sine føder.

DEt sømmer sig vel / at en Konge oc Først trøster sine Naaboer i deris Bedrøffuelse oc sorrig / som de ere vdi bestæd for deris Forælders affgang / eller for andre sager. Saa giorde Dauid mod Hanon / Ammons børns Konge / Som wi Læser i den anden Samuels Bogs x. Capitel.

OC det hende sig der effter / at Ammons børns Konge døde / oc Hanon hans Søn bleff Konge i hans sted. Da sagde Dauid / Jeg vil giøre miskundhed met Hanon Nahas søn / som hans Fader giorde miskundhed met mig. Oc hand sende hen met sin Tienere oc loed hannem husuale offuer sin Fader.

AF det samme Capitel skulle oc Konger oc Førster lære / at giffue vel act paa deris Raadgiffuers raad / om det kand være nytteligt eller ey / oc icke altid wbesyndelige efterfølge Onde oc wfornumstige Menniskers raad / som dog ville synis at være vise. Giør de det icke / da skulle de det selff først fortryde / oc giøre dem / oc deris Vndersaatte baade spot oc skade. Exempel haffuer mand i Hanon Ammōs børns

Konge oc hans Undersaatte. Thi saa staar der screffuit i forbemelte Capitel.

DEr Dauids tienere komme nu i Ammons børns land / da sagde Ammons børns Førster til deris Herre Hanon/ Tror du at Dauid ærer din Fader faar dine øyen/ at hand sender dig Husualere? Tror du icke / at hand haffuer derfaare sent sine Tienere til dig / at hand kand vdspørie oc bespeyde oc nedsla Staden?

Da tog Hanon Dauids tienere oc ragede halffdelen aff deris Skæg/ oc skar halffdelen aff deris Klæder til beltet / oc loed dem gaa. Der det bleff Dauid tilkiende giffuit / sende hand mod dem / Thi de Mend vaare saare skamskende / Oc Kongen loed dem sige/ Bliffuer i Jericho til eders Skæg voxer/ oc kommer da igen.

STrax der effter i samme Capitel/ skal en Førsti oc Stridzmand lære/ mere at søge Guds ære/ oc sin Fæderne Lands gaffn oc beste/ end sin egen ære eller fordel. Thi saa siger Joab til sin broder Abisai/ Vær frimodig/ oc lad oss være stercke. Jeg vil her hoss scriffue den gantske Histori / som saa lyder.

DEr Ammons børn saae / at de vaare bleffne ilde luctendis faar Dauid / da sende de hen / oc leyde de Syrer aff Rehobs huss/ oc de Syrer aff Zoba/ tiue tusinde Mend til fod/ oc tusinde Mend aff Kong Maacha/ oc aff Jstob tolff tusinde Mend. Der Dauid det hørde / da vdsende hand Joab met Stridzfolckens gantske Hær. Oc Ammons børn droge vd/ oc rustede dem til

strid vden faar dørren aff porten/ Men de Syrer aff Zoba/ aff Rehob/ aff Istob/ oc aff Maacha vaare alene i marcken.

Der Joab nu saa/ at striden vaar stillet mod hannem/ faare oc bag / da vdualde hand aff alle vnge Karle i Israel / oc rustede sig til mod de Syrer / oc hand sette det Folck som vaar igen vnder sin broders Abisai haand/ at hand skulde ruste sig mod Ammons børn/ oc sagde/ Er det saa/ at de Syrer faa offuerhaand offuer mig/ da kom mig til hielp/ Men der som Ammons børn bliffue dig for stercke/ da vil ieg kōme dig til hielp. Ver frimodig/ oc lad oss være stercke faar vort Folck/ oc faar vor Guds Stæder/ HERREN giøre huad hannem behageligt er. Oc Joab drog frem met det folck som hoss hannem vaar/ at stride mod de Syrer / oc de flyde faar hannem. Oc der Ammons børn saae/ at de Syrer flyde / da flyde de oc for Abisai/ oc droge i Staden. Saa vende Joab sig til bage fra Ammons børn/ oc kom til Jerusalem.

Oc der de Syrer saae / at de vaare slagne for Israel / da komme de tilhobe. Oc HadadEser sende hen oc vdførde de Syrer paa hin side Vandet / oc førde deris mact der til / oc Sobach som vaar HadadEsers Strids Høffuitzmand drog faar dem. Der det bleff Dauid tilkiende giffuet / da samlede hand al Israel tilhobe/ oc drog offuer Jordan oc kom til Helam. Oc de Syrer rustede dem mod Dauid/ at stride mod hannem. Men de Syrer flyde for Israel/ Oc Dauid slo ihiel aff de Syrer siu hūdrede Vogne oc firetiue tusinde Reysenere/ Der til met slo hand oc Sobach deris Høffuitzmand/ saa at hand døde der. Der de Konger/ som vaare vnder HadadEser saae at der vaare slagne faar Israel/ da giorde de Fred met Israel/ oc bleffue dem vnderdanige/ Oc de Syrer fryctede sig at hielpe Ammons børn mere.

HVd vil icke lade Kongers oc Førsters Synd bliffue mindre straffet/ end andre Menniskers/ Men straffer det fast haardeligere. Der faare skulle de oc see dem vel faare/ at de icke tencker/ de maa giøre huad dem lyster/ Fordi/ de haffue mact. Men de skulle vandre omhyggelige/ for HERREN deris Gud/ effter hans Hellige Bud. Exempel haffuer mand i Konning Dauid/ i den anden Samuels Bog/ fra det x. Capitel/ oc ind til det xix. Capitel i samme Bog. Oc fordi Historien er forlangt her altsammen at vdscriffue/ da vil ieg alene her hoss scriffue Dauids jämerlige fald oc synd. Oc Nathans Prophetis predicken oc straff/ som hand effter Herrens befalning haffde til Dauid. De andre Historier (som bescriffue den gruelige straff/ som Dauid oc hans Folck offuergick/ for synden/ som hand haffde bedreffuit) vil ieg en part her effter om tale. Saa Lyder nu Historien om Dauids jammerlige fald/ oc Nathans Prophetens aluaarlige Predicken til Dauid/ i den anden Samuels Bogs xj. oc xij. Capitel.

OC det hende sig/ At Dauid stod op aff sin Seng om afftenen/ oc gick paa tagit aff Kongens huss/ och saa aff taget en Quinde to sig/ oc det vaar en meget deylig Quinde. Oc Dauid sende hen oc loed spørie effter Quinden/

oc sige/Er det icke BerSabee Eliams daatter/Vria Hethiters Hustru? Oc Dauid sende Bud hen oc loed hente hende. Oc der hun kom ind til hannem/ soff hand hoss hende/ Oc hun rensede sig aff sin vrenhed/ oc vende sig til sit huss igen.

Oc Quinden bleff fructsommelig/ oc sende hen oc loed kundgiøre faar Dauid/ oc sige/ Jeg er bleffuen fructsommelig.

Oc Dauid sende bud hen til Joab/ Sent Vria Hethiter hid til mig. Oc Joab sende Vria til Dauid. Oc der Vria kom til hannem/da spurde Dauid/om det stod vel met Joab/ oc met Følcket/oc met Striden? Oc Dauid sagde til Vria/ Gack hen ned i dit huss oc to dine føder. Der Vria gick vdaff Kongens huss/ da fulde der Kongelig Skenck effter hānem. Oc Vria lagde sig at soffue faar dørren aff Kongens huss/ der som alle hans Herris Tienere laae/ oc hand gick icke ned i sit huss.

Der de gaffue Dauid tilkiende/ Vria gick icke ned i sit huss/ da sagde Dauid til hannem/ komst du ey hid offuer marcken? Hui gickst du icke ned i dit huss? Vria sagde til Dauid/ Arcken oc Israel oc Juda bliffue i Pauluner/ oc Joab min Herre/ oc min Herris Tienere ligge paa marcken/ oc skulde ieg gaa i mit huss/ at æde oc dricke/ oc ligge hoss min Hustru? Saa vist som du leffuer oc din siel leffuer/ ieg giør det icke. Dauid sagde til Vria/ Da bliff i dag oc her/ i morgen vil ieg lade dig gaa. Saa bleff Vria i Jerusalem den dag oc der til met den anden dag. Oc Dauid bød hannem/ oc hand oed oc drack met hannem/oc giorde hannem drucken/ Oc hand gick vd om afftenen/ at legge sig til at soffue paa sin Seng met sin Herris suenne/ oc hand gick icke ned i sit huss.

Dauid screff it breff om morgenen til Joab/ oc sende det met Vria. Oc hand screff saa i breffuit/ Skicker Vria i striden der som hun er haardest/ oc vender eder tilbage fra hannem/

nem / at hand kand bliffue slagen oc dø. Som Joab laa nu faar Staden / skickede hand Vria paa den sted / som hand viste at duelige strids Mend vaare. Oc der de Mend aff Staden fulde vd at stride mod Joab / da falt der noget folck aff Dauids tienere / oc Vria Hethiter døde ocsaa.

Da sende Joab hen oc loed giffue Dauid tilkiende / al stridzens Leylighed / oc befalede Budet / oc sagde / Naar du haffuer talet om al stridzens Handling met Kongen / oc du seer / at Kongen er vred / oc hand siger til dig / Hui gaffue i eder saa nær til Staden at stride ? Vide i icke huorledis mand pleyer at skiude aff muren. Huo slo AbiMelech Jerub Beseths søn ihiel? Kaste ey en Quinde it stycke aff en Møllesten ned paa hannem aff muren at hand døde i Thebez ? Huorfaare gaffue i eder saa nær til muren ? Da skalt du sige/ Din tienere Vria Hethiter er oc død.

Bundet gick hen / oc kom oc gaff Dauid tilkiende/ alt det som Joab haffde vdsent hannem faare. Oc Budet sagde til Dauid/ Mendene finge offuerhaand offuer oss/ oc fulde til oss vd paa marcken/ Wi vaare effter dem indtil dørren aff porten. Oc Skøtterne skøde aff muren paa dine Tienere/ oc ihiel sloge nogle aff Kōgens tienere / Der til er Vria din Tienere den Hethiter ocsaa død. Dauid sagde til Budet / Saa skalt du sige til Joab/ Lad dig icke det ilde behage/ Thi at Suerdet sluger nu denne / saa den anden / Lad icke aff at stride mod Staden/ at du kand nedbryde hannem / oc værer frimodige.

Der Vrie Hustru hørde / at hendis Husbonde Vria vaar død / da sørgede hun for sin Husbonde. Men der hun haffde vdsørget / sende Dauid hen / oc loed hente hende til sit huss/ oc hun bleff hans Hustru / oc fødde hannem en Søn / Men den Gierning behagede HERREN ilde/ som Dauid giorde.

OC HERREN sende Nathan til Dauid / der hand kom til hannem / da sagde hand til hannem / Der vaare tho Mend i en Stad / Den ene rig / den anden fattig. Den Rige haffde saare mange Faar oc øxen / Men den fattige haffde intet / vden alsomeniste it lidet Faar / som hād haffde kiøbt / oc føde detop / at det bleff stort / hoss hannem oc hās Børn til lige / Det Oed aff hans stycke Brød / oc drack aff hans Begere / oc soff i hans Skiød / oc hand holt det som en Daatter. Men den tid der kom en Gest til den rige Mand / da sparde hand at tage aff sine Faar oc øxen / at rede noget til Gesten / som kom til hānem / oc hand tog den fattige Mandz faar / oc redde til den Mand / som vaar kommen til hannem.

Da optendis Dauid met stor vrede mod den Mand / oc sagde til Nathan / Saa sandelig som HERREN leffuer / den Mand er dødsens barn / som det giorde. Der til met skal hand betale det Faar firedubbelt / fordi hand det giorde oc icke sparde det.

Da sagde Nathan til Dauid / Du est den Mand. Saa siger HERREN Israels Gud / Jeg saluede dig til Konge offuer Israel / oc frelste dig aff Sauls haand / oc gaff dig din Herris huss / der til hans Hustruer i dit skiød / oc ieg gaff dig Israels oc Juda Huss / Oc er det forlidet / da vil ieg end nu legge det oc det der til. Hui haffuer du da foractet HERRENS Ord / At du giorde saadant ont faar hans Øyen? Vriam den Hethiter haffuer du slaget ihiel met Suerd / hans Hustru haffuer du taget dig til Hustru / Men hannem haffuer du slaget ihiel met Ammons børns Suerd.

Saa skal nu Suerdet icke vige fra dit Huss euindelige / Fordi at du foractede mig / oc togst Vrie Hethiters hustru / at hun skulde være din Hustru. Saa siger HERREN / See / Jeg vil opuecke Wlycke offuer dig aff dit eget Huss / Oc ieg vil tage dine Hustruer faar dine øyen / oc giffue din Neste dem /

dem/ at hand skal soffue hoss dine Hustruer/i den klare Soel/ Thi du giorde det lønlige / Men ieg vil giøre det faar al Israel oc mod Solen.

Da sagde Dauid til Nathan/ Jeg haffuer syndet mod HERRen. Nathan sagde til Dauid /Saa haffuer oc HERREN bort taget din synd / Du skalt icke dø. Men efftherdi at du haffuer kommet HERRENS Fiender til at bespotte ved denne Gierning/skal den Søn som dig er fød visselige dø. Oc Nathan gick hiem.

EN Konge oc Først maa lide vold oc wræt vndertiden / aff sin egen / som burde at staa hannem bi /(om hand vaar i nogen nød bested) oc skal hand i saadan forfølgelse oc wræt forlade sig fast oc aluerlige paa Gud / oc giffue hannem al sagen i hender. Oc diss imellem flitelige betencke medel oc raad / Huorledis hand kand met tiden straffe saadan Voldzmend oc oprørske Mēnisker/ oc i medel tid/see igennem finger met nogle onde Mennisker / som end oc bespotter hannem mit i sin ælendighed. Oc icke være Heffngerig / Men giffue Gud heffnen i hender/ hand skal dem det vel betale i sin tid. Saa giorde Dauid / der hand vddreffuis aff Jerusalem/ aff sin egen Søn Absalon/ Som wi Læser i den anden Samuels Bogs xv. oc xvj. Capitel. Oc lyder Historien saa.

DA kom der en oc gaff Dauid tilkiende / oc sagde / Huer mandz hierte i Israel følger Absalon effter. Da sagde Dauid til alle sine Tienere/som vaare hoss hannem i Jerusalem / Op / lader oss fly / Thi her skal ingen kunde vndkomme faar Absalon/ Skynder eder/ at wi gaa/ at hand skal icke hastelige offuerfalde oss oc gribe oss / oc føre en wlycke paa oss / oc sla Staden met skarpe suerd. Kongens Tienere sagde til hannem/ Huad som min Herre Kongen vduel / See / her ere dine Tienere.

Oc Kongen gick vd til fodz met sit gantske huss/ Oc hand loed thi aff sine Medhustruer bliffue at beuare huset. Oc der Kongen oc alt Folcket komme vd til fodz / da ginge de langt fra Huset. Oc alle hans Tienere ginge hoss hannem / Der til met alle Chreti oc Pleti / oc alle Gethiter / sex hundrede Mend/ som vaare komne til fodz aff Gad/ ginge faare Kongen.

Oc Kongen sagde til Ithai Gethiter / Hui gaar du oc met oss? Vent dig om oc bliff hoss Kongen/ Thi du est fremmet/ oc est dragen hid fra din Sted. Du komst i gaar / oc i dag vaager du dig at gaa met oss/ Men ieg vil gaa/huort ieg kand gaa hen/ Vent om/ oc dine Brødre met dig/ skal vederfaris barmhiertighed oc troskab / Ithai suarede / oc sagde / Saa vist som HERREN leffuer/ och saa vist som min Herre Kongen leffuer/ paa huilcken sted min Herre Kongen bliffuer/ være sig til døden eller til liffuet/ der skal oc din Tienere bliffue. Dauid sagde til Ithai / Saa kom oc gack met. Saa gick Ithai Gethiter oc alle hans Mend/oc alle de børn som vaare met hannem. Oc det gantske Land græd met høy røst/ oc alt Folcket gick met. Oc Kongen gick offuer Kidrons beck / oc alt Folcket gick faare / paa veyen som løber til Ørcken.

Oc see/ Zadok vaar oc der / oc alle de Leuiter som vaare hoss hannem / oc de bare Guds pactis Arck / oc sette hende der. Oc Ab Jathar gick op / indtil alt Folcket kom aff Staden. Da sagde Kongen til Zadok/ Bær Guds Arck i Staden igen/ Finder ieg naade faar HERREN / Da henter hand mig igen/oc lader mig see hende/ oc sit huss. Men siger hand saa / Jeg haffuer ingen lyst til dig / See / her er ieg / Hand giøre met mig/som hannem behager. Oc Kongen sagde til Presten Zadok / O du Seere / Vent dig om igen til Staden met fred / oc baade eders sønner met eder Ahimaas din søn/ oc Jonathan Ab Jathars søn. See/ ieg vil bie paa den slette marck i ørcken/til der kommer Bud fra eder/oc giffuer mig tilkiende. Saa førde Zadok oc Ab Jathar Guds Arck igen til Jerusalem/ oc bleffue der.

Men Dauid gick hen til Oliebierg oc græd / oc hans Hoffuit vaar suøbt/ Thi hand gick suøbt/ Der til alt Folcket som vaar hoss hannem/ haffde suøbt huer sit Hoffuit/ oc ginge hen oc græde. Oc der det bleff Dauid tilkiende giffuet/at Achitophel vaar i Forbund met Absalon / sagde hand / HERRE/Giør Achitophels raad til daarlighed.

Oc der Dauid kom op paa det Høye/ der som mand pleyde at tilbede Gud/ See / da møtte Husai Arachiter hannem met sønder reffuen Kiortel oc jord paa sit hoffuit. Oc Dauid sagde til hannem / Gaar du met mig / da bliffuer du mig til besuaring / Men ginge du igen til Staden / oc sagde til Absalon/ Jeg er din Tienere / ieg vil høre Kongen til / ieg som vaar din Faders Tienere paa den tid / vil nu være din tienere/Saa giorde du mig til gode Achitophels Raad til intet. Saa ere Zadok oc Ab Jathar Presterne met dig / Saa kunde du sige Zadok oc Ab Jathar alt det som du hører i Kõgens huss. See / Deris tho sønner ere hoss dem Ahimaas Zadoks søn / oc Jonathan Ab Jathars søn / met dem kant

 du

du biude mig til/ huad du hører. Saa kom Vsai Dauids ven i Staden/ Oc Absalon kom til Jerusalem.

DEr Dauid vaar noget gangen fra Høyen / See / da møtte Ziba MephiBoseths dreng hannem met tho salede Asene/ der paa vaare thu hundrede Brød/ oc hundrede klaser Rusin/ oc hundrede klaser Figen/ oc en leyel vin. Oc Kögen sagde til Ziba/ Huad vilt du der met giøre? Ziba sagde/ Asene skulle være faar Kongens tienere at ride paa/ oc Brødet oc Figene til Drēgene at æde/ oc Vinen at dricke/ naar de bliffue trette i ørcken. Kongen sagde / Huor er din Herris Søn? Ziba sagde til Kongen/ See/ hand bleff i Jerusalem/ Thi hand sagde/ J dag skal Jsraels huss giffue mig min Faders Rige igen. Kongen sagde til Ziba/ See/ alt det som MephiBoseth haffuer/ det skal være dit. Ziba sagde/ Jeg tilbeder/ Lad mig finde naade hoss dig/ min Herre kongen.

Der Kong Dauid kom til Bahurim / See / da gick en Mand der vd / aff Sauls husis Slect / hand hed Simei / Gera søn. Hand gick vd oc bandede / oc slo til Dauid met sten/ oc til alle Kong Dauids Tienere/ Thi alt Folcket oc alle de ypperste vaare hoss hans høyre oc hoss hans venstre side. Oc Simei sagde saa der hand bandede/ Her vd/ her vd du Blodhund / du løse Mand. HERREN haffuer betalet dig/ alt Sauls husis Blod/ at du est bleffuen Konge i hans sted / Nu haffuer HERREN giffuet Riget i din søns Absalons haand/ Oc see / nu est du mit i din wlycke / Thi du est en Blodhund.

Da sagde Abisai ZeruJa søn til Kongen/ Skulde denne døde Hund bande min Herre Kongen? Jeg vil gaa hen oc hugge hans hoffuit aff hannem. Kongen sagde/ J ZeruJa børn/ huad haffuer ieg met eder at giøre? Lader hannem bande/ Thi at HERREN haffuer befalet hannem det / bande

Dauid/

Dauid/ Huo kand nu sige/ huor faare giør du saa? Oc Dauid sagde til Abisai oc til alle sine Tienere/ See/ Min Søn/ som er kommen aff mit Liff/ staar mig effter mit liff/ Hui skulde icke oc nu Jemini Søn? Lader hannem betemme at bande/ Thi at HERREN haffuer befalet hannem det/ Det kand vel skee/ at HERREN skal see til min ælēdighed/ oc betale mig met got faar hand bander mig i dag. Saa gick Dauid met sit Folck sin vey/ Men Simei gick hoss siden paa Biergetieffn sidis hoss hannem/ oc bandede oc slo met Sten til hannem/ oc kaste met jord klimper. Oc Kongen kom ind met alt Folcket som vaare trette met hannem/ oc væderquegede sig der.

EN Førsti som vil føre Krig/ oc haffuer atskillige Raadgiffuere/ see sig vel for/ at hand icke bliffuer skuffit aff den hand best troer. Saa gick det Absalon/ der hand mere lyde Husai Raad/ end Achitophels. Som wi Læser i den anden Samuels Bogs/ xvj. oc xvij. Capitel.

MEn Absalon oc alle Israels Mends folck/ kōme i Jerusalem/ oc Achitophel met hannem. Der Husai Arachiter/ Dauids ven/ kom hen ind til Absalon/ da sagde hand til Absalon/ Kōgen skee lycke/ Kongen skee lycke. Absalon sagde til Husai/ Er det din barmhiertighed mod din Ven? Hui drogst du icke bort met din Ven? Husai sagde til Absalon/ Icke saa/ Men huilcken HERREN vduel/ oc dette folck oc alle Israels Mend/ hannem vil ieg høre til/ oc bliffue hoss hannem. Dernest/ Huem skulde ieg tiene? Skulde ieg icke tiene faar hans Søn? Lige som ieg tiente faar din Fader/ Saa vil ieg oc være faar dig.

Da sagde Absalon til Achitophel/Raadslar/huad skulle wi giøre? Achitophel sagde til Absalon / Soff hoss din Faders Medhustruer/som hand loed her/at beuare Huset/Saa skal al Jsrael høre / at du haffuer giort din Fader ilde luctendis/oc alle deris haand/som ere hoss dig/skulle bliffue disdristigere. Da giorde de Absalon it Paulun paa taget / oc Absalon laa hoss sin Faders Medhustruer faar al Jsraels øyen.

Naar Achitophel gaff it Raad paa den tid/da vaar det/lige som mand haffde atspurt Gud om noget / Saa vaare alle Achitophels Raad/baade hoss Dauid oc hoss Absalon.

OC Achitophel sagde til Absalon / Jeg vil vduæle tolff tusinde Mend/oc giøre mig rede/ oc forfølge Dauid i nat/ oc ieg vil offuerfalde hannem/den stund hand er træt oc mødig. Naar ieg forfærder hãnem saa/at alt Folcket/som er hoss hannem/ flyer/ saa vil ieg sla Kongen alene / oc føre alt Folcket igen til dig. Naar huer mand er da ført til dig / som du begærer / saa bliffuer alt Folcket met fred. Det syntis Absalon / oc alle de Eldste i Jsrael/ at være got.

Oc Absolon sagde/Kiere/Lader oss kalde Husai Arachiter oc høre/huad hand siger her til. Oc der Husai kom ind til Absalon / da sagde Absalon til hannem / Saadant haffuer Achitophel talet/Sig du/skulle wi det giøre eller ey?

Da sagde Husai til Absalon/Det er icke got Raad/ som Achitophel haffuer giffuit paa denne tid. Oc Husai sagde ydermere/ Du kender din Fader vel oc hans Folck / at de ere stercke oc hastmodige / lige som en Biørn naar hans Vnge røffuis fra hannem paa marcken / Der til er oc din Fader en Stridzmand/ oc hand forsømmer sig icke hoss Folcket. See/maa vel skee/hand haffuer nu forstunget sig i en Hule / eller nogen anden sted. Om det da skede/at det lyckedis første gang ilde for dig/oc der kom it rycte/oc sagde / Der skede it slag blãt

det Folck som fulde Absalon effter. Saa bleffue huer mand forfærdet/ som er end ellers en god Stridzmand/ oc haffuer it hierte / som en Løwe / Thi alt Israels Folck ved at din Fader er sterck/ oc veldige Stridzmend / som ere hoss hannem.

Men ieg raader det/ At du forsamler til dig al Israel/ fra Dan indtil Berseba/ saa mãge som der er sand hoss Haffuit/ oc at din Persone drager iblant dem. Saa ville wi offuerfalde hannem/ paa huilcken sted wi finde hannem/ oc wi ville komme offuer hannem / lige som Duggen falder paa Jorden/ at wi icke lade en leffue igen aff alle de Mend som ere met hannem. Men forsamler hand sig i en Stad / Da skal al Israel kaste reb omkring den samme Stad/ oc drage hannem ned i Vandet/ at der skal icke findis en Sten igen aff hãnem. Da sagde Absalon oc huer mand i Israel / Husai Arachiters raad er bedre / end Achitophels raad. Men HERREN skickede det saa/ at Achitophels gode raad bleff forhindret/ At HERREN skulde føre wlycke offuer Absalon.

Oc Husai sagde til Zadok oc AbJathar Presterne/ Saa och saa raadde Achitophel oc de Eldste aff Israel Absalon/ Men ieg haffuer saa och saa raadet. Saa sender nu hastelige hen/ oc lader Dauid tilkiende giffue/ oc siger/ Bliff icke i nat paa ørckens slette Marck/ Men drag hen offuer/ at Kongen skal icke opslugis/ oc alt Folcket som er hoss hannem. Oc Jonathan oc Achimaas stode hoss Rogels brynd / oc en Pige gick bort oc sagde dem det/ oc de ginge hen oc sagde kong Dauid det/ Thi de torde icke lade dem see/ at de komme i Staden.

Men en dreng saa dem/ oc hand gaff Absalon det tilkende. Oc de ginge baade hastelige bort / oc komme i en mandz huss i Bahurim/ hand haffde en Brønd i sin Gaard / oc de stege ned i hannem. Oc Quinden tog oc bredde it klede offuer hullet aff Brønden/ oc strødde Gryn der paa/ at ingen skulde det mercke. Der nu Absalons suennẽ komme i huset til Quin-

den/

den/ Da sagde de/ Huor er Achimaas oc Jonathan? Quinden sagde til dem/ De ginge offuer det lille vand / Oc der de haffde let oc inted fundet/ da ginge de til Jerusalem igen.

Oc der de vaare borte/ da opstigede de aff Brønden / oc ginge hen / oc gaffue det Kong Dauid tilkiende / oc sagde til Dauid/ Giører eder rede oc gaar hastelige offuer Vandet / Thi Achitophel haffuer saa oc saa giffuit Raad mod eder. Da stod Dauid op / oc alt Folcket som vaar hoss hannem / oc ginge offuer Jordan ind til det bleff liuss dag / oc der fattedis icke en/ at de ey vaare gongne offuer Jordan.

Der Achitophel saa/ at hans Raad vaar icke fremgonget/ da salede hand sin Asen/ redde sig til / oc drog hiem til sin Stad / oc beskickede sit Huss / oc hengde sig oc døde/ Oc bleff jordet i sin Faders graff.

EN Konge oc Første skal icke være Heffngerig / men snar til at forlade hues wræt oc spot hannem er skeed/ mod sin egen person/ naar de som saadant haffuer wbesyndelige giort / beder om forladelse / naade oc venskab. Saa giorde Dauid mod Simei / som tilforn haffde bandet hannem/ Saa lyder Historien i den anden Samuels Bogs xix. Capitel.

OC Simei Gera søn / Jemini søns / som bode i Bahurim/ skyndede sig oc drog met Juda Mend ned mod kong Dauid/ oc der vaare tusinde Mend met hannem aff Ben Jamin. Oc der til met den dreng Ziba aff Sauls huss/ met sine femtẽ Sønner oc tiue Suenne/ oc de skyndede dem offuer Jordan frem faar Kongen/ oc beridde Ferger / at føre Kongens Tienere

offuer

offuer met / oc de giorde huad hannem behagede. Oc Simei Gera søn falt ned faar Kongen / der hand foer offuer Jordan/ oc sagde til Kongen/ Min Herre/ regne mig icke til onde den misgerning/ oc kom icke ihu/ at din Tienere fortørnede dig den dag/ der min Herre Kongen gick aff Jerusalem / oc Kongen legge sig det icke paa hierte / Thi din Tienere bekiender/ at ieg haffuer syndet. Oc see/ Jeg er i dag den første som er kommen aff alt Josephs huss / at drage ned mod min Herre Kongen.

Men Abisai Zeru Ja søn suarede/ oc sagde / Oc skulde icke Simei der faare dø / Som dog haffuer bandet HERRENS saluede. Da sagde Dauid / Huad haffuer ieg at skaffe met eder i Zeru Jas børn ? at i ville i dag bliffue mig til Satan ? Skulde nogen mand i dag dø i Israel ? Ment du/ at ieg icke ved / at ieg er bleffuen Konge i dag offuer Israel ? Oc Kongen sagde til Simei/ Du skalt icke dø / Oc Kongen soer hannem det.

Konger oc Førster kand icke vden stor liffs fare / oc deris Landz skade oc forderffuelse/altid være selff met i Striden/ icke skulle Raadz herrer heller lettelige det tilstede. Her om haffuer du en Histori / i den anden Samuels Bogs xxj. Capitel.

Der begyntis atter en Krig aff Philisterne mod Israel/ Oc Dauid drog hen ned / oc hans tienere met hannem/ oc stridde mod Philisterne/ Oc Dauid bleff træt. Oc Jesbi aff Nob (som vaar en aff Rapha børn/ oc hãs Spiudz vect vaar try hundrede vecter kaaber/ oc hand haffde ny vaaben) hand actede at sla Dauid. Men Abisai Zeru Ja søn halp hannem /

oc slo Philisterne ihiel. Da sore Dauids Mend hannem / oc sagde / Du skalt icke mere drage vd met oss i strid / at Liuset skal icke vdslyckis i Israel.

KOnger oc Førster skulle være Gud tacknemmelige / for alle hans velgierninger / at hand saa mildelige / oc mectige haffuer beskyttet dennem i stor nød oc fare. Haffuer oc der aff vdhulpet dem / oc veldelige nederslaget alle deris Fiender / oc giffuet dem seyeruinding der offuer. Saa giør Dauid i den anden Samuels Bogs xxij. Capitel.

OC Dauid talede Ordene i denne Sang faar HERREN / Den tid / som HERREN haffde frelst hannem / aff alle hans Fienders haand / oc aff Sauls haand / oc sagde.

HERREN er min Klippe / Oc mit Slot / oc min Hielpere.

Gud er min Styrcke / paa den ieg troer / min Skiold oc min salighedz Horn / Min Beskermere oc min Tilfluct / Min Frelsere / du som hielper mig fra Offueruold.

Jeg vil loffue oc paakalde HERREN / Saa bliffuer ieg frelst fra mine Fiender.

Thi Dødzens angist haffde begrebit mig / Oc Belials becke forfærdede mig.

Helffuedis baand omkringspente mig / Oc Dødzens snarer offuerfulde mig.

Naar mig er bange / Da kalder ieg paa HERREN / oc rober til min Gud / Saa hører hand min røst aff sit Tempel / Oc mit rob kommer faar hannem til hans Ørn.

Jorden beffuede oc rørdis / Himmelens grunduol rørde sig oc beffuede / der hand vaar vred.

Der gick røg op aff hans Næse / Oc fortærendis Ild aff hans mund / at det liunede der aff.

Hand bøyde Himlene / oc foer ned / Oc der vaar mørckhed vnder hans føder.

Oc hand førdis paa Cherub oc fløu der hen / Oc hand sueuede paa Værens vinge.

Hans Paulun omkring hannem / vaar mørckhed / Oc sorte tycke Skyer.

Aff skinnet faar hannem brende det met Liunet.

HERREN tornede aff Himmelen / Oc den Høyste loed sit torden vd.

Hand skiød sine Pile / oc atspridde dem / Hand loed liune / oc forfærde dem.

Da saa mand Vandløb / oc Jordens Grunduol bleff obnet for HERRENS straff / Ved hans Næsis aande oc fnysen.

Hand sende vd aff høyheden oc hente mig / Oc drog mig aff store Vand.

Hand frelste mig fra mine stercke Finder / Oc fra dem som mig Hadede oc vaare mig forstercke.

De mig offuerfulde i min modgangs tid / Oc HERREN bleff min Tillid.

Hand førde mig vd paa rummet / Hand røcte mig vd / Thi hand haffde lyst til mig.

HERREN giør vel mod mig / effter min retuished / Hand betaler mig effter mine henders renhed.

Thi ieg holder HERRENS vey / Oc er icke Vgudelig mod min Gud.

Thi ieg haffuer alle hans Domme faar mine øyen / Oc ieg kaster icke hans Bud fra mig.

Men ieg er vden smitte faar hannem / Oc vocter mig fra synd.

Der faare løner HERREN mig effter min retuished/ Effter min renhed faar hans Øyen.

Hoss de Hellige/ est du Hellig / Hoss de fromme/ est du from.

Hoss de Rene/ est du ren/ Oc hoss de Fortredelige/ est du fortrædelig.

Thi du hielper det ælendige folck/ Oc met dine øyen nedtrycker du de Høye.

Thi du HERRE est mit Liuss/ HERREN opliuser min mørckhed.

Thi met dig kand ieg sønderknuse Krigsfolcket/ Oc springe offuer Muren ved min Gud.

Guds veye ere vden smitte / HERRENS Tale er prøffuit ved ilden / Hand er alle dem en Skiold som forlade sig paa hannem.

Thi huor er en Gud vden HERREN? Oc huor er en Hielp vden vor Gud?

Gud styrcker mig met mact / Oc viser mig en vey vden smitte.

Hand giør mine føder lige som Hiorte / Oc skicker mig paa min høyhed.

Hand lærer mine hender at stride/ Oc hand lærer mine Arme at spende Staalbue.

Oc du giffuer mig din Saligheds Skiold / oc naar du ydmyger mig/ da giør du mig stor.

Du giør rum vnder mig at gaa/ At mine Hæle icke skride.

Jeg vil forfølge mine Fiender/ oc ødelegge dem/ Oc icke vende om/ før ieg giør dem til inted.

Jeg vil omkaste oc knuse dem / oc de skulle icke staa mig imod / De skulle falde vnder mine føder.

Du kant ruste mig met mact til strid/ Du kant kaste dem vnder mig/ som sette dem mod mig.

Du giffuer mig mine Fiender paa fluct / At ieg ødelegger dem som mig hade.

De holde dem hiertelige til/ Men der er ingen som Hielper/ Til HERREN/ Men hand suarer dem icke.

Jeg vil støde dem smaa som Støff paa iorden/ Oc ieg vil giøre dem til Støff oc atsprede dem som skarn paa gaden.

Du hielper mig fra det kiffactige Folck/ oc foruarer mig til it Hoffuit blant Hedningene / It folck som ieg icke kiende / tiener mig.

Det haffuer feylet de fremmede Børn mod mig/ Oc de lydde mig met lydige Øern.

De fremmede Børn ere forsmectede/ Oc besnerede i deris Baand.

HERREN leffuer / Oc loffuit være min Styrcke / Oc Gud min Saligheds Styrcke skal ophøyes.

Gud som giffuer mig Heffnen/ Oc kaster Folcket vnder mig.

Hand hielper mig vd fra mine Fiender / Du ophøyer mig/ fra dem/som sette dem mod mig/ Du hielper mig fra de Fortredelige.

Der faare vil ieg tacke dig HERRE iblant Hedningene/ Oc siunge dit Naffn loff.

Som beuiser sin Konge stor Salighed/ Oc giør vel mod sin Saluede Dauid / oc hans Sæd Euindelige.

Konger oc Førster skulle icke altid gaa effter deris egen raad oc anslag / men lyde gode Raadgiffuere. Vden de ville føre baade dem selff oc deris Vndersaatte i skade oc forderffuelse.

Saa Læser wi om Kong Dauid/ i den anden Samuels Bogs xxiiij. Capitel.

OC HERRENS vrede bleff end en gong grum mod Jsrael/ oc hand opuacte Dauid iblant dem/ at hand sagde/ Gack bort/ tel Jsrael oc Juda. Oc Kongen sagde til Joab hans Stridshøffuitzmand/ Gack omkring i al Jsraels Slecter / fra Dan ind til BerSeba/ oc tel folcket / At ieg maa vide huor mange de ere. Da sagde Joab til Kongen / HERREN din Gud formere dette Folck/ saa som det er nu/ end hundrede gange saa meget/ at min Herre Kongen maatte see sin øyens lyst der paa / Men huad lyst haffuer min Herre Kongen til denne sag? Men Kongens ord ginge frem/ mod Joab oc Høffuitzmendene faar Hærren.

Saa drog Joab vd oc Høffuitzmendene faar Hærren fra Kongen/ at telle Jsraels folck. Oc de ginge offuer Jordan / oc leyrede dem i Aroer paa den høyre side hoss Staden som ligger i Gadz beck / oc til Jaeser. Oc komme til Gilead/ oc neder i Landet hoss Hadsi / oc komme til Dan Jaan / oc omkring Zidon. Oc komme til den faste stad Tyro/ oc til alle Heuiters oc Cananiters Stæder / oc komme synder vd mod Juda til Berseba/ Oc droge omkring alt Lãdet/ oc komme til Jerusalem ni maanede oc tiue dage der effter. Oc Joab fick Kongen Summen paa folcket / som talde vaare / Oc der vaare i Jsrael otte gonge hundrede tusinde stercke Mend/ som vddroge Suerd / Oc i Juda fem gonge hundrede tusinde Mend.

Da bleff Dauids hierte bedrøffuit/ siden at folcket vaar tald/ Oc Dauid sagde til HERREN/ Jeg haffuer suarlige syndet/ at ieg det haffuer giort / Oc nu HERRE/ tag bort din Tieneris misgerning/ Thi ieg giorde gantske daarlige.

Oc der Dauid stod op om morgenen / da kom HERRENS ord til Gad Prophete Dauids Seere / oc sagde/ Gack bort oc tal met Dauid/ Saa siger HERREN/ Jeg setter dig tre honde faare / Vduel dig it aff dem / som ieg skal giøre dig.

Gad kom til Dauid oc gaff hannem det tilkiende/ oc sagde til hannem/ Vilt du at der skal komme Dyr tid i dit Land i siu aar? Eller at du skalt fly faar dine modstandere tre maanede/ oc de skulle forfølge dig? Eller at der skal være Pestilentze tre dage i dit Land? Saa merck nu och see huad ieg skal sige til den igen / som mig vdsende. Dauid sagde til Gad/ Mig er meget bange / Men lad oss falde i HERRENS haand (thi hans Miskundhed er stor) Jeg vil icke falde i Menniskens haand. Saa loed HERREN Pestilentze komme i Jsrael / fra morgenen oc ind til den beskickede tid / Saa at der døde aff Folcket / fra Dan ind til BerSeba / halffierde sinds tiue tusinde Mend.

Oc der Engelen vdracte sin haand offuer Jerusalem/ at forderffue hannem/ Da angrede det HERREN offuer det onde/ oc hand sagde til Engelen som forderffuede folcket/ Det er nock/ holt nu din haand aff/ HERRENS Engel vaar da hoss Arafna Jebusiters Lade. Der Dauid saa Engelen/ som slo Folcket/ da sagde hand til HERREN / See / Jeg haffuer syndet / ieg haffuer giort den misgerning / Huad haffue disse Faar giort? Lad din haand være mod mig oc min Faders huss.

Oc Gad kom til Dauid samme tid/ oc sagde til hannem/ Gack hen op / oc opret HERREN it Altere i Arafna Jebusiters Lade. Saa gick Dauid hen op/ lige som Gad haffde sagt/ oc HERREN haffde befalet. Oc der Arafna omuende sig/ da saa hand Kongen komme gaaendis til hannem met sine Tienere/ oc hand tilbad paa sit ansict til Jorden/ oc sagde/

de/ Hui kommer min Herre Kongen til sin Tienere? David sagde/ At kiøbe din Lade aff dig/ oc bygge HERREN it Altere/ at denne Plaffue skal afflade fra Folcket.

Arafna sagde til David/ Min Herre Kongen tage sig oc offre lige som hand vil/ See/ der er en Oxe til Brendoffer/ oc en Sluffe oc redskaff til Oxen at hente veden met/ Den Konge Arafna/ gaff Kongen alt det/ Oc Arafna sagde til Kongen/ HERREN din Gud lade dig være tacknemmelig faar sig. Men Kongen sagde til Arafna/ Icke saa/ men ieg vil kiøbe det aff dig faar sine pendinge/ Thi ieg vil icke giøre HERREN min Gud Brendoffer aff det/ som ieg haffuer forgeffuis. Saa kiøbte David Laden oc Oxen faar halfftredie sinds tiue sekel Sølff/ Oc bygde HERREN der it Altere/ oc offrede Brendoffer oc Tackoffer. Oc HERREN bleff forligt met Landet/ oc Plaffuen holt oppe fra Israels Folck.

Aff den første Kongernis Bog.

KOnger oc Førster skulle see flitelige til / at der icke bliffuer tuist oc wenighed mellem deris Børn / om Regimentet / aff huilcke der kand komme stor oprør / oc induortis Krig. Der faare er det viselige giort / at de skicke den til Regimentet som skal regnere effter dem / før end de døer / eller i det alle ringeste beskicker huo der skal regnere effter dem / saa viit ræt oc mueligt kand være. Saa giorde Konge Dauid / som wi Læser i den første Kongernis Bogs første Capitel.

ADonia Hagiths søn opsette sig / oc sagde / Jeg vil være Konge. Oc hand beredde sig Vogne oc Reysenere / oc halfftredie sinds tiue Mend til Drauantere faar sig. Oc hans Fader vilde icke bedrøffue hannem i sin tid/ at hand maatte haffue sagt/ Hui giør du saa? Oc hand vaar ocsaa en meget deylig Mand / oc hand haffde afflet hannem nest effter Absalon. Oc hand haffde sit Raad /met Joab ZeruJa søn / oc met Presten AbJathar/de hulpe Adonia. Men Zadok Presten/oc Benaia Joiada søn/oc Nathan Prophete/oc Simei oc Rei/ oc Dauids Kemper vaare icke met Adonia. Oc der Adonia offrede Faar/ Øxen/ oc fet Fæ hoss Soheleth sten/

som ligger hoss Rogels Kilde / da bad hand alle sine Brødre Kongens Sønner / oc alle Juda Mend Kongens Tienere der til. Men hand bad icke Nathan Prophete oc Benaia oc Kemperne/ oc ey Salomon sin Broder.

Da sagde Nathan til Bersabee Salomons moder/ Haffuer du icke hørt/at Adonia Hagiths søn er bleffuen Konge/oc vor Herre Dauid ved der inted aff? Saa kom nu / Jeg vil giffue dig it Raad/ at du skalt frelse din siel oc din søns Salomons siel. Hen / oc gack indtil Kong Dauid / oc sig til hannem / min Herre Konge/ Haffuer du icke soret din Tienerinde oc sagt/ Din Søn Salomon skal være Konge effter mig/ oc hand skal side paa min Stoel? Hui er da Adonia bleffuē Kōge? See/den stund du end est der oc taler met Kongen/da vil ieg komme hen ind effter dig oc fuldkōme din tale.

Oc Bersabee gick hen ind til Kongen i kammeret / oc Kongen vaar meget gammel/ oc Abisag aff Sunem tiente Kongen. Oc Bersabee neyde sig/oc tilbad Kongen. Da sagde Kongen/ Huad fattis dig? Hun sagde til hannem/ Min Herre/ Du haffuer soret din Tienerinde/ ved HERREN din Gud/ Din søn Salomon skal bliffue Konge effter mig / oc side paa min Stoel. Men see nu / Adonia er bleffuen Konge/ oc du min Herre Kongen vedst der inted aff? Hand haffuer offret Øxen oc fet Fæ oc mange Faar/ oc kallede der til alle Kongens Sønner/ Der til met AbJathar Presten/ oc Joab Stridz Høffuitz Manden/ Men hād bad icke din tienere Salomon. Men du est min Herre Konge/ alle Jsraels øyen see paa dig/ at du skalt giffue dem tilkiende/ huilcken der skal side paa min Herre Kongens Stoel effter hannem. Oc naar min Herre Kongen soffuer hen met sine Forfædre/ da bliffuer ieg oc min søn Salomon Syndere.

Den stund hun saa talede met Kongen/da kom Nathan Prophete. Oc de gaffue Kongen det tilkiende/ See der er den Pro-

Prophete. Nathan/ Oc der hand kom ind faar Kongen/ da tilbad hand Kongen paa sit ansict til Jorden/ oc sagde/ Min Herre Konge/ Haffuer du sagt/ Adonia skal være Konge effter mig/ oc side paa min Stoel? Thi hand gick ned i dag/ oc offrede Oxen oc fet Fæ/ oc mange Faar/ oc bad alle Kongens Sønner/ oc Høffuitzmendene/ der til met AbJathar Presten. Oc see/ de æde oc dricke faar hannem/ oc sige/ Kong Adonia til lycke. Men hand bad icke mig din tienere oc Zadok Presten/ oc Benaia Joiada søn/ oc din tienere Salomon. Er det befalet aff min Herre Kongen/ oc du lodst din Tienere det icke vide/ huo der skal side paa min Herre Kongens Stoel effter hannem?

Kong Dauid suarede oc sagde/ Rober mig Bersabee. Oc hun kom ind faar Kongen/ Oc der hun stod faar Kongen/ da soer Kongen/ oc sagde/ Saa sandelige som HERREN leffuer/ som haffuer frelst min Siel aff al nød/ Jeg vil giøre i dag/ som ieg haffuer soret dig ved HERREN/ Israels Gud/ oc sagt/ at Salomon din Søn skal være Konge effter mig/ oc hand skal side paa min Stoel for mig. Da bøyde Bersabee met sit ansict til iorden/ oc tilbad Kongen/ oc sagde/ Min Herre Kong Dauid ske lycke euindelige.

Oc Kong Dauid sagde/ Kalder mig Zadok Presten/ oc Nathan Prophete/ oc Benaia Joiada søn. Oc der de komme ind faar Kongen/ da sagde Kongen til dem/ Tager met eder eders Herris Tienere/ oc setter min søn Salomon paa min Mule/ oc fører hannem ned til Gihon. Oc Zadok Presten oc Nathan Prophete/ skulle der salffue hannem til Konge offuer Israel/ oc blæser i Basuner/ oc siger/ Lycke være Kong Salomon. Oc drager hid op effter hannem/ oc kommer/ Saa skal hand side paa min Stoel oc være Konge for mig/ Oc ieg vil biude hannem/ at hand skal være en Første offuer Israel oc Juda. Da suarede Benaia Joiada søn Kongen/

oc sagde/ Amen / HERREN min Herre Kongens Gud/ sigeoch saa. Som HERREN haffuer været met min Herre Kögen/ Saa være hand oc met Salomon/ at hans Stoel bliffuer større end min Herris Kong Dauids Stoel.

Da ginge Zadok Presten / oc Nathan Prophete / oc Benaia Joiada søn/ oc Crethi oc Plethi ned / oc sette Salomon paa Kong Dauids Mule/ oc førde hannem til Gihon. Oc Zadok Presten tog Olie hornet aff Tabernakelen oc saluede Salomon/ Oc de blæste i Basuner/ oc alt Folcket sagde/ Lycke være Kong Salomon. Oc alt Folcket drog op effter hannem / oc folcket pibede met Piber / oc vaare meget glade/ at jorden skalff aff deris skrig.

Oc Adonia oc alle de som hand haffde indbudet/ oc vaare hoss hannem/ hørde det/ oc de haffde allerede giort Maaltid. Oc der Joab hørde Basunens liud/ sagde hand/ Huad betyder dette rob oc bulder i Staden? Der hand end nu saa talede/ See/ da kom Jonathan Ab Jathars Prestis søn. Oc Adonia sagde/ Kom hid ind/ Thi du est en from Mand/ oc bær gode Tidender. Jonathan suarede/ oc sagde til Adonia/ Ja / vor Herre Kong Dauid haffuer giort Salomon til Konge / oc sende Zadok Presten oc Nathan Prophete / oc Benaia Joiada søn/ oc Crethi oc Plethi met hannem / oc de sette hannem paa Kongens Mule. Oc Zadok Presten oc Nathan Prophete salffuede hannem til Konge i Gihon / oc droge der fra hid op met glæde / at Staden buldrede der ved/ Det er det skrig som i haffue hørt.

Der til met sider Salomon paa den Kongelige Stoel. Oc Kögens tienere ginge ind oc velsignede vor Herre Kong Dauid/ oc sagde/ Din Gud giøre Salomon it bedre naffn/ end dit naffn er/ oc giøre hans Stoel større end din Stoel er. Oc Kongen tilbad i Sengen. Oc Kongen sagde saa / Loffuet være HERREN Israels Gud / som loed en side i dag paa min Stoel/ huilcket mine øyen saae.

Da bleffue de alle forfærdede oc stode op som vaare indbudne hoss Adonia / oc ginge bort huer sin vey. Oc Adonia fryctede sig faar Salomon/ oc stod op oc gick bort/ oc holt om Alterens horn. Oc det bleff Salomon sagt / see / Adonia frycter faar Kong Salomon / oc see / hand holder om Alterens horn / oc siger/ Kong Salomon skal suere mig i dag/ at hand vil icke sla sin Tienere ihiel met Suerd. Salomon sagde / Vil hand være redelig / da skal der icke falde it haar aff hannem paa Jorden / Men bliffuer der fundet noget ont met hannem / da skal hand dø. Saa sende Kong Salomon hen/ oc loed hente hannem ned fra Alteret/ Oc der hand kom/ da tilbad hand Kong Salomon / da sagde Salomon til hannem/ gack hiem i dit huss

Konger oc Førster skulle flitelige/ end oc paa deris yderste tid / formane deris Børn til sand Gudfryctighed / at de beuare HERRENS deris Guds Bud oc befalning/ oc vandre effter hans hellige Low oc skick / oc giører Dom oc Retfærdighed i deris høye Kald oc embede. Saa formanet Dauid sin søn Salomon/ som wi Læser i den første Kongernis Bogs ij. Capitel.

DEr tiden stundet nu til / at Dauid skulde dø / da bød hand sin søn Salomon/ oc sagde/ Jeg gaar bort al Verdens vey. Saa ver trøstig / oc ver Mandelig / oc tag vare paa det som HERREN din Gud haffuer befalet dig / at du vandrer i hans veye/ oc holder hans Skick / Bud/ Ræt oc Vidnesbyrd/ som screffuet staar i Mose lou/ At du kant være for-

standig i alt det du giør/ oc huort du vender dig. Paa det at HERRen skal opuecke sit ord / som hand talede offuer mig/ oc sagde / Er det saa at dine Børn beuare deris veye / at de vandre trolige faar mig/ aff gantske hierte oc aff gantske siel/ Da skal der aldrig fattis en Mãd aff dig paa Israels Stoel.

EN Konge oc Første skal icke foracte sine Forældre/ naar hand er ophøyet til Kongelig Regiment oc sæde/ Men holde dem i act oc ære / oc gierne høre deris tale oc forbøn / som skeer for andre. Men see vel til / at hand icke samtycker deris begering vbesindelige. Thi de kunde vuidendis begere / det som kunde komme dem selff/ oc deris Børn til skade. Er fordi deris bøn icke imod Gud / oc Kongelige Regiment til forderffuelse / da maa hand bønhøre dem. Men seer hand i sandhed / at det vil skaffe skade / oc er imod Gud/ da maa hand sige dem ney/ Oc dem bør icke derfor at fortørnis eller bliffue vrede paa deris Børn. Her om Læser wi en deylig Histori/ i den første Kongernis Bogs ij. Capitel.

OC Adonia Hagithz søn / kom ind til Bersabee Salomons Moder. Oc hun sagde / Kommer du met fred? Hand sagde/ Ja. Oc hand sagde/ Jeg haffuer at tale met dig. Hun sagde / Sig frem. Hand sagde / Du vedst vel at Kongeriget vaar mit/ oc al Israel haffde vent dem til mig / at ieg skulde været Konge / Men nu er Kongeriget omuent oc bleffuet min Bro-

Broders/det er bleffuet hans aff HERREN. Nu beder ieg en bøn aff dig/ at du vilt icke beskemme mit ansict. Hun sagde til hannem / Sig til. Hand sagde / Tale met Kong Salomon / thi hand beskemmer icke dit ansict / at hand vil giffue mig Abisag aff Sunem til Hustru. Bersabee sagde / Vel/ Jeg vil tale met Kongen paa dine vegne.

Oc Bersabee kom hen ind til Kong Salomon / at tale met hannem paa Adonia vegne. Oc Kongen stod op/ oc gick mod hende/ oc tilbad hende/ oc sette sig paa sin Stoel/ oc der bleff en Stoel sæt til Kongens Moder / at hun sette sig hoss hans høyre side. Oc hun sagde / Jeg beder en liden bøn aff dig/ du vilt icke beskemme mit ansict. Kongen sagde til hende/ Bed min Moder/ Jeg vil icke beskemme dit ansict. Hun sagde / Lad Abisag aff Sunem giffuis din Broder Adonia til Hustru.

Da suarede Kong Salomon / oc sagde til sin Moder/ Huor faare beder du om Abisag aff Sunem til Adonia? Bed oc om Kongeriget til hannem/ Thi hand er min største Broder / oc hand haffuer Abiathar Presten oc Joab Zeru Ja søn. Oc Kong Salomon soer ved HERREN / oc sagde/ Gud giøre mig det oc det/ Adonia skal haffue talet det mod sit liff. Oc nu/ saa sandelige som HERREN leffuer/ som mig haffuer stadfest/ oc ladet side paa min Faders Dauids Stoel/ oc giorde mig it Huss/ som hand sagde/ Adonia skal dø i dag. Oc Kongen sende hen ved Benaia Joiadas søn / hand slo hannem at hand døde.

Oc strax der effter i samme Capitel/paamindis Konger / at de skulle icke spare deris liff (Om de end stode ved HERRENS Altere) som moduilge vdstyrter vskyldigt blod / Men lade dem

staa

staa deris ræt / saa fremt de ville icke straffis aff Gud / oc kalde wlycke offuer deris Riger. Saa lyder Texten samme Sted.

OC dette rycte kom faar Joab / Thi Joab hengde ved Adonia / oc icke met Absolon. Da flyde Joab til HERRENS Tabernackel / oc tog fat om Alterens horn. Oc det bleff Kong Salomon tilkiende giffuet / at Joab vaar flyd til HERRENS Tabernackel / oc see / hād stod hoss Alteret. Da sende Salomon Benaia Joiada søn did / oc sagde / Gack / sla hannem. Oc der Benaia kom til HERRENS Tabernackel / da sagde hand til hannem / Saa siger Kongen / Gack her vd. Hand suarede / Ney / her vil ieg dø. Oc Benaia talede saadant til Kongen igen / oc sagde / Saa haffuer Joab talet / och saa haffuer hand suaret mig igen.

Da sagde Kongen til hannem / Giør som hand sagde / oc sla hannem / oc jorde hannem / At du skalt vende det Blod / som Joab haffuer vdgydet forgeffuis / fra mig oc fra min Faders Huss / oc HERREN skal betale hannem hans Blod paa hans Hoffuit / At hand slo tho Mend ihiel / de som vaare retferdigere oc bedre end hand / oc myrde dem met suerd / at min Fader Dauid viste der inted aff / som vaar / Abner Ners søn / Stridzhøffuitzmand offuer Jsrael / oc Amasa Jethers søn / Stridshøffuitzmand offuer Juda / at deris Blod skal betalis paa Joabs hoffuit oc hans sæds euindelige / Men Dauid oc hans sæd / hans Huss oc hans Stoel skulle haffue Fred aff HERREN euindelige.

Oc Benaia Joiadas søn gick hen op / oc slo hannem oc dræbte hannem. Oc hand bleff jordet i sit Huss iØrcken.

EN Christien Konge oc Først / skal strax i sit Rigis begyndelse/bede Gud om Visdom oc forstand / at hand kand giøre Dom oc Retfærdighed/ giøre skilssmis mellem huit oc sort / Oc staa sin høye befalning ret faar. Hand skal oc icke selff foracte / at høre fattige oc ringe folckis klagemaal/ oc sager. Men dem flitelige høre/ snildelige oc retfærdelige ocsaa dømme der om. Saa giorde Salomon: Som wi Læser i den første Kongernis Bogs iij. Capitel.

OC Kongen gick hen til Gibeon/ at offre der/ Thi det vaar en aff de herligste Høye / oc Salomon offrede tusinde Brendoffer paa det samme Altere. Oc HERREN obenbarede sig faar Salomon i Gibeon om natten i drømen / oc Gud sagde/ Bed/ huad ieg skal giffue dig.

Salomon sagde / Du giorde stor miskundhed met din Tienere Dauid min Fader/ lige som hand vandrede faar dig i Sandhed oc Retfærdighed / oc met it retsindigt Hierte faar dig / Oc du haffuer holdet hannem denne store Barmhiertighed/ oc giffuet hannem en Søn/ som sider paa hans Stoel/ lige som det nu gaar til. Nu HERRE min Gud/ Du haffuer giort din Tienere til Konge i min Faders Dauids sted/ Saa er ieg en liden Dreng/ veed icke/ huercken min vdgang eller indgang. Oc din Tienere er iblant det Folck/ som du haffuer vdualt saa stort / saa at ingen kand tele eller beskriffue det/for mangfoldigheds skyld. Saa giff din tienere it lydactigt hierte/ at hand kand dømme dit Folck/ oc forstaa/

huad gaat oc ont er / Thi huo kand dømme dette dit mectige Folck?

Det behagede HERREN vel / at Salomon bad om saadant. Oc Gud sagde til hannem / Efterdi at du beder om saadant / oc beder icke om it longt Liff / eller om Rigdom / eller om dine Fiendis siele / men om forstand at høre Dom / See / saa haffuer ieg giort effter dine ord. See / ieg haffuer giffuit dig it viist oc forstandigt hierte / At din lige haffuer icke været faar dig / oc ey heller skal komme effter dig. Jeg haffuer oc giffuet dig der til met / det som du icke haffuer bedet om / som er Rigdom oc Ære / At der er ingen din lige iblant Kongerne i din tid. Oc om du vandrer i mine Veye / at du holder min Skick oc Bud / som din Fader Dauid haffuer vandret / da vil ieg giffue dig it longt Liff.

Oc der Salomon vognede / see / da vaar det en Drøm. Oc hand kom til Jerusalem / oc stod faar HERRENS Pactis Arck / oc offrede Brendoffer oc Tackoffer / oc giorde alle sine Tienere it stort gestebud.

Paa den tid komme der tho Skøger til Kongen / oc stode faar hannem. Oc den ene Quinde sagde / Ah min Herre / Jeg oc denne Quinde bode i it Huss / oc ieg fødde i Huset hoss hende. Oc tre dage der effter / at ieg haffde født / fødde hun ocsaa / Oc wi vaare baade hoss huer anden / at der vaar ingen fremmet i Huset hoss oss / vden wi baade. Oc denne Quindis søn døde om natten / Thi hun haffde ligget hannem ihiel i søffne. Oc hun stod op om natten / oc tog min søn fra min side / der din Tienerinde soff / oc hun lagde hannem i sin arm / oc hun lagde sin døde søn i min arm. Oc der ieg stod op om morgenen at giffue min søn at di / see / da vaar hand død / Men om morgenen saa ieg lige paa hannem / oc see / det vaar icke min søn / som ieg haffde fød. Den anden Quinde sagde / Det er icke saa / Min søn leffuer / oc din søn
er

er død. Den anden sagde/ Det er icke saa/ din søn er død/ oc min søn leffuer/ oc de talede saa faar Kongen.

Da sagde Kongen/ Denne siger/ Min søn leffuer/ oc din søn er død. Den anden siger/ det er icke saa/ Din søn er død/ oc min søn leffuer. Oc Kongen sagde/ Henter mig it Suerd hid/ Oc der Suerdet bleff baaret faar Kongen/ Da sagde Kongen/ Deler det leffuende Barn i tho dele/ oc faar denne halffdelen/ oc den anden halffdelen. Da sagde Quinden huess søn leffuede/ til Kongen (Thi hendis moderlige hierte brende offuer hendis søn) Ah min Herre/ Giffuer hende det leffuende Barn/ oc slar det icke ihiel. Men den anden sagde/ Det skal huercken være mit eller dit/ Lader dele det. Da suarede Kongen/ oc sagde/ Giffuer denne Barnet leffuendes/ oc slar det icke ihiel/ hun er Moder der til. Oc denne Dom/ som Kongen affsagde/ hørdis offuer al Israel/ Oc de fryctede for Kongen/ Thi de saae/ at Guds Visdom vaar i hannem/ til at holde Dom.

Konger oc Førster skulle flitelige see til/ at Skoler oc Kircker (som ere byggit oc skicket/ til Guds hellige Ords tieniste/ at holde ved mact) bliffuer icke odelagd/ Men fast mere legge vind paa/ at opbygge baade ny Skoler oc Kircker/ paa deris egen bekostning (om behoff gioris) Gud til ære/ oc den Christelige Religion til bistand. Her paa haffue wi Exempel vdi Salomon/ i den første Kongernis Bogs v. vj. vij. oc viij. Capitel. Der kand mand see/ huad bekostning/ Salomon haffuer

giort paa den ene Tempel i Jerusalem. Saa lyder Historien.

OC Salomon sende til Hiram/ oc lod hånem sige/ Du vedst at min Fader Dauid kunde icke bygge HERREN sin Guds Naffn it Huss/ for Stridz skyld/ som vaar omkring hannem/ ind til HERREN gaff dem vnder hans fods saale. Nu haffuer HERREN min Gud/ giffuet mig rolighed trint omkring/ at her er ingen Modstandere/ oc ey heller ond forhindrelse. See/ saa haffuer ieg i sinde/ at bygge HERRENS min Guds Naffn it Huss/ som HERREN talede til min Fader Dauid/ oc sagde/ Din Søn/ som ieg skal sette i din sted paa din Stoel/ hand skal bygge mit Naffn it Huss. Saa befal nu/ at mand hugger mig Ceder træ aff Libanon/ oc at dine Tienere ere met mine Tienere/ Oc ieg vil giffue dig dine Tieneris løn/ lige som du siger/ Thi du vedst/ at her er ingen hoss oss/ som kand hugge træ som de Zidonier.

Der Hiram hørde Salomons ord/ da bleff hand gantske glad/ oc sagde/ Loffuet være HERREN i dag/ som gaff Dauid en viiss Søn offuer det megle Folck. Oc Hiram sende til Salomon/ oc lod hannem sige/ Jeg haffuer hørt/ det du sende til mig/ Jeg vil giøre effter al din begering/ met Ceder træ oc Grane træ. Mine Tienere skulle føre dem ned aff Libanon til Haffuit/ oc ieg vil lade legge dem i en Flaade paa Haffuit/ ind til den sted/ som du lader giffue mig tilkiende/ oc ieg vil lade skilie dem at/ oc du skalt lade hente dem. Men du skalt oc giøre min vilie/ oc giffue mit Folck kaast.

Saa gaff Hiram Salomon Ceder træ oc Grane træ effter al hans begering. Oc Salomon gaff Hiram tiue tusinde Cor Huede til hans Tieneris kaast/ oc tiue Cor støt Olie/

Saa=

Saadant gaff Salomon Hiram huert aar. Oc HERREN gaff Salomon Viisdom / som hand loffuede hannem/ oc der vaar fred mellem Hiram oc Salomon / oc de giorde baade it Forbund til sammen.

Oc Salomon giorde it mandtal aff al Jsrael/ oc det mandtal vaar trediue tusinde Mend. Oc sende dem til Libanon/ thi tusinde huer Maanet / saa at de vaare en Maanet paa Libanon / oc tho Maanede hiemme. Oc Adoniram vaar offuer det Mandtal.

Oc Salomon haffde halffierdesinds tiue tusinde / som baare byrder/oc firesindstiue tusinde/som tømrede paa Bierget / Foruden Salomons Øffuerste tilsyns Mend / som vaare sette offuer arbeydet/ som vaare try tusinde oc try hundrede/ som regerede offuer Folcket / som giorde Gierningen. Oc Kongen bød/at de skulde vdbryde store oc kaastelige Stene / som vaare vdhugne stene til Husens Grunduol. Oc Salomons Bygnings Mend oc Hirams Bygningsmend/ oc Giblim hugge vd / oc beredde træ oc stene til at bygge Huset met.

Jdet fierde/hundrede oc firesinds tiuende aar effter Jsraels børns vdgang aff Egypti land/ i det fierde aar/ effter at Salomon bleff Konge offuer Jsrael / i den maanet Siff / det er i den anden maanet / da bleff HERRENS Huss bygd. Oc det Huss / som Kong Salomon bygde HERREN/vaar trysinds tiue alne longt/ tiue alne bret/ oc trediue alne høyt.

Oc hand bygde it Vaabenhuss faar Templen / tiue alne longt/ effter Husens bredhed / oc thi alne bret faar Huset. Oc hand giorde Vindue paa Huset/inden til vide/ oc vdẽ til sneffre. Oc hand bygde en omgang trint omkring Huset op til Veggen / at hand gick baade omkring Templen oc

Choret / oc giorde vegge der omkring vden til. Den nederste gong vaar fem alne vid / oc den medelste vaar sex alne vid / oc den tredie siu alne vid / Thi hand lagde Bielcker vden omkring Huset / at de huldis icke paa veggene aff Huset.

Oc der Huset bleff sæt / da vaare stenene aldelis tilforne beredde / at mand hørde ingen hammer eller øxe / eller nogen anden Redskab aff iern i bygningen.

Oc der vaar en dør paa den høyre side mit paa Huset / at mand gick gennem vindelstenen hen op paa Mellemgongen / oc aff Mellemgongen paa den tredie. Och saa bygde hand Huset / oc fuldkommede det / Oc hand panelede Huset met Ceder træ / baade offuen til / oc paa veggene. Hand bygde oc en gong offuen paa det gantske Huss trint omkring / fem alne høy / oc teckede Huset met Ceder træ.

Oc der kom HERRENS ord til Salomon / oc sagde / Dette er Huset som du bygger / Om du vandrer i mine Bud / oc giør effter min Ræt / oc holder alle mine bud / at vandre der vdi. Saa vil ieg stadfeste mit Ord met dig / som ieg sagde til din Fader Dauid / oc ieg vil bo iblant Israels børn / oc ieg vil icke forlade mit Folck Israel. Saa bygde Salomon Huset oc fuldkommede det. Oc hand bygde veggene paa Huset inden til paa siderne aff Ceder træ / nederst fra gulffuit oc op til taget / oc panelede det inden til met træ / oc lagde gulffuit i Huset met Grane fiæle.

Hand bygde oc bag i Husit en Væg aff Ceder træ tiue alne long / fra gulffuit op / indtil taget / oc bygde Choret der inden faare / oc det Alderhelligste. Oc Templens Huss / (faar Choret) vaar fyrretiue alne logn. Det gantske Huss vaar inden til idel Ceder / met suaarrede Knape / oc vdskaarne Blomster / at mand saa ingen sten. Oc hand beredde Choret inden til i Huset / at mand skulde der sette HERRENS pactis Arck. Oc faar Choret / som vaar tiue alne longt / oc

tiue

tiue alne bret/ oc tiue alne høyt/ oc beslaget met purt Guld/ panelede hand Alteret met Ceder.

Oc Salomon kledde Husit inden til met purt Guld/ oc hand giorde guld Stenger faar Choret/ som hand haffde beslaget met Guld/saa/ at det gantske Huss vaar aldelis beslaget met Guld/ Der til met beslo hand det gantske Altere met Guld vden faar Choret.

Hand giorde oc i Choret tho Cherubim aff Olietræ thi alne høye. Huer Cherubs vinge vaar fem alne long/ at der vaar thi alne fra den ene hans Vingis ende/ oc til den anden hans vingis ende. Saa at den anden Cherub haffde ocsaa thi alne/ oc baade Cherubim haffde ens maade oc ens rum/ at huer Cherub vaar thi alne høy. Oc hand sette samme Cherubim inden til i Husit/ Oc Cherubim vdbredde deris Vinger/ at den enis Vinge rørde paa den ene væg/ oc den anden Cherubs vinge rørde paa den anden væg. Men mit i Husit rørde en vinge den anden. Oc hãd beslo sãme Cherubim met guld.

Hand loed oc giøre Snidkere gierning paa alle Væggene trint omkring Huset met vdskaarne Cherubim/ Palmer oc Blomster inden til oc vden til. Oc hand offuerlagde gulffuit i Husit met Guld blick inden til oc vden til. Oc hãd giorde tho Dørre paa indgongen til Choret aff Olie træ/ met fem hiørnede dørstølper/ oc loed vdskære der paa Snidkere gierning aff Cherubim/ Palmer oc Blomster/ oc beslo dem met Guld blick. Saa giorde hand oc paa Templens indgong/ fire hiørnede dørstolper aff Olie træ/oc tho Dørre aff Grane træ/ at huer Dør haffde thu Blad hengendis til hobe i deris hengsle/ Oc giorde Snidker verck paa dem aff Cherubim/ Palmer oc Blomster/ oc beslo dem met Guld/ret lige som det vaar befalet.

Oc hand bygde ocsaa en Gaard inden til/ met tre rader vdhugne Stene/ oc en rad høffledе Ceder/

J det fierde aar i den Maanet Siff / bleff Gruduollen lagd til HERRENS Huss / oc i det elleffte aar i den Maanet Bul (det er den ottende Maanet) bleff Huset rede/ som det skulde være/ at de bygde i siu aar der paa.

MEn Salomon bygde paa sit Huss i tretten aar / at hand aldelis fuldkommede det/ Saa/at hand bygde it Huss aff Libanon skou/ hundrede alne longt/halfftredie sinds tiue alne bret/oc trediue alne høyt.

Paa det samme firekante/lagde hand gulffuit met Ceder fiele/ paa støtter aff Ceder i rad effter huer andre. Oc offuen der paa it Kammer aff Ceder/paa de samme støtter/ som vaare fem oc firetiue/ ia femten i huer rad.

Oc der vaare Vinduer mod de tre rader mod huer andre / try mod try/ oc de vaare firekante i deris Karme.

Hand bygde oc en Sal met støtter / halfftrediesinds tiue alne long/ oc trediue alne bred. Oc end en Sal faar denne/met støtter oc tycke bielcke.

Hand bygde oc en Sal til Domstolen / at holde Dom vdi/ oc skød baade gulffuene met Ceder.

Der til hans Huss/som hand bode vdi/i Baggaarden/ bag op til Salen/ giort lige som de andre.

Oc hand giorde ocsaa it Huss / lige som Sallen til Pharaos Daatter / som Salomon haffde taget til Hustru.

Alle disse vaare kaastelige Stene/vdhugne effter hiørne iern/sauskaarne paa alle sider fra grunduollē op ind til taget/ Der til ocsaa den store Gaard vden til. Men grunduollene vaare ocsaa kaastelige oc store stene / thi oc otte alne store / oc der paa kaastelige vdhugne stene effter Hiørne iernit / oc Ceder. Men den store Gaard haffde trint omkring tre rader vdhugne stene/oc en rad aff Ceder fiele/ Lige saa den Gaard op til HERREns Huss inden til/ oc den Sal hoss Huset.

Oc

Oc Kong Salomon sende hen oc loed hente Hiram aff Tyro en Viduis søn/ aff Nephthali slect / oc hans Fader haffde været en Mand aff Tyro/ Hand vaar en Kaanstermand i kaaber/ fuld aff Visdom/ forstand oc kaanst at arbeyde allehaande Gerning aff Kaaber. Der hand kom til Kong Salomon / giorde hand al hans Gerning.

Oc hand giorde tho Kaaber støtter / huer atten alne høy/ oc en traaed paa tolff alne vaar maalet om huer støtte. Oc hand giorde tho Knappe/støbte aff Kaaber/ at sette offuē paa støtterne/ oc huer knap vaar fem alne høy. Oc der vaare paa huer knap offuen paa støtten siu flettede Baand / lige som lencker. Oc hand giorde paa huer knap tho rader Granat æble trint omkring/paa it baand/ som knappen bleff skiult met. Oc Knappene vaare lige som Rosen faar Sallen/ fire alne store. Oc Granat æblene vaare thu hūdrede i rader trint omkring/ offuen oc neden til det baand/som gick omkring bugen paa knappene / paa huer knap paa baade støtter. Oc hand reysde støtterne op faar Templens Vaabenhuss / Oc den som hand sette paa den høyre side/kallede hand Jachin/oc den hand sette ved den venstre side/ kallede hand Boas. Oc det stod offuen paa støtterne lige som Rosen / Saa bleff den Gerning met støtterne fuldkommen.

Oc hand giorde it støbt Haff / som vaar trint / thi alne viit fra den ene bræd til den anden / oc fem alne høyt / oc en Snoer trediue alne long vaar maalet trint omkring. Oc der ginge knuder paa breddene/ omkring det samme Haff / som vaar thi alne viit/trint omkring Haffuit/ oc knuderne vaare støbte i tho rader. Oc det stod paa tolff Øxen/tre vaare vende mod Norden/tre mod Vesten/tre mod Synden/oc tre mod Østen/oc Haffuit der offuen paa/at alle deris bagdele vaare vende ind at. Oc tyckheden der paa vaar en haand bred / oc

bredden der paa vaar som bredden paa it Begere / lige som it vdsprunget Rosen/ Oc der ginge thu tusinde Bath vdi.

Hand giorde ocsaa thi Kaaber stole / huer fire alne long oc bred/ oc tre alne høy. Oc stolene vaare saa giorde / at de haffde sider mellem lister/oc paa siden mellem Listerne/vaare Løuer / Oxen oc Cherubim / oc siderne / som Løuer oc Oxen vaare paa/ haffde lister offuen oc neden / oc smaa føder der paa. Oc huer stoel haffde fire kaaber hiul/met kaaber axele / oc paa de fire hiørner vaare skuldrer støbte / huer offuer fra den anden/ feste neden op til Kedelen. Men halsen mit paa stolene vaar en aln høy oc trind / halffanden alne viid/ oc der vaare Dopper paa Halsen i listerne/som vaare fire eggede oc icke trinde. Oc de fire hiul stode neden op til siderne / oc hiul axlene vaare op til stolene / huert hiul vaar halffanden aln høyt. Oc hiulene vaare lige som vogen hiul/oc deris axle/ naff/eger oc fille vaare alle støbte. Oc de fire skuldrer paa huer stolis fire hiørner vaare ocsaa paa stolene.

Oc paa Halsen offuen paa stolene/ en halff aln høye trint omkring/ vaare lister oc sider paa stolene. Oc hand loed vdgraffue paa det slette aff de samme sider oc lister Cherubim/ Løuer oc Palmetræ / det ene hoss det andet trint omkring der paa. Effter denne maade giorde hand de thi støbte stole / de haffde alle en maade oc rum.

Oc hand giorde thi kaaber Kiele/ at der ginge fyretiue Bath i en Kedel/ oc vaar fire alne stor/oc der vaar en Kedel paa huer stoel. Oc hand sette fem stole paa det høyre hiørne i Huset/oc de andre fem paa det venstre Hiørne/ Men Haffuet sette hand paa den høyre side faare til mod Synden.

Oc Hiram giorde ocsaa Gryder / Skuler Becken/ oc fuldkommede saa al Gerningen / som Kong Salomon loed gøre paa HERRENS Huss/ som vaare/de tho Støtter/ oc de trinde Knappe offuen paa de tho Støtter/ oc de thu flette-

flettede Baand/at skiule de tho trinde knappe paa Støtterne. Oc de fire hundrede Granat æble paa de thu flettede Baand/ ia tho rader Granat æble paa huer Baand / at skiule de tho trinde Knappe/paa Støtterne. Der til Haffuit oc tolff Oxen vnder Haffuit. Oc de thi Stole/oc thi Kiele der offuen paa. Oc Gryderne/ Skulene oc Beckene. Oc alle disse Kar/ som Hiram giorde Kong Salomon til HERRENS Huss/ vaare aff klart Kaaber. J den egn hoss Jordan/loed Kongen støbe dem i tyck jord/mellem Suchoth oc Zarthan. Oc Salomon loed alle Kar være wueyde for det offueruettis megle Kaaber.

Salomon giorde ocsaa al Redskab/som hørde til HERRENS Huss / som vaar it Guld Altere / it Guld Bord/ som Skuebrødene ligge paa. Fem Liusse stager paa den høyre side/oc fem Liusse stager paa den venstre side/faar Choret aff purt Guld / met Guld blomster/ Lamper oc Liussesax. Der til Skaale/ Fad/ Becken/ Skeder oc Pander aff purt Guld. Oc hengzlene paa Dørrene i Huset inden til i det Allerhelligste/ oc paa Husens Dørre i Templen vaare aff Guld.

Saa bleff al Gerningen fuldkommen/ som Kong Salomon giorde paa HERRENS Huss/ Oc Salomon førde hen ind det/som hans Fader Dauid haffde helliget / aff Sølff oc Guld / oc Kar / oc lagde det i HERRENS Husis liggende Fæ.

DA forsamlede Kong Salomon til sig de Eldste aff Jsrael/ alle Slecternis Offuerste/oc Fædernis Førster iblant Jsraels Børn / til Jerusalem / at opføre HERRENS Pactis Arck aff Dauids Stad / det er / Zion. Oc alle Jsraels mend forsamlede sig til Kong Salomon i Ethanim maanid paa Høytiden / det er den siuende maanid.

Oc der alle de Eldste aff Jsrael komme / da løffte Presterne HERRENS Arck op / oc førde hende hen op/ oc der til Vidnesbyrdens Tabernackel/ oc al Helligdommens Redskaff/ som vaar i Tabernackelen/ det giorde Presterne oc Leuiterne. Oc Kong Salomon oc al Jsraels menighed/ haffde forsamlet sig til hannem / oc ginge met hannem faar Arcken/ oc offrede Faar oc Øxen/ saa mange/ at mand kunde icke telie eller regne dem. Saa førde Presterne HERRENS Pactis Arck til sin sted i Chorit vdi Huset / i det Allerhelligste vnder Cherubims Vinger. Thi Cherubim vdbridde Vingene paa steden som Arcken stod / oc skiulte Arcken oc hendis stenger offuen til. Oc stengerne vaare saa longe/ at mand kunde see deris knappe i Helligdommen faar Choret / Men der vde kunde mand icke see dem / oc de bleffue der til paa denne dag. Oc der vaar inted i Arcken/ vden aleniste de tho Mose Stentaffler / som hand loed bliffue der i Horeb/ der HERREN giorde en Pact met Jsraels børn/ der de vaare dragne aff Egypti land.

Der Presterne ginge aff Helligdommen / da opfyldede en sky HERRENS Huss / at Presterne kunde icke staa oc giøre Embede for skyen/ Thi HERRENS Herlighed opfylte HERRENS Huss.

Da sagde Salomon/ HERREN sagde/ at hand vilde bo i mørcket. Jeg haffuer io bygt dig it Huss til Bolig / it Sæde/ at du skalt der bo euindelige. Oc Kongen vende sit ansict/ oc velsignede al Jsraels menighed / oc al Jsraels menighed stod/ Oc hand sagde.

Loffuet være HERREN Jsraels Gud / som talede met sin mund til min Fader Dauid/ oc fuldkommede det met sin haand/ oc sagde/ Fra den dag/ ieg førde mit Folck Jsrael aff Egypten / haffuer ieg icke vdualt nogen Stad/ nogen sted/ iblant en aff Jsraels slect / at mig skulde byggis it Huss/

at

at mit Naffn skulde der være/ Men ieg vdualde Dauid / at hād skulde være offuer mit Folck Israel. Oc min Fader Dauid haffde vel i sinde at bygge HERRENS Israels Guds Naffn it Huss / Men HERREN sagde til min Fader Dauid/ At du haffuer i sinde/ at bygge mit Naffn it Huss/ du giorde vel at du togst dig det faare. Du skalt dog icke bygge det Huss/ Men din Søn som skal komme aff dine Lender/ hand skal bygge mit Naffn it Huss. Oc HERREN haffuer stadfest sit ord som hand talede / Thi ieg er opkommen i min Faders Dauidz sted / oc sider paa Israels Stoel / som HERREN sagde / oc haffuer bygd HERRENS Israels Guds Naffn it Huss. Oc haffuer bered der en sted til Arcken/ huilcken HERRENS Pact er i / som hand giorde met vore Forfædre/ der hand førde dem aff Egypti land.

Oc Salomon gick til HERRENS Altere faar al Israels menighed/ oc vdbredde sine hender mod Himmelen/ oc sagde/ HERRE Israels Gud / Der er ingen Gud / dig lig/ Huercken offuen i Himmelen eller nedre paa Jorden/ du som holder Pact oc Miskundhed met dine Tienere/ som vandre faar dig aff gantske hierte. Du som oc holt Dauid min Fader/ din Tienere/ alt det du hannem til sagde / Du talede met din Mund/ oc fuldkommede det met din haand / som det staar paa denne dag. Nu Israels HERRE/ holt din Tienere/ Dauid min Fader/ det du talede til hannem/ oc sagde/ Dig skal icke fattis en Mand faar mig / som skal side paa Israels Stoel/ Dog saa/ om dine Børn foruare deris veye/ at de vandre faar mig/ som du haffuer vandret faar mig. Nu Israels Gud / Lad dine ord bliffue sande / som du talede til din Tienere/ Dauid min Fader.

Thi ment du oc at Gud boer paa Jorden? See / Himmelen oc alle Himlenis himle kunde icke besørge dig / Huorledis skulde da dette huss det giøre som ieg haffuer bygt? Vent

 dig

dig til din Tieneris Bøn oc til hans formanelse/ HERRE min Gud/ Paa det at du skalt høre Loff oc Bøn/som din tienere giør i dag faar dig. At dine øyen skulle staa obne offuer dette Huss/ nat oc dag/ offuer denne sted/som du haffuer sagt om/ Mit Naffn skal der være. At du vilt høre denne Bøn / som din Tienere giør paa denne Sted/ oc du vilt høre/din Tieneris oc dit Folckis Jsraels inderlige Bøn / som de skulle her giøre i denne Sted din Bolig i Himmelen / Oc naar du det hører/ du vilt da være naadelig.

Naar nogen synder mod sin Neste/oc tager en Eed paa sig met huilcken hand beplicter sig/oc den eed kommer faar dit Altere i dette Huss. At du vilt den høre i Himmelen/ oc skicke din Tienere Ræt/at fordømme den Vgudelige/oc føre hans vey paa hans Hoffuit/ oc sige den Rætuise Rætten aff/ til at giffue hannem effter sin retfærdighed.

Naar dit Folck Jsrael bliffuer slaget for sine Fiender/ effterdi de haffue syndet mod dig / Oc omuende dem til dig oc bekende dit Naffn / oc bede oc formane dig i dette Huss. At du vilt da høre i Himmelen/ oc være dit folckis Jsraels synder naadig / Oc føre dem i Landet igen / som du haffuer giffuet deris Forfædre.

Naar Himmelen bliffuer tilluct/ at det icke regner/ effdi de haffue syndet mod dig / oc de da bede i denne sted / oc bekende dit Naffn/ oc omuende dem fra deris synder / fordi du plager dem. At du vilt da høre i Himmelen/ oc være naadig offuer dine Tieneris/oc dit folckis Jsraels synder / at du viser dem den gode vey i huilcken de skulle vandre/ oc lade regne paa Landet/ som du haffuer giffuet dit Folck til Arff.

Naar der kommer en Dyr tid / eller Pestilentze / eller Tyrcke / eller Brynde / eller Greshopper / eller Kornorme i Landet/ eller at deris Fiender i Landet belegge deris porte/ eller nogen Plage eller Siugdom/ Huo da beder oc formaner

huad helder det er ellers Menniske / eller dit Folck Jsrael / de som formercke deris Plasfue / huert i sit hierte / oc vdbrede deris hender til dette Huss. At du vilt da høre i Himmelen/ i den Sæde som du boer/ oc være naadig/oc skicke det saa/ at du giffuer huer/ som hand haffuer vandret/ lige som du kender hans hierte/ Thi du kender alene alle Menniskers Børns hierte/ Paa det at de skulle frycte dig altid/ saa lenge de bliffue i Landet/ som du haffuer giffuet vore Forfædre.

Naar ocsaa nogen Fremmet/ som icke er aff dit folck Jsrael/ kommer aff fremmede Land / for dit Naffn skyld (Thi de skulle høre om dit store Naffn/ oc om din mectige Haand / oc om din vdracte Arm) oc kommer at bede faar dette Huss. At du vilt da høre det i Himmelen/ i din Boligis Sæde / oc giøre alt det/ som den fremmede rober til dig om/ At alle Folck paa Jorden kunde kende dit Naffn / oc frycte ocsaa dig lige som dit folck Jsrael/ oc at de skulle vide huorledis dette Huss/ som ieg haffuer bygd/ er kaldet effter dit Naffn.

Naar dit Folck drager vd i strid mod sine Fiender/ paa veyen som du sender dem hen/ oc de bede til HERREN mod veyen til den stad som du vdualde/ oc til det Huss/ som ieg haffuer bygt dit Naffn. At du vilt høre deris Bøn oc Formanelse i Himmelen/ oc skicke Ræt.

Naar de synde mod dig (Thi der er inted Menniske / som icke synder) oc du bliffuer vred/ oc giffuer dem faar deris Fiender/ at de bort føre dem fangne i deris Fienders Land / longt bort eller nær hoss / Oc de sla i deris hierte vdi Landet der som de ere fangne/ oc omuende sig oc formane dig / i deris Fengsels Land/ oc sige/ Wi haffue syndet oc giort ilde / oc vaare Wgudelige/ oc vende dem saa til dig aff gantske hierte/ oc aff gãtske siel i deris Fienders land/ som haffue bortført dem/ oc bede til dig mod veyen til deris Land/ som du haffuer giffuet deris Forfædre til Staden som du vdualde / oc til

Huset som ieg haffuer bygt dit Naffn. At du vilt høre deris Bøn oc formanelse i Himmelen/ aff din Boligis Sæde / oc skicke Ræt / oc være dit Folck naadig/ som haffue syndet mod dig/ oc alle deris offuertrædelser / met huilcke de haffue offuertraad mod dig/ oc giffue dem Barmhiertighed faar dem som holde dem fangne/ oc miskunde dig offuer dem. Thi de ere dit Folck oc din Arff/ som du førde aff Egypten/ aff iern Onen. At dine øyen mue være obne paa din Tieneris/ oc dit Folckis Israels Bøn/ at du vilt høre dem i alt det/ huorfaare de paakalde dig. Thi du vdualde dig dem til Arffuedel aff alle Folck paa jorden/ som du talede ved Mose din Tienere/ Den tid du førde vore Forfædre aff Egypten HERRE/ HERRE.

Oc der Salomon haffde vdbedet alle disse Bønner oc Formanelser faar HERREN / da stod hand op fra HERRENS Altere/ oc loed aff at bøye sin knæ / oc vdbredde henderne mod Himmelen. Oc gick hen oc velsignede al Israels menighed met høy røst/ oc sagde/ Velsignet være HERREN/ som haffuer giffuet sit Folck Israel rolighed/ som hand haffuer talet/ Der fattis icke it aff hans gode ord / som hand talede ved sin Tienere Mose. HERREN vor Gud være met oss/ som hand haffuer veret met vore Forfedre. Hand forlade oss icke / oc tage icke haanden fra oss / at bøye vore hierter til hannem/ at wi maa vandre i alle hans Veye/ oc holde hans Bud/ Skickelser oc Ræt/ som hand haffuer budet vore Forfædre.

Oc disse ord/ som ieg haffuer bedet faar HERREN/ maa komme nær HERREN vor Gud / dag oc nat / At hand vil skicke sine Tienere / oc Israel sit Folck Ræt / huer vdi sin tid. Paa det at alle Folck paa Jorden skulle vide / at HERREN er Gud / oc ingen anden / Oc at eders hierte maa være ret skickede faar HERREN vor Gud/ at vandre i hans Skick/ oc at holde hans Bud/ lige som det gaar i dag.

Oc

Oc Kongen oc al Jsrael offrede faar HERREN Offer. Oc Salomon offrede Tackoffer (som hand offrede HERREN) tho oc tiue tusinde Oxen / oc hundrede oc tiue tusinde Faar / Saa viede de HERRENS Huss/ Kongen oc alle Jsraels Børn. Den samme dag viede Kongen Mellemgaarden/som vaar faar HERRENS Huss/ huor met hand vdrette Brendoffer/Madoffer/oc Tackoffers fedme/ Thi det Kaaber Altere som stod faar HERREN/ vaar forlidet til Brendoffer / Madoffer oc til Tackofferens fedme.

Oc Salomon giorde samme tid en Høytid/oc al Jsrael met hannem en stor forsamling / fra Hemath Landemercke oc indtil Egypti Bæck faar HERREN vor Gud i siu dage/ oc atter i siu dage/ det vaare fiorten dage. Oc lod Folcket gaa hen den ottende dag. Oc de velsignede Kongen/ oc ginge glade bort til deris Bolige/ oc gleddis i deris hierte/ offuer alt det gode/som HERREN haffde giort sin Tienere Dauid/ oc Jsrael sit Folck.

Konger oc Førster skulle vel foruare sig/ at de icke lade dem bedrage / aff fremmede Quinder (som icke haffuer den sande oc rette Guds tieniste) oc falde fra HERREN deris Gud/ oc hans hellige Bud/ oc hen vdi Affguderi oc falske Guds tieniste. Vden de ville skilie dem selff aff met Guds naade oc venskab / oc deris Børn met Rige oc Regiment. Saa gick det den vise Kong Salomon / det som er ynckeligt at Læse/ i den første Kongernis Bogs xj. Capitel.

KOng Salomon elskte mange vdlendske Quinder / Pharaos Daatter oc Moabitisker / Ammonitisker / Edomitisker / Zidonitisker oc Hetitisker / Aff saadant Folck / om huilcke HERREN haffde sagt til Israels børn / Gaar icke til dem / oc lader dem icke komme til eder / De skulle visselige bøye eders hierte effter deris Guder / Til disse bleff Salomon optend met kierlighed. Oc hand haffde siu hundrede Quinder til Hustruer / oc try hundrede Methustruer / Oc hans Quinder bøyede hans hierte.

Oc der hand vaar gammel / bøyde hans Quinder hans hierte effter fremmede Guder / at hans hierte vaar icke gantske met HERREN hans Gud / som hans Faders Dauids hierte. Saa vandrede Salomon effter Astoreth de Zidoniers Gud / oc Milkom de Ammoniters verstyggelighed. Oc Salomon giorde det som HERREN ilde behagede / oc icke efterfulde HERREN fuldkommelige som hans Fader Dauid.

Da bygde Salomon Chamos de Maobiters verstyggelighed en Høyelse / paa Bierget / som ligger hoss Jerusalē / oc Molech de Ammoniters verstyggelighed. Saa giorde Salomon mod alle sine vdlendiske Quinder / som gaffue Røgelse / oc offrede til deris Guder.

Oc HERREN bleff vred paa Salomon / at hans hierte vaar bøyt fra HERREN Israels Gud / som vaar obenbaret faar hannem tho gonge / oc befalede hannem saadant / At hand skulde icke vandre effter andre Guder / oc holt dog icke det som HERREN bød hannem. Der faare sagde HERREN til Salomon / Efftterdi at saadant er skeed hoss dig / oc du icke haffuer holdet min Pact oc mine Bud / som ieg haffuer budet dig / Saa vil ieg oc riffue Kongeriget fra dig / oc giffue din Suend det. Men ieg vil dog icke det giøre i din

tid /

tid/ for din Faders Dauids skyld/ Men ieg vil riffue det aff din Søns haand. Dog vil ieg icke riffue det gantske Rige bort/ En sleet vil ieg giffue din Søn/ for Dauids min Tieneris skyld/ oc for Jerusalems skyld/som ieg haffuer vduált.

Oc HERREN opuacte Salomon en Modstandere/ Hadad Edomiter aff Kongelige Sæd / som vaar i Edom. Thi den tid Dauid vaar i Edom / oc Joab Strids Høffuitzmand drog op at jorde dem som slagne vaare / Da slo hand Mandkønet ihiel i Edom. Thi Joab oc alt Jsraels Folck bleffue der sex maanede/ indtil hand haffde opryct alt Mandkøn i Edom. Da flyde Hadad oc nogle aff de Edomiters Mend aff hans Faders suenne met hannem / at de komme til Egypten / Oc Hadad vaar en vng dreng. Oc de brød op fra Midian oc komme til Paran/ oc toge Folck met dem aff Paran/ oc komme i Egypten til Pharao Kongen aff Egypten/ Hand gaff hannem it Huss oc Næring/ oc gaff hannem it Land ind.

Oc Hadad fant stor naade hoss Pharao / saa at hand gaff hãnem hans Hustrues Thaphenes Dronninges søster til Hustru. Oc Thaphenes søster fødde hannem Genubath hans søn/ Oc Thaphenes fostrede hannem op i Pharaos Huss/ at Genubath vaar i Pharaos Huss iblant Pharaos Børn. Der nu Hadad hørde i Egypten / at Dauid vaar soffnet met sine Fædre/ oc at Joab hans Stridshøffuitzmand vaar død/ da sagde hand til Pharao / Lad mig drage i mit land. Pharao sagde til hannem/ Huad fattis dig hoss mig/ at du vilt drage i dit Land? Hand sagde / Inted/ Men lad mig fare.

Gud opuacte ocsaa Salomon en Modstandere Reson/ Eliada søn / som vaar flyd fra sin Herre HadadEser Kongen aff Zoba/ Oc hand samlede Mend mod hannem/ oc bleff en Høffuitzmand for Krigsfolcket/ der Dauid slo dem ihiel/

 oc

oc de droge til Damasco/ oc bode der/ oc regerede i Damasco/ Oc hand vaar Israels Modstandere/saa lenge som Salomõ leffuede. Det er den skade som Hadad led / Der faare haffde hãd en verstyggelse til Israel/ oc bleff Konge offuer Syrien.

Der til met Jeroboam Nebatz søn en Ephratiter aff Zareda Salomons Suend / oc hans Moder hed Zeruga en Encke/ Hand opløffte oc sin haand mod Kongen. Oc det er sagen/huor faare hand opløffte haanden mod Kongen/ Der Salomon bygde Millo / da tillucte hand Dauids hans Faders Stad. Oc Jeroboam vaar en god Stridzmand / Oc der Salomon saa / at Drengen vaar duelig / da sette hand hannem offuer alt Josephs Husis Byrde.

Det hende sig paa den tid/ at Jeroboam gick vd aff Jerusalem / da kom Ahia Prophete aff Silo til hannem paa veyen/ oc haffde en ny Kaabe paa / oc de vaare allene baade paa marcken. Oc Ahia tog sãme ny Kaabe som hand haffde paa sig/oc reff i tolff stycker. Oc sagde til Jeroboam/ Tag thi stycker til dig/ Thi saa siger HERRen Israels Gud/ See/ Jeg vil riffue Kongeriget aff Salomons haand / oc giffue dig de thi Slecter. Hand skal haffue en Slect for min Tieneris Dauids skyld / oc for Jerusalems Stads skyld/ som ieg vdualde aff alle Israels Slecter. Fordi at de haffue forladet mig oc bedet til Astoreth de Zidoniers Gud / Chamos Moabiternis Gud / oc Milcom Ammons Børns Gud/ oc haffue icke vandret i mine veye / at giøre huad mig vaar behageligt/mine Bud oc Ræt/som Dauid hans Fader.

Jeg vil icke tage alt Riget aff hans haand / Men ieg vil giøre hannem til en Første i alle hans Liffuis dage/ for Dauids min Tieneris skyld / som ieg vdualde / som holt mine Bud oc Ræt. Aff hans Søns haand vil ieg tage Kongeriget/ oc giffue dig thi Slecter/ oc hans Søn en Slect / Paa det at Dauid min Tienere skal altid haffue it Liuss for mig

i Jerusa-

i Jerusalems Stad / som ieg vdualde mig / at ieg vilde sette mit Naffn der vdi.

Thi vil ieg nu anamme dig / at du skalt regere offuer alt det dit hierte begærer / oc du skalt være Konge offuer Jsrael. Der som du lyder nu alt det ieg biuder dig / oc vandrer i mine Veye / oc giør det / som mig er behageligt / at du holder mine Ræt oc Bud / som Dauid min Tienere giorde / Da vil ieg være met dig / oc bygge dig it bestandigt Huss / som ieg bygde Dauid / Oc ieg vil giffue dig Jsrael / oc der faare vil ieg fornedre Dauids Sæd / dog icke euindelige.

Oc Salomon stod effter at sla Jeroboam ihiel / Da giorde Jeroboam sig rede / oc flyde i Egypten / til Sisak Kongen i Egypten / Oc bleff i Egypten ind til Salomon døde.

Huad som mere er at sige om Salomon / oc alt huad hand haffuer giort / oc hans visdom / det er skreffuet i Krønicke om Salomon. Men tiden som Salomon vaar Konge i Jerusalem offuer al Jsrael / vaar fyretiue aar. Oc Salomon soff hen met sine Forfædre / oc bleff Jordet i sin Faders Dauids stad.

Konger oc Førster skulle mere lyde de Gudfryctige / gamle / vise oc forfarne Raadzherrers raad / end Vnge Menniskers / som seer ekon til det / som er for haanden / oc besinder icke huad gaffn eller skade oc wlycke der kand komme aff deris Raad / Om mand den efterfølger. De skulle oc mildelige suare deris Vndersaatte / som begærer det aff dem / som er Billigt oc Ræt. Haffde Roboam Salomons Søn dette giort / da haffde Jsrael icke viget eller falden fra hannem.

nem. Som wi læser i den første Kongernis Bogs xij. Capitel.

OC Jeroboam oc al Israels Menighed komme oc talede met Roboam/ oc sagde/ Din Fader giorde vort Aag for hart/ Saa giør du nu den haarde Tieniste oc det suare Aag lettere/ som hand lagde paa oss/ Saa ville wi være dig vnderdanige. Da sagde hand til dem/ Gaar hen til paa den tredie dag/ oc kommer saa igen til mig. Oc Folcket gick bort.

Oc Kong Roboam holt it raad met de Eldste/som stode faar hans Fader Salomon/ der hand leffuede/ oc sagde/ Huad rade i/at wi kunde giffue dette Folck it suar? De sagde til hannem/ Vilt du giøre dette Folck en tieniste i dag/ oc være dem til vilie oc høre dem/ oc giffue dem gode ord/ Da bliffue de dig vnderdanige i alle dine dage. Men hand forlod de Eldstis Raad/ som de gaffue hannem/ oc holt it Raad met de Vnge/ som vaare opuoxte met hannem/ oc stode faar hannem.

Oc hand sagde til dem/ Huad raade i/ at wi skulle suare dette Folck/som sagde til mig/Giør dette Aag lettere/som din Fader lagde paa oss? Oc de Vnge som vaare opuoxte met hannem/sagde til hannem/ Du skalt sige til Folcket/som sige til dig. Din Fader giorde vort Aag for suart/ giør du oss det lettere/ Min mindste finger skal være tyckere end min Faders lender. Nu/ min Fader lagde it suart Aag paa eder/ Men ieg vil end giøre det mere offuer eder. Min Fader straffede eder met suøber/ Jeg vil straffe eder met Scorpioner.

Saa kom Jeroboam oc alt Folcket til Roboam den tredie dag/ som Kongen haffde talet/ oc sagt/ Kommer igen til mig paa den tredie dag. Oc Kongen gaff Folcket it hart suar/

oc

oc forlod det raad/ som de Eldste gaffue hannem / oc talede met dem effter de Vngis Raad / oc sagde / Min Fader giorde eders Aag suart/ Men ieg vil end giøre det mere offuer eder/ Min Fader straffede eder met Suøber / Jeg vil straffe eder met Scorpioner. Saa lydde Kongen icke Folcket / Thi HERREN haffde det saa vent/ At hand vilde stadfeste sit ord / som hand talede til Jeroboam Nebatz søn / ved Ahia aff Silo.

Der al Jsrael saae/ at Kongen vilde icke høre dem / da gaff Folcket Kongen it suar/ oc sagde/ Huad del haffue wi da hoss Dauid/eller arff hoss Jsai søn? Jsrael vig til dine bolige/ Saa see nu du til dit Huss Dauid. Saa gick Jsrael til sine bolige/ At Roboam regerede ekon offuer Jsraels børn / som bode i Juda Stæder. Oc der Kong Roboam sende Adoram sin Rentemestere vd / da sloge al Jsrael hannem ihiel met Sten / Men Kong Roboam stigede hastelige i en Vogen/ at fly til Jerusalem. Saa falt Jsrael fra Dauids Huss / ind til denne dag.

KOnger oc Førster skulle icke optencke oc indskicke nogen ny Guds Tieniste / eller Cæremonier/(i deris land)som ere imod Guds Ord / men lade sig nøye met den Guds Tieniste / oc de Cæremonier / som haffue deris Fundament / i den hellige Scrifft / oc maa de icke nøde deris Vndersaatte til andẽ Guds Dyrckelse/end Gud haffuer selff i sit Hellige Ord budet. Men bliffuer de bedragen aff Dieffuelẽ oc Onde Raadgiffuere/ oc indskicker i deris Riger / nogen

Guds

Guds Tieniste (som de mene at være Guds Tieniste/ oc er dog i sandhed/ Affguderi oc verstyggelighed for Gud) oc bliffue paamint aff sande Propheter oc Lærer/ da skulle de staa aff den vgudelige væsen / oc icke være haardnackede / oc stride mod Gud / oc hans sande Tienere oc Propheter. Vden de ville forderffue dem selff / skilie deris Arffuinge aff met Regimentet / oc være Orsag til/ at meget wskyldigt blod / bliffuer for saadan Affguderi vdstyrt / Jeg taler inted om den euige Fordømmelse / til huilcken mange fattige Mennisker henkomme / aff saadan orsag / at Konger nøder deris Vndersaatte / til at dyrcke Gud anderledis/ end Gud haffuer selff befalet i sit hellige Ord. Her om haffue wi it grædeligt exempel/ i Jeroboam Israels Konge / i den første Kongernis Bogs xij. xiij. oc xiiij. Capitel. Oc begyndis Historien saa.

Jeroboam tenckte i sit hierte / Kongeriget falder nu igen til Dauids Huss/ om Folcket skal gaa op at giøre Offer i HERRENS Huss i Jerusalem/ Oc Folckens hierte vender sig til deris Herre Roboam/ Juda Konge/ oc sla mig ihiel/ oc falde til Roboam Juda Konge igen/ Oc Kongen holt it Raad/ oc giorde tho Kalffue aff Guld / oc sagde til dem / Det er eder for suart at gaa op til Jerusalem/ See/ der ere dine Guder Israel/ som førde dig aff Egypti land. Oc hand sette den ene

i BethEl / oc den anden sette hand i Dan / Oc det bleff til synd/ Thi Folcket gick hen faare den ene indtil Dan.

Hand giorde oc it Huss paa det Høye / oc hand giorde Prester aff de ringeste blant Folcket / som icke vaare aff Leui Børn. Oc hād giorde en Høytid paa den femtende dag i den ottende Maanet / lige som Høytiden i Juda/ oc offrede paa Alteret / Saa giorde hand i BethEl / at mand offrede til Kalffue / som hand haffde giort. Oc hand skickede Prester paa det Høye i BethEl / som hand haffde giort/ Oc hand offrede paa Alteret (som hand haffde giort) i BethEl/ den femtende dag i den ottende Maanet / huilcken hand optenckte aff sit hierte/ Oc hand skickede Jsraels Børn Høytider / oc offrede paa Alteret / at mand skulde giøre røgelse.

OC see/ Der kom en Guds mand aff Juda ved HERRENS ord til BethEl/ oc Jeroboam stod hoss Alteret at giøre røgelse. Oc hand robede mod Alteret ved HERRENS ord / oc sagde / Altere / Altere / saa siger HERREN/ See/ Dauids Huss skal fødis en Søn / ved naffn Josia/ hād skal offre Prester aff det Høye paa dig/ som giøre Røgelse paa dig/ oc hand skal opbrende Menniskens ben paa dig. Oc hand gaff samme dag it vnderligt Tegen/ oc sagde / Dette er det vnderlige Tegen / at HERREN talede dette/ See/ Alteret skal reffne / oc asken skal adspress/ som der er paa.

Der Kongen hørde ordet aff den Guds Mand / som robede mod Alteret i BethEl / da racte hand sin haand vd hoss Alteret/ oc sagde/ Griber hānem. Oc hans haand visnede / som hand vdracte mod hannem/ oc hand kunde icke drage hende til sig igen. Oc Alteret reffnede/ oc Asken bleff bortspred fra Alteret / effter det vnderlige Tegen / som den Guds Mand haffde giffuet ved HERRENS ord. Oc Kongen

suarede / oc sagde til den Guds Mand / Bed til HERRENS din Guds ansict / oc bed for mig / at min haand kand kōme til mig igen. Da bad den Guds mand til HERRENS Ansict / Oc Kongens haand kom til hānem igen / oc bleff som hun vaar før.

Oc Kongen talede met den Guds Mand / Kom hiem met mig / oc verquege dig / ieg vil giffue dig en Gaffue. Men Guds Mand sagde til Kongen / Vilde du end giffue mig halffdelen aff dit Huss / da komme ieg dog icke met dig / Thi ieg vil icke æde Brød eller dricke Vand paa denne Sted / Thi det er mig saa budet ved HERRENS ord / oc sagt / Du skalt icke æde Brød / eller dricke Vand / oc ey heller komme igen / at den vey / som du haffuer gonget. Oc hand gick bort at en anden vey / oc kom icke igen at den vey / som hand vaar kommen til BethEl.

Oc der bode en gammel Prophete i BethEl / hans Søn kom til hannem / oc fortalde hannem alle de Gerniger / som den Guds mand giorde den dag i BethEl / oc de ord som hand talede til Kongen. Oc deris Fader sagde til dem / Huor er veyen som hand reysede at? Saa visde hans sønner hānem veyen / som den Guds mand reysde bort paa / som vaar kommen fra Juda. Da sagde hand til sine sønner / Saler mig Asenen. Der de haffde salet Asenen / da red hand der paa / oc drog effter samme Guds mand / oc fant hannem sidendis vnder en Eg / Oc sagde til hannem / Est du den Guds mand / som kom fra Juda? Hand sagde / Ja.

Hand sagde til hannem / Kom hiem met mig / oc æd Brød. Hand suarede / Jeg kand icke vende til bage met dig / oc komme met dig / Jeg vil icke heller æde Brød / eller dricke Vand met dig i denne sted. Thi der er talet met mig ved HERRENS ord / Du skalt huercken æde Brød eller dricke Vand / Du skalt icke gaa til bage igen at den vey som

du

du gickst? Hand sagde til hannem / Jeg er oc en Prophete som du/ oc en Engel talede met mig ved HERRENS ord/ oc sagde / Før hannem til bage igen hiem met dig / at hand æder Brød oc dricker Vand. Men hand løy faar hannem/ oc førde hannem til bage igen / at hand oed Brød/ oc drack Vand i hans Huss.

Oc der de sade til bordz / da kom HERRENS ord til Propheten/ som førde hannem til bage igen/ Oc robede til den Gudsmand / som vaar kommen fra Juda / oc sagde / Saa siger HERREN/ Fordi/ at du haffuer veret HERRENS Mund wlydig / oc holt icke det Bud / som HERREN din Gud bød dig/ oc vende til bage igen/ oc odst Brød/ oc drackst Vand paa den sted/ som ieg sagde dig aff/ Du skalt huercken æde Brød eller dricke Vand/ Da skal dit legeme icke komme i din Fædris Graff.

Oc der hand haffde ædet Brød oc drucket / Da salede mand Prophetens Asen/ som hand haffde ført til bage igen. Oc der hand drog bort/ fant en Løue hannem paa veyen/ oc dræbte hannem/ Oc hans Legeme laa kast paa veyen/ oc Asenen stod hoss hannem / oc Løuen stod hoss Legemet. Oc der Folcket gick der frem/ da saae de Legemet bortkast paa veyen/ oc Løuen staa hoss Legemet/ Oc de komme oc sagde det i Staden/ som den gamle Prophete bode vdi.

Der Propheten det hørde / som førde hannem til bage/ da sagde hand / Det er den Guds Mand / som vaar HERRENS Mund wlydig/ der faare gaff HERREN Løuē hannem/ at hun sønderbrød oc dræbte hannem/ effter det ord/ som HERREN sagde hannem. Oc hand sagde til sine sønner/ Saler mig Asenen. Oc der de haffde salet den / drog hand bort / oc fant hans Legeme borkast paa veyen / oc Asenen oc Løuen staa hoss Legemet. Oc Løuen haffde icke ædet aff Legemet/ oc icke heller sønder reffuit Asenen.

Da tog Propheten den Guds Mands Legeme op / oc lagde det paa Asenen / oc førde det tilbage / oc kom i den gamle Prophetis Stad / at de skulde der begræde oc jorde hannem. Oc hand lagde Legemet i sin Graff / oc græd offuer hannem / Ah broder. Oc der de haffde jordet hannem / da sagde hand til sine Sønner / Naar ieg døer / saa jorder mig i den Graff / som den Guds mand er jordet vdi / oc legger mine Ben hoss hans Ben. Thi det skal ske / som hand robte ved HERRENS ord / mod Alteret i BethEl / oc mod alle Huss paa det Høye / som ere i Samarie Steder.

Jeroboam vende sig icke fra sine onde veye effter at det vaar skeet / Men hand forargede sig / oc giorde Høyelssens Prester aff det ringeste Folck / huem hand haffde lyst til hans haand fyllede hand / oc hand bleff Prest paa det Høye. Oc det bleff Jeroboams Huss til synd / at hand bleff forderffuit oc ødelagt aff Jorden.

NAa den tid vaar Abia Jeroboams søn siug. Oc Jeroboam sagde til sin Hustru / Giør dig rede / oc forvende dig / at ingen mercker / at du est Jeroboams Hustru / oc gack bort til Silo / See / der er Ahia Prophete / som haffuer talet til mig / at ieg skulde være Konge offuer dette Folck. Oc tag thi Brød oc Kager met dig / oc it Kruss met Hunig / oc gack til hannem / at hand siger dig / huorledis det skal gaa Drengen. Oc Jeroboams Hustru giorde saa / oc giorde sig rede / oc gick til Silo / oc kom i Ahia huss / oc Ahia kunde icke see / thi hans øyen vaare mørcke aff alder.

Men HERREN sagde til Ahia / See / Jeroboams Hustru kömer / at hun vil spørie en sag aff dig om sin Søn / thi hand er siug / Saa tal met hende saa oc saa. Der hun kom nu ind / da holt hun sig fremmet. Men der Ahia hørde hendis føders liud gaa ind at dørren / da sagde hand / Kom

hid ind du Jeroboams Hustru / Hui holder du dig saa frem-
met? Jeg er sent til dig it hart Bud.

Gack hen/ oc sig til Jeroboam/ Saa siger HERREN
Israels Gud/ Jeg haffuer ophøyet dig aff Folcket/ oc sette dig
til en Første offuer mit Folck Israel / oc ieg reff Kongeriget
fra Dauids Huss oc gaff dig/ Men du haffuer icke været som
min Tienere Dauid/ som holt mine Bud/ oc vandrede effter
mig aff gantske hierte/ at hand giorde aleniste huad mig vaar
behageligt. Oc du haffuer giort ilde offuer alle de som haffue
været faar dig/ Du est bort gongen/ oc giorde dig andre Gu-
der/ oc støbte Billede/ at du skulde opuecke mig til vrede/ oc du
kaste mig bag din ryg.

See/ der faare vil ieg føre wlycke offuer Jeroboams Huss/
oc oprycke aff Jeroboam/ ocsaa den/ som pisser paa væggen/
den indeluct oc forladne i Israel/ Oc ieg vil vdfeye Jerobo-
ams Husis effterkommere / lige som mand vdfeyer skarn /
indtil det er aldelis vde met hānem. Huilcken der døer i Sta-
den aff Jeroboam/ den skulle Hunde opæde/ Oc huilcken der
døer i marcken / den skulle Himmelens Fule opæde / Thi
HERREN haffuer talet det. Saa giør dig nu rede / oc
gack hiem/ oc naar din fod træder ind i Staden/ da skal Bar-
net dø. Oc al Israel skal begræde hannem / oc de skulle jorde
hannem/ Thi denne skal aleniste komme til Graffuen aff Je-
roboam/ der faare/ at der er noget gaat fundet hoss hannem
faar HERREN Israels Gud/ i Jeroboams Huss.

HERREN skal opuecke sig en Konge offuer Israel/ hād
skal vdslette Jeroboams Huss paa den dag. Oc huad er nu
giort? Oc HERREN skal sla Israel lige som Rør røris i
Vandet/ oc hand skal oprycke Israel aff dette gode land/ som
hād gaff deris Fædre / oc hand skal bortspre dem offuer Van-
det/ Fordi/ at de giorde dem Lunde at fortørne HERREN

met. Oc hād skal offuergiffue Israel for Jeroboams synders skyld / som syndede der/ oc kom Israel til at synde.

Oc Jeroboams Hustru giorde sig rede/ gick bort oc kom til Thirza/ Oc der hun kom paa Dørterskelen aff Husit/ da døde Drengen. Oc de jordede hannem / oc al Israel begræd hannem effter HERRENS ord / som hand sagde ved sin Tienere Ahia Prophete. Huad som der er ydermere at sige om Jeroboam/ huorledis hand stridde oc regerede / See/ det er screffuit i Israels Kongers Krønicke. Oc tiden i huilcken Jeroboam regerede/ er / thu oc tiue aar/ oc hand soff hen met sine Forfædre.

KOnger oc Førster skulle icke forlade sand Guds tieniste oc dyrckelse i deris Lande oc Riger/ vden de ville oc forladis aff den sande leffuendis Gud/ oc giffuis i deris Fienders hender/ oc være deris tienere/fordi de ville icke rettelige tiene Gud. Her om Læser wi en jammerlige Histori i den Første Kongernis Bogs xiiij. Capitel. Oc i den anden Krønicke Bogs xij. Capitel. Oc fordi Historien er klarer i Krønicke Bogen end i Kongernis/ da vil ieg her hoss vdscriffue Historien aff Krønicke Bogs forbeneffnte Capit.

DEr Roboams Kongerige bleff stadfest oc besterckeť/ da forlod hand HERRENS Lou/ oc al Israel met hannem. Men i det femte Kong Roboams aar / da drog Sisak Kongen aff Egypten op mod Jerusalem / (Thi de haffde syndet mod HERREN) met tusinde oc thu hundrede Vogne/ oc

met trysindstiue tusinde Reysenere / oc mand kunde icke telie det Folck som kom met hannem aff Egypten / Libia / Suchim oc Morland. Oc hand vant de faste Stæder som vaare i Juda / oc kom ind til Jerusalem.

Da kom Semaia Prophete til Roboam oc til de Øffuerste i Juda/ som haffde forsamlet sig i Jerusalem faar Sisaks skyld / oc sagde til dem / Saa siger HERREN/ J haffue forladet mig / Der faare haffuer ieg oc forladet eder i Sisaks haand. Da ydmygede de Øffuerste vdi Jsrael sig met Kongen / oc sagde / HERREN er retfærdig. Oc der HERREN saa at de ydmygede sig/ kom HERRENS ord til Semaia/ oc sagde/ De haffue ydmyget dem/ der faare vil ieg icke forderffue dem/ Men ieg vil giffue dem liden Frelselse/ at min vrede skal icke ramme paa Jerusalem ved Sisak. Dog skulle de være hannem vnderdannige / At de skulle kende huad det er/ at tiene mig oc at tiene Kongeriger i Landene.

Saa drog Sisak Kongen aff Egypten op til Jerusalem/ oc tog Liggendefæt i HERRENS Huss / oc Liggendefæt i Kongens Huss / oc tog det altsammen bort / Oc hãd tog oc de Guld Skiolde/som Salomon lod giøre. J hues sted Kong Roboam loed giøre Kaaber Skiolde / oc befol de øffuerste Drauantere dem som toge vare paa Kõgens Husis dør. Och saa tit som Kongen gick i HERRENS Huss/ da komme Drauanterne oc bare dem / oc førde dem ind igen i Drauanternis kãmer. Oc den stund hand ydmygede sig/ da vende HERRENS vrede sig fra hannem/ at det bleff icke alt forderffuit/ Thi der vaar end noget gaat i Juda igen.

Saa bleff Roboam stadfest Konge i Jerusalem / oc regerede/ Roboam vaar it oc fyretiue aar gammel der hand bleff Konge/ oc hand regerede søtten aar i Jerusalem / i den Stad som HERREN haffde vdualt aff alle Jsraels slecter/

ter/ at hand vilde der hen sette sit Naffn/ Hans Moder hed Naema en Ammoniterske. Oc hand handlede ilde/ oc skickede sit hierte til at søge HERREN.

Oc Roboams Gerninger/ baade de første/ oc de siste/ de ere screffne i Semaia Prophetis / oc vdi Iddo Skueris gerninger/ oc optegnede/ Der til vaar krig mellem Roboam oc Jeroboam i alle deris liffs tid. Oc Roboam soff hen met sine Fædre/ oc bleff jordet i Dauids Stad/ oc hans søn Abia bleff Konge i hans sted.

Oc endog denne Abia vaar icke retsindige Gudfryctig / Men vandrede i sin Faders Roboams synder/ dog gaff Gud hannem seyeruinding offuer Jeroboam oc Jsrael / for Dauids skyld / det er for den Foriettelse skyld / som Gud haffde tilsagt Dauid / at der skulde en aff hans Slect oc affkom side paa Kongelige sæde euindelige. Det som synderlig forstaais / om Jesu Christo vor Frelsere / som skulde fødis aff Dauids slect. Historien finder du i den første Kongernis Bogs xv. Capitel. Oc i den anden Krønicke Bogs xiij. Capitel. Huor der staar saa screffuit.

OC der begyntis en strid mellem Abia oc Jeroboam. Oc Abia rustede sig til strid met fire hundrede tusinde Vnge oc stercke veldige Strids Mend. Oc Jeroboam rustede sig til at stride met hannem/ met otte hundrede tusinde Vnge oc Mandelige Strids Mend.

Oc Abia giorde sig rede offuen paa Zemaraims bierg/ som ligger paa Ephraims bierg / oc sagde/ Hører mig Jeroboam oc al Jsrael / Vide i icke / at HERREN Jsraels Gud/ haffuer giffuet Dauid Kongeriget i Jsrael euindelige/ hānem oc hans Sønner en Saltpact? Men Jeroboam Nebatz søn / Salomons Dauid søns suend / kaste sig op oc falt fra sin Herre. Oc meget løst Folck oc Belials børn / gaffue dem til hannem/ oc hand styrckede dem mod Roboam Salomons søn / Thi Roboam vaar vng oc blødhiertig / at hand kunde icke verie sig faar dem. Nu tencke i at sette eder mod HERRENS Rige/ vnder Dauids Sønner/ fordi at i ere en stor Hob/ oc haffue Guld Kalffue/ som Jeroboam giorde eder til Guder. Haffue i icke vddreffuit Aarons børn HERRENS Prester oc Leuiterne / oc haffue giort eder selffue Prester/ lige som Folcket i Lande? Huilcken som kommer met en vng Oxe oc siu Vædre at fylde sin haand / hand bliffuer deris Prest / som icke ere Guder.

Men HERREN vor Gud er met oss / huilcken wi icke forlade/ Oc Presterne som tiene HERREN/ Aarons børn / oc Leuiterne deris gierning / oc optende HERREN Brendoffer huer morgen/ oc huer afften. Der til met den gode Røggerning/ oc berede Brødene paa det rene Bord/ oc til rede den Guld Liusestage met sine Lamper/ at de skulde optendis huer afften / Thi wi beholde HERRENS vor Guds Vact. Men i haffue forladet hannem. See / Gud er met oss i spitzen / oc hans Prester oc Trommetere til at trommete / at mand kand trommete mod eder / J Jsraels børn/ strider icke mod HERREN eders Fædris Gud / Thi det skal icke lyckis eder.

Oc Jeroboam giorde it Baghold trint omkring/ at hand kom bag paa dem/ at de vaare faare mod Juda/ oc Bagholdet bag paa dem. Der Juda vende sig nu om/ See/ da vaar

der faare oc bag strid. Da robede de til HERREN/ Oc Presterne blæsde i Basunerne / oc huer mand i Juda robede. Oc der huer mand i Juda robede / da plaffuede Gud Jeroboam oc al Israel faar Abia oc Juda. Oc Israels børn flyde faar Juda/ oc Gud gaff dem i deris hender / At Abia oc hās Folck giorde it stort Slag paa dem/ oc der fulde nedslagne aff Israel fem hundrede tusinde vnge Stridsmend. Saa bleffue Israels børn vndertrycte samme tid / Men Juda børn bleffue trøstede / thi de forlode dem paa HERREN deris Fædris Gud. Oc Abia forfulde Jeroboam / oc vant Stæder fra hannem / BethEl met hans Døtter / Jesana met hans døtter/ oc Ephron met hās døtter/ At Jeroboam kom icke mere til mact igen/ saa lenge som Abia leffuede/ Oc HERREN plaffuede hannem/ at hand døde.

EN Christen Konge oc Første skal vdrense al Affguderi i sit Kongerige / Saa meget mest mueligt kand være/ kand det icke altsāmen ske som hand gierne vilde/da skal ligeuel hans hierte være ræt for HERREN sin Gud/ oc icke acte i den sag/ Moders eller Raadzherrers venskab eller Fiendskab/ Thi den sag hører Gud til/ huilcken mand bør mere at lyde / end Menniskén. Den som det giør aff gantske hierte / hand skal faa stor seyeruinding offuer sine Fiender/ Endog de ere mange tusind flere / end hans hob ere / Saa gaff Gud Assa/ Abia søn/ Kong i Juda/en mectig seyeruinding offuer Morianerne / Som

vaar

vaar paa den tid met saa stor en Hær forsamlet mod Assa/som ick findis entē i den hellige scrifftis Historier /eller andre. Thi der vaar tusinde gonge tusinde mend/ oc try hundrede Vogne forsamlet til strid mod Assa / paa en tid. Konger skal oc see vel til / at de bliffue varafftige i sand Gudfryctighed ind til enden / oc icke forlade dem paa nogen ting/saa meget som paa Gud/Huad helder de ere i nød for deris Fiender / heller i Legemlig skrøbelighed bested. En part aff dette haffuer Assa Juda Konge giort / oc i en part forseet sig/ som du kant Læse i den Første Kongernis Bogs xv. Capitel. Oc anden Krønicke Bogs xiiij. xv. oc xvj. Capitel. Der staar saa screffuit.

C Assa giorde det som ræt vaar/oc vel behageligt faar HERREN hās Gud/oc tog de fremmede Altere bort/ oc Høyelserne/oc sønderslo Støtterne/oc affhug Lundene. Oc hand loed Juda sige/ at de skulde søge HERREN deris Fædris Gud/ oc giøre effter Louen oc Budene. Oc hand borttog de Høye oc Affguderne aff alle Stæder i Juda / Thi at Kongeriget vaar stille vnder hannem. Oc hand bygde faste Stæder i Juda/ for di at Landet vaar stille / oc der vaar ingen strid mod hannem i det samme Aar/Thi HERREN gaff hannem rolighed. Oc hand sagde til Juda / Lader oss bygge disse Stæder / oc føre mure omkring dem oc taarn/ Porte oc stenger/ den stund Landet er end nu faar oss/ Thi wi haffue søgt HERREN vor Gud / oc hand haffuer giffuit oss rolighed

trint omkring. Saa bygde de / oc det gick lyckelige for sig. Oc Assa haffde en stor Hær som bare Skiold oc Spiud/ aff Juda try hundrede tusinde/ oc aff BenJamin thu hundrede oc firesinds tiue tusinde / som bare Skiolde / oc kunde met Buer/ oc disse vaare alle stercke Kemper.

Oc Serah aff Morland drog vd mod dem met en veldig Hær / tusinde gonge tusinde / der til met try hundrede Vogne/ oc kom indtil Maresa. Oc Assa drog vd mod hannē/ Oc de beredde dem til strid i Zephata dal hoss Maresa. Oc Assa kallede paa HERREN sin Gud / oc sagde / HERRE/ Der er ingen vndersked hoss dig/ at hielpe met mange/ eller der som ingen mact er/ Hielp oss HERRE vor Gud/ Thi wi forlade oss paa dig/ oc wi ere komne i dit Naffn/ mod denne store Hob/ HERRE vor Gud / inted Menniske formaar noget mod dig.

Oc HERREN plaffuede Morianerne faar Assa oc faar Juda/at de flyde. Oc Assa oc hans Folck/som vaar hoss hannem/ forfulde dem/til Gerar / Oc Morianerne fulde/at ingen aff dem bleff leffuendis/men de bleffue ihiel slagne faar HERREN oc hans Hær/ oc de bare meget Roff der fra. Oc hād slo alle Stæderne ned omkring Gerar/ Thi HERRENS fryct kom offuer dem / Oc de røffuede alle Stæderne/Thi der vaar meget Roff i dem. Oc de sloge Fæhusene ned/oc førde offuerflødige mange Faar oc Kamele/oc komme igen til Jerusalem.

OC Guds Aand kom offuer Assaria Odedz søn/ hand gick vd mod Assa / oc sagde til hannem / Hør mig Assa oc al Juda oc BenJamin. HERREN er met eder/ Fordi at i ere met hannem/ oc naar i søge hannem / da skal hand lade sig finde aff eder/ Men forlade i hannem/ Da skal hand oc forlade eder. Oc der skulle bliffue mange dage i

Jsrael / at der skal ingen ret Gud være / Jngen Prest som lærer/ oc ingen Lou. Oc naar de omuende dem i deris nød/til HERREN Jsraels Gud / oc søge hannem / da skal hand lade sig finde. Paa den tid/ skal det icke gaa dem vel/ som gaa vd oc ind / Thi der skal bliffue stort bulder offuer alle dem som bo paa Jorden. Thi it Folck skal synderknuse det andet/ oc en Stad den anden/ Thi Gud skal forfærde dem met mange honde angist. Men i skulle være ved en god trøst/oc tager icke eders hender fra/Thi eders Gerning haffuer sin løn.

Oc der Assa hørde disse Odedz Prophetis ord oc spaadom/ da bleff hand trøstet / oc borttog den Verstyggelighed aff det gantske Juda oc BenJamins land/oc aff de Stæder/ som hand haffde vundet paa Ephraims Bierg / oc hand fornyede HERRENS Altere / som stod faar HERRENS Vaabenhuss. Oc hād forsamlede al Juda oc BenJamin oc de fremmede aff Ephraim hoss dem / Manasse oc Simeon/ Thi mange aff dem vdi Jsrael fulde til hannem/ der de saae/ at HERREN hans Gud vaar met hannem.

Oc de forsamlede dem til Jerusalem/ i den tredie Maanet i Assa Kongerigis femtende aar / oc offrede til HERREN samme dag aff det Roff/ som de haffde hiem ført/ siu hundrede Øxen / oc siu tusinde Faar. Oc de traadde i Forbundet/ at søge HERREN deris Fædris Gud/aff gantske hierte/oc aff gantske siel. Oc huilckē som icke vilde søge HERREN Jsraels Gud/hād skulde dø/ baade liden oc stor/baade Mand oc Quinde. Oc de sore HERREN met klar røst / met raab / met Trommeter oc Basuner/ Oc al Juda vaar glad offuer Eden / Thi de haffde soret aff gantske hierte / oc de søgte hannem aff gantske vilie/ Oc hand loed sig finde aff dem/ oc HERREN gaff dem rolighed trint omkring.

Oc Kong Assa affsette sin Moder Maecha aff det Embede/ som hun haffde stictet i Miplezeths Lund/ Oc Assa vd-

 slette

slette hendis Miplezeth / oc støtte det sønder / oc opbrende det i Kidron beck. Men de Høye i Israel bleffue icke borttagne / Dog vaar Assa hierte ret skicket alle hans dage. Oc hand førde ind i Guds Huss / det som hans Fader haffde helliget / oc det hand haffde helliget / Sølff / Guld oc Kar. Oc der vaar ingen strid / indtil det femtende oc tiuende Assa Kongerigis aar.

I Det sextende oc tiuende Assa Kongerigis aar / da drog Baesa Israels Konge mod Juda / oc bygde Rama / at hand vilde formene Assa Juda Konge at drage vd oc ind. Men Assa tog aff Liggendefæet i HERRENS Huss / oc i Kongens Huss / Sølff oc Guld / oc sende til Benhadad Kongen aff Syrien / som bode i Damasco / oc loed hannem sige / Der er intet Forbund mellem mig oc dig / mellem min oc din Fader / Der faare haffuer ieg sent dig Sølff oc Guld / at du skalt lade det Forbund fare / met Baesa Israels Konge / at hand kand drage fra mig.

Benhadad lydde Kong Assa at / oc sende sine Stridsførster mod Israels Stæder / de sloge Eion / Dan oc Abel Maim / oc alle Nephthali Kornstæder. Der Baesa det hørde / da loed hand aff / at bygge Rama / oc holt oppe aff sin Gierning. Oc Kong Assa tog al Juda til sig / oc de drog Stenene oc tømmeret fra Rama / met huilcke Baesa bygde / oc hand bygde der met Geba oc Mizpa.

Paa den tid kom Hanani den Seere til Assa Juda Konge / oc sagde til hannem / At du forlodst dig paa Kongen aff Syrien / oc forlodst dig icke paa HERREN din Gud / Der faare er Kongens mact aff Syrien vndkommen fra din haand. Vaare icke Morianerne oc de Libier en stor hob met saare mange Vogne oc Reysenere? Dog gaff HERREN dem i din haand / der du forlodst dig paa hannem.

Thi HERRENS Oye seer til alle Land / at hand styrcker dem / som ere hoss hannem met gantske hierte. Du giorde daarlige / Der faare skalt du oc her effter haffue krig. Men Assa bleff vred paa den Seere / oc lagde hannem i Fengsel / Thi hand knurrede met hannem offuer dette stycke / Oc Assa vndertryckte nogle aff Folcket paa den tid.

Men Assa Gierninger / baade de første oc de siste / See / de ere screffne i Juda oc Jsraels Kongers Bog. Oc Assa bleff siug i sine føder i sit nittende oc tiuende Kongerigis aar / oc hans siugdom forøgtis saare / Oc hand søgte oc saa icke HERREN i sin siugdom / men Læger. Saa soff Assa hen met sine Fædre / oc døde i sit Kongerigis it oc fyretiuende aar. Oc de jordede hannem i sin Graff / som hand loed sig graffue i Dauids Stad / oc de lagde hannem i sin Leyersted / som mand haffde opfylt met gaat Røgelse / oc allehaande dyrebare Vrter / tilredde effter Apotekers konst / oc de giorde en stor brynde.

Huor skendelige de Jsraels Konger / den ene effter den anden / haffuer fortørnet HERREN den euige Gud / oc vandret i Jeroboams vey oc synd: Oc huor jammerlige de ere for saadan verstyggelighed omkommen / En effter en anden / Det maattu met stor graad Læse / i den Første Kongernis Bogs xv. oc xvj. Capitel.

Konger oc andre desligeste / see sig fordi vel faare / at de vandre omhyggelige i HERRens fryct / om de icke ville i lige eller andre maade straffis aff Herren. Saa lyder Historien.

Oc

OC Nadab Jeroboams søn bleff Konge offuer Israel i det andet Asa Juda Kongis aar / oc regerede offuer Israel i thu aar. Oc giorde det som HERREN ilde behagede/ oc vandrede i sin Faders vey/ oc i hans synder/ met huilcke hand kom Israel til at synde.

Men Baesa Ahia søn aff Isaschars Huss / giorde it Forbund mod hannem / oc slo hãnem i Gibethon / som hørde Philisterne til/ Thi Nadab oc al Israel belagde Gibethon. Saa slo Baesa hannem ihiel i det tredie aar effter Asa bleff Konge i Juda / oc bleff Konge i hans sted.

Der hand vaar nu Konge / da slo hand al Jeroboams Huss ihiel / oc lod icke noget leffue igen / som haffde Aande aff Jeroboam / ind til hand haffde ødelagt hannem/ Effter HERRENS ord / som hand talede ved Ahia sin tienere aff Silo. For Jeroboams synder skyld/ som hand giorde/ oc der met kom Israel til at synde/ met den opueckelse / met huilcken hand fortørnede HERREN Israels Gud.

Men huad der er mere at sige om Nadab/ oc alt det som hand giorde/ See / det er screffuit i Israels Kongers Krønicke. Oc der vaar Krig mellem Asa oc Baesa Israels Konge i alle deris dage.

J det tredie Asa Juda Kongis aar / bleff Baesa Ahia søn Konge offuer gantske Israel i Thirza / fire oc tiue aar/ Oc giorde det som HERREN ilde behagede / oc vandrede i Jeroboams vey oc i hans synder/met huilcke hand kom Israel til at synde.

Oc HERRENS ord kom til Jehu Hanani søn mod Baesa/ oc sagde/ Fordi/ at ieg ophøyede dig aff støffuen / oc giorde dig til en Første offuer mit Folck Israel / Oc du vandrer i Jeroboams vey/ oc kommer mit Folck Israel til at synde / at du fortørner mig met deris synder / See / saa vil ieg bort tage Baesa efterkommere/ oc hans Husis effterkõmere/

oc

oc ieg vil sette dit Huss/ lige som Jeroboams Nebatz søns Huss. Huilcken som døer aff Baesa i staden / den skulle Hunde opæde/ oc huilcken der døer aff hannem paa marcken / den skulle Himmelens Fule opæde.

Huad mere er at sige om Baesa / oc huad hand giorde/ oc hans mact/ See/ det er screffuit i Jsraels Kongers Krønicke. Oc Baesa soff hen met sine Forfædre / oc bleff jordet i Thirza / oc hans søn Ella bleff Konge i hans sted. Oc HERRENS ord kom ved Jehu Prophete Hanani søn offuer Baesa/ oc offuer hans Huss / oc mod alt det onde som hand giorde faar HERREN / at fortørne hannem ved sine henders gerninger / at hand skulde bliffue som Jeroboams Huss/ oc der faare/ at hand slo denne ihiel.

I Det siette oc tiuende Asa Juda Kongis aar/ bleff Ella Baesa søn Konge offuer Jsrael i Thirza i thu Aar. Oc hans Suend Simri Høffuitzmand offuer halffdelen aff hans Vogne/ giorde it Forbund mod hannem. Oc hand vaar i Thirza/ drack oc vaar drucken i Arsa huss / som vaar Foget i Thirza. Oc Simri kom der ind/ oc slo hannem ihiel/ i det siuende oc tiuende Asa Juda Kongis aar / oc bleff Konge i hans sted.

Oc der hand vaar Konge/ oc sad paa sin Stoel/ da slo hand det gantske Baesa Huss / oc loed ingen leffue som pissede paa væg/ der til met hans Arffuinge oc hans Frender. Saa ødelagde Simri Baesa huss altsammen effter HERRENs ord/ som hand talede offuer Baesa / ved Jehu Prophete/ for alle Baesa oc hans søns Ella synders skyld/ som de giorde/ oc komme Jsrael til at synde/ at fortørne HERREN Jsraels Gud ved deris Affguderi. Huad mere er at sige om Ella oc alt det hand giorde/ See/ det er screffuit i Jsraels Kongers Krønicke.

J det siuende oc tiue Asa Juda Kongis aar/bleff Simri Konge i Thirza i siu dage / Thi Jsraels Folck laa faar Philisternis Gibbethon. Der Folcket i Leyren hørde sige / at Simri haffde giort it Forbund/ oc slaget Kongen ihiel. Da giorde al Jsrael samme dag Amri Stridshøffuitzmanden til Konge offuer Jsrael i Leyren.

Oc Amri drog op oc al Jsrael met hannem fra Gibbethon oc belagde Thirza. Der Simri saa/ at Staden skulde vindis/da gick hand i Pallatzet vdi Kongens Huss/ oc opbrende sig selff met Kongens Huss / oc døde for sine synder/ som hand haffde giort / at hand giorde det som HERREN ilde behagede / oc vandrede i Jeroboams veye / oc i hans synder/ som hand giorde / at komme Jsrael til at synde met. Huad mere er at sige om Simri / oc huorledis hand giorde it Forbund/ See / det er screffuit i Jsraels Kongers Krønicke.

Paa den tid delde Jsrael sig i tho parter/ den ene halffue part hengde ved Thibni Ginaths søn / at de giorde hannem til Konge/ Den anden halffue part hengde ved Amri. Oc det Folck som hengde ved Amri / bleff sterckere end det Folck som holt met Thibni Ginaths søn/oc Thibni døde/ oc Amri bleff Konge.

J det elleffte oc tiuende Asa Juda Kongis aar / bleff Amri Konge offuer Jsrael i tolff aar / oc regerede i Thirza i sex aar. Hand kiøbte Samaria Bierg aff Semer for thu Sintener Sølff oc bygde paa Bierget / oc kallede Staden som hand bygde effter Semers naffn / som er Herre offuer Samaria Bierg. Oc Amri giorde det som HERRen ilde behagede / oc vaar verre / end alle de som vaare for hannem / oc vandrede i alle Jeroboams Nebaths søns veye/ oc i hans Synder/ met huilcke hand kom Jsrael til at synde/ at de fortørnede HERREN Jsraels Gud i deris Affguderi.

Huad

Huad mere er at sige om Amri/oc alt det hand giorde/ oc hans mact som hand brugede/ See/ det er screffuit i Israels Kongers Krønicke. Oc Amri soff hen met sine Forfædre oc bleff jordet i Samaria/ Oc hans Søn Achab bleff Konge i hans sted.

KOnger oc Førster skulle fly Affguderi/oc frycte Gud aluaarlige/oc vandre retsindige effter hans hellige Bud/vden de ville føre Dyr tid oc Krig offuer dem selff oc deris Folck. De skulle oc taalmodelige høre oc anamme deris Lærefæders aluaarlige straff/ oc lyde deris gode Raad. Oc icke lade dennem bedrage aff nogen (vaar det end deris egen Dronning) til Affguderi/ eller at forfølge dem / som straffe den falske Guds tienste. Haffde Achab dette giort/ da haffde Israel icke lidt saa stor hunger oc Krig i hans tid/som de lidde/ Som wi læser i den første Kongernis Bogs xvj. xvij. xviij. xix. oc xx. Capitel. Oc lyder Texten saa.

Det Ottende oc tredive Asa Juda Kongis aar/ bleff Achab Amri søn Konge offuer Israel / oc regerede offuer Israel i Samaria thu oc tiue aar. Oc giorde det som HERREN ilde behagede/ offuer alle som vaare faar hannem. Oc hand actede det ringe / at hand vandrede i Jeroboams Nebaths søns synder / Oc hand tog der til Jesabel Kong Eth Baals daatter aff Zidon til hustru. Oc hand gick hen oc tiente Baal/

te Baal / oc bad til hannem / Oc opreysde Baal it Altere i Baals huss/ som hand bygde hannem i Samaria / oc giorde en Lund/ At Achab giorde ydermere at fortørne HERRen Israels Gud met / end alle Israels Konger som vaare faar hannem.

OC Elias Thesbiter en aff Gileads Borgere / sagde til Achab/ Saa sandelige som HERREN Israels Gud leffuer/ faar huilcken ieg staar/ Da skal der huercken komme Dug eller Regn i disse Aar/ vden ieg siger det.

OC en lang tid der effter / kom HERRENS ord til Eliam i det tredie Aar / oc sagde / Gack bort oc betee dig faar Achab / at ieg kand lade Regne paa jorden. Oc Elias gick hen/ at hand vilde lade sig see aff Achab/ Oc der vaar en suar Dyr tid i Samaria.

Oc Achab kallede Abdias sin Hoffmester / (Abdias fryctede HERREN meget / Thi den tid Jesabel lagde HERRENS Propheter øde/ Da tog Abdias hundrede Propheter/ oc skiulte dem i Huler / her halfftrediesinds tiue/ oc der halfftrediesinds tiue / oc besørgede dem met Brød oc Vand) Saa sagde nu Achab til Abdias/ Reyss igennem landet til alle flydende Kilder oc Becke/ om wi kunde finde hø/ at holde Hestene oc Mulerne met / at Quegit skal icke altsammen dø. Oc de delede dem i Landet/ at de droge der igennem/ Achab drog allene paa en vey/ oc Abdias allene den anden vey hen.

Der Abdias vaar nu paa veyen/ See/ da møtte Elias hannem / Oc der hand kende hannem / da falt hand paa sit Ansict/ oc sagde/ Estu icke min Herre Elias? Hand sagde/ Ja. Gack bort/ oc sig til din Herre/ See/ Elias er her. Hand suarede/ Huad haffuer ieg syndet / at du vilt giffue din Tie-

nere

nere i Achabs hender / at hand skal sla mig ihiel? Saa sandelige som HERREN din Gud leffuer/ Der er intet Folck eller Kongerige / til huilcket min Herre haffuer ey sent Bud til at lede effter dig/ Oc naar de sagde/ Hand er icke her/ Da tog hand en Eed aff det Kongerige oc Folck/ at mand haffde icke fundet dig.

Oc du siger nu/ Gack hen/ sig din Herre/ See/ Elias er her. Der som ieg ginge nu bort fra dig/saa toge HERRENS Aand dig bort/ieg ved icke huort hen/Oc ieg komme da/oc gaffue Achab det tilkiende/oc funde dig icke/ Da sloge hand mig ihiel. Men din Tienere fryeter HERREN aff sin Barndom. Er det icke giffuit min Herre tilkiende/ huad ieg giorde der Jesabel slo HERRENS Propheter ihiel? At ieg da skiulde hundrede aff HERRENS Propheter/ her halfftrediesinds tiue / oc der halfftrediesinds tiue i Hulerne / oc besørgede dem met Brød oc Vand? Oc du siger nu/ Gack hen/ oc sig din Herre / Elias er her / at hand skal sla mig ihiel. Elias sagde/ Saa sandelige som HERREN Zebaoth leffuer/ faar huilcken ieg staar / Jeg vil lade mig see i dag.

Da gick Abdias hen mod Achab / oc gaff hannem det tilkiende/ Oc Achab gick hen mod Eliam. Oc der Achab saa Eliam/ da sagde Achab til hannem / Est du den som forstører Jsrael? Hand suarede / Jeg forstører icke Jsrael / Men du oc din Faders Huss/ der met/ at i forlode HERRENS Bud/ oc vandre effter Baal. Nu vel/ Saa sent nu hen / oc forsamle al Jsrael til mig / oc de fire hundrede oc halfftrediesinds tiue Baals Propheter paa Carmel Bierg / oc de fire hundrede Lundens Propheter / som æde aff Jesabels Bord. Saa sende Achab hen blant alle Jsraels Børn/ oc forsamlede Propheterne paa Carmel Bierg.

Da traadde Elias frem til alt Folcket/oc sagde / Huor

lenge halte i paa baade sider? Er HERREN Gud / da vandrer effter hannem. Men er Baal det / Saa vandrer effter hannem / Oc Folcket suarede hannem inted. Da sagde Elias til Folcket / Jeg er alene offuerbleffuen en HERRENS Prophete / Men Baals Propheter ere fire hundrede oc halfftrediesinds tiue mend. Saa giffuer oss nu tho Oxen / oc lader dem vduelle en Oxe / oc hugge hannem i stycke / oc legge hannem paa veden / oc legge ingen ild der til / Saa vil ieg tage den anden Oxe / oc legge hannem paa Veden / oc icke heller legge Ild der til. Saa kalde i da paa eders Guds Naffn / oc ieg vil kalde paa HERRENS Naffn / Huilcken Gud som nu suarer ved Ilden / hand skal være Gud. Oc det gantske Folck suarede / oc sagde / Det er ræt.

Oc Elias sagde til Baals Propheter / Vduelle i en Oxe / oc giører det først / Thi at i ere mange / oc kalder paa eders Guds Naffn / oc legger ingen Ild der til. Oc de toge den Oxe / som hand fick dem / oc redde hannem til / oc kallede paa Baals naffn fra Morgenen oc ind til middagen / oc sagde / Baal bønhør oss. Men der vaar huercken røst eller suar / Oc de hoppede omkring Alteret som de haffde giort. Der det bleff nu Middag / da spottede Elias dem / oc sagde / Raaber høyt / thi hand er en Gud / Hand dicter eller haffuer at skaffe / eller hand er vandret / eller kand vel ske hand soffuer / at hand kand vogne. Oc de raabte høyt / oc reffue dem met Kniffue oc Syle / effter deris sed / ind til der kom Blod vd effter. Men der Middagen vaar fremgangen / da spaade de indtil mand skulde Offre Madoffer / oc der vaar ingen røst / eller suar / eller nogen som gaff act paa.

Da sagde Elias til alt Folcket / Kommer alle folck hid til mig / Oc der alt Folcket traadde til hannem / da bøtte hand HERRENS Altere som vaar nedbrødet. Oc hand tog tolff Stene / effter Jacobs børns Slecters tal (til huilcken

HERRENS ord talede/ oc sagde/ Du skalt kaldis Jsrael) oc hand bygde it Altere i HERRENS Naffn aff de stene/ Oc hand giorde en graff omkring Alteret/ saa vid som tho korn maader. Oc redde veden til/ oc hug Oxen i stycke/ oc lagde hannem paa veden. Oc sagde/ Henter fire Cad fulde met vand/ oc øser paa Brendofferet oc paa veden. Oc hand sagde/ Giører det end en gong/ Oc de giorde det end en gong. Hand sagde/ Giører det tredie gong/ Oc de giorde det tredie gong. Oc Vandet løb omkring Alteret/ oc graffuen bleff oc fuld aff Vandet.

Oc der det vaar tid at offre Madoffer/ da traadde Elias Prophete frem/ oc sagde/ HERRE Abrahams/ Jsaacs oc Jsraels Gud/ Lad det kundgiøris i dag/ at du est Gud i Jsrael/ oc ieg din Tienere/ oc at ieg haffuer alt dette giort effter dit ord. Bønhør mig HERRE/ bønhør mig/ At dette Folck maa vide/ at du HERRE est Gud/ oc at du der effter kant omuende deris hierte. Da falt HERRENS ild ned/ oc fortærede Brendofferet/ Veden/ Stenene oc Jorden/ oc slickede Vandet aff Graffuen. Der alt Folcket saa det/ fulde de ned paa deris Ansict/ oc sagde/ HERREN er Gud/ HERREN er Gud.

Da sagde Elias til dem/ Griber Baals Propheter/ at ingen aff dem vndkommer/ Oc de grebe dem. Oc Elias førde dem ned til Kison beck/ oc slactede dem der.

Oc Elias sagde til Achab/ Reyss hen op/ æd oc drick/ Thi det ruser lige som det vilde meget Regne. Oc der Achab drog op at æde oc dricke/ Da gick Elias øffuerst op paa Carmel/ oc bøyde sig til jorden/ oc sette sit Hoffuit mellem sine knæ/ oc sagde til sin Dreng/ Gack op/ oc see hen mod Haffuit. Hand gick hen op och saa til/ oc sagde/ Der er intet. Hand sagde/ Gack bort igen siu gonge. Oc den siuende gong sagde hand/ See/ der gaar en liden Sky op aff Haffuit/ lige

som

som en Mands haand. Hand sagde / Gack op / oc sig til Achab/Spent faare/oc far ned/at regnen skal icke falde paa dig. Oc før mand saa sig om / da bleff Himmelen sort aff Skyerne oc Vær / oc der kom en stor Regn / Men Achab drog oc foer til Jesreel. Oc HERRENS haand kom offuer Eliam / oc hand giordede sig om sine Lender/ oc løb hen faar Achab/ til hand kom til Jesreel.

OC Achab gaff Jesabel alt det tilkende som Elias haffde giort / oc huorledis hand haffde ihiel slaget alle Baals Propheter met Suerd. Da sende Jesabel it bud til Eliam/ oc loed hannem sige / Guderne giøre mig det oc det/ om ieg icke giør i morgen paa denne tid / din Siel / lige som en aff dissis Siele.

OC Benhadad Konge i Syrien forsamlede al sin mact/ oc der vaare tho oc tredive Konger met hannem oc Heste oc Vogne/ oc hand drog op/ oc belagde Samariam / oc stridde mod hannem. Oc hand sende Bud i Staden til Achab Israels Konge / oc loed hannem sige/ Saa siger Benhadad/ Dit Sølff oc dit Guld er mit/ oc dine Hustruer oc dine beste Børn ere oc mine. Israels Konge suarede/ oc sagde/ Min Herre Kongen/ lige som du sagde/ Jeg er din oc alt det ieg haffuer.

Oc Budene komme igen/ oc sagde / Saa siger Benhadad/ Efftherdi ieg sende dig Bud/ oc loed dig sige/ Du skalt giffue mig dit Sølff oc dit Guld / dine Hustruer oc dine Børn/ Saa vil ieg sende mine Suenne til dig i Morgen paa denne tid/ at de skulle randsage dit oc dine Vnderdanis Huss/ oc de skulle tage i deris hender det som du haffuer kært/ oc bære det bort.

Da kallede Israels Konge alle Landens Eldste/ oc sagde/ Mercker oc seer huad ont hand haffuer i sinde. Hand sende

de bud til mig effter mine Hustruer oc børn/oc effter mit Guld oc Sølff / oc ieg haffuer icke nectet hannem det. Da sagde alle de Eldste oc alt Folcket til hannem / Du skalt icke lyde eller samtycke. Da sagde hand til Benhadadz Bud / Siger min Herre Kongen/ Alt som hãd først bød mig sin Suend/ det vil ieg giøre/men dette kand ieg icke giøre. Oc budene ginge bort/ oc sagde hannem dette igen. Da sende Benhadad til hannem/oc loed hannem sige/Guderne giøre mig det oc det/ om støffuen aff Samaria skal bliffue nock til / at alt Folcket som er vnder mig / skal kunde føre en haandfuld der fra. Da suarede Israels Konge/ oc sagde/ Siger/ Den som fører sig i Harnisk / hand skal icke rose sig / som den der haffuer lagt det aff. Der Benhadad det hørde (som hand saad oc drack met Kongerne i sit Paulun) da sagde hand til sine Tienere/ Reder eder til/ Oc de rustede dem mod Staden.

Oc see/der gick en Prophete til Achab Israels Konge/ oc sagde/Saa siger HERREN/Du haffuer io seet al denne store hob? See/ Jeg vil giffue hãnem i dag i din haand/ At du skalt vide/ Jeg er HERREN. Achab sagde/ Ved huem? Hand sagde/ Saa siger HERREN/Ved Landsfogedernis Drenge. Hand sagde/ Huo skal begynde striden? Hand sagde/ Du. Saa talde hand Landsfogedernis Drenge/ oc de vaare thu hundrede oc tho oc tredive. Oc hand talde effter dem alle Israels Børns gantske Folck siu tusinde Mend/oc de droge vd om middagen. Oc Benhadad drack/oc vaar drucken i Paulunet / met tho oc tredive Konger/ som vaare komne hannem til hielp. Oc Landsfogedernis Drenge droge først vd.

Benhadad sende vd / oc de gaffue hannem til kiende/ oc sagde/ Der drager mend aff Samaria. Hand sagde/Griber dem leffuende / huad heller de ere vddragne for freds eller strids skyld. Der Landsfogedernis Drenge vaare vddrag-

 ne/

ne/ oc Hærren effter dem / da slo huer den der kom imod hannem. Oc de Syrer flyde oc Jsrael jegede effter dem. Oc Benhadad Kongen aff Syrien vndrende med Heste oc Reysenere. Oc Jsraels Konge drog vd oc slo Heste oc Vogne oc Folcket met / oc giorde it suart slag paa dem aff Syrien.

Da gick en Prophete til Jsraels Konge / oc sagde til hannem/ Gack bort oc sterck dig / oc merck oc see / huad du giør/ Thi at Kongen aff Syrien skal drage op mod dig igen/ naar dette aar er forløbet. Thi Kongens Tienere aff Syrien sagde til hannem. Deris Guder ere biergenis Guder/ der faare offueruinde de oss / O maatte wi stride mod dem paa Sletten/ Huad skal det gielde/ Wi vilde da offueruinde dem? Giør nu saa/ tag Kongerne bort huer aff sin sted / oc skicke Hær i deris sted/ oc skicke dig en Hær lige som denne Hær vaar/ som du miste / oc Heste oc Vogne som de andre vaare/ oc lad oss stride mod dem paa Sletten/ Huad skal det gielde/ at wi ville offueruinde dem? Hand lydde deris røst/ oc giorde saa.

Der det Aar vaar nu forløbet / da rustede Benhadad de Syrier/ oc drog op til Apheck/ at stride mod Jsrael. Oc Jsraels børn rustede sig ocsaa/ oc besørgede sig/ oc droge hen mod dem / oc leyrede sig mod dem lige som tho smaa Gede hiorde/ Men landet vaar fult aff Syrer.

Oc der traadde en Guds mand frem / oc sagde til Jsraels Konge/ Saa siger HERREN/ Fordi / at de Syrer haffue sagt/ HERREN er Biergenis Gud/ oc icke en Gud i Dalerne / Thi haffuer ieg giffuet denne store Hob i din haand/ At i skulle vide/ Jeg er HERREN/ Oc de leyrede dem hart mod de andre i siu dage. Oc den siuende dag droge de sammen i strid/ Oc Jsraels børn sloge hundrede tusinde Fodfolck ihiel en dag aff de Syrer. Oc de som offuerbleffue de flyde til Apheck ind i Staden / oc muren falt

paa dem som offuerbleffue / oc de vaare siu oc tiue tusinde Mend. Oc Benhadad flyde oc ind i Staden fra it Herbere til it andet.

Da sagde hans Tienere til hannem/See/Wi haffue hørt/at Jsraels husis Konger ere barmhiertige Konger/Thi lader oss binde Secke omkring vore Lender / oc reb omkring vore Hoffuit / oc gaa vd til Jsraels Konge / kand vel ske/ hand lader din Siel leffue. Oc de giorde secke om deris Lender/oc reb om deris Hoffuit/oc komme til Jsraels Konge/oc sagde/ Benhadad din Tienere lader dig sige/Kiere/lad min Siel leffue. Hand sagde / Leffuer hand end nu/ da er hand min Broder. Oc Mendene toge strax det ord aff hannem/ oc vdlagde sig det til gode/oc sagde / Ja din broder Benhadad. Hand sagde/ Kommer oc tager hannem hid. Da gick Benhadad vd til hannem. Oc hand loed hannem side i Vognen. Oc sagde til hannem / Jeg vil giffue dig nu igen de Steder som min Fader tog fra din Fader / oc giør dig Gader i Damasco/ lige som min Fader giorde i Samaria/ Saa vil ieg giøre it Forbund met dig oc lade dig fare/Saa giorde hand it Forbund met hannem oc loed hannem fare.

Da sagde en Mand aff Propheternis børn til sin Neste/ved HERRENS ord/ Kiere/sla mig/ men hand vilde icke sla hannem. Da sagde hand til hannem igen. Fordi/ at du icke lydde HERRENS røst / See / da skal en Løue sla dig naar du gaar fra mig/ Oc der hand gick ned fra hānem/ fant en Løue hannem oc slo hannem ihiel. Oc hand fant en anden Mand / oc sagde/ Kiere/ sla mig / Oc den Mand slo hannem/oc giorde hannem saar. Da gick Propheten bort/ oc traadde til Kongen paa veyen / oc forvende sit ansict met Aske. Oc der Kongen drog der frem/da robte hand til Kongen/ oc sagde / Din Tienere vaar dragen vd mit i stridē/Oc see/en Mand vndvigede/oc førde en Mand

til mig/ oc sagde/ Foruare denne Mand/ er det saa at hand kommer bort / da skal din Siel være i steden for hans siel/ Eller du skalt veye it Sintener Sølff der hen. Oc der din Tienere haffde at giøre her oc der / vaar hand icke mere der. Israels Konge sagde til hannem/ det er din Dom / du haffuer den selff sagt.

Da strøg hand strax Asken aff sit ansict / oc Israels Konge kende hannem / at hand vaar en aff Propheterne. Oc hand sagde til hannem/ Saa siger HERREN/ Fordi / at du lodst den forbandede Mand fra dig / da skal din Siel være for hans siel / oc dit Folck være for hans folck. Saa drog Israels Konge hen/ ilde til frids oc vred i sit huss/ oc kom til Samaria.

KOnger oc Førster skulle icke tage met Vold oc mact/ Jord/ Eyedom eller noget andet/ fra deris Vndersaatte/ huor ringe den kand være for Verden til at see. Ja/ De skulle oc see vel til / at de icke synder/ i det/ de begærer deris Vndersaattis Arff oc Eyedom / mod Vndersaattens (som det tilhør met rætte) vilie oc samtycke. Thi de ere icke Konger oc Førster / for den sag / at de maa tage til sig/ huad deris øyne ere begærendis/ oc dem er vel belegen / Men / at de skulle giøre Dom oc Retfærdighed/ oc holde huer Mand ved lige oc Ræt. De skulle oc vel foruare dem / at de icke lyder deris Førstinder/ om de raader dem til at begære deris

Vn-

Vndersaattis Eyedom met wræt. Førstinderne skulle oc see sig vel faare/at de icke saadant Raad vdgiffuer/ Thi giør de det/ da vil Straffen ocsaa ramme paa dem/ i sin tid. Her om Læser wi en merckelig Histori / i den Første Kongernis Bogs xxj. Capitel.

Et hende sig der effter / at Naboth Jesreeliter haffde en Vingaard i Jesreel hoss Achabs Kongens Palatz i Samaria. Oc Achab talede met Naboth / oc sagde / Giff mig din Vingaard/ Jeg vil giøre mig en Kaalhaffue der aff / effterdi hand ligger saa nær hoss mit Huss / Jeg vil giffue dig en bedre Vingaard for hannem/ Eller om dig saa tyckis / vil ieg giffue dig Sølff for hãnem saa meget som hand er værd. Da sagde Naboth til Achab / HERREN lade det være longt fra mig/ at ieg skulde giffue dig mine Fædris Arff.

Da kom Achab ilde til frids oc vred hiem/ for det ord skyld / som Naboth Jesreeliter talede til hannem/ oc sagde/ Jeg vil icke giffue dig mine Fædris Arff / Oc hand lagde sig paa sin Seng/ oc vende sit ansict/ oc oed icke Brød.

Da kom Jesabel hans Hustru ind til hannem/ oc talede met hannem/ Huad skader dig / at din Aand er saa ilde til frids/oc at du æder icke Brød? Hand sagde til hende/ Jeg talede met Naboth Jesreeliter/ oc sagde/ Giff mig din Vingaard for Pendinge/ Eller haffuer du lyst der til/ da vil ieg giffue dig en anden for hannem/ Oc hand sagde/ Jeg vil icke giffue dig min Vingaard. Da sagde Jesabel hans Hustru til hannem / Huad vaare for it Kongerige i Jsrael / om du giorde det? Stat op/ oc æd Brød / oc ver ved it gaat mod/ Jeg vil skaffe dig Naboths den Jesreeliters Vingaard.

Oc hun screff breff vnder Achabs naffn / oc beseglede dem met hans Signete / oc sende dem til de Eldste oc de Offuerste i hans Stad / som bode hoss Naboth. Oc hun screff saa i breffuit / Lader vdrobe en Faste / oc setter Naboth øffuerst blant Folcket / oc skicker tho arge Skalcke mod hannem / som kunde vidne oc sige / Du haffuer velsignet Gud oc Kongen / Oc fører hannem saa vd / oc stener hannem ihiel.

Oc de Eldste oc Offuerste i hans Stad / som bode i hans Stad / giorde som Jesabel haffde budit dem / lige som hun haffde screffuet i Breffuit / som hun sende til dem. Oc de lode vdrobe en Faste / oc sette Naboth øffuerst blant Folcket. Da komme tho arge Skalcke / oc stode faar hannem / oc vidnede mod Naboth faar Folcket / oc sagde / Naboth velsignede Gud oc Kongen / Da førde de hannem aff Staden / oc stenede hannem ihiel.

Oc de bøde Jesabel til / oc lode hende sige / Naboth er stenet oc død. Der Jesabel hørde / at Naboth vaar stenet oc død / da sagde hun til Achab / Stat op / oc tag Naboths den Jesreeliters Vingaard / huilcken hand vilde icke giffue dig for pendinge / Thi Naboth leffuer aldrig / men er død. Der Achab hørde / at Naboth vaar død / da stod hand op / oc gick ned i Naboths Jesreeliters Vingaard / at anamme hannem.

Da kom HERRENS ord til Eliam Thesbiter / oc sagde / Stat op / oc gack ned mod Achab Israels Konge / som er i Samaria (See / hand er i Naboths Vingaard / did er hand ned gongen / at indtage hannem) oc tal met hannem / oc sig / Saa siger HERREN / Du haffuer ihielslaget / oc der til met ind taget. Du skalt tale met hannem / oc sige / Saa siger HERREN / Paa den sted / som Hundene opslickede Naboths blod / der skulle oc Hunde slicke dit blod. Oc Achab sagde til Eliam / Haffuer du nogen tid fundet mig at være din Fiende? Hand sagde / Ja / Jeg haffuer fundet dig / Fordi / at du

at du est sold ekon til at giøre ilde faar HERREN. See/ ieg vil føre wlycke offuer dig/ oc bort tage dine efterkommere/ oc ieg vil oprycke aff Achab/ oc den som pisser paa væg / oc de indelucte oc igenbleffne i Israel. Oc ieg vil giøre dit Huss/ som Jeroboams Nebatz søns Huss/ oc som Baesa Ahie søns Huss/ for den opueckelsis skyld/som du haffuer fortørnet mig met/ oc kom Israel til at synde.

Oc HERREN talede oc offuer Jesabel / oc sagde/ Hunde skulle æde Jesabel/hoss Jesreels muer. Huo som døer i Staden aff Achab/ den skulle Hunde opæde / Oc huo som døer paa Marcken / den skulle Fule vnder Himmelen opæde. Oc der vaar ingen Mand / som vaar saa aldelis sold/ til at giøre ilde faar HERREN som Achab / Thi hans Hustru Jesabel kom hannem saa til / oc hand giorde sig til en stor Vederstyggelighed/ at hand vandrede i alle maade effter Affguder / lige som Amoriterne giorde / huilcke HERREN fordreff for Israels børn.

Der Achab hørde disse ord/ da sønderreff hand sine klæder/ oc tog en Seck om sit Liff/ oc fastede/ oc soff i Secken/ oc gick jemmerlige / Oc HERRENS ord kom til Eliam Thesbiter/ oc sagde/ Haffuer du icke seet/ huorledis Achab bøyer sig faar mig/ Fordi/ at hand saa bøyer sig faar mig/ da vil Jeg icke føre det onde ind i hans tid/ Men ieg vil føre det onde offuer hans Huss i hans Søns tid.

Det som ocsaa skede/som wi Læser i den anden Kongernis Bogs ix. oc x. Capitel. Huor du seer/ at Gud vil icke lade Herrer oc Førster wstraffit/ for Affguderi/ Vold oc wræt / som de haffue giort deris fattige Vndersaatte/ Men straffer det saa / at deris Børn oc Slect bliffue plat ødelagd/

lagd. Der faare see sig huer vel for/ at hand giør det som Ræt er for Gud/oc Gudfryctige Mennisker: Historien vil ieg her hoss Bescriffue (Endog her følger noget meer effter/om Achab selff) Oc lyder hun saa.

OC Eliseus Prophete kallede en aff Propheternis Børn / oc sagde til hannem / Giorde dine Lender/oc tag dette Olie kruss met dig / oc gack hen til Ramoth i Gilead. Oc naar du kommer did/ der skalt du see/Jehu Josaphatz søn/Nimsi søns/ oc gack hen ind/oc befal hannem at staa op iblant sine Brødre / oc leed hannem ind i det inderste Kammer. Oc tag det Olie kruss / oc vdøss paa hans Hoffuit / oc sig / Saa siger HERREN / Jeg haffuer saluet dig til Konge offuer Jsrael/ Oc du skalt oplade dørren/oc fly oc icke tøffue.

Oc Drengen Prophetens Tienere / gick hen til Ramoth i Gilead. Oc der hand kom der ind / See / da sade Høffuitzmendene der som vaare offuer Hærren/ oc hand sagde/ Jeg haffuer noget at sige dig Høffuitzmand. Hand sagde/ Huilckẽ iblant oss alle? Hand sagde/ Dig Høffuitzmand. Da stod hand op oc gick hen ind / Oc hand loed Olien paa hans Hoffuit/oc sagde til hannem/ Saa siger HERRen/ Jsraels Gud/Jeg haffuer saluet dig til Konge offuer HERRENS Jsraels folck. Oc du skalt sla Achabs din Herris huss/ at ieg kand heffne Propheternis mine Tieneris blod/ oc alle HERRENS Tieneris blod/ aff Jesabels haand/ at alt Achabs huss skal ødeleggis. Oc ieg vil oprycke aff Achab/ den som pisser paa væg/ oc den indeluctе / oc den som er forladen i Jsrael. Oc ieg vil giøre Achabs huss / lige som Jerobo-ams Nebatz søns Huss/ oc som Baesa Ahia søns huss. Oc

Hun-

Hunde skulle opæde Jesabel/ paa Jesreels Ager / oc ingen skal jorde hende. Oc hand loed dørren op oc flyde.

Oc der Jehu gick vd til sin Herris tienere / sagde mand til hannem/ Gaar det vel til? Huor faare kom denne Rasende til dig? Hand sagde til dem / J kiende dog Manden vel/ oc huad hand sagde. De sagde/ Det er icke sant/ Oc giff oss det tilkiende. Hand sagde / Saa och saa talede hand til mig / oc sagde/ Saa siger HERREN / Jeg haffuer saluet dig til Köge offuer Jsrael. Da hastede de/ oc huer toge sine klæder/ oc lagde dem vnder hannem / paa de høye trapper / Oc blæsde met Basuner/ oc sagde/ Jehu er bleffuen Konge.

Saa giorde Jehu Josaphats søn Nimsi søns it Forbund mod Joram / oc Joram laa faar Ramoth i Gilead/ met al Jsrael/ mod Hasael Köngen aff Syrien. Oc Kong Joram vaar kommen igen/ at lade sig læge i Jesreel / aff de slag/ som de Syrer sloge hannem/ der hand stride met Hasael Kongen aff Syrien. Oc Jehu sagde/ Er det eders sind/ Da skal ingen vndkomme aff Staden/ at gaa bort oc kundgiøre det i Jesreel. Oc hand loed sig føre/ oc drog til Jesreel/ Thi Joram laa der / Saa vaar Ahasia Juda Konge ned faren at besee Joram.

Oc den Vecter som stod paa Jesreels taarn / saa Jehu hob komme / oc sagde / Jeg seer en hob. Da sagde Joram/ Tag en Reysener oc sent mod dem/ oc sig/ Er det fred? Oc Reyseneren red hen imod hannem/ oc sagde/ Saa siger Kongen/ Er det fred? Jehu sagde / Huad ligger dig mact paa fred? Vent dig bag mig. Vecteren kundgiorde det/ oc sagde/ Budet kom til dem/ oc kommer icke igen. Da sende hand en anden Reysener/ Der hand kom til hannem/ sagde hand/ Saa siger Kongen/ Er det fred? Jehu sagde/ Huad ligger dig mact paa fred? Vent dig bag mig. Vecteren kundgiorde det/ oc sagde/ Hand kom til dem/ oc kommer icke igen/

 Oc

Oc de komme farendis lige som det vaar Jehu Nimsi søns ferd / Thi hand fører lige som hand vaare Galen.

Da sagde Joram / Spender faar. Oc mand spente faar hans Vogn/ Oc de droge vd/ Joram Jsraels Konge/ oc Ahasia Juda Konge/ huer paa sin Vogn/ at de kunde komme mod Jehu/ Oc de komme til hånem paa Nabotz Jesreeliters Ager. Oc der Joram saa Jehu/ sagde hand/ Jehu/ Er det fred? Hand suarede / Huad fred? Din moders Jesabels Horeri oc Troldom bliffuer altid større. Da vende Joram sin haand oc flyde/ Oc sagde til Ahasia / Det er forræderi Ahasia. Men Jehu greb Buen/ oc skød Joram mellem armene/ at Pilen foer vd gennem hans hierte / oc hand falt i sin Vogn. Oc hand sagde til Ridderen Bidekar / Tag oc kast hannem paa det stycke aff Nabotz Jesreeliters ager / Thi ieg kommer ihu / at ieg oc du fore paa en Vogn effter hans Fader/ at HERREN løffte denne Byrde offuer hånem. Huad skal det gielde/ sagde HERREN/ Jeg vil betale dig paa denne Ager/ Nabotz oc hans Børns blod / som ieg saa i gaar. Saa tag nu oc kast hannem paa Ageren effter HERRENS ord.

Der Ahasia Juda Konge det saa/ da flyde hand at veyen til Vrtegaardens huss. Oc Jehu forfulde hannem / oc bød ocsaa at sla hannem ihiel paa Vognen hen indtil Gur/ som ligger hoss Jeblaam/ oc hand flyde til Megiddo/ oc døde der. Oc hans Suenne lode føre hannem til Jerusalem/ oc jordede hannem i sin Graff met hans Forfædre i Dauids stad. Oc Ahasia regerede offuer Juda/ i det Ellefte Joram Achabs søns Aar.

Oc der Jehu kom til Jesreel / oc Jesabel det fornam/ prydede hun sit ansict oc smyckede sit Hoffuit/ oc kogede vd at Vinduet. Oc der Jehu kom vnder porten/ sagde hun/ Gick det Simri vel / som slo sin Herre ihiel? Oc hand løffte sit ansict

ansict op til Vinduet/ oc sagde / Huo er her hoss mig? Da vende tho eller tre Kammersuenne sig til hannem. Hand sagde/ Kaster hende ned. Oc de kaste hende ned / at veggen oc Hestene bleffue offuerstenckede met hendis Blod/ oc hun bleff vndertraad.

Oc der hand vaar indkommen/oc haffde ædet oc drucket/ sagde hand/Beseer dog den forbandede/oc jorder hende/ Thi hun er en Kōgis daatter. Oc der de ginge hen at jorde hende/ funde de inted aff hende / vden Hoffuit panden oc fødder / oc det flade aff hendis hender. Oc de komme igen/oc gaffue hannem det tilkiende. Oc hand sagde / Det er det / som HERREN talede ved sin Tienere Eliam Thesbiter / oc sagde/ Hunde skulle opæde Jesabels kiød / paa Jesreels ager. Saa bleff Jesabels aadzel lige som skarn paa Marcken/i Jesreels ager/at mand kunde icke sige/ Det er Jesabel.

OC Achab haffde halffierdesinds tiue Sønner i Samaria/Oc Jehu screff Breff oc sende dem til Samariam/til de Offuerste i den Stad Jesreel/ til de Eldste oc Achabs Formyndere/ saa lydendis. Naar disse Breff komme til eder / som haffue eders Herris Sønner hoss eder/ Vogn/Heste/stercke Stæder oc rusting/ Saa seer/ huilcken der er best oc skickeligste iblant eders Herris Sønner / oc setter hannem paa hans Faders Stoel / oc strider for eders Herris Huss.

Men de frycktede dem gantske meget / oc sagde / See/ Tho Konger bleffue icke stondende faar hannem/ Huorledis ville wi da staa? Oc de som vaare offuer Husit oc offuer Staden/oc de Eldste oc Formyndere sende hen til Jehu / oc lode hannem sige / Wi ere dine Tienere / Wi ville giøre alt det / som du siger oss/ Wi ville ingen giøre til Konge / Giør huad dig behager.

Da screff hand it andet Breff til dem / saa lydendis/ Der som i ere mine/oc lyde min røst/Saa tager Hoffuedene aff Mendene eders Herris sønner / oc fører dem til mig i morgen om denne tid/til Jesreel (Oc Kongens Sønner vaare halffierdesinds tiue Mend / oc de Ypperste i Staden fødde dem op) Oc der Breffuit kom nu til dem/ toge de Kongens Sønner/ oc slactede halffierdesinds tiue Mend/ oc lagde deris Hoffueder i kurffue/ oc sende dem til hannem til Jesreel. Oc der Budet kom / oc gaff hannem det tilkiende/ oc sagde / De haffue ført Kongens børns Hoffueder hid/ sagde hand/Legger dem i tho hobe/ faar dørren paa Porten til i morgen.

Oc der hand gick vd om morgenen / traadde hand der hen/ oc sagde til alt Folcket / J ville jo haffue Ræt? See/ Haffuer ieg giort it Forbund mod min Herre/ oc myrt hannem/ Huo haffuer da slaget alle disse ihiel? Saa formercke i jo/ at der er icke it aff HERRENS ord faldet paa jorden/ som HERREN talede mod Achabs huss/ Oc HERRen haffuer giort/som hand talede ved sin Tienere Eliam. Saa slo Jehu ihiel alle som vaare offuerbleffne aff Achabs huss i Jesreel/alle hans Store/hans Tilhengere/oc hans Prester/ ind til at der bleff hannem icke en igen.

Oc hand giorde sig rede / drog hen oc kom til Samariam/ Oc der vaar it Hyrdehuss paa veyen/ Der fant Jehu Ahasie Juda Kongis brødre / oc sagde/ Huo ere i? De sagde / Wi ere Ahasie brødre / oc fare ned at hilse Kongens børn/ oc Dronningens børn. Oc hand sagde / Griber dem leffuende / Oc de grebe dem leffuendis/ oc slactede dem hoss Brynden op til Hyrdehuset/ tho oc fyrretiue Mend / oc loed icke en bliffue igen aff dem. Oc der hand drog der fra/ fant hand Jonadab Rechabs søn / som møtte hannem / oc hilsede hannem/ oc hand sagde til hannem/ Er dit hierte retsindigt/

som mit hierte met dit hierte? Jonadab sagde / Ja. Er det saa/da faa mig din haand/Oc hand fick hannem sin haand. Oc hand loed hannem side op hoss sig i Vognen / oc sagde/ Kom met mig / oc see min nidkærhed for HERREN. Oc de førde hannem met hãnem paa hans Vogn. Oc der hand kom til Samariam/ da slo hand alle ihiel som der vaare offuerbleffne aff Achab i Samaria / indtil hand haffde ødelagd hannem/Effter HERRENS ord/som hand sagde ved Eliam.

Oc Jehu samlede alt Folcket/oc loed sige til dem/Achab tiente Baal lidet / Jehu vil tiene hannem bedre. Saa lader nu kalde alle Baals Propheter / alle hans Tienere / oc alle hans Prester til mig/ at mand ingen sagner/Thi ieg haffuer it stort Offer at giøre til Baal/ Huem mand sagner/den skal icke leffue. Men Jehu giorde det at vndertræde/at hand kunde ødelegge Baals Tienere. Oc Jehu sagde/Helliger Baal Høytiden/oc lader vdrobe. Oc Jehu sende til al Jsrael/oc loed alle Baals Tienere komme/at der bleff ingen / som ey kom/ Oc de komme i Baals huss / at Baals huss bleff fult til alle ender.

Da sagde hand til dem / som vaare offuer Klædernis huss/Bærer alle Baals Tieneris klæder vd/Oc de bare Klæderne vd. Oc Jehu gick ind i Baals Kircke met Jonadab Rechabs søn / oc sagde til Baals Tienere / Randsager oc seer til / at her er ingen aff HERRENS Tienere iblant eder/ Men aleniste Baals Tienere. Oc der de komme ind / at giøre Offer oc Brendoffer / da skickede Jehu firesinds tiue Mend der vden faare/oc sagde/Der som nogen aff de Mend vndkommer/ som ieg giffuer vnder eders hender/Da skal den sammis Siel være for hans siel.

Der hand nu haffde fuldkommet Brendofferet / sagde Jehu til Drauanterne oc Ridderne / Gaar hen ind / oc slaar

huer mand/lader ingen gaa vd. Oc de sloge dem met skarpe Suerd / Oc Drauanterne oc Ridderne kaste dem bort / oc de ginge til Baals Kirckis stad/ oc vdbare Støtterne i Baals Kircke/ oc opbrende dem/ Oc nedbrøde Baals Støtte/ met Baals Kircke/ oc giorde it hemmeligt mag der aff/ indtil denne dag. Saa ødelagde Jehu Baal aff Israel. Men Jehu loed icke vdaff Jeroboams Nebatz søns synder / som kom Israel til at synde/ vdaff de guld Kalffue i BethEl oc i Dan.

Oc HERREN sagde til Jehu/ Fordi/ at du haffuer været veluillige til at giøre det som mig behagede / oc du giorde mod Achabs Huss alt det som i mit hierte vaar/ Da skulle dine Børn side paa Israels Stoel / indtil den fierde Led.

KOnger oc Førster skulle vel Raadslaa met HERREN/ oc Gudfryctige / Vise oc forstandige Mend/ Før end de begynder nogen Krig / eller andre merckelige oc synderlige ting at giøre. Oc lyde ocsaa gode Raad/ Endog de ere icke effter deris sind oc vilie. Haffde Achab det giort/ da haffde det ganget hannem bedre / end det gick hannem. Saa læser wi her om/ i den første Kongernis Bogs xxij. Capitel.

OC der komme try Aar omkring/ at der vaar ingen Strid mellem de Syrer oc Israel. Men i det tredie Aar drog Josaphat Juda Konge ned til Israels Konge. Oc Israels Konge sagde til sine Tienere/ Vide i icke/ at Ramoth i Gilead hør oss til/ oc wi side stille/ oc tage hannem icke aff Kongens haand i Syrien? Oc hand sagde til Josaphat/ Vilt du drage

ge met mig at stride mod Ramoth i Gilead? Josaphat sagde til Israels Konge/ Jeg vil være/ lige som du/ oc mit Folck lige som dit folck/ oc mine Heste/ lige som dine Heste.

Oc Josaphat sagde til Israels Konge/ Spør dog i dag om HERRENS ord/ Da samlede Israels Konge Propheter ved fire hundrede Mend/ oc sagde til dem/ Skal ieg drage til Ramoth i Gilead at stride/ Eller skal ieg lade betemme? De sagde/ Drag hen op/ HERREN skal giffue det i Kongens haand.

Oc Josaphat sagde/ Er her ingen flere aff HERRENS Propheter/ at wi kunde spørie hannem at? Kongen sagde til Josaphat/ Her er end nu en Mand/ heder Micheas Jemla søn/ aff huilcken mand kand spørie HERREN at/ Men ieg er hannem vred/ Thi hand spaar mig inted gaat/ men alt ont. Josaphat sagde/ Kongen tale icke saa. Da kallede Israels Konge en Kammersuend/ oc sagde/ Hent hid snarlige Micheas Jemla søn.

Oc Israels Konge/ oc Josaphat Juda Konge/ sade huer paa sin Stoel/ førde vdi klæder/ paa Planen faar døren/ paa Samarie Port/ oc alle Propheterne spaade faar dem. Oc Zedekia Cnaena søn/ haffde giort sig Jernhorn/ oc sagde/ Saa siger HERREN/ Met disse skalt du støde de Syrier/ indtil du ødelegger dem. Oc alle Propheterne spaade lige saa/ oc sagde/ Drag hen op til Ramoth i Gilead/ oc far lyckfalig frem/ HERREN skal giffue det i Kongens haand.

Oc Budet/ som vaar bort gonget at kalde Micheam/ sagde til hannem/ See/ Propheternis tale ere samdrectelige god faar Kongen/ Saa lad nu dit ord oc være lige som deris ord/ oc tale gaat. Micheas sagde/ Saa sandelige som HERREN leffuer/ Jeg vil tale det som HERREN siger mig.

Oc der hand kom til Kongen/ sagde Kongen til hannem/

nem/ Michea/skulle wi drage til Ramoth i Gilead at stride/
eller skulle wi lade det betemme? Hand sagde til hannem/ Ja/
Drag hen op/ oc far lyckſalig/ HERREN skal giffue det i
Kongens haand. Kongen sagde end en gong til hannem/
Jeg besuer dig / at du intet andet siger mig/ end det som sant
er/ i HERRENS Naffn. Hand sagde / Jeg saa al Js-
rael atsprid paa Biergene / lige som Faar der haffue ingen
Hyrde/ Oc HERREN sagde/ Haffue disse ingen Herre?
Huer aff eder vende sig Hiem igen met fred. Da sagde Js-
raels Konge til Josaphat/ Haffuer ieg icke sagt dig/ at hand
spaar mig intet gaat/ Men alt ont.

Hand sagde/ Hør nu fordi HERRENS ord/ Jeg
saa HERREN side paa sin Stoel/ oc al Himmelens Hær
staa hoss hannem / hoss hans høyre oc venstre side. Oc
HERREN sagde/ Huem vil til raade Achab/ at hand skal
drage op/ oc falde til Ramoth i Gilead? Oc den ene sagde
det / oc den anden sagde det. Da gick der en Aand vd/ oc
traadde frem faar HERREN/ oc sagde / Jeg vil komme
hannem der til. HERREN sagde til hannem/ Huor met?
Hand sagde / Jeg vil vdgaa oc være en løgnactig Aand i
alle hans Propheters munde. Hand sagde / Du skalt komme
hannem der til/ oc du skalt vdrette det/ Gack vd / oc giør saa.
See nu / HERREN haffuer nu giffuet en løgnactig
Aand i alle dine Propheters munde/ Oc HERREN haff-
uer talet ont offuer dig.

Da traadde Zedekia Cnaena søn frem/ oc slo Micheas
paa kindbenet/ oc sagde/ Huad/ er HERRENS Aand da
viget fra mig/ at hand taler met dig? Micheas sagde/ See/
du skalt det see paa den dag / naar du gaar fra it Herbere til
det andet/ at du kant skiule dig. Da sagde Jsraels Konge/
Tag Micheam oc lad hannem bliffue hoss Amon Borge-
mestere / oc hoss Joas Kongens søn / oc sig / Saa siger
Kon-

Kongen/ Setter denne ind i Fengsel/ oc spiser hannem met drøffuelsens Brød oc Vand indtil ieg kommer igen met fred/ Micheas sagde/ Kommer du igen met fred/ da haffuer icke HERREN talet ved mig/ Oc hand sagde / Hører til alle Folck.

Saa drog Israels Konge oc Josaphat Juda Konge op til Ramoth i Gilead. Oc Israels Konge sagde til Josaphat/ Forkled dig / oc kom i striden met dine Kleder som du haffuer taget paa / O Israels Konge forkledde ocsaa sig/ oc drog i striden. Men Kongen aff Syrien bød de Øffuerste for sine Vogne/som vaare tho oc tredive/oc sagde / I skulle icke stride huercken mod liden eller stor / vden allene mod Israels Konge. Oc der de Øffuerste for Vognene saa Josaphat/ da mente de/at hand vaar Israels Konge/oc fulde paa hannem met stridē/Da robte Josaphat. Der de Øffuerste for Vognene saae/ at det vaar icke Israels Konge / da vende de dem om til bage fra hannem.

En Mand spende sin Bue vforuarendis/ oc skiød Israels Konge mellem Pantzeret oc Suerd remmen. Da sagde hand til sin Vognsuend / Vent din haand / oc før mig vdaff Hærren / thi ieg er saar. Oc Striden fick offuerhaand samme dag / oc Kongen stod paa Vognen mod de Syrer /oc døde om samme afftenen/ Oc Blod flød aff saaret mit i Vognen. Oc mand loed vdrobe i Hærren/der Solen gick ned / oc sige / Huer gaa til sin Stad / oc til sit Land. Saa døde Kongen / oc bleff ført til Samaria / oc de jordede hannē i Samaria/Oc der de tode Vognen hoss Samaria Fiskevand / da slickede Hunde hans Blod / oc Skøger tode hannem / effter HERRENS ord / som hand haffde talet.

Aff den anden Krønicke Bog.

KOnger oc Førster skulle see dem vel faare/ huem de hielper oc giøre bistand vdi Krig / at de icke der met fortørner HERREN deris Gud. De skulle oc rense deris Land aff al Affguderi / oc holde sand oc ræt Guds tienste ved mact/ oc skicke Dommere i alle Stæder oc Byer/ oc befale dennem strengelige at holde oc giøre Dom oc Retfærdighed retsindelige / vden Gaffuer oc Personers anseelse/ Thi Dommen hører HERREN til/ som Josaphat oc siger. Her om Læser wi en deylig Historí / i den Anden Krønicke Bogs xix. Capitel. Der Josaphat vaar kommen aff den Strid/ hand vaar vdi met Achab mod de Syrer / der Achab bleff død / som tilforn er sagd / Oc lyder Historien saa.

MEn Josaphat Juda Konge/ kom hiem igen met fred til Jerusalem. Oc Jehu Skuere Hanani søn/ gick vd mod hannem/ oc sagde til Kong Josaphat/ Skalt du saa hielpe de Vgudelige/ oc elske dem som hade HERREN? Oc der faare er HERRENS vrede offuer dig. Men der er dog noget

gaat fundet hoſſ dig / at du haffuer ophugget Lundene aff Landet/oc du haffuer ſkicket dit Hierte til at ſøge Gud. Saa bleff Joſaphat i Jeruſalem.

Oc hand drog tilbage igen vd iblant Folcket/aff Barſeba oc indtil Ephraim bierg / oc førde dem igen til HERREN deris Fædris Gud/ Oc hand beſtillede Dommere i Landet i all Juda faſte Stæder/nogle i huer Stad. Oc hãd ſagde til Dommerne / Seer til huad i giøre / Thi at i holde icke Dommen faar Menniſkene/ Men faar HERREN/ oc hand er met eder i Dommen. Der faare lader HERRENS fryct være hoſſ eder / oc foruarer eder oc giører det/ Thi der er ingen wræt hoſſ HERREN vor Gud / ey heller nogen Perſonis anſeelſe/ey heller Gaffuers anãmelſe.

Oc Joſaphat ſkickede i Jeruſalem aff Leuiterne oc Preſterne/ oc aff de øffuerſte Fædre iblant Iſrael/offuer HERRENS Dom/oc offuer Sagerne/oc loed dem bo i Jeruſalem. Oc bød dem /oc ſagde/Giører ſaa i HERRENS fryct/trolige oc met ret hierte. J alle Sager ſom komme faar eder aff eders Brødre/ſom bo i deris Stæder/ mellem Blod oc Blod/mellem Lou oc Bud / mellem Skickelſer oc Rætter/ ſkulle i vnderuiſe dem/ at de icke ſynde mod HERREN/ oc komme en vrede offuer eder oc eders Brødre/ Giører ſaa/ſaa ſkulle i icke ſynde. See/ Amaria Preſt er den Øffuerſte offuer eder i alle HERRENS ſager/ Saa er Sebadia/ Iſmaels ſøn / Førſte i Juda huſſ i alle Kongens ſager / Saa haffue i Embitzmend Leuiterne faar eder / Værer ved god trøſt/oc giører dette/Oc HERREN ſkal være met de gode.

Naar Konger oc Førſter / formercker/ at der er bered Strid mod dennem / Da ſkulle de / met alle deris Vnderſaatte/

aff gantske Hierte oc sind / søge HERREN / oc bede hannem om hielp oc bistand / Saa skulle de oc finde Guds veldige Haand / at stride for dennem. Her om haffuer wi it merckeligt Exempel i Josaphat/ som mand Læser i den anden Krønicke Bogs xx. Capitel.

Er effter komme Moabs børn/Ammons børn/ oc de aff Ammunim met dem/ at stride mod Josaphat. Oc mand kom oc gaff Josaphat det tilkiende/ oc sagde/ Der kommer en stor Hob mod dig aff Syrien/paa hin side Haffuit/Oc see/de ere i Hazezon Thamar/det er Engeddi. Oc Josaphat fryctede/oc stillede sit ansict til at søge HERREN/oc hand loed vdrobe en Faste offuer al Juda. Oc Juda kom tilsammen/ at søge HERREN/ oc de komme aff alle Juda Stæder at søge HERREN. Oc Josaphat traadde iblant Juda oc Jerusalems menighed i HERRENS huss faar den ny Gaard/ oc sagde.

HERRE vor Fædris Gud/est du ey Gud i Himmelen/oc regerer i alle Hedningers Kongerige? Oc i din haand er krafft oc mact / oc der er ingen som kand staa mod dig. Haffuer du icke vor Gud fordreffuit dette Landz indbyggere for dit folck Israel/oc haffuer giffuit det Abrahams sæd/som haffuer dig kier euindelige/at de skulde bo der vdi/ Oc de haffue bygd dig en Helligdom der i til dit Naffn/oc sagt / Naar nogen wlycke/Suerd/Straff/Pestilentze eller Dyr tid kommer offuer oss/ Da skulle wi staa i dette Huss faar dig (Thi dit Naffn er i dette Huss) oc robe til dig i vor nød/ Saa vilt du høre oc hielpe?

See/nu ere Ammons børn/oc Moabs/oc de aff Seir Bierg/

Bierg/ offuer huilcke du lodst icke Jsraels børn drage/ der de droge aff Egypti land/ Men de maatte vige fra dem/ oc icke ødelegge dem/ Oc see/ De lade oss det vndgielde/ oc komme at vdstøde oss aff din Arff/ som du haffuer indgiffuit oss. Vor Gud/ vilt du icke Dømme dem? Thi der er ingen Krafft i oss mod denne store Hob/ som kommer mod oss. Wi vide icke huad wi skulle giøre/ Men vore øyen see effter dig.

Oc gantske Juda stod faar HERREN/ met deris Børn/ Hustruer oc Sønner.

Oc HERRENS Aand kom offuer Jehasiel Zacharie søn/ Benaia søns/ Jehiel søns/ Mathania den Leuitis søns / aff Assaphs børn mit iblant Menigheden / oc hand sagde/ Mercker her paa alle aff Juda oc i Jndbyggere i Jerusalem/ oc Kong Josaphat / Saa siger HERREN til eder/ J skulle icke frycte eller mistrøste for denne store Hob/ Thi i stride icke/ men Gud. J morgen skulle i drage hen ned til dem/ Oc see/ de drage op til Ziz/ oc i skulle møde dem hoss Røret i Bæcken tuert offuer faar Jeruels Ørcken. Thi at i skulle icke stride i denne sag/ Traader ekon hen/ oc staar/ oc seer HERRENS Salighed / som er met eder. Juda oc Jerusalem frycter icke / oc værer icke mistrøstige / Drager i morgen vd mod dem/ HERREN er met eder.

Da bøyde Josaphat sig ned til Jorden met sit ansict/ oc gantske Juda / oc Jndbyggerne i Jerusalem fulde faar HERREN/ oc tilbade HERREN. Oc Leuiterne aff Kahathiters børn/ oc aff Korhiters børn/ giorde dem rede at loffue HERren Jsraels Gud met høy røst mod Himmelen.

Oc de giorde dem tilige rede om morgenen / oc droge vd til Thekoas ørckē. Oc der de droge vd/ da stod Josaphat/ oc sagde/ Hører mig i aff Juda / oc i Jndbyggere i Jerusalem. Tror paa HERREN eders Gud/ saa skulle i

le i bliffue trygge / oc tror hans Prophete / saa skulle i faa lycke. Oc hand vnderuiste Folcket/oc skickede Sangerne faar HERREN/at de loffuede i hellige Prydelse/ oc droge faar den vebnede Hær/oc sagde/ Tacker HERREN/Thi hans Miskundhed varer euindelige.

Oc der de begynte at tacke oc loffue / da loed HERREN det Baghold/som vaar kommet mod Juda/komme paa Ammons oc Moabs børn/ oc paa dem aff Seir bierg/ oc sloge dem. Da stode Ammons oc Moabs børn mod dem aff Seirs bierg/at forbande oc ødelegge dem. Oc der de haffde giort dem til inted aff Seirs bierg / halp den ene den anden/at de oc forderffuede sig.

Oc der Juda kom til Mizpe hoss Ørcken/vende de sig mod Hoben/ oc see/ da laa de døde Legeme paa jorden/oc der vaar ingen vndkommen. Oc Josaphat kom met sit Folck/ oc skiffte deris Roff/oc de funde iblant dem saa meget Gods oc Klæder/oc kaastelige Ting/som de toge aff dem/ at de kunde icke bære det/Oc de vdskiffte samme Roff i tre dage/Thi det vaar saa meget. Den fierde dag komme de til hobe i Loffsdalen/ Thi der loffuede de HERREN/ der aff heder den sted Loffsdal/indtil denne dag.

Saa vende huer mand sig aff Juda oc Jerusalem tilbage igen/ oc Josaphat fremmerst/at de droge til Jerusalem met glæde/Thi at HERREN haffde giffuit dem en glæde offuer deris Fiender. Oc de droge ind i Jerusalem met Psaltere/Harper oc Basuner til HERRENS huss. Oc Guds frygt kom offuer alle Kongerige i Landene / der de hørde/ at HERREN haffde stridet mod Israels Fiender. Saa bleff Josaphats Kongerige stille / oc Gud gaff hannem rolighed trint omkring.

Unge Herrer oc Førster som komme til Regiment/ skulle giffue flitelige act paa deris Gudfryctige Forelders Tro oc Gierninger/ oc icke vige der fra/ hen til Affguderi/ Men vandre effter HERRENS hellige Bud/ oc være Gud lydige/ Om de icke ville føre skade oc wlycke/ baade offuer dem selff oc deris Lande/ Som Ioram Iosaphats søn giorde/ det som er jammerligt at Læse/ i den anden Krønicke Bogs xxj. Capitel.

OC Iosaphat soff hen met sine Fædre/ oc bleff jordet hoss sine Fædre i Dauids stad/ oc hans Søn Ioram bleff Konge i hans sted. Oc hand haffde Brødre/ Iosaphatz sønner/ Asaria/ Jehiel/ Sacharia/ Azaria/ Michael/ oc Sephatia/ disse vaare alle Iosaphatz Iuda Kongis børn. Oc deris Fader gaff dem mange Gaffuer/ aff Sølff/ Guld oc Klenodie/ met faste Stæder i Iuda/ Men hand gaff Ioram Kongeriget/ Thi hand vaar den Første fødde.

Der Ioram kom op offuer sin Faders Kongerige/ oc bleff det mectig/ Da slo hand alle sine Brødre ihiel met Suerd/ der til met nogle aff de Øffuerste i Israel. Oc Ioram vaar tolff oc tiue Aar gammel/ der hand bleff Konge/ oc hand regerede i Otte aar i Ierusalem. Oc hand vandrede i Israels Kongers veye/ som Achabs huss giorde/ Thi Achabs daatter vaar hans Hustru/ oc hand giorde det som HERREN ilde behagede. Men HERREN vilde icke forderffue Dauids huss/ for den Pactis skyld/ som hand giorde met

de met Dauid/ oc som hand haffde talet/ at giffue hannem oc hans Børn altid it Liuss.

I hans tid fulde Edomiterne fra Juda / oc giorde en Konge offuer dem. Thi Joram vaar dragen offuer met sine Øffuerste/ oc alle Vogne met hannem / oc hand giorde sig rede om natten / oc slo Edomiterne trint omkring sig / oc de Øffuerste for Vognene. Der faare fulde Edomiterne aff fra Juda ind til denne dag. Den samme tid falt oc Libna aff fra hannem. Thi hand forlod HERREN sin Fædris Gud/ Oc giorde de Høye paa Biergene i Juda/ oc kom dem til i Jerusalem at bedriffue Hoer/ oc forførde Juda.

Oc der kom en Scrifft til hannem fra Elia Propheta/ som saa lydde/ Saa siger HERREN din Faders Dauids Gud/ Fordi/ at du icke haffuer vandret i din Faders Josaphatz veye / ey heller i Assa Juda Kongers veye/ Men du vandrer i Israels Kongers veye/ oc giør det / at Juda oc Jerusalems indbyggere bedriffue Hoer / effter Achabs husis Horeri/ Oc der til met haffuer du ihielslaget dine Brødre aff din Faders Huss/ som vaare bedre end du / See / saa skal HERREN sla dig met stor Plaffue/ paa dit Folck/ paa dine Børn/ paa dine Hustruer/ oc paa alt dit Godz. Oc du skalt haffue mange siugdomme i din Induol/ indtil din Induol for siugdom gaar vd dag fra dag.

Saa opuacte HERREN mod Joram Philisternis oc Arabernis aand/ som ligger hoss Morianerne/ oc de droge op i Juda oc forstørrede dem / oc bortførde al Boskab som fands i Kongens huss / der til met hans Sønner / oc hans Hustruer/ At hand icke beholt en Søn igen / vden Joachas hans yngste Søn. Oc effter alt det/ plaffuede HERREN hannem i hans Induol met saadan siugdom/ som icke kunde lægis. Oc det varede dag fra dag / der thu aars tid vaare forløbne / da gick hans Induol vdaff hannem / met hans siug-

siugdom/ Oc hand døde aff onde siuger/ Oc de giorde ingen brendelse offuer hannem/ som de haffde giort offuer hans Forfædre. Hand vaar tolff oc tiue Aar gammel/ der hand bleff Konge/ oc hand regerede Otte aar i Jerusalem/ oc hand vandrede icke tilbørlige/ oc de jordede hannem i Dauids stad/ Men icke iblant Kongernis graffuer.

DEt er icke nock at en Kong eller Først begynder vel at Regere/ oc vandrer en tid lang ræt for HERREN sin Gud/ Men hand skal bliffue varafftige indtil enden/ oc icke lade sig bedrage aff onde Raadgiffuere/ oc falde fra HERREN/ Oc der som saadant skede/oc hand bliffuer paamint aff Guds ords Tienere/ Da skulde hand dennem lyde/oc staa aff sin Vgudelige væsen. Om hand vil icke bliffue aff met Riget/ oc jammerlige omkomme. Exempel haffuer wi i Joas Juda Konge/ Som wi læser i den anden Krønicke Bogs xxiiij. Capitel.

JOas vaar siu Aar gammel/der hand bleff Konge/oc hand Regerede fyretiue Aar i Jerusalem/ Hans Moder hed Sibia aff Berseba. Oc Joas giorde det HERREN vel behagede/ saa lenge som Joiada Prest leffuede. Oc Joiada gaff hannem tho Hustruer/ oc hand afflede Sønner oc Døtter.

Der effter tog Joas sig faare/ at forny HERRENs Huss. Oc hand forsamlede Presterne oc Leuiterne/ oc sagde til dem/ Drager vd til alle Juda stæder/ oc forsamler pendinge

aff al Jsrael / til at forbædre eders Guds Huss aarlige / oc skynder eder at giøre det / Men Leuiterne skyndede dem icke. Da kallede Kongen Joiada den Ypperste/oc sagde til hannem / Hui haffuer du icke act paa Leuiterne / at de indføre Skatten aff Juda oc Jerusalem / som Mose HERRENs Tienere skickede / som mand skulde samle iblant Jsrael til Vidnisbyrdens Tabernackel? Thi den wgudelige Athalia oc hendis Sønner haffue sønderbrudet Guds Huss/ oc alt det som vaar hellig giort til HERRENS Huss/det haffue de giort om til Baalim.

Da befoel Kongen/at mand skulde giøre en Kiste / oc sette hende i Porten vden faare HERRENS Huss. Oc de lode vdrobe i Juda oc i Jerusalem / at mand skulde indføre HERREN den Skat/som bleff Jsrael paalagd i Ørcken/ aff Mose Guds Tienere. Da glædde alle Øffuerste oc alt Folcket sig/ oc førde oc kaste det i Kisten/indtil hun bleff fuld. Oc naar det vaar tid/at mand skulde bære Kisten frem/ ved Leuiterne / effter Kongens befalning (naar de saae/at der vaar mange pendinge vdi) Da kom Kongens Scriffuere/oc den som haffde befalning aff den ypperste Prest/oc tømde Kisten/ oc bare hende saa bort igen i sin sted / Saa giorde de alle dage/ at de samlede mange Pendinge til hobe.

Oc Kongen oc Joiada gaffue Arbeyderne dem som stode for Arbeydet i HERRENS Huss / de leyde Stenhuggere oc Tømmermend / til at forny HERRENS Huss/oc Mestere paa Jern oc Kaaber til at forbedre HERRENS Huss. Oc Arbeyderne arbeydede saa / at forbædringen i gierningen gick faar sig ved deris haand / oc de giorde Guds Huss aldelis ferdigt oc vel tilred. Oc der de haffde det fuldkommet / da førde de Pendingene til Kongen oc Joiada/som offuer løbe/ Der aff giorde mand kar til HERRENS Huss/ Kar til Tienisten oc til Brendoffer/ Skeder

oc Guldkar oc Sølffkar/ oc de offrede Brendoffer hoss HERRENS Huss alle vegne/ saa lenge som Joiada leffuede.

Oc Joiada bleff gammel/ oc vel ved alder/ oc døde/ oc hand vaar hundrede oc tredive aar gāmel der hand døde. Oc de jordede hannem i Dauids stad iblant Kongerne / fordi/ at hand haffde giort vel mod Israel/ oc mod Gud oc hans Huss.

Oc effter Joiada død komme de Offuerste aff Juda/ oc tilbade Kongen / Da lydde Kongen dem at/ Oc de forlode HERRENS deris Fædris Guds Huss/ oc tiente Lundene oc Affguder. Da kom vreden offuer Juda oc Jerusalem for dēne deris synds skyld. Oc hand sende Propheter til dem/ at de skulde omuende dem til HERREN/ oc de vidnede faar dem/ Men de vilde det icke høre.

Oc Guds Aand førde sig i Sacharia Joiada Prestis søn/ Hand traadde op offuer Folcket/ oc sagde til dem/ Saa siger Gud / Hui offuertræde i HERRENS Bud / det skal icke lyckis eder? Thi i haffue forladet HERREN/ Saa skal hand forlade eder igen. Men de giorde it Forbund mod hannem/ oc stenede hannem ihiel effter Kongens Bud/ i Gaarden hoss HERRENS Huss.

Oc Kong Joas tenckte icke paa den barmhiertighed/ som Joiada hans Fader giorde mod hannem/ men hand slo hans søn ihiel. Oc der hand døde / da sagde hand/ HERREN skal see oc vdkreffue det.

Oc der aaret vaar omgonget/ da drog den Syrers Hær op/ oc de komme i Juda oc Jerusalem / oc forderffuede alle de Offuerste iblant Folcket/ oc sende alt deris Roff til Kōgen aff Damasco. Thi de Syrers mact kom met faa Mend. Dog gaff HERREN en saare stor mact i deris haand / Fordi/ at de haffde forladet HERREN deris Fædris Gud/ Oc de brugede dem i Joas straff. Oc der de droge fra hannem / da lode de hannem i stor Siugdom.

Oc hans Tienere giorde it Forbund mod hannem/ for Joiada Prestis børns Blods skyld/oc sloge hannem ihiel paa sin Seng / oc hand døde / Oc mand jordede hannem i Dauids stad/ Men icke iblant Kongernis Graffuer.

Aff denne samme Histori/kant du oc letteli-ge forstaa/ vdi huor stor act oc ære/mand haffuer paa den tid/ haffd Kongers oc Førsters begraff-uelsis sted. Oc giort skilssmiss / imellem de Gude-lige oc Vgudelige Konger / end oc effter de vaare hengangen aff denne Verden. Saa at de Gude-lige oc Gudfryctige Konger / bleffue begraffuit hoss den fromme Konge Dauid / som met rette kallis/ alle Gudfryctige Kongers Fader. Men de Vgudelige Konger/ som falt fra HERREN Jsraels Gud/ oc hans hellige Low / Maatte icke vederfaris den ære/effter deris død / at de maatte Begraffuis hoss de Gudfryctige Kongers graff-ue / men skulde haffue deris Begraffuelse paa en anden sted. Saa er det icke en ond/men loffuelig seduan / At Konger oc Førster / som retsindelig fryctер Gud/ haffue en besynderlig vduald sted / i deris egen Land oc Rige / huor de hoss deris sali-ge Forfædre kunde tilbørlige Begraffuis/ oc hui-le sig indtil Jesu Christi dag. Oc da opstaa til det euige liff oc Salighed / at beside met vor Herre Jesu Christo.

Kon-

KOnger oc Førster som haffuer faaet Seieruinding/en gong eller tidere/offuer deris Fiender / skulle icke der faare ophøye deris Hierter oc bliffue Hoffmodige / oc begynde vnødige Krig mod andre / som gierne vilde haffue fred/ Vden de ville lide skade der offuer. Exempel haffuer mand i Amazia Juda Konge / i den anden Krønicke Bogs xxv. Capitel.

AMazia vaar fem oc tiue aar/der hand bleff Konge/oc hand regerede i Ni oc tiue Aar i Jerusalem/ Hans Moder hed Joadan aff Jerusalem. Oc hand giorde det HERREN vel behagede/ dog icke aff gantske hierte. Der nu hans Kongerige vaar stadfest/ da slo hand sine Suenne ihiel/ som sloge Kongen hans Fader ihiel. Men hand slo icke deris Børn ihiel/ Thi der staar saa screffuit i Louen i Mose Bog / der som HERREN biuder / oc siger / Fæderne skulle icke dø faar Børnene/ey heller Børnene faar Fæderne/ Men huer skal dø faar sin synd skyld.

Oc Amazia samlede Juda til hobe/ oc skickede dem effter deris Fædris Huss / effter de Offuerste offuer tusinde oc offuer hundrede/iblãt gantske Juda oc BenJamin/ oc hand talde dem fra tiue Aar oc der offuer / oc fant iblant dem try hundrede tusinde vdualde / som kunde fare i Strid / oc føre Spiud oc Skiold. Der til met tog hand til sig aff Israel hundrede tusinde stercke Stridsmend for hundrede Sintener Sølff.

Men der kom en Guds Mand til hannem / oc sagde/ Konge/ Lad icke Israels Hær komme met dig / Thi HERREN

REN er icke met Israel/ ey heller met alle Ephraims Børn. Thi der som du kommer/ at beuise en dristighed i Striden/ da skal Gud lade dig falde faar dine Fiende / Thi macten staar hoss Gud til at hielpe oc til at lade falde. Amazia sagde til Guds Mand/ Huad skal mand da giøre met hundrede Sintener / som ieg haffuer giffuit Stridzmendene aff Israel? Guds Mand sagde/ HERREN haffuer end nu mere end det er / som hand kand giffue dig. Da skilde Amazia det Stridzfolck at/ som vaar kommet til hannem aff Ephraim/ at de skulde gaa hen til deris sted / Da bleffue de saare vrede mod Juda/ oc droge hiem igen til deris sted met stor vrede.

Oc Amazia bleff trøstet/ oc førde sit Folck vd/ oc drog vd i Salt dalen/ oc slo der thi tusinde aff Seirs Børn. Oc Juda børn fangede thi tusinde leffuende aff dem / oc ledde dem øffuerst oppaa en Stenklippe/ oc størte dem ned øffuerst aff Klippen / at de brøste alle sønder. Men de Stridzmend som Amazia loed drage tilbage / at de droge icke til Strid met hans Folck/ gaffue sig ned i Juda Stæder/ fra Samaria/ indtil Bethhoron/ oc sloge aff dem try tusinde / oc toge meget Roff.

Oc der Amazia kom igen aff Edomiternis slag/ da førde hand Seirs børns Guder/ oc sette sig dem til Guder/ oc tilbad faar dem/ oc gaff dem Røgelse. Da bleff HERRENs vrede grum offuer Amazia / oc hand sende en Prophete til hannem/ hand sagde til hannem / Huor faare søger du det Folckis Guder / som icke kunde hielpe deris Folck aff din haand? Oc der hand talede met hannem / da sagde hand til hannem/ Haffuer mand giort dig til Kongens Raad? Lad aff/ Hui vilt du være slagen? Da loed Propheten aff/ oc sagde/ Jeg formercker vel/ at Gud haffuer beraad sig at forderffue dig/ for du det giorde/ oc icke lydde mit Raad.

Oc Amazia Juda Konge bleff til sinds / oc sende hen

til Joas Joachas søn / Jehu Israels Kongis søns / oc loed hannem sige/ Kom/ oc lad oss besee huer anden. Men Joas Israels Konge sende til Amazia Juda Konge / oc loed hannem sige / Tornebusken i Libanon sende til Cæderen i Libanon/ oc loed hannem sige / Giff din Daatter min Søn til Hustru / Men Vildiurene i Libanon/ løbe offuer Tornebusken/oc trædde hannem ned. Du tencker/ See/ Jeg haffuer slaget Edomiterne/ der aff Hoffmoder dit hierte sig / oc du søger effter roess/ Nu bliff der hiemme/ Huor faare staar du effter wlycke/ at du skalt falde/ oc Juda met dig?

Men Amazia lydde hannem icke at / Thi det skede aff Gud/ at de skulde giffuis i haanden/ Fordi/ at de haffde søgt Edomiternis Guder. Saa drog Joas Israels Konge hen op / oc besaa dem met huer anden / hand oc Amazia Juda Konge i BethSemes/ som ligger i Juda. Men Judā bleff slagen faar Israel/oc flyde huer til sin Bolig. Oc Joas Joachas søn Israels Konge/ greb Amazia Juda Konge Joas søn i BethSemes/oc førde hannem til Jerusalem/ Oc hand nedslo muren i Jerusalem / fra Ephraims Port til Hiørne porten/ fire hundrede alne longt. Oc hand bort tog alt Guld oc Sølff / oc alle Karene / som vaare til stæde i Guds Huss hoss ObedEdom/oc i Liggendefæet i Kongens Huss/oc hand tog Børnene til Gisel met sig til Samaria.

KOnger oc Førster som søge effter Gud aff gantske Hierte / de ocsaa finder hannem / Oc hand giffuer dennem lycke oc fremgang mod alle deris Fiender / oc giør dem Naffnkundige i alle Lande. Men naar de bliffue saa ophøyet/da skulle de være Gud tacknem-

nemmelige i sand ydmyghed/ oc icke bliffue Hoffmodige / och saa forgribe sig mod HERREN / oc driste sig til at giøre det/som icke kommer deris befalning ved (Endog samme gierning kand være god i sig selff / oc Gud behagelig naar hun skeer aff de personer/Gud der til forordineret haffuer) Vden de ville haardelige met stor plaffue straffis aff HERREN. Exempel haffue wi vdi Vsia Konge i Juda / som mand Læser i den anden Krønicke Bogs xxvj. Capitel.

DA tog gantske Juda folck Vsia/ hand vaar sexten Aar gammel/ oc giorde hannem til Konge i sin Faders Amazia sted. Hand bygde Eloth oc kom hannem til Juda igen / siden hans Fader soff hen met sine Fædre. Vsia vaar sexten Aar/der hand bleff Konge/ Oc hand regerede thu oc halfftrediesinds tiue Aar i Jerusalem/ Hans Moder hed Jechalia aff Jerusalem. Oc hand giorde det som HERREN vel behagede / som Amazia hans Fader giorde. Oc hand søgte Gud/ saa lenge som Sacharia leffuede / en Lærere i Guds Syn / och saa lenge som hand søgte HERREN / da loed Gud det vel lyckis for hannem.

Thi hand drog vd oc stridde mod Philisterne / oc ned slo muren i Gath/ oc muren i Jabne/ oc muren i Asdod/ oc bygde Stæder omkring Asdod / oc iblant Philisterne. Thi Gud halp hannem mod Philisterne/ mod de Arabier / mod dem aff GurBaal/ oc mod de Menniter. Oc de Ammoniter gaffue Vsia gaffuer / oc hand bleff Naffnkundig ind til

mand kommer i Egypten/ Thi hand bleff io sterckere oc sterckere. Oc Vsia bygde Taarn i Jerusalem hoss Hiørneporten/ oc hoss Dalporten/ oc hoss andre Hiørner/ oc befeste dem. Hand bygde oc Slottene i Orcken/ oc groff mange Brynde/ Thi hand haffde meget Fæ/ baade i dalerne oc paa Sletten/ oc Agermend oc Vingaardsmend hoss Biergene oc hoss Charmel/ Thi hand haffde lyst til Agergierning.

Oc Vsia haffde en Mact til strid/ som droge i Hærren aff Strizmend regnede i tallet/ vnder Jeiels Scriffueris oc Maesia Embitzmands haand / vnder Hanania haand aff Kongens Offuerste. Oc de Ypperste Fædris tal aff stercke Stridsmend / vaare thu tusinde oc sex hundrede. Oc Stridshærren vnder deris haand try hundrede tusinde oc siu tusinde/ oc fem hundrede skickelige til strid / at fare i Stridshær at hielpe Kongen mod Fiender. Oc Vsia skickede dem faar den gantske Hær/ skiolde/ spiud/ Hielm/ pantzer/ Buer oc stenslinger. Oc hand giorde konstelige Brystuern i Jerusalem/ som skulde være paa Taarnene oc paa Hiørner/ til at skiude vd met pile oc store stene / Oc hans rycte kom viit vd/ Fordi/ at hand bleff besynderlige hulpen / til hand bleff mectig.

Oc der hand vaar bleffuen mectig / da Hoffmodede hand sig i sit Hierte til sin forderffuelse/ Thi hand forgreb sig paa HERREN sin Gud/ oc gick ind i HERRENS Tempel/ oc gaff røgelse paa Røgalteret. Oc Asaria Presten gick effter hannem/ oc firesinds tiue HERRENS Prester met hannem/ deylige folck/ oc stode mod Kong Vsia oc sagde til hannem. Vsia dig bør icke at giffue HERREN røgelse/ Men Presterne Aarons børn/ som ere helliggiorde til at giffue Røgelse / Gack vdaff Helligdommen/ Thi du forgriber dig / oc det bliffuer dig ingen ære faar Gud HERREN.

Men Vsia bleff vred / oc hand haffde it Røgelsekar i haanden. Oc der hand knurrede met Presterne / da vdfoer der Spidalske i hans Pande faar Presterne i HERRENs Huss/faar Røgalteret. Oc Asaria den Øffuerste Prest vende Hoffuedit til hannem/oc alle Prester/oc see/da vaar hand Spedalsk i hans pande / oc de støtte hannem der fra / Hand skyndede sig oc selff at gaa vd / Thi hans Plaffue vaar aff HERREN. Saa bleff Kong Vsia Spedalsk/ ind til hans død/ oc hand bode vdi it serlestis Huss spedalsk/thi hand bleff støt aff HERRENS Huss. Oc Jotham hans Søn stod Kongens huss faare/oc Dømde folcket i Landet.

Huad som mere er at sige om Vsia/baade det første/oc det sidste / det haffuer Esaias Prophete / Amos søn bescreffuit. Oc Vsia soff hen met sine Fædre/oc de jordede hannem hoss hans Fædre i ageren hoss Kongernis Graffuer/Thi de sagde/ Hand er spedalsk /Oc Jotham hans Søn bleff Konge i hans sted.

Denne Jotham vaar oc en Gudfryctige Konge / oc giorde det HERREN vel behagede/ Dog hand vaar icke saa fuldkommen oc rætsindige/vdi sand Guds tieniste/ som hannem burde. Men fordi der fands noget gaat hoss hannem/ gaff HERREN hannem Seyeruinding offuer sine Fiender/ Som der staar screffuit i den anden Krønicke Bogs xxvij. Capitel.

IOtham vaar fem oc tiue Aar gammel/der hand bleff Konge/oc hand regerede sexten Aar i Jerusalem/ Hans moder hed Jerusa / Zadoks daater. Oc hand giorde det HERREN vel behagede/

gede/som Vsia hans Fader giorde/Foruden det at hand icke gick i HERRENS Tempel / oc folcket endnu forderffuede sig. Hand bygde den høye port paa HERRENS Huss/ oc hand bygde meget paa Ophel mur. Oc hand bygde de Stæder paa Juda bierg/ oc hand bygde Slaat oc Taarn i Skoffuen.

Oc hand stridde mod Ammons børns Konge / oc fick offuerhaand offuer dem / at Ammons børn gaffue hannem det samme Aar hundrede Sintener sølff / thi tusinde Cor huede / oc thi tusinde Cor byg / Oc Ammons børn gaffue hannem ocsaa meget i det andet oc i det tredie aar. Saa bleff Jotham mectig / Thi hand skickede sine veye ræt faar HERREN sin Gud.

Huad mere er at sige om Jotham / oc alle hans Strider oc hans veye/See/ det er screffuit i Israels oc Juda Kongers Bog. Hand vaar fem oc tiue Aar gammel/der hand bleff Konge/oc hand regerede i sexten Aar i Jerusalem. Oc Jotham soff hen met sine Fædre/oc de jordede hannem i Dauids stad/Oc hans søn Achas bleff Konge i hans sted.

KOnger oc Førster skal for ingen deel falde fra HERREN deris Gud/ oc den Guds tienistе/ som Gud haffuer budet i sit hellige Ord/ Men bliffue der fast ved / vden de ville føre jammer oc ælendighed offuer dennem selff / oc deris gantske Land. Saa at de selff skulde fire mange fremmede Herrer / oc bliffue dennem Skatskyldige / Oc deris Vndersaatte skulde ihielslaas, fangis oc ødeleggis. Saa gick det den

Vgudelige Konge Achas/ oc hans fattige Folck. Men haffde hand lyd Propheten Esaias / da haffde det icke saa gangit hannem. Den jemmerlige Histori maattu læse i den anden Krønicke Bogs xxviij. Capitel.

Chas vaar tiue Aar gammel / der hand bleff Konge/ oc hand regerede sexten Aar i Jerusalem/ oc hand giorde icke det som HERREN vel behagede/ som Dauid hans Fader. Men hand vandrede i Israels Kongers veye/ Der til met giorde hand støbte billede. Oc hand gaff Baalim røgelse i Hinnom børns dal/ oc hand brende sine Sønner met ild/ effter Hedningernis verstyggelighed/huilcke HERREN haffde fordreffuit faar Israels børn. Oc hand Offrede oc bar Røgelse paa Høyene/ oc vnder alle grøne Træ. Der faare gaff HERREN hans Gud hannem i Kongens haand aff Syrien/ at de sloge hannem/ oc førde en stor Hob aff hans fangne bort/ oc førde dem til Damascum. Hand bleff oc giffuen vnder Kongens haand aff Israel/ at hand giorde it stort slag paa hannem. Thi Pekah Remalia søn slo i Juda hundrede oc tiue tusinde paa en dag/ som vaare alle duelige folck/ Fordi/ at de forlode HERREN deris Fædris Gud. Oc Sichri en veldig aff Ephraim slo Maeseia Kongens søn ihiel/ oc Asrikam den øffuerste faar Kongens Huss/ oc Elkana den neste effter Kongen. Oc Israels Børn førde fagne bort deris Brødre thu hundrede tusinde/ Quinder/ Sønner oc Døtter / oc toge der til met meget Roff fra dem / oc førde det Roff til Samaria.

Oc der vaar en HERRENS Prophete/ som hed Oded/ hand gick vd mod samme Hær / som kom til Samaria/

ria/ oc sagde til dem/ See / Efftérdi HERREN eders Fædris Gud er vred offuer Juda / gaff hand dem i eders hender/ Men i haffue saa grummelige slaget dem ihiel/at det recker op i Himmelen. Nu tencke i at vndertrycke eder Juda børn oc Jerusalem til Suenne oc Piger/ Er der da icke skyld hoss eder mod HERREN eders Gud? Saa lyder mig nu at/ oc fører de fangne tilbage igen / som i haffue bortført aff eders Brødre/ Thi HERRENS vrede er grum offuer eder.

Da giorde nogle sig rede iblant de Ypperste aff Ephraims børn/ Asaria Johanan søn/ Berechia Messillemoths søn/ Jehiskia Sallum søn/ oc Amasa Hadlai søn/mod dem/ som komme aff Hærren/ oc sagde til dem/ J skulle icke føre de fangne her ind/ Thi i tencke ekon skyld faar HERREN offuer oss/ paa det i kunde giøre vor synd oc skyld diss mere/ Thi skylden vaar formeget stor/ oc vreden optendis offuer Jsrael. Da loed Stridsfolcket alle fangerne løss/ oc lagde Roffuit ned faar de Øffuerste oc faar al Menigheden.

Da opstode de Mend/ som nu er neffnde ved naffn/ oc toge de fangne/ oc alle som nøgne vaare aff dem/ oc førde dem aff Roffuit/ oc klædde dem/ oc finge dem sko paa / oc gaffue dem mad oc dricke/ oc saluede dem/ oc alle som skrøbelige vaare/dem førde de paa Asene / oc førde dem til Jericho til Palmestaden hoss deris Brødre/ oc de komme tilbage igen til Samaria.

Paa den samme tid/ sende Kong Achas til Kongerne aff Assur/ at de skulde hielpe hannem. Oc de Edomiter komme end en gong igen/ oc sloge Juda/ oc førde nogle bort. Oc Philisterne lagde sig i Stæderne / Synden mod Juda / oc vunde BethSemes / Aialon / Gederoth / oc Soccho met hans døtter / oc Thimna met hans døtter / oc Gimso met hans døtter / oc bode der vdi. Thi HERREN nedtryckte

Juda faar Achas Juda Kongis skyld/ fordi/ at hand giorde Juda blot / oc forgreb sig paa HERREN. Oc Tiglath Pilneser Kongen aff Assur kom igen/ oc belagde hannem/ Men hand kunde icke offueruinde hānem. Thi Achas delede HERRENS Huss/ oc Kongens Huss/ oc de Øffuerstis/ at hand gaff Kongen aff Assur. Men det halp hannem inted.

Der til met/ giorde Kong Achas den forseelse end mere i sin nød mod HERREN/ oc offrede til Guderne i Damasco / som haffde slaget hannem/ oc sagde/ Kongens Guder aff Syrien hulpe dem/ Der faare vil ieg offre til dem/ at de skulle oc hielpe mig/ Alligeuel at de vaare hannem oc al Israel it fald. Oc Achas samlede Karene til hobe i HERRENS Huss / oc samlede Karene i Guds Huss / oc lucte døRrene paa HERRENS Huss/ oc giorde sig Altere i alle hiørne i Jerusalem / oc i Juda Stæder. Hand giorde oc de Høye her oc der/ at giffue andre Guder røgelse / oc opuacte oc fortørnede HERREN sine Fædris Gud.

Huad som er mere at sige om hannem / oc alle hans veye/ baade det første oc det sidste/ See/ det er screffuit i Juda oc Israels Kongers Bog. Oc Achas soff hen met sine Fædre/ oc de jordede hannem i staden vdi Jerusalems Stad/ Men de førde hannem icke iblant Israels Kongers graffuer/ Oc hans søn Ezechias bleff Konge i hans sted.

Lige saadan en Histori læser du i den anden Kongernis Bogs xvij. Capitel. Huor der bescriffuis Samaria oc Israels Børns endelige ødeleggelse / Thi Salmanasser Kongen aff Assyrien offueruant Hosea Kongen aff Israel/ oc ødelagde det gantske Israels Land/ oc slo Folcken ihiel/

ihiel/ vden de hand førde Fangne met sig ind til Assyrien. Merck oc vel Orsagen til denne gruelige ødeleggelse/oc giør sand Penitentz/at du kant saadant ont met dine Vndersaatte vndgaa. Historien lyder saa.

I Det tolffte Achas Juda Kongis Aar/ bleff Hosea Ela søn Konge offuer Jsrael i Samaria/ i ni Aar. Oc giorde det som HERREN ilde behagede/ Men dog icke som Jsraels Konger/ som vaare faar hannem. Salmanasser Kongen aff Assyrien drog op mod hannem/ Oc Hosea bleff hannem vnderdanig/ at hand gaff hannem Skenck.

Men der Kongen aff Assyrien fick at vide/ at Hosea giorde Forbund/oc sende Bud til So Kongen aff Egypten/ oc sende icke Kongen aff Assyrien Skenck aarlige aars/ da belagde hand hannem/oc lagde hannem i Fengsel. Oc Kongen aff Assyrien drog op i det gantske Land/ oc til Samarien/oc belagde hannem i try aar. Oc i det niende Hosea aar/ vant Kongen aff Assyrien Samarien/Oc førde Jsrael bort til Assyrien/oc sette dem i Halah oc i Habor/ hoss det Vand Gosan/oc i de Meders Stæder.

Thi at den tid Jsraels Børn syndede mod HERRen deris Gud/ som førde dem aff Egypti land/ aff Pharaos haand Kongens i Egypten/ Oc de fryctede fremmede Guder/ oc vandrede effter Hedningenis seder/ huilcke HERREN haffde fordreffuet faar Jsraels børn/oc som Jsraels Konger giorde. Oc Jsraels børn prydede deris Sager mod HERREN deris Gud/som dog icke vaare gode/som vaar/ At de bygde de Høye i alle Stæder/baade paa Slottene oc i faste Stæder/ Oc opreysde Støtter oc Lunde/ paa alle høye

Bierg/

Bierg/oc vnder alle grøne Træ/oc de brende der Røgelse paa alle de Høye/ lige som Hedningene/ huilcke HERREN haffde fordreffuit faar dem/ oc giorde onde stycker / met huilcke de fortørnede HERREN/ oc tiente Affguder/om huilcke HERREN haffde sagt til dem / I skulle icke giøre saadant.

Oc naar HERREN vidnede i Israel oc i Juda/ved alle Propheter oc Seere/ oc loed dem sige / Vender om fra eders onde veye / oc holder mine Bud oc Ræt / effter al den Low/som ieg bød eders Forfædre/som ieg oc sende til eder/ved Propheterne mine Tienere / Oc de vaare dem icke lydige/ Men haardnackede/ lige som deris Forfædre / som icke trode paa HERREN deris Gud. Der til met foractede de hans Bud oc hans Pact/som hand giorde met deris Forfædre/ oc hans Vidnisbyrd som hand giorde iblant dem/ Men de vandrede effter deris forfengelighed / oc bleffue forfengelige lige som Hedningene/der bode omkring dem/ Om huilcke HERREN bød dem / At de skulde icke giøre som de. Men de forlode alle HERRENS deris Guds Bud/oc giorde dem tho støbte Kalffue/oc Lunde/ oc tilbade al Himmels Hær/oc tiente Baal / oc lode deris Sønner oc Døtter gaa igennem Ilden/oc de ginge om met Spaadom oc Troldom / oc vaare offuergiffne til at giøre det som HERREN ilde behagede/at fortørne hannem.

Da bleff HERREN meget vred paa Israel/oc kaste dem fra sit Ansict/ At der bleff ingen igen/vden alene Juda Slect (Der til holt oc Juda icke heller HERRENS deris Guds Bud/ oc vandrede effter Israels seder/ som de giorde) Der faare bortkaste HERREN al Israels Sæd/oc tuingde dem/ oc gaff dem i Røffueris hender/ indtil hand kaste dem fra sit Ansict. Thi Israel bleff ryckt fra Dauids Huss/ Oc de giorde Jeroboam Nebatz søn til Konge/ Hand vende

vende Jsrael tilbage fra HERREN / oc kom dem suarlige til at synde.

Saa vandrede Jsraels børn i alle Jeroboams synder/ som hand kom aff sted / oc de lode icke aff / før end HERREN kaste Jsrael fra sit Ansict/som hand haffde sagt ved alle sine Tienere Propheterne. Saa bleff Jsrael bortført aff sit Land til Assyrien/indtil denne dag.

KOnger oc Førster skulle aluaarlige aff gantske mact/ vdslette / oc aldelis borttage al Affguderi/ oc falsk Guds Tienste/som haffuer været/eller endnu er i deris Lande oc Riger. Oc bliffue hoss HERREN deris Gud / oc hans sand tieniste / met gantske hierte/ hu oc sind / vden al skrømpteri: Jtem / raade oc formane oc tilholde strengelige/ alle deris Vndersaatte/at de i lige maade fryeter HERREN/ oc vandre effter hans hellige Low / Bud oc befalning. Saa giorde den hellige Konge Ezechias. Der faare gaff hand sig icke tabt/ den tid Senacherib haardelige truet hannem/oc bespottede den leffuendis Gud / Men hand met Esaia Prophete oc alle Jerusalems indbyggere / flyde til Gud aff gantske hierte / met aluorlige Bøn oc sand Penitentz. Oc Gud bønhørde hannem / oc frelste hannem met Jerusalem veldelige oc deylige / aff Senacheribs den mectige Tyrans haand / oc der til

met gaff hannem sundhed effter hand haffde være-
ret dødsiug/ at leffue i femten Aar. Hans tro/
Gudfryctighed / oc andre hans retsindige gier-
ninger oc dygder/ skulde (met ræte) alle Christne
Førster vindskibelig efterfølge / oc lige saa skicke
dem i deris Regiment / som hand giorde. Saa
kunde de altid haffue en Naadige oc Barmhier-
tige Gud / der icke vil forlade dem (i nogen nød
oc trang) som henger ved hannem / met retsin-
dige Tro oc Hierte/ Ja/saa kunde de leffue it lyck-
saligt leffnit her paa Jorden / oc siden leffue met
Gud euindelige. Huad vil Menniskene mere be-
giere aff Gud ? Oc dette kand mand bekomme
hoss Gud/ vil mand efterfølge Ezechiæ oc andre
Gudfryctige Menniskers gode Exempler. Saa
lyder nu hans Histori / i den anden Krønicke
Bogs xxix. xxx. xxxj. oc xxxij. Capitel.

Ezechias vaar fem oc tiue Aar gammel/der hand bleff Konge / oc regerede ni oc tiue aar i Jerusalem/ Hans Moder hed Abia Zacharie Daatter. Oc hand giorde det som HERREN vel behagede/ lige som hans Fader Dauid. Hand oploed Dørrene paa HERRENS Huss/ i den første Maanet i sit Kongerigis første aar/oc befestede dem. Oc førde Presterne oc Leuiterne hen ind / oc forsamlede dem paa den brede Gade mod østen/ oc sagde til dem.

Hører mig i Leuiter/ Hellig giører eder nu/ at i skulle

hellig

hellig giøre HERRENS eders Fædris Guds Huss/oc bærer den wrenlighed vdaff Helligdommen. Thi vore Fædre haffue forgrebet dem/oc giort/ det som HERREN vor Gud ilde behagede/ oc forlode hannem/ Thi de vende deris ansict fra HERRENS Bolig/oc vende ryggen der til. Oc tilluckte dørrene paa Vaabenhuset/oc vdslycte Lamperne oc giorde ingen Røgelsegierning/ ey heller giorde Brendoffer faar Jsraels Gud i Helligdommen.

Der aff er HERRENS vrede kommen offuer Juda oc Jerusalem/ oc hand haffuer giffuit dem til en atspreelse oc ødeleggelse/At mand huisser at dem lige som i see met eders Øyen. Thi see/ der faare ere vore Fædre faldne ved Suerd/ vore Sønner/Døtter oc Hustruer ere bortførde. Nu haffuer ieg det i sinde/ at giøre en Pact met HERREN Jsraels Gud/ at hans vrede oc grumhed vilde vende sig fra oss. Nu mine Sønner værer icke lade/ Thi at HERREN haffuer vdualt eder/ at i skulle staa faar hannem/ oc at i skulle være hans Tienere oc giffue Røgelse.

Da gierde Leuiterne sig rede/ Mahat/ Amasai søn/ oc Joel Asaria søn/aff de Kahathiters børn. Oc aff Merari børn/ Kis Abdi søn/oc Asaria Jehaleleel søn. Oc aff Gersoniters børn/Joab Simma søn oc Eden Joah søn. Oc aff Elizaphans børn/ Simri oc Jeiel. Oc aff Assaphs børn/ Sacharia oc Mathania. Oc aff Hemans børn/ Jehiel oc Semei. Oc aff Jeduthuns børn/Semaea oc Vsiel. Oc de forsamlede deris Brødre oc helligede sig/ oc ginge ind effter Kongens befalning/ aff HERRENS ord/ at rense HERRENS Huss.

Oc Presterne ginge ind i den inderste del aff HERRENS Huss at rense/ oc bare al wrenlighed (som bleff funden i HERRENS Tempel) vd i Gaarden faar HERRENs Huss/ oc Leuiterne toge det op/ oc bare det vd

i Kidrons Bæck. Oc de begynte paa den første dag i den første Maanet at hellige sig/ oc paa den ottende dag i samme maanet/ ginge de ind i HERRENS Vaabenhuss/ oc helliggiorde HERRENS Huss i otte dage/ oc fuldkommede det paa den sextende dag i den første Maanet.

Oc de ginge hen ind til Konge Ezechias/ oc sagde/ Wi haffue renset alt HERRENS Huss/ oc Brendofferens Altere/ oc al hans Redskab/ Bordet/ Skuebrødene/ oc al Redskabit der til/ oc alle Karene/ som Kong Achas haffde kast bort/ der hand vaar Konge/ der hand syndede/ dem haffue wi tilred oc helliget/ See/ de ere faar HERRENS Altere.

Da giorde Kong Ezechias sig betilige rede/ oc forsamlede de Øffuerste i Staden/ oc gick op til HERRENS Huss/ oc ledde der til siu Øxen/ siu Vædre/ siu Lam/ oc siu Gedebucke til Syndoffer/ for Kongeriget/ for Helligdommen oc for Juda/ Oc hand sagde til Presterne Aarons børn/ at de skulde Offre paa HERRENS Altere. Da slactede de Øxene/ oc Presterne toge blodet/ oc stenckte det paa Alteret/ oc de slactede Vædrene oc stenckte blodet paa Alteret/ oc de slactede Lammene/ oc stenckte blodet paa Alteret. Oc de ledde Gedebuckene frem til Syndoffer for Kongen oc Menighedē/ oc de lagde deris hender paa dem. Oc Presterne slactede dem/ oc rensede deris blod paa Alteret/ til at forlige al Israel/ Thi at Kongē haffde befalet/ at giøre Brendoffer oc Syndoffer for al Israel.

Oc hand skickede Leuiterne i HERRENS Huss/ met Simler/ Psaltere oc Harper/ lige som Dauid haffde befalet det/ oc Gad Kongens Skuere/ oc Nathan Prophete/ Thi det vaar HERRENS Bud ved hans Propheter. Oc Leuiterne stode met Dauids Strenge leg/ oc Presterne met Basunerne. Oc Ezechias bød dem at giøre Brendoffer paa Alteret/ Oc paa den tid/ der mand begynte Brēdofferet/

Da begyntis oc HERRENS sang oc Basunerne/oc paa allehaande Dauids Israels Kongis Strenge leg. Oc den gantske Menighed tilbade/oc Sangernis sang/oc Trommeternis Basuner/varede altsammen/indtil Brendofferet vaar fuldkommet. Der nu Brendofferet vaar fuldkommet/ Da bøyede Kongen sig ned/oc alle de som vaare tilstede hoss hannem/oc tilbade.

Oc Kong Ezechias met de Offuerste bøde Leuiterne at loffue HERREN met Dauids oc Assaphs den Skueris dict/oc de loffuede met glæde/oc bøyede dem oc tilbade hannem. Oc Ezechias suarede / oc sagde / I haffue nu opfylt HERREN eders hender / traader hen til / oc bærer hid Offer oc Loffoffer til HERRENS Huss. Oc Menigheden førde der til Offer oc Loffoffer / oc huer mand Brendoffer aff deris friuillige hierte. Oc tallet paa Brendofferet/ som Menigheden bar til / vaar halffierdesinds tiue Oxen/ hundrede Vædre / oc thu hundrede Lam / oc det altsammen HERREN til Brendoffer / Oc hellig giorde sex hundrede Oxen/ oc try tusinde Faar.

Men Presterne vaare for faa/ oc kunde icke tage Hudene aff alle Brēdofferne/ Der faare toge de Leuiterne deris brødre til dem/ til den gierning bleff fuldkommen / oc indtil Presterne helliggiorde dem / Thi Leuiterne ere lættere til at hellig giøris/end Presterne. Oc Brendofferet vaar meget met Tackofferens fedme/ oc Drickofferet til Brendofferet/ Saa bleff Embedet fuldkommet i HERRENS Huss. Oc Ezechias gledde sig met alt Folcket / at mand vaar bleffuen rede met Gud / Thi det skede snarlige.

OC Ezechias sende hen til al Israel oc Juda / oc screff Breff til Ephraim oc Manasse / at de skulde komme til HERRENS Huss i Jerusalem / at holde

HERREN Israels Gud Paaske. Oc Kongen holt it Raad met sine Øffuerste/ oc met al Menigheden i Jerusalem at holde Paaske i anden Maanet/ Thi de kunde icke holde hende samme tid/ Fordi Presterne vaare icke nock helliggiorde/ oc Folcket vaar icke heller end nu kommet tilhobe til Jerusalem. Oc dette behagede Kongen oc al Menigheden vel. Oc de bestillede at det bleff vdrobt offuer al Israel/ fra Berseba indtil Dan/ at de skulde komme oc holde HERREN Israels Gud Paaske i Jerusalem/ Thi det vaar icke holdet i lang tid/ som der staar screffuit.

Oc Løberne ginge hen met Breff fra Kongens oc hans Øffuerstis haand/ igennem al Israel oc Juda/ aff Kongens befalning/ oc sagde/ I Israels børn/ Vender eder om til HERREN Abrahams/ Isaacs oc Israels Gud/ saa skal hand vende sig til dem som igen ere/ som ere endnu offuerbleffne iblant eder aff Kongernis haand i Assyrien. Oc værer icke som eders Fædre oc Brødre/ som forgrebe sig paa HERREN eders Fædris Gud/ oc hand gaff dem til en ødeleggelse/ som i selffue see. Saa værer icke nu haardnackede som eders Forfædre/ Men giffuer HERREN eders haand oc kommer til hans Helligdom/ som hand haffuer helliggiort euindelige/ oc tiener HERREN eders Gud/ Saa skal hans vredis grumhed vendis fra eder. Der som i omuende eder til HERREN/ da skulle eders Brødre oc Børn faa miskundhed faar dem som holde dem fangne/ at de skulle komme igen i Landet/ Thi HERREN eders Gud er naadig oc miskundig/ oc hand skal icke vende sit Ansict fra eder/ om i omuende eder til hannem.

Oc Løberne ginge fra en Stad til en anden/ i Ephraim oc Manasse land/ oc indtil Sebulon/ Men de forhaanede oc bespottede dem. Dog ydmygede nogle dem aff Asser Manasse oc Sebulon/ oc komme til Jerusalem.

Oc Guds haand kom til Juda / at hand gaff dem it endrecteligt hierte til at giøre effter Kongens oc de Offuerstis Bud / aff HERRENS ord. Oc der kom meget Folck tilsammen i Jerusalem / at holde de vsurede Brøds Høytid i den anden Maanet/ en saare stor Menighed.

Oc de giorde sig rede / oc de nedbrøde Alterne som vaare i Jerusalem / oc bort toge al Røgelsegierning/ oc kaste dem i Kidrons Bæck. Oc slactede Paaske den fiortende dag i den anden Maanet. Oc Presterne oc Leuiterne bekiende deris skam / oc helliggiorde sig / oc bare Brendofferet til HERRENS Huss/ oc stode i deris skick/ som det sig burde / effter Mose Guds Mands Low. Oc Presterne stenckte Blodet aff Leuiternis haand/ Thi de vaare mange i Menigheden/ som icke haffde helliggiort sig/ Der faare slactede Leuiterne Paaske for alle dem som icke vaare rene / at de skulde bliffue hellige faar HERREN.

Oc der vaar meget Folck aff Ephraim. Manasse/ Isaschar oc Sebulon som icke vaare rene / Men de ode Paaskelammet icke som screffuit staar. Thi Ezechias bad for dem/ oc sagde/ HERREN som er god/ hand skal miskunde sig offuer alle / som skicke deris hierte til at søge HERREN deris Fædris Gud / oc icke for Hellighedens renhed skyld. Oc HERREN bønhørde Ezechias / oc lægte Folcket. Saa hulde Israels Børn / som bleffue fundne i Jerusalem / det vsurede Brøds Høytid siu dage met stor glæde. Oc Presterne oc Leuiterne loffuede HERREN alle dage / met HERRENS stercke Strenge leg.

Oc Ezechias talede hiertelige met alle Leuiterne / som haffde en god forstand til HERREN / oc de ode Høytiden offuer siu dage/ oc offrede Tackoffer/ oc tackede HERREN deris Fædris Gud. Oc den gantske Menighed bleff til sinds/ at holde end nu andre siu dage/ oc de hulde oc de siu dage met

glæde. Thi Ezechias Juda Konge / gaff en Løfftelse for Menigheden / tusinde Øxen / oc siu tusinde Faar / Oc de Øffuerste gaffue for Menigheden en Løfftelse / tusinde øxen / oc thi tusinde Faar / Saa helligede mange Prester dem.

Oc al Menigheden i Juda gledde sig / oc Presterne oc Leuiterne / oc den gantske Menighed / som vaar kommen aff Jsrael / oc de Fremmede / som vaare komne aff Jsraels Land / oc de som bode i Juda. Oc der vaar en stor glede i Jerusalem / Thi fra Salomon Dauids søns Jsraels Kongis tid / haffde der icke været saadant i Jerusalem. Oc Presterne oc Leuiterne stode op / oc velsignede Folcket / oc deris røst bleff bønhørt / oc deris Bøn kom hen ind faar hans hillige Bolig i Himmelen.

DEr alt dette vaar fuldkommet / da vddroge Jsraeliterne som fundis i Juda Stæder / oc søndersloge Støtterne / oc affhugge Lundene / oc affbrøde de Høye oc Alterne aff gantske Juda / BenJamin / Ephraim oc Manasse / indtil at de haffde aldelis ødelagd dem / Oc Jsraels Børn droge alle igen til deris Godz i deris Stæder.

Oc Ezechias skickede Presterne oc Leuiterne i deris skick / huer effter sit Embede / baade Presterne oc Leuiterne / til Brendoffer oc Tackoffer / at de skulde tiene / tacke oc loffue i HERRENS Leyeris porte. Oc Kongē gaff sin del aff sit godz til Brendoffer om morgenē oc om afftenen / oc til Sabbathens oc Nymaanedis oc Høytidernis Brendoffer / som screffuit staar i HERRENS Low.

Oc hand sagde til Folcket / som bode i Jerusalem / at de skulde giffue Presterne oc Leuiterne en deel / Paa det at de kunde holde diss fastere ved HERRENS Low. Oc der det ord kom vd / gaffue Jsraels børn meget aff den første grøde / aff Korn / Most / Olie / Hunig / oc allehaande indkomme aff

Mar-

Marcken/ oc de førde dem meget ind aff allehaande Tiende. Oc Israels oc Juda børn som bode i Juda stæder / førde oc Tiende aff øxen oc Faar / oc Tiende aff det som vaar helliget/som de haffde hellig giort HERREN deris Gud / oc giorde her en hob oc der en hob. J den tredie maanet begynte de at legge det tilhobe / oc i den siuende maanet fuldkommede de det.

Oc der Ezechias oc de Offuerste ginge ind/ oc saae hoben/ da loffuede de HERREN oc hans Folck Israel. Oc Ezechias spurde Presterne oc Leuiterne om Hoben. Oc Asaria Presten/den Offuerste i Zadoks Huss sagde til hannem/ Siden den tid mand begynte / at bære løfftelse til HERRENS Huss/ da haffue wi ædet oc ere bleffne mætte/ oc der er end nu meget offuerbleffuit. Thi HERREN haffuer velsignet sit Folck / Der faare er denne hob offuerbleffuen. Da befoel Kongen / at mand skulde tilrede Kister hoss HERRENS Huss. Oc de redde dem til / oc lagde der vdi trolige Løfftelse/ Tiende/ oc det som vaar helligt giort.

Oc Chanania Leuite vaar skicket til en Første der offuer/ oc Simei hans broder til den anden/ oc Jehiel/Asasia/ Nagath/ Asahel/ Jerimoth/ Josabath/ Eliel/ Jesmachia/ Mahat oc Benaia/tilskickede aff Chanania oc Simei hans Broders haand/effter Kong Ezechie befalning. Oc Asaria vaar en Første i Guds Huss. Oc Core Jemna søn den Leuite Døruocteren mod Osten/ vaar offuer Guds friuillige Gaffuer/ som hand vaar betroet til dem/ som HERREN bleffue giffne til Løfftelse/ oc offuer det Allerhelligste. Oc vnder hans haand vaare/Eden/Miniamin/ Jesua/ Semaia/ Amaria oc Sechania/i Presternis stæder/at de skulde giffue deris Brødre / effter deris skick / den mindste lige som den største.

Der til met dem som bleffue regnede aff Mandkønet/fra

try Aar gamle oc der offuer / iblant alle som ginge i HER-RENS Huss / huer paa sin dag til deris Embede / i deris Vact effter deris skick. Oc dem som bleffue regnede for Prester i deris Fædris Huss/oc Leuiterne/fra tiue Aar oc der offuer/i deris Vact/effter deris skick. Der til met dem som bleffue regnede iblant deris børn / Hustruer/ Sønner oc Døtter iblant den gantske Menighed / Thi de helligede trolige det Hellige. Oc der vaare Mend beneffnde ved naffn iblant Aaron Prestis børn/paa Forstædernis marck i alle Stæderne/at de skulde giffue alt Mandkøn iblant Presterne en deel/ oc alle de som bleffue regnede iblant Leuiterne.

Saa giorde Ezechias i al Juda/oc giorde det som vaar gaat/ ræt oc sant faar HERREN hans Gud. Oc i alle hans gierninger/som hand begynte i Guds Husis tieniste/ effter Louen oc Budene/ at søge hans Gud/det giorde hand aff gantske hierte/Der faare haffde hand oc lycke.

EFter disse Gierninger oc troskab / kom Senacherib Kongen aff Assyrien/oc drog ind i Juda / oc leyrede sig faar de faste Stæder / oc tenckte at riffue dem til sig. Der Ezechias saa at Senacherib kom/oc at hans ansict stod at stride mod Jerusalem/da bleff hand til raads met sine Offuerste oc Veldige / at hand vilde tillucke Vandet aff Bryndene/ som vaare vden faar Staden / oc de hulpe hannem. Oc meget Folck forsamlede sig til hobe / oc de stoppede igen alle Brynde oc flydende Vand mit i Landet / oc sagde/ At Kongerne aff Assyrien skulde icke finde meget Vand naar de komme.

Oc hand bleff ved god trøst/oc bygde alle mure/huor de vaare forfaldne/ oc giorde Taarn der paa / oc hand bygde end nu en anden Mur der vden faare/oc befestede Millo hoss Dauids stad/ oc giorde mange Vaaben oc Skiolde. Oc

skicke-

skickede veldige Høffuitzmend til strid hoss Folcket. Oc hand samlede dem til sig paa den brede Gade hoss Stadens port/ oc talede hiertelige met dem / oc sagde / Værer ved god trøst oc frimodige / Fryecter eder icke / oc værer icke mistrøstige for Kongen aff Assyrien / ey heller for al den Hob som er met hannem/ Thi der er en Større met oss end met dem. Met dem er en Kiødelig arm/ Men HERREN vor Gud er met oss/ at hielpe oss/ oc føre vor strid. Oc Folcket forlod sig paa Ezechias ord Kongens aff Juda.

Der effter sende Senacherib Kongen aff Assyrien sine Tienere til Jerusalem (Thi hand laa faar Lachis / oc al hans Stridz Hær met hannem) til Ezechiam Juda Konge/ oc til al Juda /som vaare i Jerusalem/ oc loed dem sige/ Saa siger Senacherib Kongen aff Assyrien / Paa huem fortrøster i eder/ som bo i den belagde Jerusalem? Ezechias tager eder met ord/ at hand giffuer eder i Døden/ Hunger oc tørst/ oc siger / HERREN vor Gud skal frelse oss aff Kongens haand aff Assyrien. Er hand ey den Ezechias som haffuer bort taget hans Høye oc Altere/ oc sagt til Juda oc til Jerusalem/ J skulle tilbede faar it Altere/ oc der paa giøre Røg.

Vide i icke/ huad ieg oc mine Forfædre haffue giort alle Folck i Landene? Kunde oc Hedningernis Guder i Landene/ frelse deris Land aff min Haand? Huilcken er iblant alle disse Hedningers Guder/ som mine Fædre haffue forbandet/ som kunde frelse sit Folck fra min haand? at eders Gud skulde kunde frelse eder aff min haand? Saa lader nu Ezechias intet legge eder paa/ oc lader eder icke saa tage met ord/ oc tror hannem icke. Thi der som ingen aff alle Hedningernis oc Kongerigenis Guder kunde frelse sit Folck fra mine oc mine Fædris haand / Saa skulle icke heller eders Guder kunde frelse eder fra min haand.

Der til met talede hans Suenne endnu mere mod Gud

HERREN/oc mod hans Tienere Ezechiam. Hand screff oc Breff at bespotte HERREN Jsraels Gud / oc talede om hannem/oc sagde/Lige som Hedningernis Guder i Landene / haffue icke frelst deris Folck fra min haand/ Saa skal icke heller Ezechie Gud frelse hans Folck fra min haand. Oc de robede met høy røst paa Jødiske til Folcket i Jerusalem/ som vaar paa muren / at giøre dem rædde oc forfærde dem/ at de kunde vinde Staden. Oc de talede mod Jerusalems Gud/lige som mod Folckenis Guder paa Jorden/som vaare Menniskenis henders gierning.

Men Kong Ezechias oc Esaias Amos søn Prophete bade der imod/ oc robede til Himmelen. Oc HERREN sende en Engel/hand ødelagde alle de Veldige i Hærren / oc Førsterne oc de Øffuerste i Kongens Leyre aff Assyrien / at hand drog hiem igen til sit Land met skamme. Oc der hand gick ind i sin Guds Huss / da sloge de hannem der ihiel met Suerd/ de som vaare komne aff hans eget Liff. Saa halp HERREN Kong Ezechias oc dem i Jerusalem aff Senacheribs haand Kongens aff Assyrien / oc alle andris / oc hand beskermede dem for alle trint omkring. At mange bare HERREN Gaffuer til Jerusalem/oc Ezechie Juda Konge Klenodie / oc hand bleff der effter ophøyet faar alle Hedningene.

Paa den tid bleff Ezechias død siug / oc hand bad HERREN/oc hand tilsagde hannem / oc gaff hannem it Tegen. Men Ezechias betalede icke / effter det som hannem vaar giffuit/ Thi hans hierte Hoffmodede sig / Der faare kom Vreden offuer hannem / oc offuer Juda oc Jerusalem. Men Ezechias ydmygede sig/at hans hierte haffde Hoffmodet sig / desligeste de i Jerusalem / der faare kom icke HERRENS vrede offuer dem / saa lenge som Ezechias leffuede.

Oc Ezechias haffde saare stor Rigdom oc ære/ oc giorde sig Liggendefæ aff Sølff/ Guld/ edele stene/ dyrebare Vrter/ Skiolde oc allehaande kaastelige ting / oc Kornhuss til Kornens indkom / Most oc Olie / oc stolde faar allehaande Fæ/ oc Faarestier til Faarene. Oc hand bygde sig Stæder/ oc haffde offuerflødige meget Fæ/ Faar oc Oxen/ Thi Gud gaff hannem gantske meget godz. Hand er den Ezechias/ som tilstoppede det høye Vandspring i Gihon / oc ledde det hen ned vesten op til Dauids stad/ Thi Ezechias vaar lyckſalig i alle sine gierninger.

Der Førsternis sendebud aff Babylon vaare sende til hannem/ at spøre hannem om den vnderlige ting / som vaar skeed i Landet/ da forlod Gud hannem saa / at hand fristede hannem/ Paa det at alt det som vaar i hans hierte / kunde bliffue aabenbaret.

Huad mere er at sige om Ezechia/ oc hans Barmhiertighed/ See / det er screffuit i Esaie Prophetis / Amos søns Syn / i Juda oc Jsraels Kongers Bog. Oc Ezechias soff hen met sine Fædre / oc de jordede hannem offuer Dauids børns Graffuer/ Oc gantske Juda/ oc de i Jerusalem giorde hannem ære i hans død/ Oc hans søn Manasses bleff Konge i hans sted.

DEnne Manasses falt fra HERRENS Low/ Ræt/ oc sand Guds Tieniste / oc hen i gruelige Affguderi / Vold oc Tyranni/ Jndtil hand opfylte Jerusalems Gader met vskyldigt Blod / oc bleff fordi omsier fangen / oc henført til Babylon/ oc der sat i Jernbolter/ Jndtil hand tenckte sig om/ och saa huor gruelig/ hād

 haffde

haffde syndet mod HERREN sin Gud/ oc met sine skendige gierninger/opuact hannem til at vdøse sin grumhed oc vrede offuer det gantske Juda Kongerige. Oc der hand det acte/ oc giorde sand Penitentze/ da skickede Gud hannem igen i sit Kongerige. Her maa mand begræde den forderffuelige oc vanartige Menniskelige Natur/ at den vil helder falde fra Gud/ oc hen til Affguderi/end vandre effter HERRENS hellige Ord oc Befalning/ oc sin Gudfryctige Forelders Exempel. Manasses vaar optuctede i sin Gudfryctige Faders Huss/ i al Gudelighed oc Retfærdighed/ Men strax hans fromme Fader vaar død/ Saa vaar det altsammen forglemt. Er det icke jammerligt at tencke paa/ Men hand fick straff derfor. Salig er den som bliffuer viiss aff en andens Skade. Saa lyder nu Historien i den anden Krønicke Bogs xxxiij. Capitel.

MAnasses vaar tolff Aar gammel/ der hand bleff Konge/ oc hand regerede i fem oc halfftrediesinds tiue Aar i Jerusalem. Oc giorde det som HERREN ilde behagede/ effter Hedningenis verstyggelighed/ som HERREN fordreff for Israels Børn. Oc hand omuende sig/ oc opbygde de Høye/ som hans Fader Ezechias haffde nedbrudet/ Oc stictede Altere til Baalim/ oc giorde Lunde/ oc tilbad allehaande Hær i Himmelen/ oc tiente dem. Hand bygde oc Altere i HERRENS Huss/ om huilcken HER-

HERREN haffde talet/ J Jerusalem skal mit Naffn være euindelige. Oc hand bygde Altere i baade HERRENS Husis Gaarde/ til allehaande Himmelens Hær. Oc hand loed sine Sønner gaa igennem ild/ i Hinnom søns dal/ Oc hand vdualde dage / oc gaff act paa Fuleskrig / oc brugede Troldom/ oc stictede Spaamend oc Tegenis vdleggere / oc giorde meget/som HERREN ilde behagede / at fortørne hannem met.

Hand sette oc Billede oc Affguder/som hand loed giøre i Guds Huss/om huilcke HERREN haffde sagt til Dauid oc Salomon hans Søn / J dette Huss til Jerusalem/ som ieg haffuer vdualt for alle Jsraels slecter / vil ieg sette mit Naffn euindelige. Oc ieg vil icke mere lade Jsraels fod vige aff Landet/ som ieg beskickede deris Fædre / Saa fremt som de holde sig / at de giøre alt det / som ieg haffuer budet dem/ved Mose i alle Louer/ Budene oc Rætten.

Men Manasses forførde Juda oc dem i Jerusalem/ at de giorde verre end Hedningene/som HERREN haffde ødelagd for Jsraels børn. Oc naar HERREN loed tale met Manasses oc hans folck/da gaffue de ingen act der paa. Der faare loed HERREN komme offuer dem Kongens Førsternis Hær aff Assyrien / de toge Manasses til fange met Jernbolter/ oc bunde hannem met Kæder/ oc førde hannem til Babylon. Oc der hand vaar i den angist/da formanede hand HERREN sin Gud/ oc ydmygede sig meget faar sine Fædris Gud. Oc bad oc formanede hannem/ Da hørde hand hans Bøn/ oc førde hannem igen til Jerusalem i sit Kongerige/ Da kiende Manasses at HERren er Gud.

Her hoss vil ieg scriffue hans Bøn / som hand giorde til HERREN / i sit Fengsel oc Banghed. Oc lyder hun saa.

HER-

HERRE / vore Fædris / Abrahams / Isaacs oc Jacobs / oc deris Retfærdige Sæds / almectigste Gud / Du som haffuer giort / Himmel oc Jord / oc alt det som der er vdi. Oc du beseglede Haffuit met dit Bud / oc du tillucte oc beseglede Dybene / dit forfærdelige oc Herlige Naffn til ære / At huer mand skal forfærdis for dig / oc frycte sig for din store Mact / Thi der kand ingen bære din Vrede / som du trucer Syndere met / Men den Barmhiertighed som du tilsiger / er vbegribelig oc vrandsagelig. Thi du est den allerhøyste HERRE offuer det gantske Jorderige / som haffuer stor taalmodighed / oc est meget Naadig / oc straffer Folck icke gierne / Oc du haffuer tilsagd effter din Godhed / Penitentze til Syndernis forladelse.

Men efftersom at du est de Retfærdigis Gud / da sette du icke de Retfærdige / Abraham / Isaac oc Jacob penitentze faare / huilcke der icke syndede mod dig / Men ieg haffuer syndet / oc mine synder ere flere end sand i Haffuit / oc ieg er bøyt kraaget vdi suare Jernbaand / oc haffuer ingen rolighed / Fordi / at ieg opuacte din Vrede / oc giorde meget ont faar dig / der met / at ieg kom saadan Verstyggelse oc megen Forargelse affsted.

Der faare bøyer ieg nu min Hiertis knæ / oc beder dig HERRE om Naade. Ah HERRE / Jeg haffuer syndet / Ja ieg haffuer syndet / oc bekiender mine Misgierninger / Jeg beder oc formaner / forlad mig / O HERRE / forlad mig det / Lad mig icke forderffuis i mine Synder / oc lad straffen icke bliffue euindelige paa mig. Men hielp mig Wuerdige / effter din store Barmhiertighed / Saa vil ieg loffue dig al min Liffs tid. Thi al Himmelens Hær loffuer dig / oc dig skal mand prise altid oc euindelige /

AMEN.

Effter

EFter Manasses/bleff Amon hans søn Konge/ oc bleff icke viiss aff den spaat/ skade/ oc plaffue/ hans Fader haffde lid / oc fryctede icke Gud/ Men vandrede i sin Faders veye / oc giorde det HERREN ilde behagede/ hans Histori lyder saa/ i den anden Kongernis Bogs xxj. Capitel.

AMon vaar thu oc tiue Aar gammel / der hand bleff Konge/ oc hand regerede i thu aar i Jerusalem/ Hans Moder hed Mesulemeth Haruz aff Jatba daatter. Oc hand giorde det som HERRen ilde behagede/ som Manasses hans Fader giorde/ oc hand vandrede i alle de veye som hans Fader haffde vandret/ oc tiente de Affguder/ som hans Fader tiente/ oc bad til dem/ oc hand forlod HERREN sine Forfædris Gud/ oc vandrede icke i HERRENS vey. Oc hans suenne giorde it forbund mod Amon/ oc sloge Kongen ihiel i hans huss. Oc Folcket i Landet sloge dem alle ihiel som giorde det Forbund mod Kong Amon/ Oc folcket i Landet giorde Josiam hans Søn til Konge i hans sted.

DEnne Josias vaar en From retsindig Gudfryctige Konge / oc Scrifften giffuer hannem den loff/ at der vaar ingen Konge faar hannem/ som vaar hans lige / der saa vdaff gantske Hierte / aff gantske Siel / aff al Mact / vende sig til HERREN/ effter al Mose Low/ oc der kom ey nogen effter hannem/ som vaar hans

lige. Thi hand vdslette oc i grund ødelagde al Affguderi/ oc falsk Guds Tieniste i hans Kongerige/ oc fant HERRENS Loubog i Jerusalems Tempel / oc befalede al Juda / at skicke sig i alle maade effter den samme HERRENS Low/ oc forsamlede sine Undersaatte i sit Kongerige/oc kom dem til at holde Paaske høytid effter HERRENS Low / saa at hun vaar icke saa holden fra Dommernis tid oc indtil hans tid. Ja (siger Verdens oc Diefflens børn) er det saa stor en Loff oc priss verd/at skicke oc ordinere/at det kand gaa ræt til i Kircke regiment / at der ere Bisper/ Prester / Skole tienere / som tager vel vare paa deris Kald / at Guds sande tieniste icke forsømmis etc. Huad haffuer det paa sig / mand faar vel Prester nock / mand kand selff læse en Postill/ eller holde en Dreng der det kand giøre / och saa haffue *Ius patronatus*, oc anamme alt eller den største part aff Presterenten til oss/ sette hannem i tieniste/naar wi ville/ oc sette hannem aff/som en anden Leyedreng/naar wi ville/Huem vil sige oss imod? etc. De som saadant mener / taler eller giøre/skulle vide/ At HERREN haffuer synderlige lyst oc vilie til dem / som aff gantske hu oc hierte legger vind paa / at forfremme hans helli-

ge Guddommelige Ord/ oc sand tieniste/ Oc lige tuert imod vil oc gruelige oc haardelige straffe dem oc deris Efftерkommere/ som met list oc lempe vnder en Hellig vduortis skin/eller oc obenbarlige/ere Orsag til den Christen Kirckis ødeleggelse oc forderffuelse. See sig fordi vel faare/i huad Stath hand er i beskickede / at hand efftерfølger Josiæ exempel/oc aff sin formue/effter hans Embede oc Kalds vduiselse / forderer oc fremmer Guds sand tieniste/ Gud til ære/ oc mange fattige Menniske til gaffn oc gode/ oc euig Salighed. Her paa arbeydet den fromme Konge Josias aff sit gantske Hierte oc mact. Men omsier forsaa hand sig/ at hand drog vd mod Necho Kongen aff Egypten/oc begynte en vnødige Krig/oc bleff fordi i samme Krig skud / saa at hand døde / Aff huilcket/ Gudfryctige Konger paamindis / at de skulle icke begynde nogen vnødige Krig mod nogle. Saa begyndis nu Josiæ Histori / i den anden Krønicke Bogs xxxiiij. oc xxxv. Capitel.

JOsias vaar otte Aar gammel der hand bleff Konge/oc hand regerede it oc trediue Aar i Jerusalem. Oc hand giorde det som HERREN vel behagede/oc vãdrede i hans Faders Dauids veye/ oc vigede huercken til den høyre eller venstre side. Thi at i sit ottende Kongerigis aar / der hand vaar

end nu en Dreng / Da begynte hand at søge sin Faders Dauids Gud / Oc i det tolffte aar begynte hand at rense Judam oc Jerusalem / aff de Høye oc Lundene / oc Affguderne / oc støbte Billede. Oc loed for sig affbryde Baalims Altere / oc affhug Billedet som der vaar offuen paa / Oc hand sønderbrød Lundene oc Affguderne / oc giorde dem til støff / oc strødde dem paa deris Graffuer / som haffde Offret til dem. Oc hand brende Presternis Ben paa Alterne / oc rensede saa Juda oc Jerusalem. Der til met vdi Manasse stæder / Ephraim / Simeon / oc indtil Nephthali i deris ørcken trint omkring. Oc der hand haffde affbrødet Alterne oc Lundene / oc sønderknusit Affguderne / oc haffde affhugget alle Billedene offuer al Israels Land / da kom hand igen til Jerusalem.

I sit attende Kongerigis aar / der hand haffde renset Landet oc Huset / da sende hand Saphan Azalia søn oc Maeseia Fogeden i Staden / oc Joah Joachas søn Cantzeleren / at forbedre HERRENS hans Guds Huss. Oc de komme til Hilkia den øffuerste Prest / oc finge hannem Pendinge / som vaare førde til Guds Huss / huilcke Leuiterne / som toge vare paa Dørteskelen / haffde sammen sancket aff Manasse / Ephraim oc aff alle som vaare igenbleffne i Israel oc aff al Juda oc BenJamin / oc aff dem som bode i Jerusalem / oc antuordede det vdi Arbeydernis hender / som vaare skickede i HERRENS Huss / Oc det gaffue de dem som arbeydede paa HERRENS Huss / oc huor det vaar forfaldet / at de forbedrede Husit. De samme fremdelis gaffue Tømmermend oc Bygnings mend det / at kiøbe hugne Stene / oc høfflede træ til Bielcke i Husene / som Juda Konge haffde forderffuit. Oc de Mend arbeydede paa gierningen trolige.

Oc offuer dem vaare skickede / Jahath oc Obadia Leuiter aff Merari Børn. Sacharia oc Mesullam aff Kahathi-

thiternis børn/ at forfrēme Gierningen/ oc vaare alle Leuiter som kunde paa Strenge leg. Men der vaare aff Leuiterne/ Scriffuere/ Embeszmend/ oc Portuoctere offuer dem som bare Byrderne/ oc som skyndede til allehaande Arbeyde i alle Embeder.

Oc der de vdtoge Pendingene/ som vaare indlagde til HERRENS Huss/ da fant Hilkia Presten HERRENS Loubog/ som vaar giffuen ved Mose. Oc Hilkia suarede/ oc sagde til Saphan Scriffueren/ Jeg haffuer fundet Loubogen i HERRENS Huss/ oc Hilkia fick Saphan Bogen. Oc Saphan bar hende til Kongen/ oc hand talede til Kongen igen/ oc sagde/ Alt det som er giffuit i dine Tieneris hender/ det giøre de/ oc de samlede Pendinge sammen/ som fundis i HERRENS Huss/ oc gaffue dem/ som staa for Arbeydet/ oc de som giøre Gierningen. Oc Saphan Scriffuere gaff Kongen tilkiende/ oc sagde/ Hilkia Prest fick mig en Bog/ oc Saphan læsde i hende faar Kongen. Der Kongen hørde Louens ord/ da reff hand sine Klæder sønder.

Oc Kongen bød Hilkia oc Ahikam Saphans søn/ oc Abdon Micha søn/ oc Saphan Scriffueren/ oc Asaia Kongens suend/ oc sagde/ Gaar hen/ oc atspører HERREN for mig/ oc for dem som ere offuerbleffne i Israel/ oc for Juda/ om Bogens ord som er funden/ Thi HERRENS vrede er stor/ som er optend offuer oss/ At vore Forfædre haffue icke holdet HERRENS ord/ at giøre det/ som screffuit staar i denne Bog.

Da gick Hilkia oc de andre som vaare vdsende aff Kongen/ hen til Hulda Prophetisse Sallums Thakehaths søns Hustru/ Hasra Klædegemmeris søns/ som bode i Jerusalem i den anden deel/ oc de talede saadant met hende. Oc hun sagde til dem/ Saa siger HERREN Israels Gud/ Siger den Mand som sende eder til mig/ Saa siger HERREN/

See/ Jeg vil føre wlycke offuer denne Sted oc hans Indbyggere/ alle de Forbandelser / som screffne staa i Bogen / som mand læsde faar Juda Konge/ Fordi/ at de haffue forladet mig/ oc giffuit Røgelse faar andre Guder / at fortørne mig met allehaande deris henders gierninger/ Oc min vrede skal optendis offuer denne Sted/ oc skal icke vdslyckis.

Oc i skulle saa sige til Juda Konge/ som vdsende eder at atspøre HERREN/ saa siger HERREN Jsraels Gud/ om de ord som du hørde. Fordi at dit hierte er bleffuit bløt/ oc du ydmygede dig faar Gud/ der du hørde hans ord mod denne Sted/ oc mod Indbyggerne/ oc du ydmygede dig faar mig oc sønderreff dine Klæder / oc græd faar mig / Saa haffuer ieg oc bønhørt dig/ siger HERREN. See / Jeg vil samle dig til dine Fædre / at du skalt samlis i din Graff met fred/ At dine øyen skulle icke see al den wlycke / som ieg vil sende offuer denne Sted oc Indbyggerne/ Oc de sagde Kongen det igen.

Da sende Kongen hen/ oc loed tilhobe komme alle Eldste i Juda oc Jerusalem. Oc Kongen gick hen op i HERRENS Huss/ oc alle aff Juda mend oc Indbyggere i Jerusalem/ oc Presterne oc Leuiterne/ oc alt Folcket baade smaa oc store / Oc alle Ordene i Pactis Bog/ som vaar funden i HERRENS Huss/ bleffue læsde for deris øern. Oc Kongen gick i sin sted / oc giorde it Forbund faar HERREN/ At mand skulde vandre effter HERREN/ oc holde hans Bud/ Vidnesbyrd oc Ræt/ aff gantske hierte oc aff gantske siel/ oc giøre effter alle Pactens Ord/ som staa screffne i denne Bog. Oc alle de som vaare tilstede i Jerusalem oc i Benjamin/ stode der/ Oc Jerusalems Indbyggere giorde effter HERRENS deris Fædris Guds Pact. Oc Josias tog alle verstyggeligheder bort aff alle Landene/ som hørde Jsraels børn til/ oc skickede / at alle som bleffue fundne i Jsrael/

tiente

tiente HERREN deris Gud. Saa lenge som Josias leffuede/ da vigede de icke fra HERREN deris Fædris Gud.

OC Josias holt HERRENS Paaske i Jerusalem/ oc slactede Paaske paa den fiortende dag i den første Maanet. Oc hand skickede Presterne til deris Vect/ oc styrckede dem i deris Embede i HERRENS Huss. Oc hād sagde til Leuiterne/som lærde al Jsrael/ oc vaare HERREN helliggiorde / Setter den hellige Arck i Husit / som Salomon Dauids søn Jsraels Konge bygde/ Oc i skulle icke bære hende paa eders Skuldrer / Saa tiener nu HERREN eders Gud oc hans Folck Jsrael. Oc skicker eders Forfædris Huss i eders skickelse / som det er bescreffuit aff Dauid Jsraels Konge oc hans søn Salomon. Oc staar i Helligdommen effter Fædrenis Husis skick iblant eders Brødre som ere fødde aff Folcket/ Oc Fædrenis Husis skickelse iblant Leuiterne/ Oc slacter Paaske/ oc helliggiører eder/ oc skicker eders brødre til/ at de giøre effter HERRENS ord ved Mose.

Oc Josias gaff til Løfftelse for den menige mand/ Lam oc Kid(altsammen til Paasken / for alle dem som vaare tilstede) i tallet tredime tusinde/ oc try tusinde øxen / oc altsammen aff Kongens Godz. Hans Førster gaffue friuillige til Løfftelsen for Folcket oc for Presterne oc Leuiterne (som vaar Hilkia / Sacharia oc Jehiel / Førster i Guds Huss blant Presterne) til Paaske / thu tusinde oc sex hundrede (Lam oc Geder) der til try hundrede øxen. Men Chanania/Semaia Nethaneel oc hans brødre Hasabia/ Jeiel/ oc Josabad Leuiternis Offuerste / gaffue Leuiterne til Løfftelsen til Paaske / fem tusinde (Lam oc Geder) oc der til fem hundrede Oxen. Saa bleff Guds tieniste beskicket / oc Presterne stode i deris sted / oc Leuiterne i deris skick effter Kongens befalning. Oc de slactede Paaske / oc

Presterne toge blodet aff deris hender/oc stenckte/oc Leuiterne toge huden aff dem/ Oc giorde Brendofferet der aff / at de kunde giffue det iblant deris Fædris Husis del / i deris menige hob/ at offre HERREN/ som det staar screffuit i Mose Bog/ Saa giorde de oc met Øxene. Oc de tilredde Paaske ved ilden / som det sig burde / Men huad som vaar Hellig giort / det kaagede de i Gryder/ Kædle oc Pander/oc de giorde det hastelige for den menige hob.

Derneſt tilredde de til dem oc til Presterne/Thi at Presterne Aarons børn haffde at skaffe met Brendofferet oc fedmen indtil natten/Der faare maatte Leuiterne rede noget for sig oc for Presterne Aarons børn.

Oc Sangerne Assaphs børn stode i deris sted effter Dauids Bud / oc Assaphs/ oc Hemans oc Jedithuns Kongens Skueris oc Portholdere hoss alle porte/Oc de vigede icke fra deris Embede / Thi Leuiterne deris brødre redde til for dem. Saa bleff al HERRENS Guds tieniste skicket den samme dag/at holde Paaske/oc giøre Brendoffer paa HERRENS Altere/ effter Kong Josias befalning. Saa hulde Jsraels børn som tilstede vaare / Paasken paa den tid / oc det vsurede Brøds Høytid i siu dage. Der vaar ingen saadan Paaske holden i Jsrael/ fra Samuelis Prophetis tid / oc ingen Konge i Jsrael haffde holdet saadan Paaske/ som Josias holt Paaske/ oc Presterne/ Leuiterne oc gantske Juda / oc de som vaare tilstede aff Jsrael / oc de som bode i Jerusalem. Oc denne Paaske bleff holden i det Attende Josie Kongerigis Aar.

Der effter / at Josias haffde beredet Husit / da drog Necho Kongen aff Egypten op at stride mod Charchemis hoss Phrath. Oc Josias drog vd mod hannem. Men hand sende Bud til hannem / oc loed hannem sige/ Huad haffuer jeg at giøre met dig Juda Konge? Jeg kommer icke nu mod dig/

dig/ men ieg strider mod it Huss/ oc Gud sagde at ieg skulde skynde mig/ Holt op fra Gud som er met mig/ at hand icke forderffuer dig. Men Josias vende icke sit ansict fra hãnem/ Men skickede sig til at stride met hannem/ oc lydde icke Necho ord aff Guds mund/ oc kom at stride met hannem paa den slette marck hoss Megiddo. Oc Kongens Skytter skøde Kong Josias/ oc Kongen sagde til sine suenne/ Fører mig hen offuer/ thi ieg er suarlige saar. Oc hans suenne toge hannem aff Vognen/ oc førde hannẽ paa sin anden Vogn/ oc førde hannem til Jerusalem/ Oc hand døde oc bleff jordet iblant sine Fædris Graffuer. Oc gantske Juda oc Jerusalem sørgede for Josias/ Oc Jeremias begræd Josiam/ oc alle Sangere oc Sangerinder beklagede met grædelige sang offuer Josia indtil denne dag. Oc de giorde en seduan der aff i Israel/ See/ det er screffuit iblant de Grædelige sange.

DEnne Josias vaar den sidste Gudfryctige Konge i Juda oc Jerusalem/ Thi hans sønner Joachas oc Eliakim vaare Vgudelige/ falt fra HERRENS Low oc til Affguderi/ Desligeste oc Zedekias/ deris Faderbroder/ som bleff Konge effter Eliakim/ Saa at Gud nødis aff Juda Kongernis oc Indbyggernis synd oc store offuertrædelse til/at ødelegge Jerusalem/den skøne Tempel/Kong Salomon opbygde/ oc det gantske Juda Folck/ lige som hand tilforne haffde giffuit Samaria oc Israel i Salmanassers Kongens aff Assyriens hender. Saa er nu dette en gruelig oc jammerlige ting/ at tencke paa/ at de

 Folck

Folck Gud haffde vduald / iblant alle Folck paa jorden / (sig til it synderligt slags Folck / oc bebundet sig til deris Forfædre oc deris Efterkommere / met Foriettelser / oc mange vnderlige Tegn oc Gerninger / baade i Egypten oc siden indtil denne tid) skulde saa jammerlige omkomme / oc føris fangne bort i fremmede Lande iblant Hedninge / oc vere der fangne i halffierdesinds tiue aar. Men Orsagen til denne ælendighed / finder du i den anden Krønicke Bogs xxxvj. Capitel. Men Historien i sig selff om disse Konger / staar synderlige screffuit i den anden Kongernis Bogs xxiij. xxiiij. oc xxv. Capitel. Oc lyder den saa.

OC Folcket i Landet toge Joachas Josie søn / oc salffuede hannem oc giorde hannem til Konge i hans Faders sted.

Joachas vaar try oc tiue aar gammel / der hand bleff Konge / oc regerede i tre Maanede i Jerusalem / Hans Moder hed Hamutal / Jeremie aff Libna Daatter. Oc hand giorde det som HERREN ilde behagede / lige som hans Forfædre giorde. Oc Pharao Necho fangede hannem i Riblath vdi Hemath land / at hand skulde icke regere i Jerusalem / oc hand lagde en Skat paa Landet / hundrede Sintener Sølff / oc it Sintener Guld.

Oc Pharao Necho giorde Eliakim / Josie søn til Konge / i sin Faders Josie sted / oc omuende hans Naffn / oc kallede hannem Joakim / Oc hand tog Joachas / oc førde hannem til Egypten / der døde hand. Oc Joakim gaff Pharao

rao samme Sølff oc Guld/ Dog tog hand en Skat aff Landet der til / at hand kunde giffue samme Sølff / effter Pharaos befalning/ Hand skattede paa Sølff oc Guld / huer effter sin formue iblant Folcket i Landet / at hand kunde giffue Pharao Necho det.

Joachim vaar fem oc tiue aar gammel / der hand bleff Konge / oc hand regerede elleffue aar i Jerusalem / Hans Moder hed Sebuda / Pedaia aff Ruma daatter. Oc hand giorde det som HERREN ilde behagede/ som hans Forfædre giorde.

NAbuchodonosor / Kongen aff Babylonien drog op i sin tid/ oc Joakim bleff hannem vnderdannig i try aar / Oc hand vende sig oc falt fra hannem. Oc HERREN loed komme Stridsfolck paa hannem aff Chaldea/ aff Syrien/ aff Moab/ oc aff Ammons børn/ oc lode dem komme i Juda/ at de skulde forderffue hannem / effter HERRENS ord/ som hand haffde talet / ved sine Tienere Propheterne. Det hende Juda saa effter HERRENS ord/ at hand kaste dem fra sit Ansict / for Manasse synders skyld/ som hand giorde. Oc det vskyldige Blod som hand vdstyrte / oc giorde Jerusalem fuld met vskyldigt Blod/ det vilde HERREN icke tilgiffue.

Huad mere er at sige om Joakim/ oc alt huad hand giorde/ See / det er screffuit i Juda Kongers Krønicke. Oc Joakim soff hen met sine Forfædre / oc hans søn Joachin bleff Konge i hans sted. Oc Kongen aff Egypten drog icke mere aff sit Land/ Thi Kongen aff Babylonien haffde taget fra hånem alt det som Kongen aff Egypten tilhørde/ fra Egypti bæck/ indtil det Vand Phrath.

Joachin vaar atten Aar gammel / der hand bleff Konge/ oc hand regerede tre Maanede i Jerusalem/ Hans Mo-

der hed Nehustha / Elnathans Daatter aff Jerusalem. Oc hand giorde det som HERREN ilde behagede / som hans Fader giorde.

Paa den tid drog Nabuchodonosor Kongens tienere aff Babylon op til Jerusalem / oc komme til Staden met Bulverck. Oc der Nabuchodonosor kom til Staden oc hans Tienere / belagde hand hannem. Men Joachim Kongen i Juda / gick vd til Kongen aff Babylonien met sin Moder / met sine Tienere / met sine Øffuerste oc Kammersuenne / Oc Kongen aff Babylonien anammede hannem i det ottende hans Kongerigis aar / Oc hand tog der vd alt Ligendefæ i HERRENS Huss / oc i Kongens Huss / oc hand sønderslo alle Guldkar / som Salomon Israels Konge haffde giort i HERRENS Tempel / som HERREN haffde sagt.

Oc bortførde det gantske Jerusalem / alle Øffuerste / alle Veldige / ti tusinde fangne / oc alle Tømmermend / oc alle Smede / oc hand loed ingen bliffue igen / vden Almues folck i Landet. Oc hand førde Joachim oc Kongens Moder / Kongens Hustruer / oc hans Kammersuenne til Babylon / Der til met førde hand de Mectige i Landet aff Jerusalem fangne til Babylon. Oc siu tusinde aff de beste Folck / oc tusinde Tømmermend oc Smede / alle stercke Krigsmend / Oc Kongen aff Babylon førde dem til Babylon. Oc Kongen aff Babylon giorde Mathania hans Faderbroder / til Konge i hans sted / oc omuende hans naffn / oc kallede hannem Zedechia.

Zedechias vaar it oc tiue aar gāmel / der hand bleff Konge / oc hand regerede elleffue aar i Jerusalem / Hans Moder hed Hamital / Jeremie aff Libna Daatter. Oc hand giorde det som HERREN ilde behagede / som Joachim giorde / Thi det skede saa met Jerusalem oc Juda aff HERRENs vrede / indtil hand kaste dem fra sit ansict / Oc Zedechias falt aff fra Kongen aff Babylon.

Oc

OC det hende sig i det niende hans Kongerigis aar/ paa den tiende Maanedis / tiende dag / da kom Nabuchodonosor Kongen aff Babylon/ met al sin mact mod Jerusalem / oc de leyrede sig mod hannem / oc bygde en Vern omkring hannem. Saa bleff Staden belagt indtil Kong Zedechias elleffte aar. Men i den niende Maanet/bleff Hungeren sterck i Staden/ at Folcket i landet haffde intet at æde.

Oc mand brød Staden / oc alle Krigsmend flyde om natten at den Portis vey mellem de tho mure / som gaar til Kongens Haffue (Oc Chaldeerne laa om Staden) Oc hand flyde at veyen til den slette Marck. Men Chaldeernis mact forfulde Kongen/oc grebe hannem paa den slette marck hoss Jericho / oc alt det Krigsfolck som vaar hoss hannem / bleffue vdspridde fra hannem. Men de grebe Kongen / oc førde hannem op til Kongen aff Babylon til Riblath/Oc de sagde en Dom offuer hannem. Oc de slactede Zedechias børn faar hans øyen/oc blindede Zedechie hans øyen/oc bunde hannem met Lencker/ oc førde hannem til Babylon.

Den siuende dag i den femte Maanet/det er det nittende Nabuchodonosor / Kongens aff Babylons aar / da kom NebusarAdan Hoffmester / Kongens tienere aff Babylon til Jerusalem/Oc opbrende HERRENS Huss/oc Kongens Huss/oc alle husene i Jerusalem / oc alle store Huss opbrende hand met ild. Oc Chaldeernis gantske mact/som vaar met Hoffmesteren / brøde muren ned trint omkring Jerusalem. Oc det andet Folck/ som vaar offuerbleffuit i Staden/ oc de som fulde til Kongen aff Babylon/ oc det andet menige folck / førde NebusarAdan Hoffmesteren bort. Oc Hoffmesteren loed bliffue aff de ringeste i Landet / Vingaards Mend oc Bønder.

Oc Chaldeerne søndersloge kaaber Støtterne i HER-

RENS Huss / oc Stolene oc Kaaber Haffuit / som vaar i HERRENS Huss / oc førde Kaaberet til Babylon. Oc Gryderne / Skule / Kniffue / Skeder / oc alle Kaaber kar som mand tiente met / toge de bort. Der til tog Hoffmesteren de Pander oc Bæcken / som vaare aff Guld oc Sølff. Tho Støtter / it Haff / oc de Stole / som Salomon haffde giort til HERRENS Huss / Mand kunde icke veye Kaaberet aff alle disse kar. En Støtte / vaar atten alne høy / oc hendis Knap der paa vaar oc aff Kaaber oc tre alne høy / oc de Baand oc Granat æble trint omkring Knappen vaare alle aff Kaaber / Ved denne maade vaar oc den anden Støtte met Baandene.

Oc Hoffmesteren tog den Prest Seraia aff det første Skiffte / oc Zephania Presten aff det andet Skiffte / oc tre Døruoctere. Oc en Kammersuend aff Staden / som vaar sæt offuer Stridsmendene / oc fem Mend som vaare altid faar Kongen / som bleffue fundne i Staden / oc Sopher Stridshøffuitzmanden / som lerde Folcket i landet at stride / oc trysinds tiue Mend aff Folcket i Landet / som fundis i Staden. Disse tog Hoffmesteren Nebusar Adan / oc førde dem til Kõgen aff Babylon til Riblath. Oc Kongen aff Babylon slo dem ihiel i Riblath i Hemath land. Saa bleff Juda bortført aff sit Land.

Men Kong Nabuchodonosor aff Babylon / sette Gedalia Ahikams søn Saphans søns offuer det Folck / som hand loed bliffue igen i Juda. Der nu alle Stridsfolck / Høffuitzmend oc de Mend hørde / at Kongen aff Babylon haffde sæt Gedalia / da komme de til Gedalia til Mizpa / som vaar / Jsmaels Nethania søn / oc Johanan / Kareah søn / oc Seraia Thanhumeth Nethophatithers søn / oc Jaesania Macchati søn / met deris Mend. Oc Gedalia soer dem oc deris Mend / oc sagde til dem / Frycter icke at være Chaldeerne

vnder-

vnderdannige / bliffuer i Landet/ oc værer Kongen aff Babylon vnderdannige/ saa skal det gaa eder vel.

Men i den siuende Maanet kom Jsmael Nethania Søn/ Elisama søns aff Kongelige slect / oc thi Mend met hannem/ oc sloge Gedalia ihiel / Oc der til met de Jøder oc Chaldeer/ som vaare hoss hannem i Mizpa. Da giorde alt Folcket sig rede/baade smaa oc store/oc Stridsfolckens Offuerste/ oc komme til Egypten/Thi de fryctede sig faar Chaldeerne.

Men i det søttende oc tiuende aar / effter at Joachin Kongen aff Juda vaar bortført/ i den tolffte Maanedis siu oc tiuende dag/da loed Euil Merodach Kongen aff Babylon i sit første Kongerigis aar / optage Joachin Juda Konge aff fengsel. Oc talede venlige met hannem / oc sette hans Stoel offuer de Kongers Stole / som vaare hoss hannem i Babylon. Oc hand omskiffte hans fengsels Klæder. Oc hand od altid hoss hannem i alle sine Liffuis dage. Oc beskickede hannem hans del/ at mand gaff hannem altid aff Kongens huer dag i al hans Liffuis tid.

Merck nu vel Orsagen til saadan jammerlige ødeleggelse / den du kant Læse i den anden Krønicke Bogs xxxvj. Capitel. Oc maa ieg her hoss noget aff Zedechiæ Histori beskriffue/ Endog der er omtalet tilforne.

Zedechias vaar it oc tiue aar gammel / der hand bleff Konge/ Oc hand regerede elleffue Aar i Jerusalem. Oc giorde det som HERREN hans Gud ilde behagede/ Oc hand ydmygede si g icke faar Jeremia Prophete/som talede aff HERRENS mund. Der til met falt hand oc fra

Nabuchodonosor Kongen aff Babylonien/som haffde taget en Eed aff hannem ved Gud / Oc hand bleff fortrøden / oc forherdet i sit hierte/at hand vilde icke omuende sig til HERREN Israels Gud.

Oc alle Førsterne iblant Presterne oc Folcket syndede meget effter allehaande Hedningernis Verstyggelighed / oc besmittede HERRENS Huss/ som hand haffde hellig giort i Jerusalem. Oc HERREN deris Fædris Gud/ sende til dem tilige ved sine Sendebud / Thi hand sparde sit Folck oc sin Bolig. Men de bespottede Guds Sendebud/ oc foractede hans Ord/oc forhaanede hans Propheter/ Indtil HERRENS vrede voxte offuer hans Folck / at der vaar ingen Helbrede mere. Thi hand førde Kongen aff Chaldeen offuer dem/oc lod ihielsla deris vnge Mandkiøn/ met Suerd i deris Helligdoms huss/oc hand sparde huercken vnge Drenge eller Jomfruer / huercken Gamle eller vdleffuede Fædre/ hand gaff dem alle i hans haand.

Oc alle Karene aff HERRENS Huss baade store oc smaa/ oc Liggendefæet i HERRENS Huss / oc Kongens oc hans Førsters Liggendefæ / oc det altsammen loed hand føre til Babylonien. Oc de opbrende Guds Huss / oc nedbrøde Muren om Jerusalem/ Oc de opbrende alle deris Pallatz met ild/at al deris kaastelige Boskab bleff forderffuet. Oc de førde bort til Babylonien det som bleff igen/ oc de bleffue hans oc hans Sønners suenne / indtil det Kongerige aff Persen regerede. At HERRENS Ord skulde fuldkommis ved Jeremie mund / indtil at Landet haffde nock i sine Sabbather/ Thi den gantske tid / som ødeleggelsen varede/ vaar Sabbath indtil det halff fierdesinds tiuende Aar bleff fuldkommet.

Her hoss vil ieg oc scriffue det xxxiiij. Capitel

Jeremiæ Prophetis / som giffuer klarlige nock Orsagen tilkiende / Huor faare Gud haffuer saa straffet Zedechiam oc Juda. Paa det/ at wi skulle lære/at icke foracte gode Raad/oc Paamindelse/ Men dennem lyde/oc vandre effter HERRENS Low oc Bud. Saa lyder Texten i forneffnde Jeremiæ Capitel.

DEtte er det Ord/som skede aff HERREN til Jeremiam/ Der Nabuchodonosor Kongen aff Babylonien/ met al hans Hær/ oc alle Kongerige paa Jorden/ som vaare vnder hans vold/ oc alle Folck stride mod Jerusalem/ oc alle hendis Stæder/ oc sagde/ Saa siger HERREN Israels Gud. Gack hen oc tale til Zedechiam Juda Konge/ oc sig til hannem/ Saa siger HERREN / See/ Jeg wil giffue denne Stad i Kongens hender aff Babylonien/ oc hand skal opbrende hannem met ild. Oc du skalt icke vndkomme fra hans haand / Men du skalt bliffue greben oc giffuis i hans haand / at du skalt see hannem met øyen / oc tale mundelige met hannem/ oc komme til Babylonien.

Saa hør dog Zedechia Juda Konge HERRENS ord/ Saa siger HERREN om dig/ Du skalt icke dø ved Suerd/ men du skalt dø i Fred. Oc som mand haffuer brent offuer dine Forfædre / de fremfarne Konger/ som haffue været faar dig/ Saa skal mand oc brende offuer dig/ oc begræde dig/ Ah HERRE / Jeg haffuer sagt det / siger HERREN. Oc Jeremias Prophete talede alle disse ord til Zedechiam Juda Konge i Jerusalem / Der Kongens Hær aff Babylonien stridde allerede mod Jerusalem/ oc mod alle Juda offuerbleffne Stæder / som vaar/ mod Lachis oc Aseka/

Thi disse vaare end nu offuerbleffne iblant Juda Stæder/ lige som de faste Stæder.

Dette er det ord/ som skede aff HERREN til Jeremiam/ effter at Kong Zedechias haffde giort it Forbund met alt Folcket i Jerusalem/ til at vdrobe it frit aar/ At huer skulde giffue sin Tienere/ oc huer sin tienste Pige fri / som vaare Ebreer oc Ebreinder/ at ingen Jøde skulde holde den anden/ for Liff egen iblant dem selffue. Da lydde alle Førsterne oc Folcket/ som haffde indgaaet saadant Forbund/ at huer skulde giffue sin Tienere oc tieniste Pige fri / oc icke mere holde dem for deris Liff egen / oc gaffue dem løss. Men der effter vende de sig om / oc begærede Tienerne oc tieniste Pigerne igen til sig/ som de haffde giffuit fri / oc tuingde dem / at de skulde være Tienere oc tieniste Piger.

Da skede HERRENS ord til Jeremiam aff HERREN / oc sagde / Saa siger HERREN Jsraels Gud/ Jeg giorde en Pact met eders Forfædre / der ieg førde dem aff Egypti land / aff Trældommens huss / oc sagde/ Naar siu aar ere omgongne / da skal huer lade sin Broder fri fra sig/ som er en Ebreer / oc haffuer solt sig hannem / oc haffuer tient i sex Aar/ Men eders Fædre lydde mig icke / oc bøyde icke deris øren. Saa haffue i omuent eder i dag / oc giorde det mig vel behagede / at i lode vdrobe it frit Aar huer mod sin Neste / oc giorde en Pact der om for mig i det Huss/ som er kaldet effter mit Naffn. Men i ere omslagne/ oc vanhellige mit Naffn/ Oc huer begier sin Tienere oc tieniste Pige igen / som i haffde giffuit fri / at de skulde selff være deris egne/ Oc i tuinge dem nu/ at de skulle være eders Tienere oc tieniste Piger.

Der faare siger HERREN saa/ J lyde mig icke/ at i skulle vdrobe it frit Aar / huer faar sin Broder oc sin Neste/ See/ saa rober ieg (siger HERREN) eder it frit

Aar vd/til Suerd/til Pestilentze/til Hunger / oc ieg vil icke lade eder bliffue i noget Kongerige paa Jorden. Oc ieg vil giøre det Folck / som offuertraadde min Pact / oc icke holde Pactens ord/ som de giorde faar mig / lige som den Kalff/ huilcken de delede i thu stycke / oc ere gongne imellem baade delene/ som vaar/ Juda Første/ Jerusalems Første/ Kammersuenne/ Presterne/ oc det gantske Folck i Landet / som ere gogne imellem Kalffuens stycker/ Oc ieg vil giffue dem i deris Fienders haand/ oc deris/ som staa effter deris Liff / At deris Legeme skulle bliffue Fulene vnder Himmelen/ oc Diurene paa Jorden til mad.

Oc ieg vil giffue Zedechiam Juda Konge oc hans Førster/ i deris Fienders hender/ oc deris/ som staa effter deris Liff oc i Kongens Hær aff Babylonien / som nu ere dragne ned fra eder. Thi see/ Jeg vil befale dem/ siger HERREN/ oc ieg vil føre dem igen faar denne Stad/ oc de skulle stride mod hannem/ oc vinde hannem/ oc opbrende hannem met ild/ Oc ieg vil ødelegge Juda Stæder/ at ingen skal mere bo der.

Aff Esdre Bog.

KOnger oc Førster skulle bekiende / at de haffue deris Kongeriger oc Førstedom aff den almectigste Gud / oc være hannem fordi hørig / lydig / oc tacknemmelige / Huilcke de skulle her vdi allermest beuise / At de holder Kircker oc Guds Tieniste vel ved mact met al deris Tilbehøring. Her paa haffue wi it deyligt Exempel i Cyro Kongen aff Persen / i Esdre Bogs første Capitel. Oc lyder Historien saa.

I Det første Cyri aar Kongens aff Persen / At HERRENS ord skulde fuldkommis / som vaar talet ved Jeremie mund / da opuacte HERREN Cyri aand Kongens aff Persen. At hand loed vdrobe offuer alt sit Kongerige / ocsaa ved Scriffuelse / oc sige / Saa siger Cyrus Kongen i Persen / HERRE Gud aff Himmelen haffuer giffuit mig alle Kongerige i Landene / oc hand haffuer befalet mig / at ieg skal bygge hannem it Huss i Jerusalem vdi Juda. Huo som er nu blant eder aff hans Folck / met hannem være hans Gud / oc hand reyse hen op til Jerusalem i Juda / oc bygge HERRENS Israels Guds Huss / Hand er Gud som er i Jerusalem. Oc huo som endnu er igen / i alle Stæder / som hand er fremmet / hănem skulle Folckene i den sted hielpe met Sølff oc Guld / Godz oc Queg / aff en fri vilie til Guds Huss i Jerusalem.

Da giorde de øffuerste Fædre aff Juda oc BenJamin / oc Presterne oc Leuiterne sig rede / alle de som Guds Aand opuacte / til at drage hen op oc at bygge HERREns Huss i Jerusalem. Oc alle de / som vaare trint omkring dem / styrckede deris haand met Sølffkar oc Guldkar / met Godz oc Fæ oc Klenodie / Foruden det som de gaffue veluillige.

Oc Kong Cyrus tog HERRENS Husis Kar vd / som Nabugodonosor haffde taget aff Jerusalem / oc sæt i sin Guds Huss. Men Cyrus Kongen i Persen tog dem vd ved Mithridates Skatmesteren / oc talde Sesbazar Juda Første dem. Oc dette er deris tal / Tredive Guldbecken / oc tusinde Sølffbecken / ni oc tiue Kniffue / tredive Guld begere / oc de andre Sølff begere / fire hundrede oc thi / oc andre tusinde Kar. At alle Kar baade aff Guld oc Sølff / vaare fem tusinde oc fire hundrede / Sesbazar førde dem alle op met dem som droge op aff Fengselet fra Babylon til Jerusalem.

Konger oc Førster skulle icke lade dem forføre aff onde Mennisker / til at igenkalde / det som de selff eller deris Forfædre / haffuer Loulige oc ræt beuilget / samtyckt oc befalet. Det skeer vel tit oc offte / at en from Første / giffuer befalning vd / at det skulde saa skickis i hans Land oc Rige / at Gud kunde æris / oc Menniskens Salighed oc velferd kunde fremmis oc formeris / Men strax kommer Sathan / ved onde Raadgiffuere / oc vil forhindre / de Gudfryctige Førsters Anslag / oc disse Raadgiffuere anseer deris egen nytte oc Gaffn / oc icke deris Herris /

Endog/ de faaregiffuer saadan Sager til deris Raad/ lige som de vaare gantske paa deris Herris side/ oc vilde i timelig tid affuende alt vaade oc skade som hannem kand offuer henge. Men de skyder icke did hen/som de mæde/ som du kant see i denne efterfølgendis Historí / om de Vgudelige Tienere oc Raadgiffuere /som Kongen aff Persen haffde / i Judea oc andre Stæder der omkring/ som lagde vind paa at forhindre den Bygning paa HERRENS Tempel i Jerusalem. Thi de haffue icke saa meget anseet Kongens gaffn/ som deris egen / i det de forhindrede den Bygning. Men der vaar synderlige tho Orsager til/ Den første heder/Had/som de haffde mod det arme Jødiske folck. Den anden heder / *Priuatum commodum*, det er/ de saae saa viit hen / at der som Jøderne fick Jerusalem bygget igen/ oc kom i nogen maade til deris Regiment/ da skulde de bliffue aff met deris Fogederi oc Befalning / oc det vilde giffue dem stor skade i fremtiden. Der faare/ paa det dem skulde icke ske saadan skade oc affbreck/ da scriffuer de Kongen til / at hand lader forhindre Jerusalems oc Templens bygning. Oc setter disse sager/huor faare de giffuer Kongen saadant raad. Jerusalem haffuer altid været en op-

oprørisk Stad / oc Kongen oc Landet skadelige. Item / Bliffuer Jerusalem bygget / oc de faa giort Murene ferdige igen / da falder de fra Kongen / oc giffuer hannem ingen Skat. Denne Kongens skade kunde wi icke see paa / taale oc lide / effterdi wi ere Kongens Tienere oc Tro mend / Oc der faare giffue wi Kongen saadant tilkiende vdi tide / før end hand faar skade. Disse ere skinnendis ord oc vel sagt / Ja / oc vel giort / at de paaminder Kongen / om den tilkommendis skade. Men her døller de den Had oc Affuind / de haffde til Jøderne / oc deris egen nytte / gaffn oc fordeel / huilcke de allermest ansaa / som tilforn er sagt / oc ville dog siunis at være omhyggelige for deris Kongis gaffn oc beste. Gud giffue / at huer mand / som haffuer nogen synderlige befalning / haffde saa skarpe sinds øyne / at hand kunde see oc vare sig for saadan Egennyttige Raadgiffuere. Nu vil ieg her hoss scriffue Historien / huilcken du kant Læse i Esdre Bogs iiij. Capitel.

DEr Juda oc BenJamins modstandere hørde / at de Børn som fangede vaare / bygde HERREN Israels Gud Templen / da komme de til Sorobabel / oc de Offuerste Fædre / oc sagde til dem / Wi ville bygge met eder / Thi at wi atspørre eders Gud / lige som i / oc wi haffue icke Offret siden den tid / at Assar Haddon Kongen aff Assyrien /

rien/ førde oss hid op. Men Sorobabel/oc Jesua / oc de andre Øffuerste Fædre offuer Jsrael suarede dem/ Det sømmer sig icke oss oc eder at bygge vor Guds Huss/ Men wi ville alene bygge HERRENS Jsraels Gud / som Cyrus Kongen aff Persen bød oss.

Da forhindrede Folcket i Landet Juda folckis haand/ oc forfærde dem fra Bygningen. Oc tingede Raadgiffuere mod dem/oc forhindrede deris Raad / saa lenge som Cyrus Kongen aff Persen leffuede/ indtil Darij Kongens aff Persen Kongerige. Thi der Asuerus bleff Konge i hans Kongerigis begyndelse / screffue de kæremaal mod dem aff Juda oc Jerusalem.

Oc i Artaxerxes tid screffue Bislam / Mithridates/ Tabeel/ oc de andre aff deris Raad til Artaxerxes Konge i Persen/ oc Breffuit vaar screffuit paa Syriske / oc bleff vdlagt paa Syriske. Rehum Cantzeler / oc Simsai Scriffuere / screffue samme Breff til Artaxerxes Kongen. Wi Rehum Cantzeler/oc Simsai Scriffuere/oc andre aff Raadet aff Dina/ aff Arphasath/aff Tarplat/ aff Persen / aff Arach/ aff Babylon/aff Susan/ aff Deha/ oc aff Elam/ oc de andre Folck/som den mectige naffnkundige Mand Asnaphar hid førde/oc sette her i Samaria Stæder/ oc i andre Stæder paa denne side vandet oc vdi Canaan. Oc Breffuit som de sende til Kong Artaxerxes lydde saa.

Dine Tienere de Mend paa denne side Vandet oc i Canaan. Det skal være Kongen vitterligt/at Jøderne/ som ere komne fra dig her op til oss til Jerusalem / i den oprøriske oc onde Stad/ bygge der/oc giøre deris mure/ oc føre dem op aff grunden. Saa være det nu Kongen vitterligt/ Der som denne Stad bliffuer bygd/ oc murene bliffue giort igen / da skulle de icke ville giffue dig skenck / Told / oc aarlig skat / oc deris forsæt skal giøre Kongen skade. Nu wi alle som vaare

før met/at nedsla Templen/vilde wi icke lenger see paa Kongens foractelse. Der faare skicke wi hen / oc lade Kongen faa det at vide/at mand lader lede i dine Fædris Krønicker/ Saa skalt du finde i samme Krønicke oc forfare/ At denne Stad er oprørisk oc Kongen oc Landet skadelig / oc kommer andre oc til at affalde/ aff gammel tid / Der faare er oc Staden ødelagt. Der faare giffue wi Kongen tilkiende/ at om denne Stad bliffuer bygd / oc hans mure giorde / Da beholder du intet for dem paa denne side vandet.

Saa sende Kongen it suar igen til Rehum Cantzeler/ oc Simsai Scriffuere/oc til de andre deris Raad/som bode i Samaria/ oc til de andre paa hin side vandet/ Fred oc Helsen. Det Breff som i sende oss/ er obenbarlige læst faar mig. Oc er aff mig befalet/ at mand skulde lede/ oc mand haffuer fundet/At denne Stad haffuer aff gammel tid opsat sig mod Kongerne / oc giort oprør oc affald der inde. Oc at der haffuer været mectige Konger i Jerusalem / som haffue regeret offuer alt det som er paa hin side vandet / at dem bleff giffuen/ Told/ skenck/ oc aarlig skat. Saa giører nu effter denne befalning/Forhindrer samme Mend/at Staden bliffuer icke bygd/indtil der bliffuer giffuen befalning aff mig. Saa seer nu til / at i bliffue icke forsømmelige her vdi / paa det at Kongen ingen skade skeer.

Der nu Kong Artaxerxes Breff bleff læst for Rehum oc Simsai Scriffueren / oc deris Raad / Da droge de hastelige op til Jerusalem til Jøderne / oc forhindrede dem met arm oc mact. Da opholtis den Gierning paa Guds Huss i Jerusalem / saa at hun bleff tilbage indtil det andet Kong Darij aar i Persen.

HUi denne Kong Dario/ oc Artaxerxe/ haffuer alle Christne Herrer oc Førster en merckelig Exempel / Huorledis de skulle være til sinds mod det Hellige Guds ords tieniste / at de icke alene legge vind paa / at holde Guds Huse (det er Kircker / i huilcke Guds ord forhandlis) vel ved mact/ oc opbygge Ny Kircker / (om behoff giøris) Men ocsaa flitelige oc vel forsørger oc beskytter/ de Personer/ som skulle effter Guds befalning/ holde Guds sand tieniste oc dyrckelse ved mact / saa meget som Mennisken mueligt kand være. Her om læser mand tho deylige Historier i Esdre Bogs v. vj. oc vij. Capitel.

OC de Propheter Haggeus oc Sacharias Iddo søn/ Propheterede til Jøderne/ som vaare i Juda oc Jerusalem / i Israels Guds naffn. Da giorde Sorobabel Sealthiels søn / oc Jesua Josedeks søn / dem rede/ oc begynte at bygge Guds Husi i Jerusalem/ oc Guds Propheter met dem som styrckede dem.

Paa den tid kom til dem Thathnai Landzfogeden paa denne side vandet/ oc Sthar Bosnai/ oc deris Raad/ oc sagde saa til dem / Huo haffuer befalet eder at bygge Husit oc giøre hans mure? Da sagde wi dem huad de Mend hede som befole denne bygning. Oc Guds Øye kom paa Jødernis Eldste/ at det bleff dem icke forhindret/ indtil mand loed sagen komme til Darium/ oc en Scrifft der om kom til bage igen.

Oc lyder Breffuit saa som Thathnai Landzfoget paa denne side vandet/ oc Sthar Bosnai / oc deris Raad/ aff Arpha-

phaſad / ſom vaare paa denne ſide vandet / ſende til Kong Darium / oc de ord ſom de ſende til hannem / lydde ſaa. Kong Dario / al fred. Det ſkal Kongen vide / at wi komme til Jødeland / til den ſtore Guds Huſſ / huilcket mand bygde met alleħaande ſtene / oc ligger Bielcker inden til / oc Gierningen gaar faſt aff ſted / vnder deris haand. Saa ſpurde wi de Eldſte at / oc ſagde ſaa til dem / Huo haffuer befalet eder at bygge dette Huſſ / oc giøre hans mur? Wi ſpurde oc huad de hede / at wi kunde kundgiøre dig det. Oc wi ſcreffue de Mends naffn / ſom vaare deris Øffuerſte.

Oc de gaffue oſſ ſaadane ord for ſuar / oc ſagde / Wi ere Himmelens oc Jordens Guds tienere / oc wi bygge det Huſſ / ſom vaar før bygd mange aar ſiden / huilcket en mectig Iſraels Konge haffde bygd oc opſæt. Men der vore Forfædre fortørnede Gud aff Himmelen / gaff hand dem i Nabugodonoſors haand / Kongens aff Babylon den Chaldeers / oc hand nedſlo dette Huſſ / oc førde Folcket bort til Babylon.

Men i det første Cyri Kongens aff Babylons aar / da befoel ſamme Kong Cyrus / at mand ſkulde bygge Guds Huſſ. De Guldkar oc Sølffkar / ſom vaare i ſamme Guds Huſſ / ſom Nabugodonoſor tog aff Templen i Jeruſalem / oc førde dem til Templen i Babylon / dem tog Kong Cyrus aff Templen i Babylon / oc fick Seſbazar dem ved naffn / Huilcken hand ſette til Landzfoget / oc ſagde til hannem / Tag diſſe Kar / oc drag bort / oc før dem i Templen til Jeruſalem / oc lad Guds Huſſ byggis i ſin ſted. Da kom den ſamme Seſbazar / oc lagde Grunduallen til Guds Huſſ i Jeruſalem / Oc ſiden den tid bygde mand / oc hand er icke end nu fuldkommen.

Behager det nu Kongen / ſaa lad lede i Kongens Liggendefæis Huſſ / ſom er i Babylon / om det er befalet aff Kong Cyro / at bygge Guds Huſſ i Jeruſalem / Oc ſend oſſ Kongens mening der om.

SAa befoel Kong Darius / at mand skulde lede i Canzeleriet i Kongens Liggendefæis Huss/som laa i Babylon. Da fant mand i Ahmetha paa Slottet som ligger i Meden en Bog / oc der vdi stod en Gierning saa screffuen. J Kong Cyri første aar / befalede Kong Cyrus/ at bygge Guds Huss i Jerusalem / paa den sted som mand Offrede/oc legge Grunduallen trysinds tiue alne til høyhed/ oc try sinds tiue alne til bredheden. Oc tre vægge aff allehaande sten/oc en væg aff træ/oc at kaasten skulde giffuis aff Kongens Huss. Oc der til met Guds Husis Guldkar oc Sølffkar/ som Nabugodonosor tog aff Templen i Jerusalem / oc førde til Babylon / skulde mand giffue igen / at de bleffue førde igen til Templen i Jerusalem til deris sted i Guds Huss.

Saa holder eder nu langt fra dem / du Thathnai Landzfoget/ paa hin side vandet / oc du StharBosnai / oc eders Raad aff Arphasath/ i som ere paa hin side vandet/lader dem arbeyde paa Guds Huss/ at Jødernis Landzfoget oc deris Eldste kunde opbygge Guds Huss i sin sted. Det er oc befalet aff mig/ huad mand skal giffue de Eldste aff Juda til at bygge Guds Huss met/ som er/ at mand skal tage met flit Renten paa hin side vandet/ aff Kongens Godz / oc giffue samme Folck/ oc icke forhindre dem.

Oc om de haffue Kalffue / Lam eller Bucke behoff til Brendoffer faar Gud aff Himmelen/ Huede / Salt / Vin oc Olie/ effter Presternis seduan i Jerusalem/ Da skal mand daglige giffue dem det / som det sig bør / at det skal icke forsømmis/ Som de skulle offre Gud i Himmelen til en sød luct/ oc bede faar Kongens oc hans børns liff. Denne befalning er skeet aff mig / Oc huilcket Menniske der foruandler disse ord/ aff hans Huss skal mand tage en bielcke/ oc opreyse den/ oc henge hannem der paa / oc hans Huss skal være forbrøt/

for den gierningsskyld. Gud som boer i Himmelen / hand ihiel sla alle Konger oc Folck / som vdrecke deris Hender til at omuende eller sønderbryde Guds Huss i Jerusalem. Jeg Darius haffuer dette befalet / at det skal bliffue giort met flit.

Det giorde Thathnai Landzfoget / paa hin side vandet met flit / oc StharBosnai met deris Raad / til huilcke Kong Darius haffde sent. Oc de Eldste aff Jøderne byade / oc det gick fast for sig effter Propheternis Haggei oc Sachariæ Iddo søns Prophetie / oc de bygde oc opreysde effter Israels Guds befalning / oc effter Cyri / Darij / oc Artaxerxes Kongers aff Persen befalning. Oc de fuldkommede Huset / ind til den tredie dag i Adar Maanet / det vaar paa det siette Kong Darij Kongeriges aar.

Oc Israels børn / Presterne / Leuiterne / oc de andre fengsels børn hulde Guds Husis Induielse met glede. Oc offrede paa Guds Husis Induielse / hundrede Kalffue / thu hundrede Lam / fire hundrede Bucke / oc til SyndOffer for al Israel / tolff Gedebucke / effter Israels slecters tal. Oc skickede Presterne i deris skick / oc Leuiterne i deris vact / at tiene Gud som er i Israel / som screffuit staar i Mose Bog.

Oc fengselens Børn hulde Paaske den fiortende dag i den første maanet. Thi Presterne oc Leuiterne haffde rensit sig / at de vaare alle rene / som en Mand / Oc de slactede Paaske for alle fengselens Børn / oc for Presterne deris brødre oc for sig. Oc Israels Børn som vaare igen komne aff fengselet / oc alle de som haffde affskilt sig fra Hedningernis vrenlighed i Landet / at søge HERREN Israels Gud / de ode oc hulde det vsurede brøds Høytid i siu dage met glede. Thi at HERREN haffde giort dem glade / oc vent Kongens hierte aff Assyrien til dem / at de bleffue styrckede i Guds Husis gierning / som er Israels Gud.

EFter diſſe Gierninger vdi Artaxerxes KongeRigis tid der hand vaar Konge i Perſen / da drog Eſdras aff Babylon Seraia ſøn / Aſaria ſøns / Hilkia ſøns / Sallum ſøns / Zadok ſøns / Ahitob ſøns / Amaria ſøns / Aſaria ſøns / Meraioth ſøns / Sera ſøns / Vſi ſøns / Buki ſøns / Abiſua ſøns / Phinees ſøns / Eleaſar ſøns / Aaron ſøns / den øffuerſte Preſtis / ſom vaar en ſkickelig Scrifft Lerd i Moſe Low / ſom HERREN Iſraels Gud haffde giffuit / oc Kongen gaff hannem alt det hand begærede / effter HERRENS hans Guds haand / ſom vaar offuer hannem.

Oc der droge nogle aff Iſraels børn / oc Preſter / oc Leuiter / Sangere / Døruoctere / oc Nethinim til Jeruſalem / i det ſiuende Artaxerxes Kongis aar. Oc de komme til Jeruſalem i den femte Maanet / det vaar i Kongens ſiuende aar / (Thi paa den førſte dag i den førſte maanet / fick hand i ſinde at drage fra Babylon) oc paa den førſte dag i den femte Maanet kom hand til Jeruſalem / effter Guds gode haand ſom vaar offuer hannem. Thi at Eſdras ſkickede ſit hierte til at ſøge HERRENS Low oc at giøre / oc lære dem i Iſrael Budene oc Rætten.

Oc denne er Breffuens indholdning / ſom Kong Artaxerxes gaff Eſdre Preſten den Scrifftlærde / ſom vaar en Lærere i HERRENS ord oc i hans Bud vdi Iſrael. Artaxerxes alle Kongers Konge. Eſdre Preſten oc Scrifftlærde i Guds Low aff Himmelen Fred oc Helſen. Det er befalet aff mig / at alle ſom ere veluillige til i mit Rige / aff Iſraels folck Preſter oc Leuiter at drage til Jeruſalem / at de ſkulle fare met dig / ſent aff Kongen oc aff de ſiu Raadz Herrer / at beſøge Juda oc Jeruſalem / effter Guds Low / ſom er vnder din haand. Oc at du tager met dig Sølff oc Guld / ſom Kongen oc hans Raadz Herrer friuillige giffue Iſraels Gud / hues Bolig er i Jeruſalem. Oc tag met dig allehaande Guld

oc Sølff/ som du kant faa i gantske Babylons landskab/som folcket oc Presterne ville giffue friuillige til Guds Huss i Jerusalem.

Tag det altsammen met dig/oc kiøb met flit/ for samme pendinge/Kalffue/Lam/Bucke/oc Madoffer oc Drickoffer/ at mand det offrer paa Alteret hoss eders Guds Huss i Jerusalem. Der til met huad dig oc dine brødre tyckis at mand skal giøre met de Pendinge som offuerbliffuer/ det giører effter eders Guds vilie. Oc de Kar som ere dig antuordede til Embedene i din Guds Huss/dem faa fra dig faar Gud i Jerusalem. Oc huad som mere giøris behoff til din Guds Huss/som dig kommer til at vdgiffue/ det lad dem giffue aff Kongens Kammer. Jeg Kong Artaxerxes haffuer befalet Skatmesteren paa hin side vandet/saa at huad som helst Esdras Presten oc Scrifftlærd i Guds Low aff Himmelen kreffuer aff eder/ at i det giøre met flit indtil paa hundrede Sintener Sølff/ hundrede Cor huede/ oc hundrede Bath Vin/ oc hundrede Bath olie/ oc Salt foruden maade. Oc alt det som hører til Guds Low aff Himmelen/ at mand giør det fliteligе til Guds Huss aff Himmelen/ At den vrede icke kommer offuer Kongens Kongerige oc hans børn.

Oc det skulle i alle vide/at i haffue icke mact/at legge nogen Skat/ Told/ eller aarlig vdgifft paa nogen Prest/ Leuite/ Sanger/ Døruocter/ Nethinim oc Tienere i denne Guds Huss. Oc du Esdra skalt effter din Guds Visdom/ sette Dommere oc Fogeder/aff dem som ere vnder din haand/ at dømme offuer alt Folcket som ere paa hin side vandet/ at alle skulle vide din Guds Low/oc huilcke som den icke vide/dem skulle i lære den. Oc alle de som icke giør din Guds Low met flit/oc Kongens Low/ Hand skal faa sin Dom for sin gierning/ huad heller det er til døden/eller til ælendighed/ eller til sit Godzis fortabelse/eller til Fengsel.

Aff

Aff Esther Bog.

AF Esther Bog skal Konger oc Førster lære / at de icke være for snare oc letfærdige til at tro alle Raadgiffueris raad oc Tale / Men flitelige offuerueyer / oc giffuer act paa / huad / oc huort hen / de see met deris Raad. Om de giffue Raad / aff Had oc Affuind mod deris Neste / eller aff gode vilie mod deris Venner / Om de anseer deris eget Gaffn oc fordeel / eller deris Herrers ære oc lempe / oc den menige Mands beste / eller ey. Naar de haffue dette saa flitelige act oc offuerueyet / Saa kunde de met god beskeed / enten anamme Raadet / eller den forskyde / effter som de seer / det kand være dennem selff til ære (nest Gud) oc den menige Mand til gaffn oc gode / baade Indbyggere oc fremmede. Haffde Kong Asuerus det giort / da haffde hand icke saa lettelige samtyckt den hoffmodige Amans vgudelige Raad / oc faaet hannem sin Signet ring / oc lat hannem dicte oc scriffue Breffue mod de fattige fangne Jøder i Babylon / effter sin onde vilie. Huilcke Breffue Kongen maatte der effter kalde til bage igen / det som vaar imod Persers oc

Meders Ræt oc skick. Men det vaar dog bedre/ at hand giorde mod Persers Ræt / end hand haffde syndet mod Gud oc giort sin fattige fagne Undersaatte wræt.

Skal oc de fornemmiste oc Naffnkundigste Mend/ som ere i Kongers gaarde oc tieniste/ Lære aff samme Bog oc Histori / at de icke misbruger deris Autoritet/myndighed/ tro/ naade oc mact/ (som de haffuer) Kongen til vanære oc skade/den Menige mand til ødeleggelse oc forderffuelse / oc dem selff omsier til en euig skam / spot oc skade/ baade paa Legemens oc Sielens vegne: Det som vederfaaris den hoffmodige oc wgudelige Aman. Saa lyder nu Historien.

DEn tid Kong Asuerus regerede fra India indtil Morland / offuer hundrede oc siu oc tiue Land. Oc der hand sad paa sin Kongelige Stoel/ paa Susan Slot/ i det tredie hans Kongerigis aar/da giorde hand alle sine Førster oc Suenne / oc de Mectigste aff Persen oc Meden / Landzfogeder oc Øffuerste i sine Land it Gestebud / At hand vilde lade dem see sine Kongerigis herlige Rigdom/ oc sin Maiestetis kaastelige praal/ i mange dage/ som vaar i hundrede oc firesinds tiue dage.

Oc der de dage vaare ende / giorde Kongen alle Folck/ som vaare paa Susan Slot / baade store oc smaa / it Gestebud / i siu dage / i Urtegaardens stue hoss Kongens Huss. Der hengde huide / røde oc gule Duge / tilsammen bundne

met linede oc Skarlagens snorer i Sølff ringe / paa Malmerstene støtter. Benckene vaare aff Guld oc Sølff / Gulffuet vaar lagt met grøne / huide / gule oc sorte Malmerstene. Oc mand bar dricket ind i Guldkar / oc altid i andre oc andre kar / Oc Kongelig Vin offuerflødige nock / som Kongen formaatte. Oc mand sette ingen faar / huad hand skulde dricke / Thi Kongen haffde befalet alle sine Forstandere i sit Huss / at huer skulde giøre som hannem vel behagede.

Oc Vasthi Dronningen giorde oc it Gestebud faar Quinderne / i Kong Asueri Kongelige Huss. Oc paa den siuende dag / der Kongen vaar glad aff Vin / da befoel hand Mehumam / Bistha / Harbona / Bigtha / Abagtha / Sethar oc Charcas de siu Kammersuenne / som tiente for Kong Asuerus / at de skulde hente Dronning Vasthi ind faar Kongen / met sin Kongelige Krune / at hand skulde lade Folcket oc Førsterne see hendis deylighed / Thi hun vaar deylig. Men Dronning Vasthi vilde icke komme effter Kongens ord ved hans Kammersuenne / Da bleff Kongen saare vred / oc hans hastighed brende i hannem.

Oc Kongen sagde til de Vise / som forstode sig paa Landens sed (Thi Kongens sager skulde skee faar alle forstandige paa Ræt oc handel) Oc de neste hoss hannem vaare / Charsena / Sethar Admatha / Tharsis / Meres / Marsena / oc Menuchan / de siu Førster aff Persen oc Meden / som saae Kongens ansict / oc sade øffuerst i Kongeriget / faar en Ræt huad mand skulde giøre offuer Dronning Vasthi / Fordi at hun haffde icke giort effter Kongens ord ved hans Kammersuenne.

Da sagde Manuchan faar Kongen oc Førsterne / Dronning Vasthi haffuer icke aleniste giort ilde mod Kongen / men oc saa mod alle Førsterne oc mod alt Folcket i alle Kong Asueri Land, Thi denne Dronningis gierning skal

vdkomme til alle Quinder / saa at de foracte deris Mend faar deris øyen / oc skulle sige / Kong Asuerus bød Dronning Vasthi at komme faar sig / Men hun vilde icke. Saa skulle nu Førstinderne i Persen oc Meden sige til alle Kongens Førster / naar de høre denne Dronningis gierning / Saa skal der komme foractelse oc vrede nock.

Behager det Kongen / saa lader mand it Kongeligt Bud aff hannem vdgaa / oc scriffue effter Persers oc Meders Low / som mand tør icke offuertræde / At Vasthi skal icke mere komme faar Kong Asuerus / Oc Kongen giffue hendis Neste / som er bedre end hun hendis Kongerige. Oc at dette Kongens Breff som bliffuer giort / klinger i hans gantske Rige (som er stort) At alle Quinder holde deris Mend i ære / baade iblant store oc smaa. Dette behagede Kongen oc Førsterne vel / oc Kongen giorde effter Menuchans ord. Da bleffue Breffuene vdsende til alle Kongens Land / i huert Land effter sin scrifft / oc til huert Folck effter sit tungemaal / At huer Mand skal være Offuerherre i sit Huss / Oc hand loed tale effter sit Folckis tungemaal.

EFter disse gierninger / der Kong Asueri vrede vaar stillet / tenckte hand paa Vasthi / huad hun haffde giort / oc huad der vaar besluttet offuer hende. Da sagde Kongens Drenge som tiente hannem / Mand oplede Kongen vnge deylige Jomfruer / oc Kongen vdsende alle Beskuere i alle sine Kongeriges Land / at de tilhobe førde allehaande vnge deylige Jomfruer til Susan Slot i Fruerstuen / vnder Hegen Kongens Kammersuends haand / som tog vare paa Quinderne / oc fick dem deris Prydelse / Oc huilcken Pige som Kongen behagede / hun skulde være Dronning i Vasthi sted. Dette behagede Kongen vel / oc hand giorde saa.

Oc der vaar en Jødisk mand paa Susan Slot / som

hed Mardocheus Jairs søn/ Simei søns/ Kis søns/ Jemini søns / som bleff bort ført met aff Jerusalem / der Jechania Juda Konge bleff bortført / huilcken Nabugodonosor Kongen aff Babylon bort førde. Oc hand vaar Hadassa Formyndere/ det er Esther / hans Fader broders daatter / Thi hun haffde huercken Fader eller Moder/ oc hun vaar en deylig oc skiøn Pige. Oc der hendis Fader oc Moder døde / da tog Mardocheus hende til Daatter.

Der nu Kongens Bud oc Low bleff kundgiort/oc mange Piger bleffue førde tilhobe til Susan Slot / vnder Hege haand/ bleff oc Esther tagen til Kongens Huss/vnder Hege haand som vaar Quindernis Voctere. Oc Pigen behagede hannem / oc hun fant barmhiertighed faar hannem. Oc hand skyndede met hendis prydelse at giffue hende sin deel / oc siu deylige Piger aff Kongens Huss der til / Oc hand skickede hende met hendis Piger paa den beste sted i Fruer stuen. Oc Esther sagde hannem icke aff hendis Folck oc hendis Slect/ Thi Mardocheus haffde befalet hende/ at hun skulde icke giffue det tilkiende. Oc Mardocheus vandrede daglige faar Gaarden hoss Jomffru Kammeret/ at hand kunde forfare om det gick Esther vel/ oc huad hende skulde ske.

Oc naar huer Jomfruis beskickede tid kom/ at hun skulde komme til Kong Asuerus / effter at hun haffde været tolff maanede i Quinde prydelse (Thi at deris prydelse skulde haffue saa megen tid / som vaar sex maanede met Balsam oc Myrre/ oc sex maanede met dyrebar Smørelse/ Saa vaare da Quinderne prydede) saa gick en Pige til Kongen/ oc huilcken hun vilde / skulde mand giffue hende / som skulde gaa met hende fra Jomfru Kammeret til Kongens Huss. Oc naar nogen kom ind om afftenen/hun gick om morgenen fra hannem i den anden Fruer stue / vnder Saasgas haand Kongens Kammersuend/ som vaar Medhustruernis Voctere/

tere/ Oc hun maatte icke komme igen til Kongen/ vden hannem lystede oc loed kalde hende ved naffn.

Der nu Esthers Abihails Mardochei Fader broders daatters tid kom (som hand haffde taget sig til Daatter) at hun skulde komme til Kongen / da begerede hun intet / vden huad som Hege Kongens Kammersuend Quindernis vocter sagde. Oc Esther fant naade faar alle dem som hende saae. Oc Esther bleff tagen til Kong Asuerus/ i det Kongelige Huss / i den tiende maanet / som heder Tebeth / i hans Kongerigis siuende aar. Oc Kongen haffde Esther kier offuer alle Quinder / oc hun fant naade oc barmhiertighed faar hannem/ faar alle Jomfruer/ oc hand sette den Kongelige Krune paa hendis hoffuit/ oc giorde hende til Dronning i Vasthi sted. Oc Kongen giorde alle sine Førster oc Tienere it stort Gestebud / det vaar it Gestebud for Esthers skyld. Oc hand loed Landene huile/ oc vdgaff Kongelige Gaffuer.

Oc der mand forsamlede Jomfruerne anden gang/ sad Mardocheus i Kongens Port. Oc Esther haffde icke end nu giffuit hendis slect oc ey heller hendis folck tilkende/ som Mardocheus haffde befalet hende/ Thi Esther giorde effter Mardochei ord/ lige som den tid hand vaar hendis Formyndere.

Paa den samme tid / der Mardocheus sad i Kongens Port / bleffue tho aff Kongens Kammersuenne/ Bigthan oc Theres/ som varede paa døren/ vrede/ oc tenckte at legge deris hender paa Kong Asuerus. Oc det bleff Mardocheo sagt/ oc hand gaff Dronning Esther det tilkiende/ oc Esther sagde Kongen det paa Mardochei vegne. Oc der mand randsagede effter saadant/ bleff det befundet/ Oc de bleffue baade hengde i Træ. Oc det bleff screffuit i Krønicken faar Kongen.

DEr dette vaar skeet/ giorde Kong Asuerus/ Aman/ Medatha Agagiters søn mectig/ oc ophøyede hannem/

nem / oc sette hans stoel offuer alle Førster som vaare hoss hannem. Oc alle Kongens Tienere / som vaare i Kongens Port / bøyde knæ oc tilbade Aman / Thi at Kongen haffde saa budet/ Men Mardocheus bøyede icke knæ /oc tilbad icke. Da sagde Kongens Suenne / som vaare i Kongens Port/ til Mardocheum / Huor faare offuertræder du Kongens bud ? Oc der de sagde det daglige til hannem / oc hand vilde icke lyde dem at/ gaffue de Aman det tilkiende/ at de kunde see om saadan Mardochei gierning bleff bestandig / Thi hand haffde sagt dem/ at hand vaar en Jøde.

Oc der Aman saa/ at Mardocheus bøyde icke knæ faar hannem/ oc ey tilbad hannem/ da bleff hand fuld aff hastighed/oc foractede/ at hand skulde aleniste legge sin haand paa Mardocheum / Thi de haffde giffuit hannem Mardochei Folck tilkiende/ Men hand stod effter at ødelegge Mardochei Folck/ alle Jøderne/ som vaare i gantske Asueri Kongerige. J den første maanet/ det er den maanet Nissan / i det tolffte Kong Asueri aar / bleff Laad kast faar Aman / fra en dag til den anden / oc fra maanet til den tolffte maanet / det er den maanet Adar.

Oc Aman sagde til Kong Asuerus / Her er it Folck vdsprid/ oc deler sig iblant alle Folck i alle dine Kongerigis Land/ oc deris Low er anderledis/end alle Folckis/oc de giøre icke effter Kongens Low/ oc det staar icke Kongen til at lide/ at lade dem saa bliffue. Behager det Kongen/saa scriffue sig/ at mand omkommer dem/ Saa vil ieg veye der hen thi tusinde Sintener Sølff / vnder Embitzmendenis haand / at mand fører det ind i Kongens Kammer. Da tog Kongen sin Ring aff haanden/oc fick Aman/ Medatha Agagiters søn/ Jødernis fiende. Oc Kongen sagde til Aman / Det Sølff skal være dig giffuit/ der til met Folcket/ at du der met giør huad dig lyster,

Da kallede mand Kongens Scriffuere/ paa den første Maanedis trettende dag/ oc der bleff screffuit/ som Aman befalede/ til Kongens Førster / oc til Landzfogderne hid oc did i Landene / oc til huert Folckis Høffuitzmend i Landene her oc der / Effter huert Folckis Scrifft / oc effter deris Tungemaal/ i Kong Asueri naffn/ oc beseglede met Kongens ring. Oc de Breff bleffue vdsende ved Løbere i alle Kongens Land/ at ødelegge/ at ihielsla / oc at omkomme alle Jøderne/ baade vnge oc gamle / Børn oc Quinder paa en dag / som vaar paa den tolffte Maanedis trettende dag/ det er den Maanet Adar/ oc at røffue deris Godz.

Saa indeholt breffuit/ At der vaar giffuen en Befalning i alle Land/ at obenbare faar alle Folck/ at de skulde være beredde paa samme dag. Oc Løberne ginge hastelige vd effter Kongens befalning. Oc der bleff en befalning opslagen paa Slottet Susan. Oc Kongen oc Aman sade oc drucke/ Men Susan stad bleff tuilraadig.

DEr Mardocheus fornam alt det som skeet vaar/ sønderreff hand sine klæder/ oc lagde en Sæck oc aske paa sig / oc gick hen vd mit i Staden / oc skreg høyt oc ynckelige/ oc kom faar Kongens Port / Thi ingen maatte gaa ind at Kongens Port / som haffde en sæck paa. Oc der vaar en stor graad iblant Jøderne/ i alle Landene / til huilcken sted Kongens ord oc Bud kom / oc mange fastede / græde oc sørgede/ oc laae i sæcke oc aske. Da komme Esthers Piger oc hendis Kammersuenne / oc gaffue hende det tilkiende. Da bleff Dronningen meget forfærdet. Oc hun sende Klæder/ at Mardocheus skulde føre sig i / oc legge sæcken aff sig / Men hand tog dem icke.

Da kallede Esther Hathach en aff Kongens Kammersuenne / som stod faar hende / oc gaff hannem befalning til

Mar-

Mardocheum / at hun kunde faa at vide / huad det vaar / oc huor faare hand saa giorde? Da gick Hathach hen vd til Mardocheum paa gaden i Staden/som vaar faar Kongens Port. Oc Mardocheus sagde hannem alt huad hannem skeet vaar/ oc den sum Sølff som Aman haffde sagt/ at hand vilde veye ind i Kongens kammer for Jødernis skyld / til at ødelegge dem. Oc hand fick hannem en vdscrifft aff den befalning / som vaar opslagen i Susan at ødelegge dem / at hand skulde vise Esther det/ oc giffue hende tilkiende / oc hand bød hende/at hun skulde gaa ind til Kongen/ oc giøre en bøn til hannem for hendis Folck.

Oc der Hathach kom hen ind/ocsagde Esther Mardochei ord/ sagde Esther til Hathach/oc gaff hannem en befalning til Mardocheum/ Alle Kongens tienere vide / oc Folcket i Kongens Land / at huilcken som gaar ind til Kongen inden til i Gaarden/ være sig Mand eller Quinde/ som icke er kaldet / hans dom er / hand skal strax dø (vden saa er / at Kongen recker guld Spiren mod hannem/ met huilcken hand bliffuer leffuendis) Oc ieg er icke kaldet i trediue dage at komme ind til Kongen.

Oc der Esthers ord bleffue Mardocheo tilkiende giffne/ loed Mardocheus sige Esther igen/ Tenck icke at du redder dit liff for alle Jøder / fordi at du est i Kongens Huss. Der som du end nu paa denne tid tier / Da skulle Jøderne alligeuel faa en hielp oc frelselse aff en anden sted / oc du oc din Faders Huss skulle da omkomme. Oc huo ved om du est nu for denne tid skyld kommen til Kongeriget? Esther bød at suare Mardocheo/ Saa gack hen oc forsamle alle Jøderne/ som ere til stede i Susan/ oc faster for mig / at i icke æde eller dricke i tre dage huercken dag eller nat / Jeg oc mine Piger ville oc lige saa faste. Och saa vil ieg gaa ind til Kongen imod Budet/ kommer ieg om/ saa omkommer ieg. Mardocheus

cheus gick hen oc giorde alt det som Esther befalede hannem.

OC paa den tredie dag / førde Esther sig i Kongelige Klæder/ oc traadde ind i gaarden hoss Kongens Huss inden til mod Kongens Huss/ oc Kongen sad paa sin Kongelige Stoel i sit Kongelige Huss mod dørren paa Husit. Oc der Kongen saa Esther Drøningen staa i Gaarden/ fant hun naade faar hans øyen / Oc Kongen vdracte guld Spiren i sin haand mod Esther. Da traadde Esther frem/ oc rørde ved det spitze paa Spiren. Da sagde Kongen til hende/ Esther Dronning/ huad skader dig? oc huad begerer du? Dig skal oc giffuis halff delen aff Kongeriget. Esther sagde / Behager det Kongen / saa komme Kongen oc Aman i dag til det Gestebud/ som ieg haffuer tilred. Kongen sagde/ Skynder eder at Aman kand giøre / som Esther haffuer sagt.

Der nu Kongen oc Aman komme til Gestebudet / som Esther haffde tilred/ sagde Kongen til Esther/ der hand haffde drucket Vin/ Huad beder du Esther ? Det skal giffuis dig/ oc huad begærer du ? vaare det end halffdelen aff Kongeriget/ det skal ske. Da suarede Esther/ oc sagde/ Min bøn oc begære er/ haffuer ieg fundet naade faar Kongen/ oc om det behager Kongen/ at vide mig min bøn / oc at giøre min begære / saa komme Kongen oc Aman til det Gestebud/ som ieg vil tilrede faar dem. Saa vil ieg giøre i morgen som Kongen haffuer sagt.

Da gick Aman den dag vd/ glad oc met it frit mod. Oc der hand saa Mardocheum i Kongens Port / at hand stod icke op / ey heller rørde sig faar hannem / bleff hand fuld aff vrede paa Mardocheum / Men hand holt sig. Oc der hand kom hiem/ da sende hand hen oc loed hente sine Venner / oc sin Hustru Seres / oc opregnede faar dem sin Rigdoms her-

 lighed/

lighed/ oc sine mange Børn/ oc altsammen huorlunde Kongen haffde giort hannem saa stor / oc at hand vaar ophøyet offuer Kongens Førster oc Tienere. Aman sagde ocsaa/ Oc Dronning Esther loed ingen komme met Kongen til det Gestebud/ som hun beredde/ vden mig/ oc ieg er ocsaa buden til hende i morgen met Kongen. Men Jeg haffuer icke nock i alt dette/saa lenge som ieg seer den Jøde Mardocheum side hoss Kongens Port.

Da sagde hans Hustru Seres oc alle hans Venner til hannem/Mand giøre it Træ halfftrediesinds tiue alne høyt/ oc sige i morgen til Kongen/ at mand henger Mardocheum der paa/saa kommer du glad til Gestebud met Kongen. Dette behagede Aman vel/oc hand loed tilrede it Træ.

OC Kongen kunde icke soffue den samme nat/ oc hand bød at hente Krønicken oc Historier. Der de bleffue læsde faar Kongen/ da fands det/ som vaar screffuit/ huorledis Mardocheus haffde tilkiende giffuit/at de tho Kongens Kammersuenne/ Bigthana oc Theres / som toge vare paa Dørteskelen / haffde offuerlagt / at legge haanden paa Kong Asuerus. Oc Kongen sagde/ Huad ære eller gaat haffue wi der faare giort Mardocheo? Da sagde Kögens Drenge som tiente hannem / Hannem er intet skeet. Oc Kongen sagde / Huo er i Gaarden ? (Thi Aman gick i Gaarden vden faar Kongens Huss/ at hand vilde sige Kongen/at Mardocheus skulde hengis paa det Træ / som hand haffde bered til hannem) Oc Kongens Drenge sagde til hannem/ See/ Aman staar i Gaarden. Kongen sagde / Lader hannem gaa hid ind.

Oc der Aman kom ind / sagde Kongen til hannem/ Huad skal mand giøre den Mand / som Kongen gierne vil ære ? Oc Aman tenckte i sit hierte / Huem skulde Kongen

heller

heller ville ære/ end mig? Oc Aman sagde til Kongen/ Den Mand som Kongen gierne vil ære/ skal mand hente hid/ at mand fører hannem i Kongelige klæder/ som Kongen pleyer at bære/ oc hente den Hest/ som Kongen rider paa/ oc at mand setter den Kongelige Krune paa hans Hoffuit. Oc mand skal faa saadanne Klæder oc Hest/ vdi en aff Kongens Førsters haand/ at hand skal føre den Mand i/ som Kongen gierne vil ære/ oc føre hannem paa Hesten i Stadens gader/ oc lade vdrobe faar hannem/ Saa skal mand giøre den Mand/ som Kongen gierne vil ære.

Kongen sagde til Aman/ Skynt dig/ oc tag Klæder oc Hest/ som du haffuer sagt/ oc giør lige saa met Mardocheo den Jøde/ som sider faar Kongens Port/ oc lad intet fattis/ aff alt det som du haffuer talet. Da tog Aman Klæderne oc Hesten/ oc iførde Mardocheum/ oc førde hannem paa Stadens gader/ oc robte faar hannem/ Saa skal mand giøre den Mand/ som Kongen vil gierne ære. Oc Mardocheus kom igen til Kongens Port.

Men Aman skyndede sig til sit Huss/ sørgede met skiult Hoffuit/ oc fortalde sin Hustru Seres/ oc alle sine Venner/ alt det som hannem vaar vederfaret. Da sagde hans Vise oc hans Hustru Seres til hannem/ Er Mardocheus aff Jøde sød/ for huilcken du haffuer begynt at falde/ da formaar du intet mod hannem/ Men du maat falde faar hannem. Der de end nu talede met hannem/ komme Kongens Kammersuenne der til/ oc nødde Aman at komme til Gestebudet/ som Esther haffde bered.

DEr Kongen kom met Aman til Gestebud/ som Dronning Esther haffde tilred/ sagde Kongen til Esther om anden dagen/ der hand haffde drucket vin/ Huad beder du Dronning Esther/ at mand skal giffue dig/ oc huad begær du? vaar det end det halffue Kongerige/ det skal skee. Dronning

ning Esther suarede/oc sagde/ O Konge/ haffuer ieg fundet naade faar dig/oc behager det Kongen/ da giff mig mit Liff for min bøn skyld/oc mit Folck for min begære skyld. Thi wi ere solde/ Jeg oc mit Folck / at wi skulle ødeleggis / ihielslaff oc omkomme. Oc Gud giffue wi bleffue dog solde til Suenne oc Piger / saa vilde ieg tie / saa skulde Fienden dog icke giøre Kongen skade.

Kong Asuerus talede / oc sagde til Dronning Esther/ Huo er den? eller huor er hand / som torde tage sig saadant i sit sind/ at saa giøre? Esther sagde / Den Fiende oc Modstandere er denne onde Aman/oc Aman bleff forfærdet faar Kongen oc Dronningen. Oc Kongen stod op fra Gestebudet/oc fra Vinen/ i sin vrede / oc gick i Gaarden hoss Husit. Oc Aman stod op/ oc bad Dronning Esther om sit liff/ Thi hand saa / at hannem vaar allerede en wlycke bered aff Kongen.

Oc der Kongen kom ind igen aff Gaarden/hoss Salen/som de haffde ædit/da laa Aman paa bencken som Esther sad paa/ Da sagde Kongen / Vil hand oc sla Dronningen ihiel i Husit hoss mig? Der det ord vdgick aff Kögens mund/ skiulte de Amans ansict. Oc Harbona en aff Kammersuennene sagde til Kongen/See/der staar it træ i Amans Gaard halfftrediesinds tiue alne høyt/ som hand giorde til Mardocheum/ som talede gaat faar Kongen. Kongen sagde/ Lader hannem henge der i. Saa hengde de Aman i det træ som hand giorde til Mardocheum / och saa stilledis Kongens vrede.

PAa den dag gaff Kong Asuerus Dronning Esther Amans Huss/som vaar Jødernis fiende. Oc Mardocheus kom faar Kongen / Thi Esther gaff tilkiende/huorlunde hand hørde hende til. Oc Kongen tog sin Finger

ger ring aff/ som hand tog fra Aman/ oc gaff Mardocheo den. Oc Esther sende Mardocheum offuer Amans Huff.

Oc Esther talede ydermere til Kongen/ oc falt hannem til fode/ oc manede hannem/ At hand vilde borttage Amans Agatiters ondskab/ oc hans anslag/ som hand haffde optenckt mod Jøderne. Saa racte Kongen guld Spiren mod Esther. Da stod Esther op/ oc traadde faar Kongen/ oc sagde/ Behager det Kongen/ oc haffuer ieg fundet naade for hannem/ oc er det Kongen beleyligt/ oc ieg behager hannem/ saa scriffue mand/ oc igen kalde alle Amans/ Medatha/ Agatiters søns anslags Breff/ som hand haffuer screffuit/ at mand skulde ihielsla alle Jøderne i alle Kongens Land. Thi huorledis kand ieg see paa det onde/ som skulde komme paa mit Folck? Oc huorledis kand ieg see der paa/ at min Slect skulde saa ødeleggis?

Da sagde Kong Asuerus til Dronning Esther oc til Mardocheum den Jøde/ See/ Jeg haffuer giffuit Esther Amans Huff/ oc hannem haffuer mand hengt paa it træ/ Fordi at hand lagde sin haand paa Jøderne. Saa scriffue nu i for Jøderne/ i Kongens naffn/ lige som i selff ville/ oc besegler det met Kongens Ring/ Thi den scrifft som scriffuis i Kongens naffn/ oc bliffuer beseglet met Kongens Ring/ den maatte ingen igen kalde.

Saa bleffue Kongens scriffuere kallede/ paa den tid i den tredie maanet/ det er den maanet Siuan/ paa den tredie oc tiuende dag/ oc bleffue screffne/ lige som Mardocheus befoel/ til Jøderne/ oc til Førsterne/ Landz Fogderne oc Høffuitzmend i Landene/ fra India oc indtil Morland/ som vaare/ hundrede oc siu oc tiue Land/ huert Land effter sin scrifft/ huert Folck effter sit tungemaal/ oc til Jøderne effter deris scrifft oc maal.

Oc det bleff screffuit i Kong Asueri naffn/ oc beseglet

met Kongens Ring / oc hand sende Breffuene ved ridende Bud paa vnge Muler / I huilcke Kongen gaff Jøderne/ huor de vaare i Stæderne / at forsamle sig oc verie for deris Liff/ oc at ødelegge/ ihielsla/ oc at omkomme al Folckens oc Landens mact/ som plaffuede dem / met deris Børn oc Hustruer/oc at røffue deris Godz/paa en dag/i alle Kong Asueri Land/ som vaar/paa den trettende dag/ i den tolffte maanet/ det er den maanet Adar.

Oc scrifftens indholding vaar / at en befalning vaar giffuen i alle Land/ at obenbare alle Folck/ at Jøderne skulde være skickede paa den dag/ at heffne dem paa deris Fiende. Oc de ridende Bud paa Mulerne rede snarlige oc hastelige vd/ effter Kongens ord / oc den befalning bleff opslagen paa Susan Slot.

Oc Mardocheus gick vd fra Kongen i Kongelige Klæder/ i gult oc huit / oc haffde en linet oc Purpur Kaabe paa/ oc met en stor guld Krune/oc Susan Stad fryde sig oc vaar glad/ Thi der vaar kommet it Liuss oc glæde/oc fryd oc ære til Jøderne. Oc i alle Landene oc Stæderne / til huilcken sted Kongens ord oc Bud komme / der bleff glæde oc fryd iblant Jøderne/Gestebud oc gode dage / At mange aff Folckene i Landet/bleffue Jøder/Thi at Jødernis fryct kom offuer dem.

I Den tolffte maanet/det er den maanet Adar/paa den trettende dag / huilcken Kongens ord oc Bud haffde bestemt/ at mand skulde giøre det/Lige paa den samme dag/ som Jødernis Fiender haabede / at offuerfalde dem/ Vende det sig/ at Jøderne skulde offuerfalde deris Fiender. Da forsamlede Jøderne dem i deris Stæder i alle Kong Asueri Land/ at de skulde legge haand paa dem/ som dem vilde ont. Oc ingen kunde staa dem imod/ Thi deris fryct vaar kommen offuer alt Folcket. Oc alle Øffuerste i Landet oc

Før-

Førster oc LandzFogder oc Kongens Embitzmend/ ophøyede Jøderne / Thi Mardochei fryct kom offuer dem / Fordi at Mardocheus vaar mectig i Kongens Huſſ / oc hans røcte klingede i alle Land / huorlunde hand tog til oc bleff mectig.

Saa ſloge Jøderne paa alle deris Fiender met Suerd ſlag / oc ſloge dem ihiel oc omkomme dem / oc giorde effter deris vilie mod dem/ ſom vaare deris Fiende. Oc paa Suſan Slot ſloge Jøderne/ fem hundrede Mend ihiel oc omkomme dem. Der til met ihielſloge de / Parſandatha / Dalphon/ Aſpatha / Poratha / Adalia / Aridatha / Parmaſtha / Ariſſai / Aridai / Vaieſatha / diſſe thi Amans ſønner/ ſom vaar Medatha ſøn / Jødernis Fiende / Men de lagde icke hender paa deris Godz.

Paa ſamme tid kom de Ihielſlagnis tal til Suſan Slot for Kongen. Oc Kongen ſagde til Dronning Eſther/ Jøderne haffue ſlaget fem hundrede Mend ihiel/ oc omkommet dem paa Suſan Slot/ oc de thi Amans ſønner / Huad ſkulle de giøre i de andre Kongens Land? Huad beder du at mand ſkal giffue dig? Oc huad begærer du mere at mand ſkal giøre?

Eſther ſagde/ Behager Kongen det/ ſaa lader hand oc Jøderne giøre i morgen i Suſan effter denne dagis Bud/ at de henge de thi Amans ſønner i det træ. Oc Kongen befalede at giøre ſaa/ oc den befalning bleff opſlagen i Suſan / oc de thi Amans ſønner bleffue hengde. Oc Jøderne førſamlede ſig i Suſan paa den fiortende dag i Adar maanet/ oc ihielſloge try hundrede Mend i Suſan/ Men de lagde icke hender paa deris Godz.

Men de andre Jøder i Kongens land/ komme tilhobe/ oc de beſkermede deris Liff / at de ſkickede rolighed faar deris Fiende / oc ihielſloge deris Fiender/ fem oc halff fierdeſinds tiue

tiue tusinde/ Men de lagde icke deris hender paa deris Godz. Det skede paa den trettende dag i Adar maanet/oc huilde dem paa den fiortende dag i samme maanet/ Den giorde mand til Gestebuds oc frydens dag. Men Jøderne i Susan vaare komne til hobe/ baade paa den trettende oc fiortende dag /oc de huilde dem paa den femtende dag/oc den dag giorde mand til Gestebuds oc til frydens dag. Der faare giorde Jøderne som bode i smaa Stæderne oc Landzbyerne / den fiortende dag i Adar maanet til Gestebudens oc frydens dag / oc den ene sende den anden Skenck.

Oc Mardocheus bescreff denne Gierning / oc sende Breffuene til alle Jøderne / som vaare i alle Kong Asueri Land/baade nær oc langt fra/At de skulde anamme oc holde den fiortende oc femtende dag i Adar maanet aarlige/Effter de dage/ at Jøderne vaare komne til rolighed faar deris Fiender/ oc effter den maanet / i huilcken deris drøffuelse vaar omuent til glæde / oc deris sorg til gode dage / At de skulde holde dem for Gestebudis oc frydis dage/ oc den ene skicke den anden Skenck/ oc dele met de fattige.

Oc Jøderne toge der ved / det som de haffde da begynt at giøre/ oc det som Mardocheus screff dem til. Huorledis Aman Medatha Agatiters søn alle Jøders Fiende/ haffde tenckt at omkomme alle Jøderne/ oc loed kaste Laad / at forfærde oc omkomme dem. Oc huorledis Esther vaar gongen til Kongen /oc talede/At hans onde anslag/som hand haffde optenckt mod Jøder bleff ved Breff omuent paa hans eget Hoffuit/ oc huorledis mand hengde hannem oc hans sønner paa Træ. Der aff kallede de disse dage Purim/ effter Laadens naffn/ effter alle dette Breffuis ord / oc huad de haffde selffue seet/ oc som dem vaar hendit.

Oc Jøderne beskickede det/ oc toge det paa sig / oc paa deris Sæd/oc paa alle dem som gaffue sig til dem/ At de icke vilde

vilde offuer giffue/ at holde disse tho dage aarlige/lige som de bleffue screffne oc bestillede/ At disse tho dage skulde icke forglemmis/ Men at de skulde holdis / hoss deris Børne børn/ hoss alle Slecterne i alle Land oc Stæder. Disse ere Purim dage / som skulle icke offuertrædis iblant Jøderne / oc deris ihukommelse icke skal omkomme hoss deris Sæd.

Oc Dronning Esther Abihails daatter / oc Mardocheus Jøde/screffue met gantske mact / at stadfeste disse andre Breff om Purim /oc sende Breffuene til alle Jøderne i de hundrede oc siu oc tiue Land i Asueri Kongerige met kierlige oc trofaste ord / oc de stadfestede disse dage Purim paa deris beskickede tid / lige som Mardocheus Jøde / oc Dronning Esther haffde stadfestet offuer dem/lige som de haffde paa deris Siele oc paa deris Sæd stadfestet / den beskickede Faste oc deris raab. Oc Esther befoel at stadfeste disse Purim Gierninger/oc at scriffue dem i en Bog.

OC Kong Asuerus lagde Skat paa Landet / oc paa Øerne i Haffuit. Men alle hans Gerninger/ Velde oc mact/ oc Mardochei store herlighed/ som Kongen gaff hannem/ See/ det er screffuit i Kongernis Krønicke aff Meden oc Persen. Thi Mardocheus Jøde vaar den anden effter Kong Asuerus/ oc mectig blant Jøderne / oc veltagen blant sine Brødris mangfoldighed/ Som atspurde det som gaat vaar for sit Folck / oc talede det beste for al sin Sæd.

Aff Jobs Bog.

REgenter oc Dommere/ skulle være Vise oc Forstandige / oc det i sandhed beuise met Gierninger / i det de beskytter oc forsuarer / de Faderløse Børn/ Encker / oc ælendige Mennisker. Oc icke bedrøffuer oc vndertrycker dennem / som nu mange steds (diss verre) skeer. Thi saa Læser mand vdi Jobs Bog i det xxix. Capitel (Huor Job siger til Bildad oc Suah).

DEr ieg vdgick til Porten i Staden/ oc loed berede mig min Stoel paa gaden. Der de vnge saa mig/ oc skiulte sig/ oc de Gamle stode op mod mig. Der de Offuerste lode aff at tale / oc lagde deris haand paa deris mund. Der Førsternis røst skiulte sig/ oc deris tunge hengde ved deris gumme. Thi hues øre som mig hørde / det prisede mig salig / oc hues øyen mig saa/ hand rosede mig. Thi ieg reddede den Fattige der hand skræg/ oc den Faderløse som haffde ingen Hielpere. Hans velsignelse som skulde forderffuis/ kom offuer mig/ Oc ieg gledde Enckernis hierte. Retuished vaar min Klædebon / huilcken ieg førde mig vdi som en kiortel / oc min Ræt vaar min Førstelige Hue. Jeg vaar den Blindis øye/ oc den Haltis føder. Jeg vaar de fattigis Fader/ oc huilcken sag ieg icke viste/ den vdspurde ieg. Jeg sønderbrød den Vrætuisis kindtender/ oc reff Roffuit aff hans tender. Jeg tenckte/ Jeg vil dø i min rede/ oc giøre mine dage mange som sand. Min Sæd gick

op

op hoss vandet / oc Duggen bleff offuer min Høst. Min Herlighed fornyede sig altid for mig / oc min Bue forbedrede sig i min Haand.

De hørde mine ord oc tagde stille / oc voctede alle paa mit Raad. Der talede ingen mere effter mine ord/oc min tale drøppede paa dem. De voctede paa mig/lige som paa regn/ Oc gabede op met deris munde/lige som effter Afftens regn. Naar ieg lo met dem/ da bleffue de icke dristige der aff/oc mit Ansictis liuss giorde mig icke ringere. Naar ieg vilde komme til deris gierning/ da skulde ieg side Øffuerst/ Oc ieg bode iblant Stridzmend som en Konge / der ieg trøstede dem som vaare bedrøffuede.

EN Første oc Hussfader / skal saa oprettig handle met sine ringeste Vndersaatte oc Tienere / at hand tør dristige met en god Samuittighed gaa i Rætte met hannem / for huer mand som forstand haffuer / oc efterfølger det som Ræt er. Hand skal oc gierne høre fattige Folckis begærelse/ oc bønhøre dennem (om det er Ræt oc muligt som begæris). Hand skal oc gierne dele sine Klæder oc Mad met fattige oc arme Mennisker. Hand skal icke berømme sig aff Godz oc Rigdom / oc icke glæde sig aff sine Wuenners skade. Gierne laane den Fremmede huss etc. Her om Læser du Jobs bekiendelse / i Jobs Bog i det xxxix. Capitel.

Affuer ieg foractet min Suends eller min Pigis Ræt / naar de haffde en Sag mod mig. Huad vilde ieg giøre / der som Gud giorde sig rede / oc huad skulde ieg suare / naar hand besøgte ? Haffuer hand oc icke giort hannem / som giorde mig i Moders liff ? oc beredde Liffuit i hannem lige saa vel ? Haffuer ieg sagt ney mod de Fattigis begærelse / oc ladet Enckenis øyen vansmecte ? Haffuer ieg ædet mit Brød alene / at de Faderløse haffue icke oc ædet der aff ? Thi ieg haffuer huldet mig som en Fader aff min Barndom / oc aff min Moders Liff haffuer ieg gierne trøstet.

Haffuer ieg seet nogen forfare / for hand haffde icke klæder / oc ladet den Arme gaa vden klæder ? Haffuer icke hans sider velsignet mig / der hand bleff varm aff mine Lamskind ? Haffuer ieg faret met min haand offuer de Faderløse / den tid ieg saa at ieg haffde mact i Porten at hielpe. Da falde mine skuldre fra Axlene / oc min arm bryste fra albuen. Thi ieg fryctede Gud / lige som en wlycke offuer mig / oc kunde icke bære hans byrde. Haffuer ieg set Guld til min tillid / oc sagt til Guldklumpen / min Trøst ? Haffuer ieg glædet mig / at ieg haffde stort Godz / oc min haand haffde forhuerffuit allehaande ? Haffuer ieg seet til Liuset / naar det skinde klart / eller til Maanen / naar hand gick fuld ? Haffuer mit hierte ladet sig hemmelige forføre / at min mund kyste min haand ? Det er oc en misgierning for Dommeren / Thi der met haffde ieg nectet Gud offuen aff.

Haffuer ieg glæd mig / naar det gick min Fiende ilde / oc ophøyet mig / at Wlycke kom paa hannem ? Thi ieg loed min mund icke synde / at hand ynskede hans Siel en forbandelse. Haffue icke Mendene maatte sige i min bolig ? O Gud giffue / at wi skulde icke bliffue mætte aff hās kiød. Den fremmede maatte icke bliffue vde om natten / Men ieg loed min dør op for de Veyfarendis.

Aff Dauids Psaltere.

NV efterfølger vdi Biblen Dauids Psaltere / huilcken alle Christne Mennisker skulle dag fra dag gantske igennem læse eller høre for sig læse / saa meget som mueligt kand være. Men nogle synderlige Psalmer om Øffrighed / vil ieg her hoss scriffue / huilcke der oc flitelige paaminder dem deris høye kald oc Befalning / at de staar det faar i Guds frygt oc Retfærdighed / om de ville haffue HERRen hoss dennem / oc icke straffis aff hannem. Som ere disse efterfølgendis Psalmer / oc andre saadanne.

Den Anden Psalm.

HVor faare rase Hedninge / oc hui taler Folcket saa forfengelige.

Kongerne i Landet reyse sig op / oc Herrene raadslaa tilsammen / mod HERREN oc hans Saluede.

Lader oss sønder riffue deris Baand / Oc kaste deris Reb fra oss.

Men den som boer i Himmelen leer at dem / oc HERREN bespotter dem.

Hand skal en tid tale met dem i sin Vrede/ Oc forfærde dem met sin grumhed.

Men ieg vndsette min Konge/ paa mit hellige Bierg Zion.

Jeg vil predicke om saadan en Skick/ at HERREN sagde til mig/ Du est min Søn/ J dag fødde ieg dig.

Begære aff mig/ Saa vil ieg giffue dig Hedningene til Arffue/ Oc Verdens ende til Eyedom.

Du skalt sønder sla dem met en jern Spir/ Lige som Leerpaatter skalt du sønderknuse dem.

Saa lader eder nu vnderuise i Konger/ Oc lader eder tucte i Dommere paa Jorden.

Tiener HERREN met fryct/ oc glæder eder met beffuelse.

Kysser Sønnen/ at hand bliffuer icke vred/ oc i omkomme paa veyen/ Thi hans vrede skal snart optendis/ Men salige ere alle de som tro paa hannem.

Den XXI. Psalm.

HERRE/ Kongen glæder sig i din Krafft/ oc huor gantske glad er hand offuer din Hielp.

Du giffuer hannem sit hiertis begæring/ Oc necter icke huad hans mund beder/ Sela.

Thi du offuergyder hannem met god Velsignelse/ Du setter en Guld Krune paa hans Hoffuit.

Hand beder dig om Liffuit/ Saa giffuer du hannem it langt Liff altid oc euindelige.

Hand haffuer stor ære aff din Hielp/ Du legger Loff oc Prydelse paa hannem.

Thi du setter hannem til Velsignelse euindelige/ Du fryder hannem met dit Ansictis glæde.

Thi Kongen haaber paa HERREN/ oc skal bliffue fast ved den Høystis Godhed.

Din Haand skal finde alle dine Fiende/ Din høyre Haand skal finde / dem som dig hade.

Du skalt giøre dem som en Gloende Ocn/ naar du seer der i/ HERREN skal opsluge dem i sin vrede / Ilden skal opæde dem.

Du skalt ødelegge deris fruct aff Jorden/ Oc deris Sæd fra Menniskens børn.

Thi de tenckte at giøre dig ont / oc giorde anslag / som de kunde icke fuldkomme.

Thi du skalt giøre dem til Skuldrer/ Met din Streng skalt du mede mod deris Ansicte.

HERRE ophøye dig i din Krafft / Saa ville wi siunge oc loffue din Mact.

Den *XXIIII.* Psalm.

JOrden er HERRENS / oc huad der i er/ Jorderige/ oc huad der boer paa.

Thi hand grundfestede hende paa Haffuit / Oc beredde hende paa Vandet.

Huo skal opgaa paa HERRENS bierg? Oc huo skal staa i hans hellige Sted?

Den som haffuer Vskyldige hender / Oc er reen aff Hiertet / som haffuer icke lyst til løss Lærdom/ Oc suerer icke falskelige.

Hand skal faa Velsignelse aff HERREN/ Oc Retfærdighed aff Gud hans Frelsere.

Det er den Slect / som spører effter hannem/ Den som søger dit Ansict Jacob/ Sela.

Giører

Giører Portene vie / oc Dørene høye i Verden / At ærens Konge skal ind drage.

Huo er den ærens Konge? Det er HERREN / Sterck oc mectig / HERREN mectig i strid.

Giører Portene vie / oc Dørene høye i Verden / At ærens Konge skal ind drage.

Huo er den ærens Konge? Det er HERREN Zebaoth / Hand er ærens Konge / Sela.

Den LXI. Psalm.

Gud hør mit rob / Oc giff act paa min Bøn.

Jeg rober her nedre paa Jorden til dig / Naar mit hierte er i angist / Du vilde føre mig op paa en høye Klippe.

Thi du est min Tillid / it sterckt Taarn faar mine Fiender.

Jeg vil bo i din Tabernackel euindelige / Oc haabis vnder dine Vinge / Sela.

Thi du Gud hører mit Løffte / Du løner dem vel / som frycte dit Naffn.

Du giffuer en Konge lenge at leffue / At hans aar vare altid frem oc frem.

At hand skal altid side faar Gud / Beuiss hannem Miskundhed oc Trofasthed / som beskerme hannem.

Saa vil ieg siunge dit Naffn loff euindelige / at ieg kand betale mit Løffte daglige.

Den CXXVII. Psalm.

Vden HERREN bygger Huset / da arbeyde de forgeffuis / som bygge der paa.

Vden HERREN beuarer Staden / da vaage Vecterne forgeffuis.

Det

Det er forgeffuis/ at i staa aarle op/ oc der effter lenge side/ oc æde eders Brød met sorg/ thi hand giffuer sine Venner det naar de soffue.
See/ Børn ere HERRENS gaffue/ oc Liffsens fruct er en Skenck.
Lige som Pile i den Sterckis haand/ saa lyckis de vnge Drenge.
Salig er den/ som haffuer sit kaager fult aff saadanne/ de skulle icke beskemmis/ naar de tale met deris Fiender i Porten.

Den CXLIIII. Psalm.

LOffuit være HERREN min Trøst/ Som lærer mine Hender at stride/ oc mine næffuer at krige.
Min Miskundhed oc mit Slot/ min Beskermelse oc min Frelsere/ min Skiold/ paa huilcken ieg haabis/ Som tuinger mit Folck vnder mig.
HERRE/ huad er Menniskens/ at du est omhyggelig for hannem? Oc Menniskens barn/ at du saa acter hannem?
Er dog ey Menniskens lige som intet/ Hans tid far bort/ som en skugge.
HERRE/ bøye dine Himle oc far hid ned/ Tag paa Biergene/ at de ryge.
Lad Liune oc atspred dem/ Skiud dine Straler/ oc forfærde dem.
Vdsent din Haand aff det Høye oc frelsf mig/ Oc redde mig aff store Vand/ Aff fremmede Børns haand.
Huilckis Lærdom er icke nyttelig/ Oc deris Gierninger ere falske.
Gud/ ieg vil siunge dig en ny Sang/ Jeg vil lege faar dig paa Psalteren met thi Strenge.

Du som giffuer Kongerne Seyer / Oc frelser Dauid din Tienere/ Aff den Ondis mordere Suerd.

Frelss mig ocsaa/ oc redde mig aff de fremmede Børns haand/ Huilckis Lærdom er icke nyttig / Oc deris Gierninger ere falske.

At vore Sønner kunde opuoxe / lige som Planter i deris vngdom/ Oc vore Døtter / lige som vdgraffne Pillere/ lige som Pallatz.

Oc vore Kammer være fulde/ som kunde giffue it Forraad vd effter det andet / at vore Faar kunde føde tusinde/ oc hundrede tusinde i vore Byer.

At vore Øxen kunde meget arbeyde / At der skal ingen skade / ingen forderffuelse / ingen Klagemaal være paa vore Gader.

Lycksaligt er det Folck/ som det saa gaar/ Men saligt er det Folck/ hues HERREN er en Gud.

Aff Salomons Ordsprock.

KOnger oc Førster skulle studere/ at de kunde være Vise oc Forstandige/ til at Dømme oc Regere retfærdelige. Thi saa siger Salomon i sit Ordsprocks viij. Capitel.

ROber ey Visdom/ oc Kloghed lader sig høre? Hun staar obenbarlige paa veyen oc paa gaden/ Hun rober ved Portene hoss Staden/ der som mand indgaar at dørren. O i Mend/ ieg skriger til eder/ oc rober at Folckene/ J Vanuittige mercker Visdom/ Oc i Daarer tager til hierte. Hører/ Thi ieg vil tale/ det som Førsteligt er/ oc lære huad Ræt er. Thi min mund skal tale Sandhed/ oc mine læbe skulle hade det som er Vgudeligt. Al min munds tale er ret/ Der er intet vrangt eller falskt vdi. De ere alle lige/ faar dem som kunde forstaa dem/ oc redelige faar dem/ som det ville anamme.

Tager min Tuct heller end Sølff/ oc acter Lærdom høyre end kaasteligt Guld. Thi Visdom er bedre end Perler/ oc alt det som mand ynske kand/ det kand icke lignis ved hende. Jeg Visdom boer hoss Forstand/ oc ieg kand giffue gode Raad. HERRENS fryct hader ont/ Hofferdighed/ Stolthed oc onde veye/ Jeg hader vanartige munde. Baade Raad oc Daad hører mig til/ Jeg haffuer forstand oc mact. Ved mig regerer Kongerne/at Raadzherrene skicke

Ræt. Ved mig regerer Førster oc alle Regenter paa Jorden. Jeg elsker dem mig elske / oc de mig søge betilige / finde mig. Rigdom oc ære / varafftigt Godz oc Retfærdighed / er hoss mig. Min Fruct er bedre end Guld oc klart Guld / Oc min Indkomme er bedre end vduald Sølff. Jeg vandrer paa den rette vey / paa den rette Sti / At ieg vil vel besørge dem som mig elske / oc giøre deris Liggendefæ fult.

HERREN haffde mig i sine Veyes begyndelse / Oc ieg vaar der / før end hand giorde noget. Jeg er indset aff euighed / aff begyndelsen faar Jorden. Der Dybene vaare icke end til / da vaar ieg allerede beridt / Der Kilderne icke end nu veldede met Vand / Før end Biergene vaare nedsenckte / faar Tuerne / vaar ieg beridt. Hand haffde icke end da giort Jorden / oc huad der er paa / oc ey heller Jorderigis Bierge. Der hand beridde Himlene / da vaar ieg der / der hand begreb Dybene met sit maal. Der hand befeste Skyerne offuen til / oc der hand befeste Dybhedens Kilder. Der hand sette Haffuit oc alt Vandet deris maal faare / at de skulde icke gaa offuer hās befalning. Der hand lagde Jordens grundual / da vaar ieg en Giernings Mestere hoss hannem / oc haffde min daglige Lyst / oc legte altid faar hannem. Jeg legte oc paa hans Jorderige / **Oc min lyst er hoss Menniskens Børn.**

Saa hører mig nu mine Børn / Salige ere de / som holde mine Veye. Hører Tuct / oc bliffuer Vise / oc lader hende icke fare. Saligt er det Menniske som lyder mig / oc vaager daglige faar min Dør / Oc tager vare hoss min dørris stolpe. Huo mig finder / hand finder Liffuit / oc hand skal faa Behagelighed aff HERREN. Men huilcken der synder mod mig / hand skader sin Siel / Alle som mig hade / de elske Døden.

KOnger oc Førster skulle icke gierne være alene / men haffue Vise oc forstandige Folck hoss sig/ Dog icke holde meget Wnyttigt folck. Saa siger Salomon i sit Ordsprocks xiiij. Capitel.

Det er Kongens ære / at hand haffuer meget Folck/ Men huor lidet Folck er/ det giør en Herre blødactig.

EN Konge oc Første skal icke lide dem som giøre ilde/ men dem straffe / oc gierne høre retfærdige Læber/ oc være mild oc venlig/ mod de fromme. Saa lærer Salomon i sit Ordsprocks xvj. Capitel.

SPaadom er i Kongens mund/ Hans mund feyler icke i Dom.

Ret Vect oc Veyskale ere aff HERRen/ Oc alle Laad i sæcken ere hans giernning.

Det er en Verstyggelighed / at giøre wræt faar Kongen / Thi ved Retuished stadfestis Thronen.

At Raade ret behager Kongerne / oc den som Raader retuislige hand skal elskis.

Kongens vrede er dødzens Bud / Men en viss Mand skal formilde hannem.

Naar Kongens ansict er venligt/det er Liffuit/Oc hans Naade er lige som en Afften regn.

EN Konge skal selff side paa Domstolen / at hand kand forhindre falsk Dom / oc frem-

 føre

føre oc stadfeste ret Dom. Saa siger Salomon i sit Ordsprocks xx. Capitel.

En Konge som sider paa Stolen at Dømme/ atspreer alt ont met sine øyen.

EN Konge skal omkomme eller fordriffue de Vgudelige. Hand skal oc være sandru oc from. Thi saa siger Salomon i sit Ordsprocks xx. Capitel.

En viss Konge bortspreer de Vgudelige/ oc lader føre Hiulit offuer dem.

At være From oc Sandru/ beuarer Kongen/ Oc hans Throne stadfestis ved fromhed.

EN Konge skal flitelige bede Gud/ at hand vil styre oc Regere hans Hierte/ sig til ære oc Mennisken til gaffn oc gode. Thi hans Hierte er i Guds haand. Saa siger Salomon i sit Ordsprocks xxj. Capitel.

Kongens Hierte er i HERRENS haand som Vandbecke/ oc hand bøyer det huort hand vil.

KOnger oc Førster skulle grandgiffuelige randsage Sagerne oc Klagemaal/ paa det de skulle icke beslutte noget vbesindelige/ det som dem der effter skulde fortryde. De

skulle icke være Gerig. De skulle oc flitelige vare dennem for Klaffer oc Løgnactige Folck. De skulle gierne høre fattige Folckis Sager/ oc dømme dem Ræt. De skulle oc vare dem for Druckenskab oc Fraadzeri. Her om taler den vise Kong Salomon i sit Ordsprocks xxv. xxix. oc xxxj. Capitel.

Et er Guds ære/ at skiule en Sag/ Men det er Kongernis ære at randsage en Sag.

Himmelen er høy oc Jorden er dyb/ Men Kongernis hierte ere Wrandsagelige.

Mand tage skummet fra Sølffuet/ saa bliffuer der it reent Kar aff.

Mand tage det Vgudelige væsen fra Kongen / Saa stadfestis hans Throne met Retfærdighed.

(XXIX. Capit.)

EN Konge opretter Landet ved Ræt / Men en Gerig forderffuer det.

Den Herre som haffuer lyst til Løgn / Hans Tienere ere alle Vgudelige.

En Konge som Dømmer de Fattige trolige/ Hans Throne skal bestaa euindelige.

(XXXI. Capit.)

BIff icke Kongerne Vin at dricke / ey heller Førsterne sterck Drick.

De maatte dricke oc forglemme Rætten/ oc foruende de ælendige Folckis sag nogen sted.

Det

Det samme lærer Salomon / i sin Predickere Bogs x. Capitel / Oc siger saa.

VE dig Land / hues Konge er it Barn / oc hues Førster der æde tilige.

Saligt er det Land / hues Konge er ædel / oc hues Førster æde paa den rette tid til styrcke / oc icke til lyst.

Paa saadant skulle de tencke / som kaldis til Raad / oc giør dog Gestebud / oc forsømmer at høre de Fattige oc ælendige / oc deris Sager. Vden de ville i sin tid straffis aff Gud.

Aff

Aff Esaia Prophete.

KOnger / Førster / Raadgiffuere oc Dommere / skulle være trofast / hade Gaffuer / dømme Retfærdelige Enckers oc Faderløse Børns sager / Uden de ville føre Guds vrede baade offuer dennem selff / oc deris Lande. Thi saa siger Esaias Prophete i sit Første Capitel til Offrighed.

HJelper den Fortrycte / Skicker den Faderløse Ræt / oc hielper Enckens sager. Kommer saa / oc lader oss gaa i Rætte met huer anden / siger HERREN. Der som eders Synder end ere Blodrøde / da skulle de dog bliffue sne huide / Oc om de end ere som Rosen farffue / da skulle de dog bliffue som vld. Ville i lyde mig / da skulle i nyde Landsens gode. Men ville i icke oc ere wlydige / Da skulle i ædis aff Suerd / Thi HERRENS Mund siger det.

Huor gaar det til / at den fromme Stad er bleffuen en Hore? Hand vaar fuld aff Ræt / Retuished bode der inde / Men nu Mordere. Dit Sølff er bleffuit til Skum / oc din Drick er blandet met Vand. Dine Førster ere fra faldne oc ere Tyffuenis Staldbrødre / De tage alle gierne Skenck / oc søge effter Gaffuer / De skicke den Faderløse ingen Ræt / oc Enckens sag kommer icke faar dem.

Der faare siger HERREN den HERRE Zebaoth/den Mectige i Israel / O ve / ieg skal trøste mig ved mine Fiender/ oc heffne mig ved mine Fiender. Oc ieg skal vende min Haand mod dig / oc afffeye din skum paa det klariste/ oc bort tage alt dit Tin/ oc giffue dig Dommere igen/ lige som der vaar før/oc Raadzherre lige som i begyndelsen. Da bliffuer du en Retuisheds Stad / oc skal kaldis en from Stad. Zion skal frelsis ved Rætten / oc hendis Fanger ved Retuished/ at de Offuertrædere oc Syndere skulle sønderslas met huer andre/oc de som forlade HERREN/skulle omkomme. Thi de skulle bliffue til skamme offuer den Eg/som i haffue lyst til / oc beskemmis offuer den Vrtegaard / som i haffue vdualt. Naar i skulle bliffue som en Eg met tørre blad/ oc som en Haffue foruden vand. Naar beskermelse skal bliffue som blaar / oc hendis Gierning som en Gnist / oc de skulle baade met huer andre optendis/at ingen kand vdslycket.

Offrighed oc Dommere skulle vel foruare dem for Gerighed oc Druckenskab / oc holde sig sparsommelige baade vdi Øl oc Mad/ paa det de kunde tage vel vare paa deris Embede. Oc giøre Dom oc Retfærdighed/ oc icke forsømme HERRENS gierning. Men forskaffe det saa / at det kand gaa skickelige oc ret til/saa viit/ som deris Kald oc Befalning vdwiser. Vden de vil kalde Ve / oc Guds Vrede baade offuer dem selff oc deris Vndersaatte/ Oc den Guds vrede/opuecker it hastigt/sterckt oc grumt Folck/ som kommer snarlige ind i Landet/

det/ oc forderffuer det i grund. Thi det grumme Folck sparer huercken Øffrighed eller Vndersaatte/ Rige eller Fattige/ Vnge eller Gamle. Der faare / huo som icke vil falde i saadan Guds vrede oc straff / hand tage sig flitelige vare / for den smegrendis Dieffuel/ oc den søde Edder/ som kaldis Druckenskab. Thi saa siger den hellige Prophet Esaias i sit v. Capitel.

VE dem som drage det ene Huss til det andet / oc legge den ene Ager til den anden / indtil at der er icke mere rum / at de kunde alene beside Landet. Dette er faar HERRENS Zebaoths øre/ huad skal det gielde/ om de mange Huss skulle icke bliffue øde / oc de store oc deylige skulle staa øde? Thi at ti Vingaardis agre skulle icke giffue vden en Spand / oc it Pund sæd skal icke giffue vden en Skeppe.

Denne Sententz skulle de flitelige Læse/ acte/ mercke oc haffue i hukommelse / som siger eller mener / den Gaard / den Skoff / den Lund / den Ager / den Eng / den Fiske dam / den Søe / den Strandside / Den Marck oc Herlighed ligger mig saa vel belegen/ saa nær for Dørren eller porten/ ieg kand den icke ombære / Der faare vil ieg bruge alle Lempe/ Medel/ Raad/ List oc Mact/ at ieg kand den bekomme / som min Øyne begiere/ huad helder det kand ske met Ræt eller Vræt.

Men det er mit Raad / giffuer Diefflen dig saadant ind/ (Thi Gud som haffuer sagd/Du skalt icke begiere din Nestis huss etc. giør det icke) Da act den snack om en Nunne i it Kloster/som læste en side i en Bog / At mand skulde prøffue alting / Oc effter hun vaar skam skiendt / da læste hun det andet/ Helst det Beste. Saa læss du dette gantske Capitel til ende / at du kant see/ Huordis det vil gaa dem omsier / som met Vold oc Wræt/drager det ene Huss til det andet / Oc lad dig helder nøye met it Huss / i Guds fryct oc en god Samuittighed/end met hundrede/met wræt oc en ond Samuittighed. Thi dagen vil komme/ i huilcken huer skal bære sin byrde/ oc betalis effter sin Gierning. Der til met skal oc neppelige/ den tredie Arffuing/bliffue glad her i Verden/aff saadant Godz.

Følger nu fremdelis det Femte Capitel Esaie.

VE dem som ere aarle oppe om morgenen/at giffue sig fliteligE til drick/oc side indtil natten/at de brende aff Vin. Oc haffue Harper / Psalter/ Trummer/Piber oc Vin i deris Gestebud/oc see inted til HERRENS gierning/oc acte icke paa hans henders gierning. Der faare skal mit Folck bort føris wforuarendis/oc hendis Herlige skulle lide Hunger/ oc hendis Menige folck skulle lide tørst. Der aff haffuer Helff-

uede viist vdbredet Sielen/ oc opladet Struben vden al maade. At baade hendis Herlige oc den Menige Almue skulle did ned fare/ baade hendis Rige oc de glade/ at huer mand skal nedbøye sig/ oc huer mand skal bliffue nedtryckt/ oc de Hoffmodigis øyen skulle ydmygis. Men den HERRE Zebaoth skal ophøyes i Rætten/ oc den hellige Gud skal hellig giøris i Retuished. Da skulle Lammene fødis i deris sted/ oc de ælendige skulle føde dem i de fædis ørcken.

Ve dem som kaable dem sammen met løse Snorer/ til at giøre wræt/ oc met Vognreb/ til at synde/ oc sige/ lad hans gierning hastelige oc snart komme/ at wi kunde see det/ lad hid fare oc komme den Helligis anslag i Israel/ at wi mue faa det at vide.

Ve dem/ som kalde Ont gaat/ oc Gaat ont. De som giøre Mørcket til liuss/ oc Liuset til mørcket. De som giøre Surt til søt/ oc Søt til surt.

Ve dem/ som ere Vise hoss sig selffue/ oc holde dem selffue for Kloge.

Ve dem/ som ere Kemper til at dricke Vin/ oc Stridzmend til at fylde sig. De som sige de Vgudelige at haffue Ræt/ for Gaffuer skyld/ oc vende de Retuisis Ræt fra dem.

Der faare lige som Ildens lue fortærer straa/ oc luen borttager skeffuer/ saa skal deris Rod bort raadne/ oc deris Quiste opfare som støff. Thi de foracte HERRENS Zebaoths Low/ oc laste den Helligis tale i Israel. Der faare er HERRENS Vrede bleffuen grum offuer hans Folck/ oc hand recker sin haand offuer dem/ oc slar dem/ at Biergene beffue/ oc deris Legeme ere lige som Skarn paa Gaden/ oc i det altsammen lader hans vrede icke aff/ Men hans Haand er end nu vdract.

Thi hand vil oprette en Bannere longt borte iblant Hedningene/ oc laacke de samme hid fra Verdens ende. Oc

 see/

see/ de komme hastelige oc snart hid/ oc der er ingen træt/eller suig iblant dem/ ingen slummer ey heller soffuer/ingen løser beltet fra deris Lender / oc ingen riffuer en skotueng sønder. Deris Pile ere skarpe / oc alle deris Buer ere spente. Deris Heste hoffue ere lige som flintestene/ oc deris Vogn hiul / ere som en Hucæreluind. De brøle som Løuer/ oc brøle som vnge Løuer/de skulle bruse oc gribe Roffuit oc føre der fra/ at ingē bliffuer reddet/oc de skulle bruse offuer dem paa den tid lige som Haffuit. Naar mand vil see til Landet/See/ da er det mørck aff angist/oc Liuset skinner icke mere offuen offuer dem.

KOnger oc Førster skulle icke lade vdgaa Wretfærdige Lowe oc skick / til at fortrycke oc forderffue deris fattige Vndersaatte/ vden de ville haardelige straffis aff Gud / at det som de met Wræt haffue samlet i tiue Aar / gaar bort i it Aar / Ja / en stunds tid. Thi Gud haffuer icke skicket Offrighed / at de skulle forderffue / oc met Wretfærdige Lowe ødelegge deris Vndersaatte / Men her til/ at de skulle met Retfærdige Lowe holde deris Vndersaatte ved mact/ som en Hussfader sine Børn oc Folck / Der faare kallis gode Førster oc Regenter / *Patres patriæ.* Saa siger Esaias i sit x. Capitel.

VE de Scrifftlærde/som gøre Wretfærdige Low/ oc scriffue wret Dom/ Paa det/ at de kunde bøye de Fattigis sager/ oc bruge Vold i de ælendigis Ræt iblant mit folck/ At Enckerne mue være de-

ris

ris Roff/oc de Faderløse deris Bytte. Huad ville i giøre paa hiemsøgelsens oc wlyckens dag/som kommer longt fra? Til huem ville i fly om hielp? oc huor ville i lade eders ære? at hun bliffuer icke bøyet iblant de Fangne/oc falder iblant de slagne? J alt dette lader hans Vrede icke aff/hans Haand er end nu vdract.

O ve Assur/som er min vredis Riss/oc hans Haand er min grumheds Kæp/Jeg vil sende hannem mod it Oyenskalcke folck/oc giffue hannem befalning mod min Vredis Folck/At hand skal røffue oc vddele det/oc træde det/lige som skarn paa gaden. Alligeuel at hand icke saa meen det oc hans hierte tencker icke saa/Men hans hierte staar til at vdslætte oc oprycke icke lidet Folck. Thi hand siger/Ere mine Førster icke alle Konger? Er Calno icke som Charchemis? Er Hamath icke som Arpad? Er icke Samaria som Damascus? Lige som min haand haffuer fundet Affgudernis Kongerige/endog at deris Affguder vaare stercktere/end de som ere i Jerusalem oc Samaria/Skulde ieg da icke giøre Jerusalem oc deris Affguder/lige som ieg giorde ved Samaria oc deris Affguder.

Men naar HERREN haffuer vdret alle sine Gierninger/paa Zions bierg oc i Jerusalem/da vil ieg hiemsøge den hoffmodige Kongis Fruct aff Assyrien/oc hans øyens stolte herlighed/Fordi at hand siger/Jeg haffuer det vdret ved mine henders krafft/oc ved min Visdom/thi ieg er Klog. Jeg haffuer delt Landene anderlunde/oc røffuit deris Jndkomme/oc nedkast Jndbyggerne i grund/som en Veldig. Oc min haand haffuer fundet Folcket/som en Fule rede/at ieg haffuer tilhobe sancket alle Land/som mand opsancker æg/der forladne ere/at ingen rørde en Fier/eller oplod sit Neb/eller quidrede.

Aff Ezechiele Prophete.

KOnger oc Førster skulle icke foracte Gud/oc bliffue Hoffmodige/Men fryc-te hannem/ oc see vel til/ at det gaar ræt til/ met Kiøb oc Sal/ Handel oc Van-del (som mand taler) i deris Kongeriger. Eller Gud vil straffe dem. Saa siger Ezechiel Prophet (om Kongen aff Tyro) i sit xxviij. Capitel.

OC HERRENS ord skede til mig/ oc sagde/ Du Menniskens søn/ Sig til Førsten i Tyro/ Saa siger den HERRE HERRE/ Fordi/ at dit Hierte ophøyer sig/ oc siger/ Jeg er Gud/ Jeg sider i Guds Throne/ mit paa Haffuit/ Alligeuel at du est it Menniske/ oc ingen Gud/ Dog ophøyer dit Hierte sig/ lige som it Guds hierte. See/ du holder dig klogere/ end Daniel/ at inted er skiult faar dig/ oc at du haffuer kommet saadan mact affsted/ ved din Klogskab oc forstand/ oc sancket Liggendefæ aff Guld oc Sølff oc Dyrebar ting/ met din Visdom oc forstand. Oc at du haffuer faaet saa stor mact/ ved din store Visdom oc handling/ Der aff est du bleffuen saa Hoffmodig/ at du est saa mectig.

Der faare siger den HERRE HERRE saa/ Efferdi at dit Hierte opløffter sig / lige som en Guds hierte/ Der faare see / Jeg vil skicke fremmede offuer dig / som er/ Hed-

Hedningenis Tyranner/ de skulle vddrage deris Suerd offuer din skiøne Visdom/ oc giøre din store Herlighed til skendsel. De skulle støde dig hen vnder i Graffuen / at du skalt dø mit i Haffuit/ som de Jhielslagne. Huad gielder det? om du skalt da sige til dem som dig ihielsla/ Jeg er Gud/Efftherdi du est dog icke Gud/ men it Menniske / oc i deris haand som dig sla ihiel. Du skalt dø/lige som de Vomskaarne/ aff de Fremmedis haand/ Thi ieg haffuer talet det/siger den HERRE HERRE.

Oc HERRENS ord skede til mig / oc sagde / Du Menniskens søn / Giør en grædelig klage offuer Kongen aff Tyrus / oc sig om hannem / Saa siger den HERRE HERRE/ Du est it reent Jndsegle/ fuld aff Visdom/oc offuermaade skiøn. Du est Guds lystige Vrtegaard/oc prydet met allehaande dyrebare stene/ som er met Sardin/ Topaser/ Demanter/ Turkoss/ Onis/ Jaspis/Saphir/ Ametist/Smaragder/oc Guld/Paa den dag som du bleffst skabt/ maatte der være bered hoss dig dine Trummer oc Piber. Du est som en Cherub / som viit vdbreder oc skiuler sig / Oc ieg sette dig paa det hellige Guds Bierg / at du skulde vandre iblant gloende stene / oc du vaarst foruden smitte i din Gierning/ paa den dag der du vaarst skabt / til saa lenge / at din misgierning bleff funden/ Thi du est bleffuen induortis fuld aff fortrædelighed/for din store Handel/oc du syndede/ Der faare vil ieg vanhellige dig fra Guds Bierg/oc ieg vil vdstøde dig du vdbredde Cherub/ aff de gloende stene.

Oc efftherdi dit Hierte ophøyer sig/at du est saa skiøn/oc du lodst din Klogskab bedrage dig/i din barm/ Der faare vil ieg nedkaste dig til Jorden/ oc giøre it Vidunder aff dig faar Konger/ Thi at du haffuer forderffuit din Helligdom / met din store Misgierning oc wretfærdige Handel. Der faare vil ieg lade en Jld gaa vdaff dig/ som skal fortære dig / oc ieg vil

giøre dig til aske paa jorden// at al Verden skal see til. Alle de som dig kiende iblant Hedningene / skulle forfærdis offuer dig/ at du est saa hastelige vndergongen / oc kant aldrig mere komme op.

Det samme lærer hand i det xxix. Capitel. Huor hand truer Kongen aff Egypten / oc det gantske Land/ for deris Hoffmod/Vold oc Wræt som de giorde de arme Jøder / som vaare flyet til Egypten/den tid Nabogodonosor ødelagde Jerusalem/oc opbrende Templen. Saa lyder Texten samme sted.

I Det tiende Aar/ paa den tiende dag i den tolffte maanet/ skede HERRENS ord til mig/ oc sagde/ Du Menniskens søn / Sæt dit ansict mod Pharao Kongen aff Egypten/ oc Spaa mod hannem/oc mod alt Egypti land. Predicke oc sig/ Saa siger den HERRE/ HERRE/ See/ Jeg vil til dig Pharao Konge i Egypten /Du store Drage/ som ligger i dit Vand / oc siger / Strømen er min/ oc ieg haffuer giort mig hannem. Men ieg vil legge it Bid i din Mund/ oc lade Fiskene i dit Vand henge paa dine skæl/ oc ieg vil drage dig aff dine Strøme/ met alle Fiskene i dit Vand/ som henge ved dine skæl. Jeg vil kaste dig met dine Fiske aff dit Vand bort i Ørcken / Du skalt falde paa Landet/ oc icke bliffue oplæset eller sammensancket igen / men du skalt bliffue Diurene paa Landet/ oc Fulene vnder Himmelen til it Aadsel. Oc alle de som bo i Egypten / skulle fornemme/ at ieg er HERREN / Fordi at de haffue været Israels Huss en Rørkæp/huilcken som brast / naar de hulde hannem i Haanden/oc stack dem igennem siderne. Oc naar

de Hellede dem til hannem / Da brast hand / oc stack dem i Lenderne.

Der faare siger den HERRE HERRE saa/See/ Jeg vil lade Suerdet komme offuer dig / oc oprycke baade Menniske oc Fæ i dig/ Oc Egypti land skal bliffue til en Ørcken/ oc øde/ Oc de skulle fornemme/ at ieg er HERREN/ Fordi/ at hand siger/ Vandstrømen er min/ oc ieg er den/ som det giør. Der faare see/ Jeg vil til dig/oc til dine Vandstrøme/ oc ieg vil giøre Egypti land til Ørcken oc øde / fra Siene taarn/ indtil Morlandz landemercke/ At der skal huercken gaa Fæ eller Menniske/ heller bo der vdi/ i fyrretiue aar. Thi ieg vil giøre Egypti land øde / oc lade hendis øde Landemercker oc hendis Stæder/ ligge øde i fyrretiue Aar / som andre øde Stæder / Oc ieg vil bortsprede Egypterne iblant Hedningene/ oc ieg vil bort iage dem i Landene.

Dog siger den HERRE HERRE saa/ Naar de fyrretiue aar ere omløbne/ da vil ieg forsamle Egypterne igen/ fra Folckene / iblant huilcke de skulle være atspredde / Oc ieg vil vende Egypti fengsel/ oc føre dem til bage igen i Pathros land/ som er deris Fæderne land/ oc de skulle der være it lidet Kongerige. Thi de skulle være ringe mod andre Kongerige/ oc icke mere regere offuer Hedningene / Oc ieg vil giøre dem ringe/ at de skulle icke regere offuer Hedningene. At Israels Huss skal icke mere forlade sig paa dem / oc synde der met/ naar de holde sig til dem / Oc de skulle fornemme / at ieg er den HERRE HERRE.

Oc det hende sig i det siuende oc tiuende Aar/ paa den første dag i den første maanet/ Da skede HERRENS ord til mig/ oc sagde/ Du Menniskens søn / Nabogodonosor Kongen aff Babylonien / haffuer ført sin Stridzhær faar Tyrus / met stor vmage / at alle Hoffuit vaare skallede/ oc alle sider vaare slidne / Oc hans arbeydis oc vmagis

 løn/

løn/ bleff dog huercken hannem eller hans Stridzhær betalet faar Tyrus.

Der faare siger den HERRE HERRE saa/ See/ Jeg vil giffue Nabogodonosor Kongen aff Babylonien Egypti land/ at hand skal borttage alt deris Godz / oc røffue oc plyndre dem / at hand kand giffue sin Stridzhær sold. Men ieg vil giffue hannem Egypti Land / for sit arbeyde/ som hand haffuer giort der paa/ Thi de haffue tient mig/ siger den HERRE HERRE.

Paa den samme tid / vil ieg lade Jsraels Horn voxe/ oc ieg vil oplade din Mund iblant dem / At de skulle fornemme at ieg er HERREN.

Aff Daniele Pro=phet.

KOnger oc Førster skulle icke begiere Wbildige oc wmuelige ting / aff deris Undersaatte / som Nabogodonosor giorde/ Som mand læser i Danielis ij. Capitel.

I Det andet Nabogodonosors Rigis aar/ haffde Nabogodonosor en Drøm / aff huilcken hand bleff forfærdet/ at hand opuognede. Oc hand loed alle Stiernekigere oc Vise/ oc Troldkarle oc Chaldeer kaldis tilhobe /at de skulde sige Kongen sin Drøm. Oc de komme oc stode faar Kongen. Oc Kongen sagde til dem/ Jeg haffde en Drøm / hand forfærdede mig/ Oc ieg vilde gierne vide huad det vaar faar en Drøm.

Da sagde Chaldeerne til Kongen paa Chaldeiske/ Herre Konge / Gud vnde dig it longt liff / Sig dine Tienere Drømen / saa ville wi vdtyde hannem. Kongen suarede oc sagde til Chaldeerne / Jeg glemde hannem / der som i icke giffue mig den Drøm tilkiende/ oc vdtyde hannem/ da skulle i alle aldelis omkomme/ oc eders Huss skulle skammelige ødeleggis. Men kunde i giffue mig hannem tilkiende oc vdtyde samme Drøm / da skulle i faa Skenck / Gaffuer / oc stor ære aff mig / Der faare siger mig samme Drøm oc hans vdtydelse/ De suarede igen/ oc sagde/ Kongen sige sine Tienere Drømen/ saa ville wi vdtyde hannem.

 Kon=

Kongen suarede/ oc sagde/ Sandelige ieg formercker/ at i ville forhale tiden / efftterdi i see at det er gaaet mig aff glemme/ Men der som i icke sige Drømen/ da gaar Rætten offuer eder / lige som de der tage dem faare at tale Løgn oc dicte faar mig/ indtil tiden forløber sig/ Der faare siger mig Drømen/ saa kand ieg mercke/ at i kunde oc ramme paa vdtydelsen. Da suarede Chaldeerne faar Kongen / oc sagde til hannem/ Der er intet Menniske paa Jorden / som kand sige det/ som Kongen begierer/ Saa er ingen Kouge/ ehuor stor oc mectig hand er / som vdkreffuer saadant aff nogen Stiernekigere/ Vise / eller Chaldeer. Thi at det er forhøyt som Kongen begierer / der er oc ingen/ som det kand sige faar Kongen / vndertagne / Guderne / som icke bo hoss Menniskene.

Da bleff Kongen gantske vred oc befalede at omkomme alle Vise i Babylonien. Oc Dommen gick vd/at mand skulde ihielsla de Vise / oc Daniel met hans Staldbrødre bleffue oc opsøgte/at mand skulde ihielsla dem.

Da fornam Daniel saadan Dom oc befalning aff Arioch Kongens øffuerste Dommere/huilcken der vddrog at ihielsla de Vise i Babylonien. Oc hand begynte/oc sagde til Kongens Foget/ Arioch / Huor faare er saadan en streng Dom vdgongen aff Kongen? Oc Arioch gaff Daniel det tilkiende. Da gick Daniel hen op/ oc bad Kongen/ at hand vilde giffue hannem tid til / huor met hand kunde sige Kongen vdtydelsen / Oc Daniel gick hiem / oc sagde Hanania/ Misael oc Asaria sine Staldbrødre det / at de skulde bede Gud aff Himmelen om naade for saadan skiult ting skyld/ Met huilcket at Daniel oc hans Staldbrødre skulde icke omkomme met de andre Vise i Babylonien.

Da bleff denne skiulte ting Daniel obenbaret om natten ved en Syn. Der faare loffuede Daniel Gud aff Himmelen/

melen/ begynte/ oc sagde/ Loffuet være Guds naffn fra euig tid/til euig tid/ thi baade Visdom oc styrcke er hans / Hand omskiffter tid oc stund. Hand affsetter Konger oc indsetter Konger/ hand giffuer de Vise deris visdom / oc de Forstandige deris forstand/ hand obenbarer det som er dybt oc skiult/ hand ved det som ligger i mørcket / Thi der er idel Liuss hoss hannem. Jeg tacker dig oc loffuer dig mine Fædris Gud/ At du vnder mig Visdom oc Styrcke / oc haffuer nu obenbaret/ det som wi bade dig om/som er / Du haffuer obenbaret oss Kongens sag.

Da gick Daniel hen op til Arioch som haffde befalning aff Kongen/at omkomme de Vise aff Babylonien/oc sagde saa til hannem/ Du skalt icke omkomme de Vise aff Babylonien/ Men led mig op til Kongen / Jeg vil sige Kongen vdtydelsen. Arioch ledde Daniel hastelige hen op faar Kongen/ oc sagde saa til hannem / Der er en funden iblant de fangne aff Juda/som kand sige Kongen vdtydelsen. Kongen suarede / oc sagde til Daniel/ som de kallede Balthazar/ Est du den som kand giffue mig den Drøm tilkiende/som ieg saa/ oc hans vdtydelse ?

Daniel begynte faar Kongen / oc sagde / Den skiulte ting som Kongen vdkreffuer aff de Vise/Lærde/ Stiernekigere oc Spaamend / staar icke i deris mact at sige Kongen det. Men Gud i Himmelen kand obenbare skiulte ting/hand haffuer kundgiort Kong Nabogodonosor / det som ske skal i fremtiden.

Din Drøm oc din Syn / der du sofft / kom der aff/ Du Konge tenckte paa din Seng / huorledis det skulde dog gaa til her effter / oc den som obenbarer skiulte ting / hand gaff dig tilkiende/ huorledis det skal gaa. Saa er saadan skiult ting mig obenbaret/ Icke ved min Visdom / lige som hun vaare større end alle deris som leffue/ Men der faare/at

vdty-

vdtydelsen skulde giffuis Kongen tilkiende/ oc at du skulde forfare dit hiertis tancker.

Du Konge saast/ oc see / Der stod it gantske stort oc høyt Billede mod dig / det vaar forfærdeligt til at see. Det samme Billedis hoffuit vaar aff klart Guld/ Brystet oc Armene der paa vaare aff Sølff / Bugen oc Lenderne vaare aff kaaber. Benene vaare aff Jern / Føderne vaare en deel aff Jern/ oc en deel aff Leer. Du saast dette/ indtil at der bleff en Sten ned reffuen/ foruden hender/ Hand slo Billedet paa sine Føder/ som vaare Jern oc Leer / oc sønderknusede dem. Da bleff Jernet/ Leret/ Kaaberet/ Sølffuet oc Guldet sønderknusede tilsammen / oc bleffue lige som Affner paa en Sommer lade/ Veiret blæsde dem bort / at mand kunde ingen sted finde dem mere. Men den Sten/ som slo Billedet/ bleff it stort Bierg/ at hand opfylte al Verden. Det er Drømen/ Nu ville wi sige vdtydelsen faar Kongen.

Du Konge est en Konge offuer alle Konger / huilcken Gud aff Himmelen haffuer giffuet Kongeriget / mact/ styrcke oc ære/ oc alt det som Folck bo paa/ Der til haffuer hand giffuet Diurene paa marcken/ oc Fulene vnder Himmelen i dine hender/ oc haffuer vnt dig velde offuer alle ting/ Du est det guld Hoffuit. Effter dig skal opkomme it andet Kongerige/ ringere end dit er. Der effter det tredie Kongerige/ som er aff Kaaber / som skal regere offuer alle Land. Det fierde skal være hart som Jern/ Thi at lige som Jern sønderknuser oc sønderslar al ting/ Ja som Jern sønderbryder alting/ Saa skal det oc sønderknuse oc sønderslа al ting.

Men det som du saast/ at Føderne/ oc Tæerne vaare en deel aff Leer/ oc en deel aff Jern/ Det skal være it atskilt Kongerige/ Dog skal der bliffue noget aff Jernens plantelse der vdi/ lige som du saast at Jernet vaar blandet met Leret. Oc at tæerne paa Føderne / ere en deel aff Jern/ oc en deel aff Leer/

Det skal være i nogle maade it sterckt Rige/ oc i nogle maade it skrøbeligt Rige. Oc at du saast at Jernet bleff blandet met Leret/ Skulle de vel blende dem met huer andre ved Mennisskens Blod. Men de skulle dog icke holde met huer andre/ Lige som Jernet lader met Leret.

Men i de Kongerigers tid / skal Gud aff Himmelen oprette it Kongerige/ som aldri skal ødeleggis/ Oc hans Kongerige skal icke komme til noget andet Folck. Det skal sønderknuse oc ødelegge alle disse Kongerige / Men det skal bliffue euindelige. Som du oc saast en Sten affriffuis aff Bierget foruden hender / som sønderknuset Jernet/ Kaaberet / Leret/ Sølffuet oc Guldet. Saa haffuer den store Gud giffuit Kōgen tilkiende / huorledis det skal gaa til her effter / Oc denne er visselige Drømen/ oc Vdtydelsen er ret.

Da falt Kong Nabogodonosor ned paa sit ansict oc tilbad / faar Daniel / oc befalede / at mand skulde giøre hannem Madoffer oc Røgelseoffer. Oc Kongen suarede Daniel/ oc sagde / Der er icke tuil paa / eders Gud offuer alle Guder / oc en HERRE offuer alle Konger / Som kand obenbare skiulte ting/ efterdi du kunde obenbare denne skiulte ting. Oc Kongen ophøyede Daniel/ oc gaff hannem stor oc megen Skenck/ oc giorde hannem til en Første offuer det gantske Babyloniske Land / oc sette hannem til en Øffuerste offuer alle Vise i Babylonien. Oc Daniel bad aff Kongen / at hand maatte sette Sidrach / Mesach oc AbedNego offuer de Babyloniske Land / Men Daniel bleff selff i Kongens Gaard.

Konger oc Førster skulle icke stiffte nogen falsk Guds tieniste/ oc nøde deris Vndersaatte den at anamme. Icke heller lette-

 lige

lige tro Klaffer oc affuindzfuld Mennisker/ oc der som de aff dennem bliffuer bedragen / oc giøre nogle aff deris Undersaatte wræt / skulle de dog icke bliffue i samme forsæt varafftig / Men vige fra wræt/ beskytte de Fromme oc straffe de Onde / fryete Gud/ oc lade hans hellige Naffn kundgiøris oc prisis/ offuer deris gantske Rige. Saa læser mand om Nabogodonosor : Danielis iij. Capitel.

KOng Nabogodonosor loed giøre it Billede aff Guld/ trysinds tiue alne høyt/ oc sex alne bret/ oc loed det sette paa en deylig Marck i Babyloniens Land. Oc Kong Nabogodonosor sende effter Førster/ Herrer/ Lensmēd/ Dömere/ Voctere/ Raadmend/ Embitzmend oc alle Veldige i Landet/ at de skulde komme tilsammen/ at vie Billedet / som Kong Nabogodonosor haffde ladet sette. Da komme Førster/ Herrer/ Lensmend/ Dommere/ Fogder/ Raadmend/ Embitzmend/ oc alle Veldige i Landet/ til sammen/ at vie Billedet/ som Kong Nabogodonosor haffde ladet sette. Oc de skulde gaa frem til Billedet/ som Nabogodonosor haffde ladet sette.

Oc Herold robte høyt vd / Lader det være eder sagt / J Folck/ Almue oc Tungemaal/ naar i høre Basuners/ Trömeters/ Harpers/ Giers/ Psalteres/ Trompers oc allehaande Strengelegs liud/ Da skulde i falde ned/ oc tilbede det Guld Billede/ som Kong Nabogodonosor haffuer ladet sette. Men huo som da icke ned falder oc tilbeder/ hand skal strax kastis i en gloendis Oen. Der de nu hørde Basuners / Trommeters/ Harpers/ Giers/ Psalteres oc allehaande Strengelegs liud/ da fulde alle Folck/ Almue oc Tungemaal ned / ol tilbade

samme Guld Billede/som Nabogodonosor haffde ladet sette.

Strax ginge nogle aff de Chaldeiske Mend bort/oc kierde paa Jøderne/begynte/oc sagde til Kõg Nabogodonosor/Herre Konge/Gud vnde dig lenge at leffue. Du lodst it Bud vdgaa/At alle Mẽniske/skulle nedfalde oc tilbede dette guld Billede/naar de hørde Basuners/Trõmeters/Harpers/Giers/Psalteres / Trompers oc allehaande Strengelegs liud. Oc huo som icke nedfulde oc tilbade / Skulde kastis i en gloende Oen. Nu ere der Jødiske Mend/ som du haffuer sæt til Embitzmend i Babyloniens Land/ Sidrach/ Mesach/ oc Abed Nego/ De foractede dit Bud/ oc ære icke dine Guder/ oc tilbede icke det guld Billede / som du haffuer ladet sette.

Da befalede Nabogodonosor met grumhed oc vrede/ At mand skulde skicke Sidrach/ Mesach oc Abed Nego faar hannem/ Oc Mendene bleffue skickede faar Kongen. Da begynte Nabogodonosor / oc sagde til dem / Huad ? Ville i Sidrach / Mesach oc Abed Nego icke ære min Gud ? oc icke tilbede dette Guld Billede / som ieg haffuer ladet sette ? Nu vel / skicker eder / Saa snart som i høre Basuners / Trommeters/ Harpers/ Giers / Pasalteres / Trompers / oc allehaande Strengelegs liud/ Da falder ned/ oc tilbeder det Billede/ som ieg loed giøre. Der som i icke bede til det / Da skulle i strax kastis i den gloende Oen/ Lad see/ huilcken den Gud er/ som skal frelse eder aff min Haand.

Da begynte Sidrach/ Mesach oc Abed Nego / oc sagde til Kong Nabogodonosor / Det giøris icke behoff / at wi skulle suare dig der paa. See/ vor Gud/ den wi ære/ kand vel frelse oss aff den gloende Oen / oc der til met frelse oss fra din Haand. Oc om hand icke vil giøre det/ Da skalt du dog vide/ At wi ville icke ære dine Guder / ey heller bede til det Guld Billede/som du haffuer ladet sette.

Da bleff Nabogodonosor optend aff vrede / oc skickede

 sig

sig græselige mod Sidrach / Mesach oc Abed Nego / oc befalede at mand skulde giøre Onen siu göge hedere / end mand ellers pleyde at giøre. Oc befalede de beste Krigsmend / som vaare i hans Hær / At de skulde binde Sidrach / Mesach oc Abed Nego / oc kaste dem i den gloende Oen. Saa bleffue disse Mend bundne i deris Kiortle / sko / Hatte oc andre Klæder / oc indkaste i den gloende Oen / Thi mand skulde hastelige giøre effter Kongens befalning. Oc mand skød ilden saa saare tilsammen i Onen / At de Mend / som skulde opbrende Sidrach / Mesach oc Abed Nego / bleffue forderffuede aff ildens Lue. Men de tre Mend / Sidrach / Mesach oc Abed-Nego / fulde hen ned i den gloende Oen / som de vaare bundne.

Da forfærdede Kong Nabogodonosor sig / oc foer hastelige op / oc sagde til sit Raad / Lode wi icke kaste tre bundne Mend i ilden? De suarede / oc sagde til Kongen / Jo Herre Konge. Hand suarede / oc sagde / Seer ieg dog fire Mend gaa løse i ilden / oc ere wfortærede / Oc den fierde er lige som hand vaare Gudernis Søn.

Oc Nabogodonosor traadde hen til / faar den gloende Oens mund / oc sagde / Sidrach / Mesach oc Abed Nego / J den alderhøyeste Guds tienere / gaar vd oc kommer hid. Da ginge Sidrach / Mesach oc Abed Nego vd aff ilden. Oc Førsterne / Herrene / Fogder oc Kongens Raad / komme tilsammen / oc saae / at ilden haffde ingen mact beuist paa disse Mends Legeme / oc deris hoffuit haar vaare icke suedene / oc deris Kiortler vaare icke fortærede. Ja mand kunde inted brent lucte paa dem.

Da begynte Nabogodonosor / oc sagde / Loffuet være Sidrachs / Mesachs oc Abed Negos Gud / som vdsende sin Engel / oc frelste sine Tienere / som trode paa hannem / oc icke hulde Kongens Bud / Men gaffue deris Liff hen i fare /

re/ at de vilde icke ære eller bede til nogen Gud / vden alenifte til deris Gud. Saa ſkal nu dette være mit Bud / At huilcken iblant alle Folck/ Almue oc Tungemaal/ der beſpotter Sidrachs / Meſachs / oc AbedNegos Gud/ Hand ſkal omkomme / oc hans Huſſ ſkal ſkammelige ødeleggis / Thi der er ingen anden Gud/ ſom ſaa kand Frelſe ſom denne. Oc Kongen gaff Sidrach/ Meſach oc AbedNego ſtor mact i Babylons land.

EN Konge oc Førſte ſkal icke være Hoffmodig/ Men lyde gode Raad oc dem efterfølge/ Vden hand vil haardelige ſtraffis / oc bliffue aff met ſit Rige/ oc bliffue andre til ſpot. Saa gick det Nabogodonoſor / Fordi hand lyde icke Daniels raad / Som wi Læſer Danielis iiij. Capitel.

KOng Nabogodonoſor/ Alle Folck/ Almue oc Tungemaal / Gud giffue eder megen Fred. Mig tyckis det gaat at være/ at ieg kundgiør Tegen oc Vnderlige ting/ ſom den allerhøyeſte Gud haffuer giort mod mig / Thi hans Tegen ere ſtore/ oc hans Vnderlige gierninger ere mectige / oc hans Rige er it euigt Rige/ oc hans Herredømme varer ſtedze oc altid.

Jeg Nabogodonoſor / der ieg haffde god rolighed i mit Huſſ / oc det ſtod vel paa mit Slot / ſaa ieg en Drøm / oc bleff forfærdet/ oc de tancker ſom ieg haffde paa min Seng/ om den Syn/ ſom ieg haffde ſeet / bedrøffuede mig. Oc ieg be-

befalede/ At alle Vise aff Babylonien skulde hentis her op for mig/ At de skulde sige mig / huad den Drøm betydde. Da ledde mand de Stiernekigere/ Vise/ Chaldeer oc Spaamend/ oc ieg fortalde den Drøm faar dem / Men de kunde icke sige mig/ huad hand betydde. Indtil paa det sidste at Daniel kom faar mig (som kaldis Balthazar/ effter min Guds naffn) hand som haffuer de hellige Guders Aand / Oc ieg fortalde Drømen faar hannem. Balthazar / du Øffuerste iblant Stiernekigerne/ huilcken ieg ved/ at du haffuer de hellige Guders Aand/ oc der er inted skiult faar dig/ Sig min Drømes Syn/ som ieg saa/ oc huad hand betyder.

Oc denne er Synen/ som ieg saa paa min Seng/ See/ der stod it Træ mit i Landet / det vaar saare høyt / stort oc tyckt / oc Høyheden der paa racte op i Himmelen / oc vdbredde sig indtil det gantske Lands ende. Grenene der paa vaare deylige/ oc bare megen Fruct / huor aff alle haffde at æde/ Alle Diur paa marcken funde skugge vnder det/ oc Fulene vnder Himmelen sade paa Grenene / oc alt Kiød nærede sig der aff.

Oc Jeg saa en Syn paa min Seng/ oc see / en hellig Vectere foer ned aff Himmelen / hand robte høyt vd/ oc sagde saa/ Hugger Træet om / oc hugger Grenene der aff / oc riffuer Løffuene der aff/ oc bortspreder Fructen / at Diurene som ligge der vnder/ kunde bort løbe/ oc at Fulene kunde bort flyge aff Grenene. Dog lader stubben staa met hans Røder i Jorden. Men hand skal gaa i Græss paa marcken / i Jern lencker oc Kaaber lencker. Hand skal ligge vnder Himmelens dug/ oc bliffue vaad / oc hand skal føde sig met Diurene aff Jordens vrter. Oc det Mennniskelige Hierte skal tagis fra hannem/ oc hannem skal giffuis it Fæes Hierte / Indtil siu tider ere omgongne offuer hannem. Saadant er besluttet i Vecternis Raad / oc raadslaget i de Helligis Raad / Paa det/

det/ at de Leffuende kunde kiende/ at den Høyeste haffuer Mact offuer Menniskens Kongerige / oc giffuer dem huem hand vil/ Oc hand ophøyer de Ringe til de samme.

Denne Drøm saa ieg Kong Nabogodonosor / Men du Balthazar/ sig/ huad hand betyder/ Thi alle de Vise i mit Kongerige/ kunde icke giffue mig tilkiende / huad hand betyder/ Men du kant det vel / Thi de hellige Guders Aand er hoss dig.

Da bleff Daniel forfærdet / som kaldis ellers Balthazar / ved en time / Oc hans tancker bedrøffuede hannem. Men Kongen sagde/ Balthazar/ lad denne Drøm oc hans vdtydelse icke bedrøffue dig. Balthazar begynte / oc sagde/ Ah min Herre/ at Drømen maatte gielde dine Fiender paa/ oc hans vdtydelse dine Modstandere. Det Træ / som du haffuer seet/ at det vaar stort oc tyckt / oc høyheden der paa/ racte op til Himmelen / oc vdbredde sig offuer alt Landet / oc haffde deylige Grene/ oc megen Fruct/ aff huilcken alle haffde at æde/ oc Diurene paa marcken bode der vnder / oc Himmelens Fule sade paa Grenene / Det est du Konge / du som est saa stor oc mectig/ Thi din mact er stor/ oc recker op til Himmelen/ oc dit velde recker indtil Verdens ende.

Men at Kongen saa en hellig Vectere fare ned aff Himmelẽ/ oc sige/ Hugger Træet om/ oc fordærffuer det/ Lader dog Stubben bliffue i Jordẽ met sine Røder. Men hand skal gaa paa marcken i Græssit / vdi Jern lencker oc Kaaber lencker/ oc ligge vnder Himmelens dug/ oc bliffue vaad/ oc føde sig met Diurene paa marcken/ indtil siu tider ere omgongne offuer hannem. Denne er vdtydningen/ Herre Konge/ oc dette den Alderhøyestis Raad gaar offuer min Herre Kongen. Mand skal fordriffue dig fra Folck/ oc du skalt bliffue hoss Diurene paa marcken. Oc mand skal lade dig æde Græss som Øxen / oc du skalt ligge vnder Himmelens

dug/

dug/ bliffue vaad/ Indtil siu tider ere omgongne offuer dig. Paa det / at du skalt kiende/ at den Høyeste haffuer mact offuer Menniskens Kongerige/ oc giffuer dem huem hand vil.

Men at det er sagt/ At mand skulde dog lade Stubben bliffue met sine Røder aff Træet. Du skalt beholde dit Kongerige/naar du haffuer kent macten i Himmelen. Der faare Lad mit Raad behage dig Herre Konge / oc giør dig løss aff dine Synder/ ved Retfærdighed / oc ledig fra dine Misgierninger ved Velgierninger mod de Fattige / Saa skal hand haffue taalmodighed met dine Synder.

Dette kom altsammen offuer Kong Nabogodonosor. Thi tolff maanede der effter/ der Kongen gick paa det Kongelige Slot i Babylonien/ begynte hand/ oc sagde / Denne er den store Babylõ/ som ieg haffuer bygt til Kongelige huss/ ved min store mact/ til min Herligheds ære. Før end Kongen haffde vdtalet disse ord / falt en røst ned aff Himmelen/ Det skal være dig Kong Nabogodonosor sagt/ Dit Kongerige skal tagis fra dig / oc mand skal vdskiude dig fra Folck / oc du skalt bliffue hoss Diurene / som gaa paa marcken/ Mand skal lade dig æde Græss/ som Øxen/ Indtil siu tider ere omgongne offuer dig/ Paa det du skalt kiende / at den Høyeste haffuer mact offuer Menniskens Kongerige/ oc giffuer dem huem hand vil. Strax bleff det ord fuldkommet offuer Nabogodonosor / Oc hand bleff vdskuden fra Folck / oc hand od Græss som Øxen / oc hans Legeme laa vnder Himmelens dug/oc bleff vaat/indtil hans Haar voxte/saa stort som Ørne fiere / oc hans Negle bleffue/ som Fule kløer.

Effter denne tid/opløffte ieg Nabogodonosor mine øyen mod Himmelen / oc kom til fornufft igen / oc loffuede den Høyeste/ Jeg prisede oc ærede den/som leffuer euindelige/hues mact er euig/ oc hans Rige varer stedse oc altid / Mod huilcken alle som bo paa jorden / ere at regne / som inted. Hand

giør

giør det som hand vil / baade met Himmelens krafft / oc met dem / som bo paa Jorden / oc ingen kand forhindre hans Haand/oc ey sige til hannem/ Huad giør du? Paa den samme tid kom ieg igen til fornufft/ oc til min Kongelige ære/ til min Herlighed/ oc til min skickelse/ oc mit Raad oc de Veldige søgte mig/ oc ieg bleff sat i mit Kongerige igen / oc ieg fick en større Herlighed. Der faare loffuer ieg Nabogodonosor/oc ærer oc priser Kongen aff Himmelen/ Thi al hans Gierning er sandhed/ oc hans Veye ere rette/ oc hand kand ydmyge den/ som er Hoffmodig.

KOnger oc Førstier skulle icke forglemme HERREN deris Gud/ i deris Gestebud oc Gledskab / Men tacke hannem for sine Velgierninger/ oc icke misbruge de ting / som ere skicket til Guds tienistie. Vden de ville gruelige straffis / oc bliffue aff baade met Liffuit oc Riget/ Som mand Læser i Danielis v. Capitel.

KOng Balthazar giorde sine Veldige oc Høffuitzmend it herligt Gestebud / oc drack sig Drucken met dem. Oc der hand vaar Drucken / bad hand at de skulde bære de Guld Kar oc Sølff kar ind faar hannem / som hans Fader Nabogodonosor haffde taget aff Templen i Jerusalem/at Kongen vilde dricke aff dem met sine Veldige / met sine Hustruer / oc met sine Methustruer. Saa bleffue Guld Karene indbaarne/

ne/ som vaare tagne aff Templen / aff Guds Huss i Jerusalem/ oc Kongen/ oc hans Veldige/ hans Hustruer oc Methustruer drucke der aff. Oc der de drucke / loffuede de Affguderne aff Guld/ Sølff/ Kaaber/ Jern/ Træ oc Sten.

Lige i den samme time ginge der Fingre frem/ lige som it Menniskis haand/ de screffue tuert offuer fra Liuse stagen/ paa den kalckede Væg i den Kongelige Sal/ oc Kongen bleff Haanden var som screff. Da skiffte Kongen farffue/ oc hans tancker forfærdede hānem/ at hans lender røstedis/ oc Benene beffuede. Oc Kongen robte høyt / at mand skulde lade ophente de Vise / Chaldeer oc Spaamend. Oc loed sige til de Vise i Babylonien/ huilcket Mēniske der læss denne Scrifft/ oc kand sige huad hun betyder / hand skal bliffue klædt met Purpur/ oc bære en Guld Kæde paa halsen / oc være den tredie Herre i mit Kongerige. Da bleffue alle Kongens Vise hent op/ men de kunde huercken læse Scrifften/ ey heller giffue Kongen vdtydelsen tilkiende. Der aff bleff Kong Balthazar end mere forfærdet oc bleff aldelis foruent / oc det bleff hans Veldige bange.

Da gick Dronningen op i Salen for saadan Kongens oc hans Veldigis Sag skyld/ oc sagde/ Herre Kongen/ Gud vnde dig lenge at leffue/ lad dine tancker icke saa forfærde dig / oc skifft icke saa din farffue. Her er en Mand i dit Kongerige/ som haffuer de hellige Guders Aand / Thi at i din Faders tid/ bleff der opliuselse/ Kloghed oc Visdom fundne hoss hannem/ lige som Gudernis visdom er/ Oc din Fader Kong Nabogodonosor/ sette hānem øffuerst offuer Stiernekigere/ Vise/ Chaldeer oc Spaamend/ fordi at der vaar en høyre Aand funden i hannem/ Der til met forstand oc Kloghed til at vdtyde Drøme / oc mørck Tale at vdlegge / oc at obenbare skiulte Sager/ som er/ Daniel / huilcken Kongen loed kalde Balthazar. Saa kalde mand nu Daniel / hand skal sige huad det betyder.

Da

Da bleff Daniel hen opført faar Kongen. Oc Kongen/sagde til Daniel/ Est du den Daniel en aff de Fangne aff Juda/ huilcken Kongen min Fader loed føre hid aff Juda? Jeg haffuer hørt sige om dig/ at du haffuer de hellige Guders Aand/oc at Opliuselse/forstand oc høy Visdom/ere fundne hoss dig. Nu haffuer ieg ladet hente til mig de Kloge oc Vise/at de skulde læse mig denne Scrifft/oc skulde giffue tilkiende/huad hun betyder/oc de kunde icke sige mig/huad saadant betyder. Men ieg høre sige om dig/ at du kant giffue vdtydelse/ oc obenbare det som skiult er/ Kant du nu læse den Scrifft/oc giffue mig tilkiende/huad hun betyder/ Da skalt du bliffue klædt i Purpur / oc bære en guld Kæde paa din Halss/ oc være den tredie Herre i mit Kongerige.

Da begynte Daniel/ oc talede faar Kongen/ Beholt selff din Gaffue/oc giff en anden din Skenck/ Jeg vil alligeuel læse Scrifften faar Kongen / oc giffue tilkiende huad hun betyder. Herre Konge / den Høyste Gud gaff din Fader Nabogodonosor/ Kongeriget/mact/ ære oc Herlighed/ Oc faar saadan mact skyld som hannem vaar giffuen/ fryctede oc gruede/ alle Folck/ Almue oc Tungemaal for hannem. Hand ihielsslo huem hand vilde/ hand slo huem hand vilde/ hand ophøyede huem hand vilde/hand nedtryctede huem hand vilde/ Men der hans Hierte opløffte sig/ oc hand bleff stolt oc hoffmodig/ bleff hand stødt aff den Kongelige Stoel/ oc miste sin ære/ oc bleff forstødt fra Menniskene/oc hans hierte bleff lige som Diurenis/oc hand maatte løbe hoss vilde Diur/ oc od Græss som Oxene/ oc hans Legeme laa vnder Himmelens dug/oc bleff vaat/Indtil at hand lærde/At den Høyste Gud haffuer mact offuer Menniskens Kongerige/oc giffuer dem huem hand vil.

Oc du Balthazar hans Søn/haffuer icke ydmyget din hierte/ alligeuel at du viste dette altsammen/ Men du haff-

uer ophøyet dig mod Himmelens HERRE / oc mand maatte bære hans Husis Kar ind faar dig/oc du/dine Mectige/dine Hustruer/dine Methustruer drucke der aff/ Der til met loffuede du Affguderne aff Sølff/Guld/Kaaber/Jern/ Træ oc Sten / som huercken see/ høre eller føle / Men den Gud/som haffuer din Aande/oc alle dine Veye i sin Haand haffuer du icke æret. Der faare er denne Haand sent aff hannem/oc denne Scrifft / som der staar optegnet.

Oc denne er Scrifften/som der staar optegnet/Mene/ Mene/Tekel/Vpharsin. Oc hun betyder dette/ Mene/ det er/ Gud haffuer talt dit Kongerige/ oc endet det. Tekel/ det er/ Mand haffuer veyet dig paa en Vect / oc funden for læt. Peres / det er / dit Kongerige er atskilt / oc giffuit dem aff Meden oc Persen. Da befalede Balthazar/At mand skulde klæde Daniel met Purpur/oc henge en Guld Kæde om hans Halss/ oc hand loed forkynde om hannem/at hand skulde være den tredie Herre i Kongeriget. Men den nat / bleff Balthazar Chaldeernis Konge ihielslagen.

Konger oc Førster skulle icke vbesindelige tro oc lyde / end oc mectige Herrers Raad/ Men grandgiffuelige/ mercke oc acte/om deris Raad ere Gud teckelige/ om de komme aff Had oc Affuind mod deris Neste/ Om de anseer mere deris egen nytte oc gaffn/ end den menige Mands etc. eller ey. Giør de icke dette met stor flid / Da skulle de vndertiden samtycke oc vnderscriffue/det dem skal fortryde/oc end ocsaa igen kalde / Vden de ville bliffue euige fordømt.

dømt. Her om Læser wi en deylige Histori i Danielis vj. Capitel. Som saa lyder.

E Darius aff Meden indtog Riget/ der hand vaar thu oc trysinds tiue Aar gammel. Oc det behagede Darius vel / at hand sette tiue oc hundrede Landzfogeder offuer det gantske Kongerige. Offuer dem sette hand tre Førster (den ene vaar Daniel) huilcken Landzfogederne skulde giøre Regenskab/ oc Kongen skulde icke wmage sig der met.

Men Daniel offuergick alle Førsterne oc Landzfogederne/ Thi der vaar en høyre Aand i hannem / Der faare tenckte Kongen at sette hannem offuer det gantske Kongerige. Der faare tractede Førsterne oc Landzfogederne der effter/ huorledis de kunde finde nogen Sag til Daniel / som kunde være mod Kongeriget. Men de kunde ingen Sag/ eller ond gierning finde / Thi hand vaar trofast / at mand kunde ingen skyld eller ond gierning finde met hannem. Da sagde samme Mend/ Wi finde ingen Sag met Daniel/ vden offuer hans Gudstienste.

Da komme Førsterne oc Landzfogederne tilhobe faar Kongen/ oc sagde saa til hannem / Herre Kongen Darius/ Gud vnde dig lenge at leffue. Kongerigens Førster / Herrer/Landzfogeder/Raadzherrer oc alle Høffuitzmend haffue betenckt/at mand skal lade vdgaa en Kongelig Befalning/oc skicke it strengt Bud/At huo som noget beder aff nogen Gud eller Menniskene i trediue dage / vden aff dig Konge alene/ hand skal kastis i Kulen til Løuer. Der faare / kiere Konge/ skalt du stadfeste samme Bud/oc vnderscriffue dig / Paa det/ at det skal icke foruendis effter Meders oc Persers Ræt / huilcket ingen tør offuertræde. Saa vnderscreff Kong Darius sig.

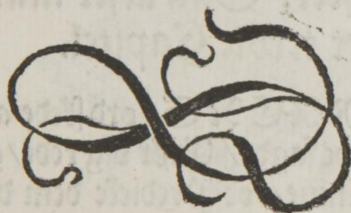
Der nu Daniel fick at vide / at saadant it Bud vaar vnderscreffuit / gick hand hen op i sit Huss (oc hand haffde obne Vindue i sit Sommerhuss mod Jerusalem) Oc hand falt huer dag tre gonge paa sine Knæ/bad/ loffuede oc tackede sin Gud/ lige som hand pleyede tilforn at giøre. Da komme disse Mend tilhobe/ oc funde at Daniel bad oc formanede for sin Gud. Oc de ginge til/oc talede met Kongen/om det Kongelige Bud. Herre Kongen/ haffuer du icke vnderscreffuit it Bud/ at huo som beder noget aff nogen Gud eller Menniske i tredive dage/ vden aff dig Konge alene/hand skulde kastis i Kulen til Løuer? Kongen suarede/ oc sagde/ Det er sant/ oc ingen skal offuertræde Meders oc Persers Ræt. De suarede/ oc sagde faar Kongen/ Daniel en aff de Fangne aff Juda/ hand acter huercken dig eller dit Bud / som du haffuer optegnet/ Thi hand beder tre gonge om dagen.

Der Kongen hørde det/ bleff hand meget bedrøffuit/oc giorde stor flit der til/ at hand kunde frelse Daniel/ oc giorde sig wmage / indtil at Solen gick ned / at hand vilde reddet hannem. Men Mendene komme tilhobe til Kongen/oc sagde til hannem/ Du vedst Herre Kongen / at det er Meders oc Persers Ræt/ at alle Bud oc Befalninger / som Kongen/ haffuer beslutter/ skulle icke foruendis. Da befalede Kongen at mand skulde hente Daniel / oc kaste hannem i Kulen til Løuer. Men Kongen sagde til Daniel/ Din Gud / som du tiener foruden affladelse/ hand hielpe dig. Oc de hente en Sten/ den lagde de paa døren aff Graffuen / den beseglede Kongen met sin egen Ring / oc met hans Mectigis Ringe/ Paa det at ingen skulde ellers bruge sin onde vilie mod Daniel. Oc Kongen gick bort til sit Slot / oc od intet / oc loed ingen Mad bære faar sig/ hand kunde icke heller soffue.

Tilige om morgenen/ der dagen begyntis / stod Kongen op/ oc gick hasteligе bort til Kulen / som Løuerne vaare

vdi. Oc der hand kom til Kulen / robte hand til Daniel met en grædendis røst / Oc Kongen sagde til Daniel / Daniel du leffuende Guds Tienere / Haffuer oc din Gud / som du altid tiener / kundet frelse dig fra Løuerne? Men Daniel talede met Kongen / oc sagde / Herre Kongen / Gud vnde dig lenge at leffue / Min Gud sende sin Engel / som holt Løuernis struber til hobe / at de giorde mig intet ont / Thi ieg er funden wskyldig faar hannem / Saa haffuer ieg oc intet giort mod dig / Herre Kongen. Da bleff Kongen gantske glad / oc bad / at de skulde drage Daniel op aff Kulen / Oc de droge Daniel aff Kulen / oc mand kunde ingen skade finde paa hannem / Thi hand forlod sig paa sin Gud.

Da bad Kongen / at de skulde hente de Mend frem / som forklagede Daniel / oc kaste dem ned i Løuekulen til Løuerne / met deris Børn oc Hustruer / Oc Løuerne grebe dem før end de komme til Jorden / oc sønderknusede ocsaa deris Been.

Aff

Aff Jona Prophete.

EN Konge eller Første som hører oc seer / at der henger offuer hannem oc hans Land / stor Guds Heffn oc Straff / Hand skal selff giøre sand oc aluaarlig Penitentz / oc Formane alle sine Vndersaatte at giøre lige saa / oc der som saadant i sandhed skeer / da vender Gud sig fra sin Vrede oc Straff / oc beuiser sin Barmhiertighed mod saadanne Mennisker. Saa læser mand hoss Jonas Prophete i det tredie Capitel.

OG HERRENS ord skede anden gong til Jonas / oc sagde / Giør dig rede / gack i den store Stad Niniue / oc Predicke dem den Predicken / som ieg siger dig. Da giorde Jonas sig rede / oc gick hen til Niniue / som HERREN haffde sagt / Men Niniue vaar en Guds Stad / tre dags reyse stor. Oc der Jonas begynte at gaa ind i Staden en dagis reyse / Predickede hand / oc sagde / Der ere end nu fyrretiue dage / saa skal Niniue forgaa. Da trode Folcket i Niniue paa Gud / oc lode Predicke / At mand skulde Faste / Oc tage Sæcke paa / baade store oc smaa.

Oc

Oc der det kom til Kongen i Niniue / stod hand op aff sin Throne/ oc afflagde sine Purpur/ oc suøbte en Sæck om sig/ oc sette sig i asken. Oc loed vdrobe oc sige i Niniue / aff Kongens oc hans Veldigis befalning saa/ Der skal huercken Menniske/ ey heller Diur/ huercken Øxen eller Faar smage noget / oc mand skal icke føde dem / ey heller lade dem dricke Vand. Oc de skulle suøbe Sæcke om dem / baade Menniske oc Diur/ oc robe til Gud sterckelige/ Oc huer skal vende sig fra sin onde vey / oc fra sine henders fortredelighed. Huo ved? Gud maatte omuende sig oc fortryde det / oc vende sig fra sin grumheds Vrede/ at wi skulle icke fordærffuis.

Men der Gud saa deris gierning / at de vende dem fra deris onde veye / Angrede hannem det Onde/ som hand haffde talet at giøre dem/ oc giorde det icke.

Aff Michea Prophete

HOffueder oc Regenter i it Land / skulle flitelige see til / at de giøre Dom oc Retfærdighed / oc icke flaa Huden aff arme oc ælendige Mennisker / det er / Plaffue oc Skatte dem offuer det de Formaa / paa det de kunde io holde deris Pract ved mact / oc sige / Den som binder sine sko met bast / skal betale / Men Gud skal betale dig paa den dag du tencker mindst paa / da skulde du helder ville / at du haffde giffuit hannem Guldkæden aff halsen / at binde sine sko met / end du haffde giort hannem saa arm / at hand haffde icke andet at binde sine sko met end bast. Tenck paa den rige Fraadzer / der plaffuis i Helffuedis ild oc gløde / giør Penitentz / oc lyd den hellige Prophete Micheas / der saa siger i det tredie Capitel / i sin Prophetie Bog.

OC ieg sagde / Hører dog i Hoffueder i Jacobs Huss / I skulde met rette være de / som skulde vide Rætten. Men i hade det Gode oc elske det Onde / I flaa Huden aff dem / oc Kiødet aff deris been. Oc æde mit Folckis kiød / Oc naar i haffue draget Huden aff dem / da sønderbryde i oc deris been / oc legge dem bort /

bort/ lige ſom i en Gryde / oc lige ſom kiød i en Kædel. Der faare/ naar i robe til HERREN / ſkal hand icke bønhøre eder/ Men hand ſkal ſkiule ſit Anſict for eder paa ſamme tid/ lige ſom i haffue fortient met eders onde væſen.

Saa ſiger HERREN mod de Propheter / ſom forføre mit Folck / De predicke / At det ſkal gaa vel / naar mand giffuer dem nock at æde / men naar mand giffuer dem inted i munden/ da Predicke de/her ſkal komme en Krig. Der faare ſkal eders Syn bliffue til nat/ oc eders Spaadom til mørckhed/ Solen ſkal nedgaa offuer de Propheter / oc dagen ſkal mørckis offuer dem. Oc Seerne ſkulle beſkemmis / oc Spaamend ſkulle bliffue til ſpot / oc ſkulle alle ſkiule deris munde/ efterdi der ſkal inted Guds ord være.

Men ieg er fuld aff krafft oc aff HERRENS Aand/ fuld aff Ræt oc ſtyrcke/ At ieg taar giffue Jacob ſin Offuertrædelſe tilkiende / oc Iſrael ſin Synd. Saa hører dog dette i Hoffueder i Jacobs Huſſ / oc i Førſter i Iſraels huſſ / I ſom foracte Rætten / oc omuende alt det ſom ret er. I ſom bygge Zion met blod/ oc Jeruſalem met wræt. Hendis Hoffueder dømme for Gaffuer / Hendis Preſter lære for Løn/ oc hendis Propheter ſpaa for pendinge / de forlade dem paa HERREN / oc ſige / Er icke HERREN iblant oſſ? Der kand ingen wlycke komme offuer oſſ. Der faare ſkal Zion bliffue pløgit ſom en Ager for eders ſkyld / oc Jeruſalem til en Sten hob/ oc Templens bierg til en vild Høyelſe.

Aff Habacuk Pro-phete.

HAbacuk i det tredie Capitel / Læser mand en merckelige Predicken / mod de Hoffmodige Offrighed oc Regentere / som ville met List / Lempe / eller mact / tuinge alting vnder dem / Vden al ræt oc skæl / Huorledis HERREN straffer dem omsier / met skam / skade oc spot. Saa lyder Texten.

MEn Vinen bedrager den Hoffmodige Mand / at hand kand icke bliffue / huilcken der vduider sin Siel / lige som Helffuede / oc er snar / lige som Døden / der icke kand mættis / Men hand sancker alle Hedninge til sig / oc samler alle Folck til sig. Men huad gielder det? Alle de samme skulle giøre it Sprock om hannem / oc en tale oc Ordsprock / oc sige.

Ve den / som formerer sit Godz met fremmet godz / Huor lenge skal det vare? Oc belader sig ekon met meget skarn. O huor snart skulle de opueckis de som skulle bide dig / oc vogne op som dig skulle bort støde / oc du skalt bliffue dem til deel. Thi du haffuer røffuet mange Hedninge / Saa skulle de røffue dig igen / alle som offuerbliffue aff Folckene / For Menniskens blod skyld / oc for den fortredeligheds skyld / som er bedreffuen i Landet / oc i Staden / oc aff alle som der vdi bo.

Ve

Ve den/som er Gerig til sit Husis wlycke/Paa det hand kand legge sin Rede i det høye / at hand kand fly fra wlycke. Men dit Raadslag skal lyckis til dit Husis beskemmelse/ Thi du haffuer ihielslaget for mange Folck / oc haffuer syndet met al fortredelighed. Thi stenen i muren skal ocsaa robe / Oc Bielckene paa Spæret skulle suare dem.

Ve den / som bygger Staden met Blod / oc bereder Staden met wræt. Er det icke saa / at det skal ske aff den HERRE Zebaoth? Huad Folcket haffuer arbeydet dig/ det skal opbrendis met Ild / oc det som Folckene ere bleffne trætte offuer / det skal fortabis. Thi jorden skal bliffue fuld aff HERRENS æris Vidskab / lige som Vand der skiuler Haffuet.

Ve dig / du som skencker vdi for din Neste / oc blander din grumhed der iblant/ oc giør hannem drucken / at du kant see hans skendsel. Mand skal oc mætte dig met skam for ære / Saa drick du nu oc / at du tumler / Fordi at Kalcken aff HERRENS høyre Haand skal giffue sig om dig / oc du skalt skammelige spy for din herlighed. Thi den fortredelighed som er bedreffuen mod Libanon/ skal offuerfalde dig/ oc de forstyrede Diur skulle forfærde dig / For Menniskens blod skyld / oc for den fortredelighed skyld / som er bedreffuen i Landet/ oc i Staden/oc met alle dem som bo der vdi.

Huad skal da det Billede hielpe / som Mesteren haffuer giort / oc det falske støbte Billede / paa huilcket Mesteren forlod sig/ at hand giorde dumme Affguder? Ve den/som siger til træet/ Vaage op/ oc til den dumme steen/Stat op. Huorledis skulde det lære? See/ det er beslaget met Guld oc Sølff/ oc er ingen Aande i det. Men HERREN er i hans hellige Tempel/ Al Verden skal være stille faar hannem.

Aff Judiths Bog.

AF Judiths Bog skulle Konger oc Stridzhøffuitzmend lære / at frycte Gud / oc icke tencke / aff stor Hofferdighed / at de ville tuinge alle Lande oc Riger / oc legge dem vnder deris mact / huad heller Gud vil eller ey. Thi Gud pleyer altid at staa de Hoffmodige imod / oc haanlige omkomme dem omsier / at de bliffue alle Lande til spot oc vidunder. Saa gick det den Hoffmodige Holofernes / den Gud loed omkomme ved en Quindis haand. Historien vil ieg her hoss gantske bescriffue. Oc lyder hun saa.

ARphaxat de Meders Konge / Haffde kommet mange Land oc Folck vnder sig / oc bygde en stor veldig Stad / den kallede hand Ecbatana. Hand giorde hans Mure aff idel huggen Sten / halffierdesinds tiue alne høy / oc tredive alne tycke. Men hand giorde hans Taarn hundrede alne høye / oc tiue alne tycke i firekant / Oc hand giorde Stadz portene saa høye som Taarn. Oc hand tradzede paa sin Mact / oc store Stridzhær.

Men Nabogodonosor Kongen aff Assyrien/ regerede i den store Stad Niniue / oc stridde i sit Kongerigis tolffte Aar mod Arphaxat. Oc de Folck som bode hoss det Vand Euphrates/ Tygris oc Hydaspes/ hulpe hannem / oc hand slo hannem paa den store marck som kaldis Ragau / huilcken som i fordom tid hørde Arioch Kongen aff Elassar til.

Da bleff Nabogodonosors Rige mectigt/ oc hans hierte stolt. Oc hand sende Bud til alle/ som bode i Cilicien/ Damascon/ paa Libanon/ Carmel oc i Kedar/ oc til dem i Galilea/ oc paa Esdreloms store marck/ Oc til alle dem som vaare i Samaria / oc paa hin side Jordan / indtil Jerusalem/ Oc i det gantske Land Gesem / indtil Morlands Bierge. Til alle dem sende Nabogodonosor Kongen aff Assyrien Bud. Men de foractede det alle / oc lode Budene drage hiem igen met skamme. Da bleff Kong Nabogodonosor meget vred/ mod alle disse Land / oc soer ved sin Kongelig Stoel oc Rige/ at hand vilde heffne sig paa alle disse Land.

I Det trettende Nabogodonosors Kongis aar/ paa den anden oc tiuende dag/ i den første Maanet/ bleff raadslaget i Nabogodonosors Huss / Kongens aff Assyrien/ at hand vilde heffne sig. Oc hand forsamlede alle sine Raadgiffuere/ Førster oc Høffuitzmend / oc raadslo hemmelige met dem/ oc holt dem faare / huorledis hand tenckte / at komme alle disse Land vnder sit Rige.

Der dette behagede dem alle vel/ da fremkallede Kong Nabogodonosor Holofernes sin øffuerste Stridzmand / oc sagde / Drag vd mod alle Rige / som ligge mod Vesten/ oc besynderlige mod dem / som foractede mit Bud. Du skalt inted Rige spare/ oc alle faste Stæder skalt du giøre mig vnderdannige.

Da fremkallede Holofernes Høffuitzmendene / oc de

Offuerste for det Assyriske Stridzfolck / oc rustede Folcket til Strid/som Kongen haffde befalet hannem/hundrede oc tiue tusinde til fod/oc tolff tusinde Skytter til Hest. Oc hand loed alt sit Stridzfolck drage bort faare sig / met wtallige Kameler/ stort Forraad/ der til met Oxen oc foruden tal / til sit Folck. Oc hand loed føre Korn til aff al Syrien/til sin Hær. Men hand tog offuermaade meget Guld oc Pendinge met sig/ aff Kongens Kammer. Oc hand drog saa frem met den gantske Hær/met Vogne/Reysener oc Skytter / huilcke der skiulte Jorderige/ lige som Græshopper.

Der hand vaar nu dragen offuer Landemercket aff det Assyriske land / da kom hand til det store Bierg Ange / hoss den venstre side aff Cilicien/oc vunde alle deris Byer oc faste Stæder. Oc forstyrede Melothi en naffnkundig Stad / oc røffuede alle Folck i Tharsis / oc Ismaels børn / som bode mod Orcken / oc sønden mod det land Chellon. Hand drog oc offuer Phrath/ oc kom i Mesopotamien/ oc forstyrede alle høye Stæder som hād fant/fra Mambre Beck/indtil Haffuit/ Oc hand indtog der Landemerckene/ fra Cilicien / indtil Joppe Landemercke/ som ligge mod Sønden. Oc hand førde ocsaa Madians børn bort/ oc røffuede alt deris Godz / oc ihielslo alle dem met skarpe Suerd/ som hannem giorde modstand. Der effter reysde hand ned til Damasci land / om Høsten/ oc opbrende alt deris Korn / oc loed nedhugge alle deris Træ oc Vingaarde/ Oc det gantske Land fryctede sig faar hannem.

DA sende de Konger oc Førster aff Syrien/ Mesopotamien / SyrienSobal / Lybien oc Cilicien deris Bud/ aff alle Stæder oc Land/ de komme til Holofernes/ oc sagde/ Vent din vrede fra oss/ Thi det er bedre/ at wi tiene Nabogodonosor den store Konge / oc ere dig lydige/

dige/ oc bliffue leffuendis / End at wi skulde omkomme/ oc vinde alligeuel inted. Alle vore Stæder/Godz/Bierge/Høye/ Agre/ Øxen/ Faar/ Geder/ Heste oc Kamele / oc huad som wi haffue / Der til oc vore Tiuende / er altsammen dit/ giør der met huad du vilt / Ja ocsaa wi met vore Børn / ere dine Tienere. Kom til oss/oc ver vor naadige Herre/oc brug vor tieniste som dig lyster.

Da drog Holofernes ned fra Bierget/met alt Stridzfolcket/ oc indtog de faste Stæder/oc det gantske Land. Oc hand vdualde der Tienere aff det beste Folck/som hand fant blant dem. Der aff forfærdedis alle Land saa saare / at Regenterne oc de Ypperste aff alle Stæder oc Folcket komme mod hannem/ oc anammede hannem/met Krantze / Bluss/ Dantz/ Trommer oc Piber. Oc de kunde end da ingen naade faa met saadan ære/ Thi hand nedbrød deris Stæder/ oc omhug deris Lunde. Thi Nabogodonosor Kongen haffde befalet hannem/at hand skulde vdslette alle Guder i Landene/ Paa det/ at alle Folck som Holofernes kunde tuinge / skulde prise hannem alene for Gud.

Der hand haffde nu draget gennem Syrien Sobal/ Apamean oc Mesopotamien / kom hand til Edomiterne i Gabaa land / oc indtog deris Stæder / oc laa der i tredie dage / Diss imellem kallede hand alt sit Stridzfolck tilsammen.

DEr Israels børn / som bode i Juda land / hørde dette/ fryctede de sig saare for hannem / oc beffuelse oc forfærdelse kom dem paa / Thi de besørgede at hand skulde ocsaa giøre mod Jerusalem Stad oc HERRENS Tempel / som hand haffde giort mod de andre Stæder oc deris Affguders huss. Der faare sende de trint omkring i det gantske Land Samarien / indtil Jericho / oc besette Befestnin-

ninger paa Biergene / oc giorde mure omkring deris Byer / oc beskickede Forraad til Strid.

Oc Presten Joakim screff til alle / som bode mod Esdrelom / det er / mod den store marck hoss Dothaim / oc til alle der som Fienderne kunde komme igennem / at de skulde foruare Klipperne hoss Bierget mod Jerusalem. Oc Israels børn giorde / som Joakim HERRENS Prest befalede dem.

Oc alt Folcket robte aluaarlige til HERREN / oc de oc deris Hustruer ydmygede sig met Faste oc Bøn. Oc Presterne førde sig i Sæcke / oc Børnene laae faar HERRENS Tempel / oc mand betacte HERRENS Altere met en Sæck. Oc de robte endrectelige til HERREN Israels Gud / At deris Børn oc Hustruer skulde icke bortføris / deris Stæder icke forstøris / deris Helligdom icke besmittis / oc at de icke skulde beskemmis aff Hedninge.

Oc Joakim HERRENS ypperste Prest / gick omkring / formanede det gantske Folck / oc sagde / J skulle io vide / at HERREN eders Gud skal bønhøre / der som i lade icke aff / met Faste oc Bøn faar HERREN. Tencker paa Mose HERRENS Tienere / som icke slo Amalech met Suerd / men met en hellig Bøn / huilcken sig forlod paa sin krafft oc mact / paa sin Hær / Skiold / Vogne oc Reysener / Saa skal det oc gaa alle Israels Fiender / der som i saa bedre eder / som i haffue begynt.

Effter denne Formaning / bade de HERREN / oc bleffue saa faar HERREN / at ocsaa Presterne ginge i Sæcke / oc haffde aske paa deris Hoffuit / oc oprette HERREN saa Brendoffer. Oc de bade HERREN alle aff gantske hierte / At hand vilde besøge sit Folck Israel.

DE det bleff Holofernes den Øffuerste Stridzmand aff Assyrien tilkiende giffuit / at Israels Børn rustede sig / oc vilde verie sig / Oc huorledis de haffde indtaget

kaget Klipperne hoss Biergene. Da bleff Holofernes grum i sin vrede/ oc kallede alle de Moabiters oc Ammoniters Offuerster oc Høffuitzmend frem/ oc sagde til dem/ Siger frem/ Huad er det for it Folck/ som boer iblant Biergene? Huad haffue de for store Stæder? Huad formue de? Oc huad haffue de for Stridzfolck oc Konger? At de alene foracte oss/ for alle andre i Osterlandene/ oc ginge icke imod oss/ at anāme oss met Frid?

Da suarede Achior/ den Offuerste for alle Ammons Børn/ oc sagde/ Min Herre/ Vilt du gierne høre det/ da vil ieg sige dig sandhed/ huad dette er for it Folck/ som boer iblant Biergene/ oc icke liuge faar dig. Det Folck er kommet hid aff Chaldea/ oc bode først i Mesopotamien/ Thi de vilde icke følge deris Fædris Guder/ i Chaldea. Der faare forlode de deris Fædris Seder/ huilcke der haffde mange Guder/ Paa det/ de kunde tiene den eniste Gud aff Himmelen/ huilcken der oc saa bød dem at drage der fra/ oc at bo i Haram.

Der nu vaar Dyr tid i alle Landene/ da reyste de ned til Egypti land/ Der bleffue de saa mange i fire hundrede aar/ at mand icke kunde telie dem. Men der Kongen aff Egypten besuarede dem met Iord at føre/ oc giøre Tegelstene/ at bygge hans Stæder/ Da robte de til deris HERRE/ Hand slo alt Egypten met mangfoldige plager. Der Egypterne haffde nu vdstøt dem fra sig/ oc Plagen loed aff fra dem/ oc de vilde fanget dem igen/ ocført dem i Landet til trældom. Da oploed Gud aff Himmelen Haffuet for dem/ saa/ at Vandet stod fast paa baade sider/ som en muer/ Oc de ginge met tørre føder paa Haffsens grund/ oc komme der fra. Men der Egypterne skyndede sig effter dem met deris gantske Hær/ da bleffue de alle druckrede i Haffuet/ saa/ at der bleff icke en igen/ som det kunde sige der effter.

Oc der dette Folck kom aff det røde Haff/ leyrede det sig

i Sinai biergis Ørck/der som tilforn inted Menniske kunde bo/ oc ey behielpe sig. Da bleff det beske Vand søt/at de det kunde dricke/Oc de finge brød aff Himmelen i fyrretiue aar. Oc huor som de droge / vden Bue / Pil / skiold oc Suerd/ da stridde Gud for dem/oc vant Seyer. Oc ingen kunde giøre dette Folck skade/Vden aleniste naar det vigede fra HERRENS sin Guds Bud / Thi at saa offte de tilbade en anden Gud / vden deris Gud / da bleffue de ihielslagne / oc førde bort met al skam. Men saa offte som de det angrede/ at de vaare affuigede fra deris Guds Bud / da gaff Gud aff Himmelen dem Seyer igen / mod deris Fiender.

Der faare ødelagde de Cananiternis Konger/ de Jebusiter/ de Pheresiter/ de Hethiter / de Heuiter / de Amoriter/ oc alle Veldige i Hesbon / oc indtoge deris Land oc Stæder. Oc det gick dem vel / saa lenge som de icke syndede mod deris Gud/ Thi deris Gud hader wræt. De ere oc offte fordreffne faar denne tid/ aff mange Folck / oc bort førde i fremmede Land / Fordi at de affuigede fra det Bud som Gud haffde giffuit dem / at de skulde vandre der vdi. Men de ere nylige igenkomne aff den ælendighed / som de vaare vdi/ effter at de haffue omuent sig igen / til HERREN deris Gud / oc de haffue sæt sig igen blant disse Bierge/ oc bo i Jerusalem igen/ der som deris Helligdom er.

Der faare/ Min Herre/ lad randsage / Om det Folck haffuer syndet mod deris Gud / Saa ville wi drage hen op/ oc deris Gud skal visselige giffue dig dem i hēderne/at du skalt tuinge dem. Men haffue de icke syndet mod deris Gud/ Da skaffe wi inted mod dem / Thi deris Gud beskermer dem / oc wi bliffue det gantske land til bespottelse.

Der Achior haffde det talet / da bleffue alle Holofernes Høffuitzmend vrede / oc tenckte at ihielsla hannem / oc sagde til huer andre/ Huo er denne / som taar sige saadant/

At Israels børn skulde verie sig / mod Kong Nabogodonosor oc hans Stridzfolck? Ere de dog aldelis nøgne Folck/ oc ingen Stridzmend. Men at Achior skal see / at hand haffuer ført løgn/ Saa lad oss drage op/ Oc naar wi fange deris beste Folck / da ville wi lade stinge Achior ihiel met dem/ Paa det alle Folck skulle fornemme / At Nabogodonosor er Landens Gud/ oc ingen anden.

DEr effter optendis oc Holofernes i sin grumhed mod Achior/ oc sagde/ Huorledis taart du spaa oss / At Israels Folck skulde haffue beskermelse aff sin Gud? Men naar som wi nu ihielsla dem / som it eniste Menniske/ Da skalt du see/ at der er ingen anden Gud / end alene Nabogodonosor/ Oc da skalt du ocsaa stingis ihiel met dem ved de Assyriers Suerd/ oc al Israel skal dræbis met dig. Saa skalt du da fornemme/ at Nabogodonosor er en Herre offuer al Verden/ naar du stingis ihiel met mit Suerd / oc ligger iblant Israels Jhielslagne/ oc skalt dø oc fordærffuis. Ment du oc/ at din Spaadom er vis / da taart du icke forfærdis eller blegne. Lige som det gaar dem/saa skal det ocsaa gaa dig/ Thi ieg vil nu skicke dig til dem / at ieg kand straffe dig met dem.

Da befalede Holofernes sine Tienere/ at de skulde gribe Achior / oc føre hannem ind i Bethulia/ vdi Israels børns hender. Oc Holofernes Tienere grebe hānem. Oc der de komme offuer den slette marck til Biergene / da droge Skytterne vd mod dem. Da vigede de paa en side hoss Bierget/ oc bunde Achior til it Træ/ met hender oc føder/oc støtte hannem ned vnder/ oc lode hannem saa henge / Oc de droge igen til deris Herre. Men Israels børn/komme ned aff Bethulia til hannem / oc løsde hannem / oc førde hannem ind i Bethulia/ oc sedde hannem blant Folcket/ oc spurde hannem

at / huorledis det vaar gonget til / huor faare de Assyrier hengde hannem?

Paa den samme tid vaar Osias Micha søn / aff Simeons slect/ oc Charmi/ som oc kalledis Ottoniel / de Offuerste i Staden. For disse Eldste oc for alt Folcket sagde Achior alt det/ som Holofernes haffde spurt hannem at / oc huad hand haffde suaret / Oc Holofernes Folck vilde slaget hannem ihiel for dette suar skyld. Men Holofernes haffde befalet / At mand skulde antuorde Jsraels Børn hannem/ Paa det at naar som hand haffde slaget Jsraels Børn ihiel/ at hand vilde straffe oc dræbe samme Achior / Fordi at hand haffde sagd/ Gud aff Himmelen skal være deris beskermelse.

Der Achior haffde dette sagt/ falt alt Folcket paa deris ansict/ oc tilbade HERREN / græde alle tilsammen/ oc bade til HERREN/ oc sagde/ HERRE Gud offuer Himmel oc Jord/ See til deris Hoffmod/ oc til vor ælendighed/ oc see Naadelige til dine Helligen/ Oc beuise / at du icke forlader dem/ som sig forlade paa dig/ Oc at du nedslar dem/ som tradze paa dem selff/ oc paa deris mact.

Saa græde oc bade de den gantske dag / oc trøstede Achior/ oc sagde/ Vore Fædris Gud/ hues Mact du haffuer priset/ skal saa betale dig det/ at de skulle icke see deris lyst paa dig/ Men at du skalt see/ huorledis de skulle bliffue ihielslagne oc vdslette. Oc naar som HERREN vor Gud frelser oss/ da skal Gud være met dig iblant oss/ Oc vilt du/ da skalt du bo hoss oss met alle dine.

Der Folckene ginge nu fra huer andre igen / da ledde Osias hannem met sig i sit Huss/ oc beridde en stor Nadure/ oc bad alle de Eldste til sig/ oc de giorde dem glade/ effter at de haffde lenge Fastet. Der effter bleff Folcket kaldet tilsammen igen/ oc de bade om hielp aff Jsraels Gud / i Forsamlingen den gantske nat.

DEn anden dag bød Holofernes sit Stridzfolck/ At mand skulde giøre sig rede mod Bethulia. Oc hand haffde hundrede oc tiue tusinde til Fodz/ oc tolff tusinde til Hest/ Vden den Hob som hand haffde vdualt/ paa huer sted/ huor som hand haffde indtaget it Land. Dette Stridzfolck rustede sig altsammen mod Jsraels Børn/ oc de leyrede sig offuen paa Bierget/ mod Dothaim/ fra Belmaan/indtil Chelmon/som ligger mod Esdrelom.

Der Jsraels Børn saae nu de Assyriers store Folck/ fulde de til Jorden/oc lagde aske paa deris Hoffuit/ oc bade alle tilsammen/ At Jsraels Gud/vilde beuise sin Barmhiertighed offuer sit Folck. Oc de rustede dem met deris Vaaben/ oc toge de Klipper ind hoss Bierget/ oc beuarede dem dag oc nat.

Men der Holofernes drog omkring/ merckte hand/ at der vaar en Kilde vden faar Staden mod Sønden/huilcken der vaar ledsaget ind i Staden ved Render/ Disse render befalede hand at affhugge. Oc alligeuel at de haffde smaa Kilder icke longt fra Muren/som de hente lønlige Vand/Saa vaar det dog neppelige saa meget/ at de kunde verquege sig der met.

Der faare komme de Ammoniter oc Moabiter til Holofernes/ oc sagde/ Jsraels Børn taare icke verie sig mod oss/ men de behielpe sig blant Bierge oc Høye/ vnder huilcke de ere trygge. Der faare lad ekon foruare Kilderne/ at de mue icke hente Vand/saa skulle de dø vden suerd/ Eller nød. skal trenge dem til/ at de skulle giffue Staden op/ huilcken de mene/ at hand staar icke til at vinde/ efftersi hand ligger iblant Bierge. Dette raad behagede Holofernes vel oc hãs Stridzfolck/ oc hand lagde to hundrede til huer Kilde.

Der mand haffde nu foruaret Kilderne tiue dage/da haffde de aff Bethulia icke mere vand/ huercken i smaa Kilderne/

derne/ oc ey anden sted / at de kunde haffue en dag lenger til deris nødtørfftighed/ Oc mand skulde huer dag maale Folcket vand til. Da kom Quinde oc Mand/ vnge oc gammel / til Osia oc til de Eldste/ klagede oc sagde/ Gud være Dommere mellem eder oc oss/ at i føre oss i saadan nød/ der met at i icke vilde lade oss giøre fred met de Assyrier/ Oc Gud haffuer dog giffuit oss i deris hender/ oc wi haffue ingen hielp / men mue forsmecte aff Tørst faar deris øyen/ oc omkomme Jammerlige.

Der faare kalder Folcket tilsammen/ at wi kunde veluillige giffue oss vnder Holofernes. Thi det er bedre / at wi vndergiffue oss oc bliffue ved Liffuit/ oc loffue saa Gud/ End at wi omkomme/ oc bliffue beskemmede faar al Verden/ oc skullesee / At vore Hustruer oc Børn skulle dø saa Jammerlige faar vore øyen. Wi vidne i dag/ faar Himmel oc Jord / oc faar vore Fædris Gud / som nu straffer oss for vore synder skyld / At wi bade eder opgiffue Staden faar Holofernes/ At wi maatte dog snart omkomme ved suerd/ oc icke forsmectis saa lenge aff Tørst.

Da bleff en stor hylen oc grad iblant det gantske Folck/ Nogle stode lenge/ oc robte til Gud/ oc sagde/ Wi haffue syndet met vore Forfædre/ wi haffue mishandlet/ oc haffue været Wgudelige. Men du est Barmhiertig/ der faare ver oss naadig/ oc straffe oss/ du selff/ oc efterdi wi bekiende dig / da giff oss icke i Hedningers hender/ som dig icke kiende / at de skulle icke rose oc sige/ huor er nu deris Gud.

Der de haffde nu lenge skræget oc grædet / oc det vaar bleffuit lidet stille/ stod Osias op/ græd oc sagde/ Kiere Brødre/ haffuer dog taalmodighed / oc lader oss end nu tøffue fem dage effter hielp aff Gud/ om hand vilde beuise oss Naade/ oc giøre sit Naffn herligt. Faa wi icke hielp i disse fem dage/ da ville wi giøre/ det som i haffue begeret.

SAadant kom faar Judith/ som vaar en Encke/ Merari daatter/ Vz søns / Josephs søns / Osie søns / Elai søns/ Jamnors søns/ Jedeon søns/ Raphaim søns/Achitobs søns/Malchie søns/Enans søns/ Nathanie søns/Sealthiel søns/Simeon søns. Oc hendis Mand heed Manasses / hand vaar død i Byghøsten / Thi der hand vaar paa marcken/hoss Arbeyderne/ bleff hand siug aff heden/oc døde i sin Stad Bethulia/oc bleff begraffuen hoss sine Fædre. Hand loed denne Judith effter sig/som haffde nu været en Encke try aar oc sex Maanede / Oc hun haffde giort sig it besynderligt Kammer offuen i sit Huss / der hun sad vdi met sine Piger / oc vaar offuerklæd met en Sæck/oc fastede daglige / vden om Sabbather Nymaanede/ oc andre Israels husis Høytider. Oc hun vaar deylig oc Rig / oc haffde mange Tiuende/oc gaarde fuld aff Øxen oc Faar. Oc hun haffde it gaat Røcte hoss huer mand / at hun fryctede Gud/ oc ingen kunde tale ilde om hende.

Denne Judith / der hun hørde / at Osias haffde tilsagt/ at opgiffue Staden faar de Assyrier fem dage der effter/ da sende hun til de Eldste Chambri oc Charmi. Oc der de komme til hende/sagde hun til dem/ Huad skal det være/at Osias haffuer samtyckt/at opgiffue Staden for de Assyrier/ der som wi faa icke hielp inden fem dage? Huo ere i at i friste Gud? Det tiener icke / til at forhuerffue naade / men meget mere vrede oc wgunst. Ville i sette HERREN eders behagelige tid faare oc dage / naar hand skal hielpe? Dog er HERREN taalmodig / Der faare lader oss fortryde det/ oc søge naade met grædendis taare / Thi Gud bliffuer icke vred/som it Menniske/ at hand ey lader sig forlige.

Der faare skulle wi ydmyge oss aff hiertet / oc tiene hannem/ oc bede met grædendis taare faar hannem/at hand vil beuise oss Barmhiertighed/ effter sin behagelighed / oc at

wi mue glæde oss effter Jammer / lige som wi nu sørge for deris Hoffmod skyld / At wi icke haffue efterfuld vore Fædris synder / som forlode deris Gud / oc tilbade fremmede Guder / huor faare de ere giffne i deris Fienders haand / oc ere ihielslagne / fangne oc beskemmede aff dem. Men wi kiende ingen anden Gud / vden hannem alene / oc wi ville vente hielp oc trøst aff hannem met ydmyghed. Saa skal hand / HERREN vor Gud / redde vort Blod / fra vore Fiender / oc ydmyge oc beskemme alle Hedninge / som oss forfølge.

Oc i / Kiere brødre / I som ere de Eldste / trøster Folcket / met eders ord / at de betencke / at vore Fædre bleffue oc fristede / at de skulde prøffuis / om de tiente Gud aff hiertet. Paaminder dem / huorledis vor Fader Abraham er forsøgt i mange maade / oc er bleffuen Guds Ven / effter at hand er prøffuit ved mangfoldige Fristelser. Saa ere oc Isaac / Jacob / Mose / oc alle de som vaare Gud kiere / bleffne bestandige / oc maatte offueruinde megen Bedrøffuelse / Men de andre / som icke vilde anamme Bedrøffuelse met Guds fryct / Men knurrede oc skende mod Gud met wtaalmodighed / ere omkomne aff Fordærffueren / oc ved Hugorme. Der faare lader oss icke bliffue wtaalmodige / i denne pine / Men bekiende / at det er en straff aff Gud / meget ringere end vore Synder ere / Oc tro / at wi bliffue straffede / som hans Tienere til forbedring / oc ick til Fordærffuelse.

Der paa suarede Osias oc de Eldste / det er alt sandhed / som du haffuer sagd / oc der kand intet straffis i dine ord / der faare bed for oss til HERREN / Thi du est en hellig Gudfryctige Quinde. Oc Judith sagde / Efterdi i holde det der faare / at det er aff Gud som ieg haffuer sagt / Da prøffuer ocsaa / om det / som ieg haffuer faare at giøre / er aff Gud / oc beder / at Gud vil giffue lycke der til. Tager denne nat vare i Porten / naar som ieg gaar vd / met min Pige / oc be-

der at HERREN vil trøste sit Folck Jsrael / i disse fem dage/ som i haffue sagt. Oc i skulle icke spørie effter det/ som ieg haffuer i sinde/ Men beder alene for mig til HERREN vor Gud/ indtil ieg giffuer eder ydermere tilkiende / huad i skulle giøre. Oc Osias/ Juda Første/sagde til hende/ Gack bort i fred/ HERREN være met dig / oc heffne oss paa vore Fiender/ Oc de ginge saa fra hende igen.

DEr effter gick Judith ind i sit Kammer / oc klædde sig met en Sæck/ oc strødde aske paa sit Hoffuit / oc falt ned faar HERREN/ oc robte til hannem/ oc sagde.

HERRE min Faders Simeons Gud / huilcken du gaffst Suerdet / at straffe Hedninge / som haffde krencket oc skent Jomfruen / Oc du haffuer der imod ladet fange deris Hustruer oc Døtter/ oc røffue dem / ved dine Tienere / som vaare nidkære i din Nidkærhed / hielp mig arme Encke / HERRE min Gud. Thi al hielp som skede i fordom tid oc der effter / det giorde du/ Oc huad som du vilt / det maa skee/ Thi naar som du vilt hielpe/da kand det icke feyle/oc du vedst vel/ huorledis du skalt straffe Fienderne.

See nu til de Assyriers Hær/som du saast i fordom tid til de Egypters Hær/der de iagede effter dine Tienere met stor mact/oc tradzede paa deris Vogne/ Reysener oc store Stridz folck. Men der du saast til dem / da bleffue de mistrøstige/ oc Dybet nedslo dem/ oc Vandet drucknede dem. Saa ske oc nu disse/ HERRE / som tradze paa deris Mact/Vogne/ Spiud oc Skud/oc kiende dig icke/oc tencke icke/At du HERRE vor Gud/ est den/ som hielper i Striden aff begyndelse/ oc kaldis tilbørlige/ HERRE. Vdreck din Arm / som i fordom tid / oc sønderknuse Fienderne ved din Mact / at de omkomme ved din vrede / De som rose sig / At de ville forstøre

din Helligdom/ oc vanhellige dit Naffns Tabernackel / oc omkaste dit Altere met deris Suerd. Straffe deris hoffmod/ formedelst deris eget suerd / At hand kand fangis met sine egne øyen/ naar hand seer til mig/ oc bedragis aff mine venlige ord.

Giff mig frimodighed / at ieg forfærder mig icke / for hannem oc for hans Mact / Men at ieg kand nedsla hannem. Det skal være dit Naffns ære / at en Quinde haffuer nedlagd hannem. Thi du HERRE kant vel giffue Seyer vden mange Folck / oc du haffuer icke lyst til Hestis styrcke. De Hofferdige behagede dig end nu aldri/ Men de ælendigis oc de ydmygis Bøn behagede dig altid.

O HERRE / Himmelens Gud/ som haffuer skabt Vandet/ oc est en HERRE offuer alle ting/ Hør min arme Bøn / ieg som forlader mig alene paa din Barmhiertighed. Tenck HERRE paa din Pact/ oc giff mig ind/ huad ieg skal tale oc tencke/ oc giff mig lycke der til / Paa det at dit Huss maa bliffue ved/ oc alle Hedninge fornemme/ at du est Gud/ oc ingen anden vden dig.

Der hun haffde nu giort ende paa sin Bøn/ stod hun op/ oc kallede at sin Pige Abra/ oc gick ned i Husit/ lagde Sæcken aff/ oc førde sig aff sine Encke kleder/ oc tode sig / oc saluede sig met kaasteligt Vand / oc flette sit haar/ oc sette en Hue paa/ oc førde sig i sine deylige Kleder/ oc prydede sig met Span oc Smider / oc tog al sin prydelse paa. Oc HERREN gaff hende naade/ at hun vaar deylig til at see / Thi hun smyckede sig icke aff vellyst / men Gud til loff. Oc hun fick sin Pige en beged hud fuld aff Vin / oc it Kruss met Olie/ oc en Sæck/ der hun haffde/ Figen/ Mel oc Brød vdi/ som hun torde æde/ Oc hun gick bort.

Oc hun fant Osiam oc de Eldste i Porten/ som tøffuede

de effter hende/ som det vaar sagt. Oc de forundrede sig / at hun vaar saa deylig / Dog spurde de icke / huad hun haffde i sinde/ Men de lode hende vd/ oc sagde/ Vore Fædris Gud/ giffue dig naade/ oc lade dit opsæt lyckis vel/ At Israel kand glæde sig aff dig / oc dit naffn regnis blant de Hellige. Oc alle de som der vaare / sagde / Amen / Amen. Men Judith giorde sin Bøn/ oc gick frem met sin Pige Abra.

Oc som hun gick aarle om morgenen ned aff Bierget/ da møtte de Assyriers Vectere hende / oc fulde til hende / oc spurde hende at / hueden hun kom / oc huort hun vilde hen? Oc hun suarede / Jeg er en Ebreiske Quinde / oc flyde fra dem/ Thi ieg veed/at de komme i eders hender / Fordi at de foracte de eder/ oc vilde icke begiere naade/ oc giffue sig veluillige vnder eder. Der faare haffuer ieg i sinde / at komme til Førsten Holofernes / oc obenbare deris lønlighed faar hannem/ oc sige hannem/ huorledis hand skal lettelige offueruinde dem/ at hand skal icke miste en Mand.

Den stund hun saa talede / da saae de paa hende / oc vndrede de storlige / at hun vaar saa deylig / oc sagde / Det kand hielpe dig / at du ment det saa gaat / oc vilt gaa til vor Herre/ Thi naar som du kommer faar hannem / da bliffuer hand dig naadig / oc du skalt behage hannem vel aff hiertet. Oc de ledde hende bort/til Holofernes Paulun/oc sagde hannem aff hende. Oc der hun kom faar hannem/da bleff hand strax optent til hende. Oc hans Tienere sagde til huer andre/ Det Ebraiske folck er ingenlunde verd at foracte/ Efftérdi at de haffue saa deylige Quinder / Skulde mand icke stride for saadanne deylige Quinder skyld? Der Judith saa nu Holofernes side vnder sit Paulun / som vaar deylige giort / met Purpur oc Guld/ oc met Smaragden/oc prydet met mange dyrebare Stene / da falt hun ned faar hannem. Oc Holofernes befalede at reyse hende op igen.

DOc Holofernes sagde til hende/ ver trøstig/ oc fryct dig icke/ Thi ieg giorde aldri noget Menniske ont/ som vilde giffue sig vnder Nabogodonosor. Oc haffde dit Folck icke foractet mig/ da haffde ieg aldri opløfft it Spiud mod dem. Sig nu frem/ huor faare du vigede fra dem/ oc est kommen til mig.

Judith suarede hannem/ oc sagde/ hør dog din Tienerinde naadelige/ Der som du giør som din Tienerinde giffuer dig tilkiende/ da skal HERREN giffue dig lycke oc Seyer/ Gud giffue Nabogodonosor lycke oc salighed/ Kongen offuer det gantske Land/ som haffuer vdsent dig/ at straffe alle wlydige/ Thi du kant giøre hannem vnderdanige/ icke aleniste Folck/ men ocsaa alle Diur paa Jorden. Thi din forstand oc visdom/ er meget roset i al Verden/ Oc huer mand veed/ at du est den veldigste Første/ i det gantske Kongerige/ oc dit gode Regimente prisis aff alle. Saa vide wi oc/ huad Achior haffuer talet/ oc huorledis du der imod haffuer giort met hannem. Thi vor Gud er saa fortørnet offuer vore Synder/ at hand haffuer ladet forkynde ved sine Propheter/ at hand vil straffe Folcket/ for deris Synder skyld.

Efferdi at Jsraels Folck vide nu/ At de haffue fortørnet deris Gud/ da ere de forfærdede for dig. Der til met lide de stor Hunger/ oc Vansmectis aff Tørst. Oc de haffue nu i sinde/ at slacte deris Queg/ at de vilde dricke Blodet der aff/ oc at æde det hellige Offer/ aff Korn/ Vin oc Olie/ huilcket Gud haffde forbudet dem/ at de det oc icke skulde røre. Der faare er det vist at de skulle omkomme/ efferdi de giøre saadant. Oc efferdi ieg det veed/ da flyde ieg fra dem/ Oc HERREN sende mig til dig/ at ieg skulde giffue dig saadant tilkiende. Thi alligeuel at ieg er end kommen til dig/ saa er ieg dog icke der faare falden fra min Gud/ Men ieg vil end tiene min Gud hoss dig. Oc din Tienerinde skal gaa vd/ oc

tilbede Gud / hand skal obenbare mig/ naar Gud vil giffue dem deris løn/ for deris Synder/ Saa vil ieg da komme/ oc ieg vil giffue dig det tilkiende/ oc føre dig mit igennem Jerusalem/ at du skalt haffue alle Jsraels folck/som Faar der haffue ingen Hyrde. Oc der skal icke en Hund taare gø at dig/ Thi Gud haffuer det obēbaret mig/ effterdi hand er vred paa dem/oc hand vdsende mig/at ieg skulde giffue dig det tilkiende.

Denne tale behagede Holoferni oc hans Tienere vel/ Oc de vndrede paa hendis visdom/ oc sagde iblāt huer andre/ Denne Quindis lige / er icke paa Jorden / met deylighed oc Visdom. Oc Holofernes sagde til hende / Gud haffuer det saa skicket/ at hand sende dig hid / før Folcket skulde komme i min haand. Fuldkommer nu din Gud dette/som du haffuer sagd / Da skal hand oc være min Gud / Oc du skalt bliffue stor/ hoss Kong Nabogodonosor/oc dit naffn skal prisis i det gantske Kongerige.

DA loed hand lede hende ind i Sølffkammeret / der som hun skulde bliffue / oc befalede / At mand skulde giffue hende Mad aff sit Bord. Men Judith suarede / oc sagde / Jeg taar icke end nu æde aff din Mad/ at ieg skal icke Synde/ Men ieg haffuer taget lidet met mig / der aff vil ieg æde. Da sagde Holofernes selff / naar det er opædet / som du haffuer taget met dig / huor skulle wi da forskaffe dig mere? Judith suarede/ Min Herre/ saa vist som du leffuer/ før din Tienerinde faar fortæret altsammen / da skal Gud vdrette ved mig/det som hand haffuer i sinde.

Oc der Tienerne vilde lede hende i Kammeret / som hand haffde befalet / da bad hun / at mand skulde tilstede hende / at gaa vd afften oc morgen / oc giøre sin Bøn til HERREN. Da befalede Holofernes sine Kammersuenne / at mand skulde lade hende gaa frit vd oc ind i tre dage / at giøre sin Bøn til Gud. Oc om afftenen gick

hun vd/ i den Dal faar Bethulia/ oc tode sig i Vand. Der effter bad hun til HERREN Israels Gud / at hand vilde giffue hende lycke til/ at frelse sit Folck/ Oc hun gick i Paulunet igen/ oc holt sig reen/ oc oed intet før afften.

Den fierde dag/ giorde Holofernes alene sine neste Tienere en Naduere / oc hand sagde til Bagoa sin Kammersuend / gack bort / oc tag den Ebraiske Quinde met ord / at hun icke necter at komme til mig. Thi det er skam hoss de Assyrier / at saadan en Quinde skulde komme vbeliggen fra oss/ oc gecket en Mand. Da kom Bagoa til Judith / Deylige Quinde/ necter icke at komme til min Herre til ære/ oc æde oc dricke met hannem oc være glade. Da sagde Judith/ Huorledis taar ieg necte min Herre det? Alt det som hannem er kiert/ det vil ieg hiertelige gierne giøre/ alle mine dage.

Oc hun stod op/ oc prydede sig / oc gick ind faar hannem / oc stod faar hannem. Da rørdis Holofernes hierte/ Thi hand vaar optent met brynde mod hende. Oc hand sagde til hende / Sid ned/ drick oc vær glad/ Thi du haffuer fundet naade hoss mig. Oc Judith suarede/ Ja Herre/ ieg vil være glad/ thi ieg haffuer icke hafft saadan ære / i alle mine dage. Oc hun oed oc drack faar hannem / det som hendis Pige haffde berid. Oc Holofernes vaar glad met hende / oc drack saa meget/ som hand ellers icke pleyde at dricke.

DEr det bleff nu meget silde/ ginge hans Tienere bort i deris Paulun/ oc de vaare allesammen druckne. Oc Bagoa lucte Holofernes Kammer til/ oc gick der fra/ Oc Judith vaar alene hoss hannem i Kammeret. Der Holofernes laa nu i Sengen/ vaar drucken oc soff/ da sagde Judith til sin Pige/ at hun skulde vocte vden faar Kammeret.

Oc Judith gick til Sengen/ oc bad hemmelige met grædende taare/ oc sagde/ HERRE Israels Gud/ styrcke mig/

oc hielp

oc hielp mig naadelige/ at fuldkomme denne gierning/ som ieg haffuer taget mig faare met al fortrøstning til dig/ At du skalt ophøye din Stad Jerusalem/ som du haffuer loffuit.

Effter denne Bøn/ gick hun til støtten offuen hoss Sengen/ oc tog Suerdet/ som hengde der paa/ oc drog det vd/ oc tog hannem fat i toppen/ oc sagde atter/ HERRE/ styrcke mig i denne stund/ Oc hun hug tho gonge paa Halsen met al mact/ Der effter skar hun Hoffuedet aff hannem/ oc velte Legemet aff Sengen/ oc tog Sengkledet met sig.

Der effter gick hun vd/ oc fick sin Pige Holofernes Hoffuit/ oc bød at kaste det vdi en Sæck. Oc de ginge vd tilsammen/ effter deris seduane/ som de vilde gaa bort gennem Leyren oc bede/ oc de ginge omkring gennem Dalen/ at de komme hemmelige til Stadz porten.

Oc Judith kallede at Vecterne/ Lader Porten op/ Thi Gud er met oss/ hand gaff Jsrael Seyer. Der Vecterne nu hørde hendis røst/ da kallede de strax de Eldste aff Staden. De komme alle til hende/ Thi de vaare allerede mistrøstige/ at hun skulde icke komme igen. Da tende de Bluss/ oc ginge omkring hende/ indtil hun kom paa Planen/ Oc hun bad dem være stille/ oc høre til/ oc hun sagde saa.

Tacker HERREN vor Gud/ som icke forlader dem/ der forlade sig paa hannem/ oc beuisde Barmhiertighed/ formedelst mig/ sin Tienerinde/ som hand loffuede Jsraels Huss/ oc haffuer i denne nat omkommet sit Folckis Fiende/ ved min Haand. Oc hun drog Holofernes hoffuit vd/ oc visde dem det/ oc sagde/ Seer/ dette er Holofernes de Assyriers øffuerste Stridzmands hoffuit. Oc seer/ dette er det Sengklede som hand laa vnder/ der hand vaar drucken/ Da ihielslo HERREN vor Gud hannem/ ved en Quindis haand. Saa vist som HERREN leffuer/ beskermede hand mig formedelst sin Engel/ at ieg er icke bleffuen besmittet/ saa

lenge som ieg vaar vde/ oc hād haffuer ført mig hid igen vden synd / met stor glæde oc Seyer. Der faare tacker hannem alle/ Thi hand er Barmhiertig/ oc hielper vden affladelse.

Oc de tackede alle HERREN / oc sagde til hende/ Loffuet være HERREN/som i dag haffuer beskemmet vor Fiende formedelst dig. Oc Osias Israels folckis Første/sagde til hende/ Velsignet est du Daatter aff HERREN den høyste Gud/ faar alle Quinder paa Jorden. Oc loffuit være HERREN / som haffuer skabt Himmel oc Jord/ der gaff dig lycke / at ihielsla Høffuitzmanden vor Fiende / Oc haffuer giort dit Naffn saa herligt/at de skulle altid prise dig/ som acte HERRENS gierning/Fordi at du sparde icke dit Liff/ i dit Folckis drøffuelse oc nød/ Men du reddede det faar HERREN vor Gud. Oc alt Folcket sagde/ Amē/ Amen.

Der effter kallede mand Achior frem/ Til hannem sagde Judith/ Israels Gud/som du haffuer priset/at hand kand heffne sig paa sine Fiender / haffuer i denne nat omkommet den Vgudeligis Hoffuit/ved min Haand. Oc at du skalt det see/ da er her Holofernes Hoffuit / som tradzelige bespottede Israels Gud/ oc truede at ihielsla dig / der hand sagde. At naar Israels Folck bleffue fanget / da vilde hand lade ihielstinge dig met dem. Oc der Achior saa Holofernes Hoffuit/ bleff hand forfærdet/saa/ at hand besuimede. Der effter der hand kom til sig selff igen / falt hand faar hendis føder / oc sagde/ Velsignet est du aff din Gud / i alle Jacobs Bolige/ Thi Israels Gud skal prisis i dig / hoss alle Folck som høre dit Naffn.

DEr effter sagde Judith til alt Folcket / Kiere Brødre/ hører mig/ Strax det dagis da hēger Hoffuedet vd offuer Murē/ oc tager eders Vaabē/ oc falder allesāmen vd met en hob/ oc met stort skrig/ Saa fly de paa Skaruactē/

oc skulle vecke deris Herre op til Strid. Oc naar Høffuitzmē=
dene komme til Holofernes Paulun / oc see Legemet ligge der
i Blod / da bliffue de forfærdede. Oc naar i mercke / at de bliff=
ue mistrøstige / oc giffue fluct / da forfølger dem frimodelige /
Thi HERREN haffuer giffuit dem vnder eders føder.

Der Achior nu saa / at Israels Gud haffde hulpet / da
offuergaff hand den Heydenske Skick / oc trode paa Gud / oc
loed sig omskære / Oc bleff regnet blant Israel / hand oc alle
hans Efftercommere / indtil denne dag.

Oc der dagen begyntis / da hengde de Hoffuedet vd off=
uer Muren / oc toge deris Verie / oc fulde vd met en Hob / oc
met stort skrig. Oc der de det saa paa Skaruacten / da løbe de
til Holofernes Paulun / Oc de som der vaare vdi / begynte it
Bulder faar Kammeret / at hand skulde vogne der aff / Thi
mand torde icke bancke paa / ey heller gaa ind / i Førstens
Kammer aff Assyrien. Men der de Assyriers Høffuitzmend
komme / sagde de til Kammer tienerne / Gaar ind / oc vecker
hannem op / Thi Musene ere løbne vd aff deris Hul / oc ere
bleffne dristige / at de taare angribe oss.

Da gick Bagoa hen ind / oc stod hoss Sperlagenet / oc
klappede henderne sammen / Thi hand meente at hand haffde
soffuet hoss Judith / oc hand lurede til / om hand vilde røre sig.
Men der hand fornam inted / løffte hand Sperlagenet op /
Da saa hand Legemet ligge i sit Blod / vden Hoffuit. Da
skreg hand oc hylede høyt / oc sønderreff sine kleder. Oc hand
saa i Judiths Kammer / oc der hand fant hende icke / løb hand
vd til Stridzfolcket / oc sagde / En eniste Ebreisk Quinde /
haffuer giort det gantske Nabogodonosors Huss aff Assyrien
til spot oc forhaanelse faar al Verden / Thi Holofernes lig=
ger der død paa Jorden / oc hans Hoffuit er affhugget. Der
Høffuitzmendene aff Assyrien hørde det / sønderreffue de deris
kleder / oc forfærdedis offuermaade meget / oc der bleff it stort
skrig aff beffuelse blant dem.

DEr Stridzfolcket nu hørde / at Hoffuedet vaar aff Holofernes/ da forfærdedis de / oc bleffue tuilraadige/ oc kunde icke raadsla / om huad de skulde giøre/ saa vaar modet faldet paa dem / Oc de gaffue flucten / at de kunde vndkomme faar Ebreerne/som de saa drage frem mod sig.

Oc der Jsraels Børn saae/ at Fienderne flyde/da skyndede de sig effter dem met stort skrig oc Basuner. Men effterdi at de Assyriers aarden vaar atskilt/ oc Jsraels Børn droge i deris aarden/ da sloge de dem alle / som de kunde offuerkomme.

Oc Osias sende til alle Stæder / i Jsraels land / At mand giorde rede i alle Stæder/oc forfulde Fienderne/indtil de komme aff Landet. Men det offuerbleffne Folck i Bethulia/ fulde i de Assyriers Leyer/oc plyndrede/oc førde bort/ det som de Assyrier lode bliffue / oc førde meget Godz der fra. Men der de andre komme igen / da førde de met sig alt det/ som hine andre haffde ført met sig/baade Queg oc andet/ oc det gantske Land bleff rigt aff saadant Roff.

Der effter kom Joiakim den ypperste Prest fra Jerusalem til Bethulien/met alle Presterne / at de vilde see Judith. Oc hun gick frem til dem/ Da prisede de hende alle til lige/ oc sagde/ Du est Jerusalems Krune/Du est Jsraels glede/Du est det gantske Folckis ære/ at du haffuer giort saadan en ærefuld Gierning/oc at du haffuer beuist Jsrael saa stor en velgierning / at Gud haffuer frelst dem igen / Velsignet være du faar Gud euindelige. Oc alt Folcket sagde / Amen/ Amen.

Oc der de haffde nu vdelet Byttet i trediue dage/da gaffue de Judith kostelige Klenodie/som Holofernes haffde hafft/ baade Guld / Sølff / Kleder oc dyrebare Stene. Oc huer mand vaar glad/ de sunge oc sprunge/baade vnge oc gamle.

Da sang Judith HERREN denne Sang / oc sagde.

LEger faar HERREN met Trummer / oc klinger faar hannem met Cimler / Siunger ny Sang / værer glade/ oc paakalder hans Naffn.

HERREN er den/ som kand hielpe i Striden/ HERREN heder hans Naffn.

Hand stride faar sit Folck / at hand skulde frelse oss fra alle vore Fiender.

Assur kom fra Biergene aff Norden/ met en stor Mact/ hans Mangfoldighed skiulte Vandet / oc hans Heste skiulde Landet.

Hand truede at opbrende mit Land / oc ihielsla mit Mandkiøn/ At bortføre Børn oc Jomfruer.

Men HERRen den almectigste Gud haffuer straffet hannem/ oc haffuer giffuit hannem i en Quindis hender.

Thi ingen Mand ey heller nogen Stridzmand ihielslo hannem/ oc ingen Kempe rørde ved hannem / Men Judith Merari Daater nedlagde hannem met sin deylighed.

Thi hun lagde sine Encke kleder aff sig / oc førde sig i sine deylige Kleder/ Israels Børn til glede.

Hun offuerstrøg sig met kaasteligt Vand / oc flette sit Haar op til at besuige hannem.

Hendis deylige Sko forblindede hannem/hendis Deylighed greb hans hierte/ Men hun hug hans Hoffuit aff.

At de Perser oc Meder forfærdede sig / for saadan en dristig Gierning/oc de Assyriers Hær hylede/der mine ælendige komme frem/ som vaare vansmectige aff Tørst.

Drengene ihielstunge de Assyrier/oc sloge dem paa fluct/ lige som Børn/ De ere vdslette/aff HERRENS min Guds Hær.

Lader oss siunge en ny Sang / faar HERREN vor Gud.

HERRE Gud du est den mectige Gud som giør store Gierninger / oc ingen kand staa dig imod.

Alle ting skulle tiene dig / thi huad som du siger / det maa ske / huor som du giffuer frimodighed / da gaar det frem / Oc ingen kand giøre dine ord modstand.

Bierge skulle beffue / oc Klipperne smelte lige som vox faar dig.

Men du beuiser dem stor naade / som dig fryete / thi alle Offer oc fedme ere meget ringe faar dig / Men at fryete HERREN / det er meget stort.

Ve Hedninge / som forfølge mit Folck / Thi den almectigste HERRE heffner paa dem / oc hiemsøger dem / vdi Heffnens tid.

Hand skal plage deris Legeme met Ild oc Orme / oc de skulle brende oc hyle til euig tid.

Effter saadan Seyer / drog alt Folcket fra Bethulia til Jerusalem / at tilbede HERREN / oc de renside sig / oc offrede Brendoffer / oc huad de haffde loffuit. Oc Judith hengde alle Holofernes Vaaben / oc det Sperlagen som hun haffde taget fra hans Seng / op i Tempelen / at det skulde være forbandet faar HERREN euindelige. Oc Folckene vaare glade i Jerusalem hoss Helligdommen / met Judith / i tre Maanede / oc hulde helligt aff den Seyer. Der effter drog huer mand hiem igen.

Oc Judith kom ocsaa til Bethulia igen / oc bleff høyt æret i alt Jsraels land. Oc hun tog ingen Mand / effter sin første Mands Manasses død. Oc hun bleff meget gammel oc bleff i sin Mands huss / indtil hun bleff hundrede oc fem aar gammel / Oc hun giorde sin Pige Abra fri. Der effter

døde

døde hun i Bethulia/ oc mand jordede hende hoss sin Husbonde Manasse. Oc Folcket sørgede for hende / i siu dage. Oc hun skiffte sit Godz/ iblant hendis Husbondis Venner. Oc den stund hun leffde / oc lang tid der effter / torde ingen drage mod Israel. Oc denne Seyers dag holdis for en stor Høytid hoss Ebreerne/ oc hand holdis hellig aff dem euindelige.

Aff Salomons Visheds Bog.

Konger/ Førster oc Regenter/ skulle flitelige Studere/ oc legge vind paa/ at være Vise oc Forstandige/ til at giøre Dom oc Retfærdighed paa Jorden/ oc staa deris høye befalning vel faare/ om de icke ville straffis oc Dømmis aff HERREN/ som anseer ingen Person/ Men straffer saa vel Øffrighed som Undersaatte/ saa vel Herren som Suenden. Her om læser wi en merckelig Formaning/ som Salomon haffuer til de Veldige i Landet/ i sin Visheds Bogs vj. Capitel.

Uretfærdighed ødelegger alle Land/ oc it ont Leffnet kuldkaster de Veldigis stoel. Saa hører nu i Konger/ oc mercker/ Lærer i Dommere paa Jorden. Tager til øern/ i som Regere offuer mange/ I som ophøye eder offuer Folckene. Thi eder er Øffrigheden giffuen aff HERREN/ oc mact aff den Høyste/ Huilcken som skal spørie/ huorledis i handle/ oc randsage huad i skicke?

Thi at i ere hans Rigis Embitzmend. Men i staa eders Embede icke vel faare/ oc holde ingen Ræt/ Oc i giøre icke

icke effter det/ som HERREN haffuer skicket. Hand skal komme meget gruselige oc hastelige offuer eder / oc der skal aldelis gaa en skarp Dom offuer dem som ere Øffuerherrer. Thi at de ringe skal vederfaris naade/ Men de Veldige skulle straffis veldelige. Thi den/ som er HERRE offuer alle/ skal ingen Personе frycte / oc ey heller sky for macten. Hand haffuer baade giort de Smaa oc Store / oc hand sørger lige for alle. Men der skal holdis en streng Dom offuer de Mectige.

Met eder Tyranner taler ieg/ Paa det i skulle lære Visdom / oc det skal icke feyle eder. Thi huo som beuarer hellig Lærdom met hellighed/ hand bliffuer hellig actet/ Oc huo som lærer den vel/ hand bliffuer vel bestandig. Saa lader nu min Tale vel behage eder/ Begerer hende/ oc lader eder lære.

Thi Visdom er deylig oc wforgengelig / oc lader sig gierne see aff dem / som hende elske. Oc hun lader sig finde aff dem/ som hende søge. Ja hun møder dem / som hende gierne ville haffue/ oc giffuer sig selff tilkiende. Huo som hende vil gierne haffue snart/ hand haffuer icke megen wmage behoff/ hand finder hende tage vare paa sig faar sin dør. Thi det er den rette Klogskab/ at tencke paa hende / Oc huo som er vacker effter hende / hand taar icke lenge sørge. Thi hun gaar omkring / oc søger effter den som hende er værd/ oc hun obenbaris hannem gierne paa veyen/ oc giffuer act paa hannem/ at hun kand møde hannem. Thi huo sig gerne lader vnderuise / der er visselige Visdoms begyndelse/ Oc huo som hende acter/ hand lader sig gierne vnderuise / Huo sig gierne lader vnderuise/ hand holder hendis Bud/ Oc huor som mand holder Budene / der er visselige it helligt Leffnit / Men huo som leffuer it helligt leffnit/ der er Gud nær. Huo som nu haffuer lyst til Visdom/ den giør hun til en HERRE. Ville i nu/ i Tyranner iblant Folcket gierne være Konger oc Førster/

Da holder Visdom i ære / Paa det i skulle regere euindelige.

Men huad Visdom er / oc hueden hun kommer / vil ieg forkynde eder / oc ieg vil icke dølie den løndom for eder / Men randsage fra Creaturenis begyndelse / oc giffue hende obenbarlige tilkiende / oc icke spare sandhed / Thi ieg vil inted haffue at giøre met den forgifftige affuind / Thi hãd haffuer inted at skaffe met Visdom. Men naar de Vise ere mange / det er Verdens salighed / oc en forstandig Konge er Folckenis lycke. Lader eder fordi vnderuise formedelst mine ord / det skal gaffne eder.

KOnger oc Førster skulle bede Gud flitelige om Visdom oc den Hellig Aand / at de kunde ræt faare staa deris Embede / oc at deris gierninger kunde være retskaffne her paa Jorden. Saa giorde Salomon / som wi læser i Vishedz Bogs viij. oc ix. Capitel.

THi ieg vaar it Barn aff god art / oc fick en deylig Siel. Men der ieg vaar vel opfostret / da voxte ieg til it wbesmittet Legeme. Men der ieg fornam / at ieg kunde icke ellers bliffue tuctig / vden Gud gaffue mig det (Oc det vaar ocsaa Forstand / at kiende / hues naade det er) Da gick ieg til HERREN / oc bad hannem / oc sagde aff mit gantske hierte.

MJne Fædris Gud / oc al godhedz HERRE / Du som haffuer giort alle ting ved dit Ord / oc bered Mennisken formedelst din Vished / at hand skulde regere offuer det Creature / som er giort aff dig / at hand skulde regere Verden / met Hellighed oc Retfærdighed / oc dømme met it retskicket hierte / Giff mig den Visdom / som er stedse om-

omkring din Throne/ oc forkast mig icke fra dine Børn/ Thi ieg som er din Tienere/ oc din Tienerindis Søn it skrøbeligt Menniske met it stacket Leffnet/ oc for ringe i Rættens oc Lowens forstand. Oc der som der vaare end nogen fuldkommen iblant Menniskens børn / Saa gielder hand dog inted / der som hand er vden den Visdom som kommer fra dig.

Du vdualde mig til Konge offuer dit Folck / oc til en Dommere offuer dine Sønner oc Døtter. Oc du befalede mig at bygge en Tempel paa dit hellige Bierg/ oc it Altere i din Boligis Stad / som skulle være det hellige Tabernackel ligt/ der du lodst berede i Fordom tid/ oc din Visdom met dig/ som veed dine gierninger / Oc vaar der hoss / der du giorde Verden/ oc forstaar/ huad som dig behager vel/ oc huad som er retsindigt i dine Bud.

Sent hende hid ned aff din hellige Himmel/ oc aff din herligheds Throne/ Sent hende/ at hun kand være hoss mig / oc arbeyde met mig/ at ieg kand forstaa / huad som dig er vel behageligt/ Thi hun veed alting oc forstaar det / Oc lad hende lede mig skickelige i mine Gierninger/ oc beuare mig ved sin Herlighed. Saa skulle mine Gierninger være dig tacknēmelige/ oc ieg skal dømme dit Folck rettelige/ oc være min Faders Throne verdig. Thi huilcket Menniske veed Guds Raad? Eller huo kand tencke huad Gud vil? Thi at det dødelige Menniskis tancker ere tuilactige/ oc vore Anslag ere farlige. Thi det dødelige Legeme besuarer Sielen/ Oc den Jordactige Bolig trycker de atspridde sind. Wi ramme det neppelige/ som er paa Jorden/ oc finde suarlige paa det / som er vnder haanden. Huo vil da randsage/det som er i Himmelen? Huo vil forfare dit Raad? Vden saa er at du giffuer Visdom / oc sender din hellig Aand aff det høye / oc gierningen paa Jorden bliffuer saa retskaffen / oc Menisken lære huad dig behager/ oc bliffue salige formedelst Visdom.

Aff Jhesus Syrachs Bog.

KOnger oc Førster skulle icke være Ordgydere/ Men snilde oc Forstandige/ tale faa ord / oc de skulle være nyttelige oc festelige. De skulle icke være Vredurne oc Hoffmodige / oc icke straffe forhart / naar de end nødis til at straffe. Her om taler Jhesus Syrach i sit x. Capitel.

GJerningen priser Mesteren / oc en Viss Første hans Handel. Det er en farlig ting vdi it Regimente/ met en Ordgydere / Oc en dristig Ordgydere skal bliffue beskemmet.

En viss Regentere er streng / oc huor som Øffrigheden er forstandig/der gaar det skickelige til. Lige som Regenteren er / saa ere oc hans Embitzmend. Lige som Raadet er / saa ere ocsaa Borgerne. En balstyrig Konge / fordærffuer Land oc Folck / Men naar som de Veldige ere forstandige/ da triffuis Staden.

Det Regimente paa Jorden/staar i Guds haand/hand giffuer stundem en duelig Regentere. Det staar i Guds haand/ at det lyckis met en Regentere/ hand giffuer en hederlig Canceler.

Straffe ick for strengelige alle misgierninger/oc forhaste dig icke/ naar du skalt straffe. Baade Gud oc Verden hade de Hoff-

Hoffmodige / Thi de handle wrettelige faar dem baade sammen.

For vold / wræt oc Gerigheds skyld/ kommer it Kongerige fra it Folck til it andet.

Aff Maccabeernis Første Bog.

KOnger oc Førster / skulle icke bliffue Hoffmodige aff Lycke oc fremgang/som Gud giffuer oc vnder dennem en tid lang / Oc begynde at foracte Gud / oc tuinge oc nøde arme Folck / at falde fra sand Guds tieniste/ oc hen til Affguderi. Vden de ville haardelige straffis aff Gud / oc dø i banghed oc sorrig/oc siden bliffue i den euige pine oc død. Det vederfors den Hoffmodige Antiocho / som offueruant Ptolomeum Kongen aff Egypten / oc røffuede hans Land/oc mãge andre / Hand oc driste-de sig til/ at vdtage de Guld oc Sølff kare aff Jerusalems Tempel / som vaare skicket til Guds tieniste i samme sted. Men de bekomme hannem ilde.

Som wi læser i den Første Maccabeernis Bogs j. ij. iij. iiij. v. oc vj. Capitel. Oc lyder Historien saa.

Lexander Philippi søn / Konge i Macedonia / den første Monarcha aff Grecia / drog vd aff det Land Chithim / oc førde stor Krig / indtog de faste Stæder / oc ihielslo Darium Kongen aff Persen / Der effter tuingede hand andre Konger vnder sig i alle Land. Oc hand drog stedse frem / oc indtog alle Land oc Kongerige / Oc der torde ingen sette sig op mod hannem / Oc hand haffde it veldigt gaat Stridzfolck.

Der hand haffde nu Kongerigene inde / bleff hand Hoffmodig / oc falt i Siugdom. Men der hand fornam / at hand skulde dø / Da loed hand kalde sine Førster til sig / som vaare opfødde met hannem aff Vngdom / oc sette dem til Høffuitzmend i Landene den stund hand leffde. Siden døde Alexander / der hand haffde regeret tolff aar.

Effter hans død kom Riget til hans Førster / De toge Landene ind / huer Høffuitzmand sin Sted / oc giorde sig alle til Konger / oc de oc deris Effterkommere regerede long tid. Oc der vaar stor Krig mellem dem / Oc der bleff meget jammer / alleuegne i den gantske Verden.

Aff en aff disse Førster bleff afflet / en skadelig ond roed / som kalledis Antiochus den Edele / som vaar Gisel i Rom / for sin Fader den store Antiochus. Oc denne Antiochus den Edele / begynte at regere / i det hundrede oc søttende oc tiuende Grekernis Rigis aar.

Paa den tid vaar der ont Folck i Jsrael / som tilskyndede Folcket / oc sagde / Lader oss giøre it Forbund met Hedningene trint omkring / oc anamme deris Gudstieniste / Thi wi haffue ledet meget / siden den tid / wi sette oss mod Hedningene.

Denne

Denne mening behagede dem vel / Oc der bleffue nogle aff Folcket sende til Kongen/ hand befalede dem at begynde Heydensk Skick. Da oprette de Heydenske Lege huss i Jerusalem/ oc hulde icke mere omskærelsen/oc de fulde fra den hellige Pact/ oc hulde sig som Hedninge / Oc de bleffue aldelis forhærdede / til at bedriffue al skendzel oc last.

Der Antiochus haffde nu sit Rige veldelige inde / da tog hand sig offuer at ocsaa tuinge Egypti Kongerige vnder sig/at hand kunde haffue baade Kongerigene. Oc hand drog til Egypten vel rustet/met Vogne/ Elephanter/ Reysenere/ oc mange Skib/oc stridde met Ptolomeo/Kongen aff Egypten. Men Ptolomeus fryctede sig oc flyde / Oc der omkomme mange Egypter. Oc Antiochus indtog de faste Stæder i Egypten/ oc røffuede der stort Godz oc førde bort.

Men der Antiochus haffde vundet Seyer i Egypten / oc drog hiem igen/i det hundrede oc tredie oc fyrretiuende aar/ da reysde hand gennem Israel / oc kom til Jerusalem / met it stort tal Folck. Oc hand gick fortredelige ind i Helligdommen/ oc loed tage bort/ det Guld Altere/ Liusestage/ oc huad som der hørde til / Det Bord som Skuebrødene laae paa/ Begere/ Skaale /Guldskede/ Forhenget /Krunerne/ oc den Gyldene prydelse i Templen / oc sønderslo det altsammen. Oc hand tog Sølff oc Guld/ oc kaastelige Kar/ oc det skiulte Liggendefæ / saa meget som hand fant / oc førde det met sig til sit Land. Oc hand loed ihielsla meget Folck / oc vdrobe skendelige Bud. Da vaar stor sorg i al Israel / oc huor som de bode / Førsterne sørgede / de der Eldste / Jomfruer oc Quinder saae jammerlige vd / Mend oc Quinder beklagede sig/ oc det gantske Land bleff bedrøffuit/ for det Tyranni skyld som skede der vdi / Oc alt Jacobs Huss vaar fult aff jammer.

Oc thu aar der effter / sende Kongen en Høffuitzmand

i Juda/

i Juda/ hand kom met meget Stridzfolck til Jerusalem/ oc begerede/ At mand skulde lade hannem ind/ da vilde hand ingen skade giøre dem/ Men det vaar idel bedrageri. Der de nu trode hannem/ oc lode hannem ind/ da offuerfalt hand Staden forrædelige/ oc ihielslo meget Folck aff Israel/ Oc røffuede Staden/ oc opbrende Husene/ brød Murene ned/ oc førde Quinder oc Børn oc Queg bort. Oc hand befestede Dauids Slot met stercke Mure oc Taarn/ oc besette det met en Vgudelig Hob/ som bedreff al fortredelighed der paa. Oc de røffuede Vaaben oc Mad aff Jerusalem Stad/ oc de skickede det paa Slottet. Oc de belagde der Helligdommen/ oc lurede paa Folcket/ som ginge i Templen/ oc de fulde aff Slottet ind i Helligdommen/ at forhindre Guds tieniste/ Oc de vdstyrte meget wskyldigt Blod hoss Helligdommen/ oc vanhelligede den.

Oc de Borgere i Jerusalem flyde bort/ oc de Fremmede bleffue i Jerusalem/ oc de som der vaare fødde/ nøddis til at vige. Helligdommen bleff øde/ Hellig dage bleffue idel Sørge dage/ Sabbetherne idel jammer/ oc alt hendis Herlighed bleff til inted. Saa herlig oc høy som Jerusalem vaar før/ Saa jammerligt oc ælendigt maatte det være paa den tid.

Oc Antiochus loed Bud vdgaa/ gennem alt sit Kongerige/ At alle Folck skulde endrectelige holde en haande Gudstieniste. Da forlode alle Folck deris Low/ oc samtyckte i Antiochi skick. Oc mange aff Israel samtyckte oc der vdi/ oc offrede til Affguder/ oc vanhelligede Sabbathen.

Antiochus sende Breff til Jerusalem/ oc vdi alle Juda Stæder/ I huilcke hãd bød/ at de skulde anamme Hedningers Gudstieniste/ oc afflegge Brendoffer/ Madoffer/ Syndoffer i Helligdommen/ Sabbathen oc andre Høytider. Oc hand befalede at mand skulde vanhellige Helligdommen/ oc det hellige Folck Israel. Oc hand loed oprette Altere/ Tempel

pel oc Affguder/ oc offre Suine kød/ oc andre wrene Diur. Oc hand forbød omskerelsen/ oc bød / at Folcket skulde venne dem til al Verstyggelighed/at de skulde forglemme Guds Low oc Ræt / Oc at de skulde anamme anden skick. Oc huo som icke vilde være Antiocho lydig/ den skulde mand ihielsla.

Dette Bud loed hand vdgaa gennem alt sit Kongerige/ oc tilskickede Høffuitzmend/ som skulde tuinge Folcket til/ at holde saadant. Disse begynte Offer i Juda/ oc bøde at holde dem. Oc mange aff Folcket fulde fra Guds Low til dem. De bedreffue al fortredelighed i Landet / oc fordreffue Jsraels Folck/at de maatte skiule oc forstinge sig i Huler/som de haff-de været flyctige.

J det hundrede oc femte oc fyrretiuende aar / paa den femte dag/ i den maanet Casleu/ loed Kong Antiochus sette ødeleggelsens Verstyggelighed paa Guds Altere/ oc hand loed oprette Altere i alle Juda Stæder / at mand gaff obenbare Røgelse/ oc offrede paa Gaderne/ oc huer faar sit Huss. Oc hand loed sønderriffue oc opbrende Guds Lows Bøger/ oc ihielslo alle / hoss huilcke mand fant Guds Pactis Bøger/ oc alle som hulde Guds Low. Oc det giorde de met deris Stridzfolck huer Maanet / naar Folcket kom tilsammen i Stæderne. Paa den femte oc tiuende dag i Maaneden / offrede de paa det Altere / som de haffde offret / mod HERRENS Altere.

De Quinder/som omskare deris Børn/bleffue ihielslagne/lige som Antiochus haffde budet. Forældrene bleffue myrde i deris Huss/ oc Børnene ophengde der vdi. Men mange aff Jsraels Folck vaare stadige / oc vilde inted wrent æde / oc de lode heller sla sig ihiel/ end de vilde besmitte sig/ Oc de vilde icke falde fra Guds hellige Low / Der faare bleffue de omkomne.

MEn der vaar en Prest Matathias / Johannis søn / Simeons søns / aff Joarims slect aff Jerusalem / hand bode paa det Bierg Modin / oc haffde fem Sønner / Johannan met tilnaffn Gaddis. Simon met tilnaffn Thasi. Juda met tilnaffn Maccabeus. Oc Eleazar met tilnaffn Aaron / oc Jonathan met tilnaffn Apphus / Disse ynckede meget den store ælendighed i Juda oc Jerusalem. Oc Matathias klagede / Ah at ieg er fød der til / at ieg skal see mit Folckis / oc den hellige Stads ødeleggelse / oc side stille der til / oc lade Fienderne bruge deris fortredelighed.

De Fremmede haffue Helligdommen inde / oc Guds Tempel er lige som it fordømt Menniske / Prydelsen der aff haffuer mand ført bort. De gamle ere ihielslagne paa Gaderne / oc det vnge Mandkiøn er stunget ihiel aff Fremmede. Riget er bleffuit alle Hedninge til del / som det røffue / Al den Herlighed er borte. Det vaar en Dronning / nu er det en Tieniste Pige. See vor Helligdom / oc vor Roff oc Priff er borte / Hedninge haffue det ødelagd. Huo skulde end nu haffue lyst til at leffue? Oc Matathias sønderreff sine kleder / hand oc hans Sønner / oc toge Secke paa / oc sørgede suarlige.

Der nu Antiochi Høffuitzmend komme oc der hen / at ocsaa tuinge dem til / som vaare flyde fra den Stad Modin / at falde fra Guds Low / oc at Offre oc giffue Røgelse / Da falt meget aff Jsraels Folck til dem (Men Matathias oc hans Sønner bleffue bestandige) oc Antiochi Høffuitzmend sagde til Matathia / Du est den Ypperste oc Veldigste i denne Stad / oc du haffuer mange Sønner oc stor slect / Der faare gack først frem / oc giør det som Kongen haffuer budet / lige som alle Landene haffue giort / oc Juda Folck / som end nu ere i Jerusalem / Saa skalt du oc dine Sønner haffue en naadig Konge / oc bliffue begaffuit met Guld oc Sølff / oc store gaffuer.

Da sagde Matathias frilige til dem/ Der som end alle
Land vaare Antiocho lydige / oc huer mand fulde fra sine
Fædris Low/ oc samtyckte i Kongens bud/Saa ville dog icke
ieg/ oc mine Sønner oc Brødre falde fra vore Fædris Low.
Det forbiude Gud/ det vaare oss icke gaat/at wi skulde falde
fra Guds ord oc Guds Low. Wi ville icke samtycke vdi An-
thiochi Bud / oc wi ville icke Offre oc falde fra vor Low / oc
anamme en anden Skick.

Der hand haffde saa talet/ da gick en Jøde frem/ for al-
le deris Oyen/oc Offrede til Affguder paa det Altere i Mo-
din/ lige som Kongen haffde budet. Det saa Matathias / oc
det stack hannem i hans hierte / oc hans Nidkærhed brende
for Lowen / oc hand løb frem / oc ihielslo den Jøde hoss Al-
teret oc Antiochi Høffuitzmand. Oc hand kaste Alteret ned /
oc vaar nidkær for Lowen / lige som Phinees giorde ved
Zamri /Salomi søn. Oc Matathias robte høyt offuer al
Staden / huo som er nidkær for Lowen / oc vil holde Pacten/
hand drage met mig aff Staden. Saa flyde hand oc hans
Sønner paa Bierge/ oc forlode alt det de haffde i Staden.
Oc mange fromme Folck droge hen vd i Orcken / oc hulde
sig der met Quinder oc Børn oc deris Queg / Thi at det
Tiranni vaar bleffuet alt for stort.

Men der Kongens Folck i Jerusalem vdi Dauids stad
hørde/ at nogle sette sig mod Kōgens Bud/oc vaare vddrag-
ne aff Stæderne / at forstinge oc opholde sig hemmelige vdi
Orcken/ oc at der vaar draget meget Folck til dem/da droge
de hastelige bort/ om Sabbathen / at offuerfalde dem / oc de
lode dem sige/Ville i icke end nu vere lydige? Drager hid vd/
oc giøre det som Kongen haffuer budet/ saa skulle i være tryg-
ge. Der til suarede de/ wi ville icke drage vd / wi tencke oc icke
at vanhellige Sabbathen / som Kongen biuder.

Oc de som vaare vden faare stormede til Klippen / Oc

 de

de der vdi verede sig icke / de kaste icke en Sten vd / oc de lucte icke heller Klippen til/ oc sagde / Wi ville saa dø i vor wskyldighed / Himmel oc Jord skulle være Vidne / at i myrde oss met vold oc wrææt. Saa bleffue de der vdi offuerfaldne om Sabbathen/ oc deris Quinder oc Børn oc Queg ødelagde/ ved tusinde personer.

Der Matathias oc hans venner hørde det / da giorde det dem gantske ont/ oc de sagde til huer andre/ Ville wi alle giøre som vore Brødre/ oc icke verie oss mod Hedningene / at redde vort liff oc Low / da kunde de lettelige aldelis forderffue oss. Oc de besluttede hoss dem/ Der som mand vil offuerfalde oss om Sabbathen/ da ville wi verie oss / at wi skulle icke alle omkomme/ lige som vore Brødre bleffue myrde i Hulen.

Oc der forsamlede en stor mangfoldighed sig til hobe aff de Fromme/ som bleffue alle bestandige i Lowen / Oc alle de som flyde for det Tiranni/ komme til dem. Der faare rustede de sig ocsaa / oc ihielsloge mange Wgudelige oc Affaldne i deris nidkærhed oc vrede/ Men de som offuerbleffue gaffue flucten/ oc vndflyde til Hedningene. Der effter drog Matathias oc hans Venner frimodelige i Israels land/ oc nedbrød Alterne igen/ oc omskar de Børn/ som icke end nu vaare omskaarne/ oc de offuerfulde de Wgudelige. Oc det lyckedis dem vel/ at de bleffue ved Lowen/ mod alle Hedningers oc Kongers mact/ at de Wgudelige bleffue icke Herrer offuer dem.

Men der Matathias vaar meget gammel/ sagde hand til sine Sønner før hand døde/ Her er stort Tiranni oc forfølgelse / oc en stor grumhed oc haard straff kommet offuer oss/ der faare kiere sønner værer nidkære for Lowen/ oc voffuer eders liff for vore Fæders Pact. Oc betencker/ de Gierninger som vore Fædre giorde i deris tid/ saa skulle i faa den rette ære oc it euigt Naffn.

Abraham bleff fristet/ oc bleff fast i troen/ det er hannem regnet til Retfærdighed.

Joseph

Joseph holt Budet i sin drøffuelse / oc bleff en Herre i Egypten?

Phinees vor Fader / vaar nidkær til Guds ære / oc fick Pacten/ at Prestedømet skulde bliffue hoss hannem.

Josua vdrette den Befalning / som hannem vaar giffuen/ Der faare bleff hand den Offuerste Første i Jsrael.

Caleb gaff vidnisbyrd/oc straffede Folcket/ der faare fick hand en besynderlig Arff.

Dauid bleff trofast oc retsindig hoss Gud / der faare arffuede hand Kongeriget euindelige.

Elias vaar nikær for Lowen/ oc bleff ført til Himmelen.

Anania/ Azaria oc Misael trode/ oc bleffue frelste aff Jlden.

Daniel bleff frelst fra Løuerne/ for sin wskyldighed skyld.

Betencker saa/huad som er skeet i huer tid/ da skulle i befinde/ at de bliffue alle beuarede/ som sig forlade paa Gud. Der faare frycter icke de Wgudeligis trusel / Thi deris herlighed er skarn oc orm / J dag er hand ophøyet/ vdi morgen ligger hand nedre/ oc er inted mere/ naar hand er bleffuen til Jord igen /oc hans opset er bleffuen til inted.

Der faare kiere Børn/ værer wforfærdede/ oc bliffuer fast ved Lowẽ/ Saa skal Gud giøre eder herlige igen. Simon eders Broder er viiss/ lyder hannem/ som en Fader. Judas Maccabeus er sterck oc en Kempe/ hand skal være Høffuitzmand/ oc føre Striden. Oc kalder alle dem til eder/ som holde Lowen/ Heffner den vold/som er giort paa eders Folck/ oc betaler Hedningene / som de haffue fortient / Oc bliffuer aluaarlige hoss Lowen.

Der effter velsignede hand dem / oc bleff forsamlet til

sine Fædre/ oc døde i det hundrede oc siette oc fyretiuende aar. Oc hans Sønner begroffue hannem i hans Fædris graff vdi Modin/ Oc al Israel sørgede saare for hannem.

OC Judas Maccabeus kom i sin Faders sted/ Oc hans Brødre/ oc alle de/ som haffde huldet sig til Faderen/ hulpe hannem mod Fienderne/ oc de sloge dem met glæde. Judas flyde Folcket stor ære/ Hand førde sig i sit Harnsk/ som en Kempe/ oc beskermede sin Hær met sit Suerd. Hand vaar frimodig/ som en Løwe/ oc dristig som en vng brølende Løwe/ naar hun jager noget.

Hand søgte de Affaldne oc de Vgudelige/ som trengde Folcket til at falde fra Lowen/ oc hand straffede oc opbrende dem/ At hans Fiender forfærdedis alleuegne for hannem oc flyde/ oc de Affaldne bleffue fordempede/ oc hand haffde lycke oc Seyer. Det fortrød mange Konger/ Men det vaar Jacob en glæde/ oc en euig priss oc ære. Hand drog gennem Juda Stæder/ oc ødelagde de Vgudelige der vdi/ at hand kunde vende Vreden bort fra Israel. Oc hand vaar roset alleuegne i Landet/ at alle vndertryckte løbe til hannem.

Der imod førde Apollonius en stor Hær tilsammen/ aff Hedninge oc aff Samaria/ at stride mod Israel. Der Judas det hørde/ drog hand mod hannem/ oc giorde it Slag mod hannem/ oc ihielslo hannem oc en stor hob Fiender met hannem/ Men de offuerbleffne flyde. Oc Judas fick Roffuit/ oc tog Appollonij Suerd/ det førde hand der effter saa lenge som hand leffde.

Der Seron Høffuitzmand i Syria hørde der effter/ at de Fromme hulde sig til Juda/ oc at der vaar meget Folck tilsammen/ sagde hand/ Jeg vil legge ære ind/ at ieg skal prisis i det gantske Kongerige/ oc ieg vil sla Judam oc hans Hob/ som foracte Kõgens Bud. Der faare rustede hand sig/

oc drog met stor Mact / at de skulde heffne sig paa Israel / oc de komme ind til Bethhoron.

Da drog Judas mod hannem met en liden hob. Men der de saae Fienderne / sagde de / Wi ere faa / der til met ere wi vansmectige aff faste/ Huorledis skulle wi slass met saadan en stor oc sterck Hob? Men Judas sagde/ Det kand vel ske/ at faa kunde offueruinde en stor hob / Thi at Gud kand lige saa vel giffue Seyer formedelst faa/ som ved mange. Thi at Seyer kommer aff Himmelen / oc hand kommer icke aff stor mangfoldighed. De tradze paa deris store Mact / oc ville myrde oc røffue oss / vore Hustruer oc Børn. Men wi nødis til at verie oss / oc stride for vort Liff oc vor Low / Der faare skal Gud ødelegge dem for vore øyen/ J skulle icke fryete dem.

Der hand haffde saa talet / offuerfalt hand Fienderne/ før end de det viste/ oc slo Seron oc hans Folck paa fluct / oc jagede dem fra Bethhoron ned paa den slette Marck / oc slo otte hundrede ihiel/ De som offuerbleffue flyde til Philisternis land. Saa kom der en redzel offuer alle Folck trint omkring/ for Juda oc hans Brødre / oc mand sagde aff Juda oc hans gierninger i alle Land/ Oc det kom ocsaa faar Kongen.

Der Antiochus nu hørde dette/ bleff hand offuermaade vred/ oc skickede vd / oc loed vdbiude i sit gantske Kongerige/ Oc kom en stor Mact tilsammen/ oc tog til sit Liggendefæ/ oc skickede Sold paa it aar/ oc bød/ at mand skulde altid være rustet. Men der hand saa/at hand haffde icke Pendinge nock/ oc at Landet icke kunde giffue meget / for den Krig skyld / som hand haffde nu lengeført mod Lowen. Da besørgede hand/ at hand skulde icke lenger formaa / at holde den store Kaast/ som hand haffde giort der til / Der hand haffde vdgiffuit Sold oc gaffuer / mere end alle Konger faar hannem. Der faare bleff hand bedrøffuit/ oc drog i Persen/ at beskatte Landet/ oc drage Pendinge sammen.

Oc hand loed en Førſte bliffue i Landet/ſom hed Lyſias/ Hannem giorde hand til Høffuitzmand offuer det gantſke Kongerige/ fra Euphrate/ indtil Egypten/ oc befalede hannem ſin Søn den vnge Antiochum/ den ſtund hand ſkulde ſelff bliffue vden Landet. Oc hand loed halffdelen aff Stridzfolcket/ oc Elephanterne bliffue hoſſ hannem/ oc gaff hannem befalning paa alle Sager. Ocſaa om Judea oc Jeruſalem/ at hand ſkulde ſende der mere Folck bort/ at ødelegge de offuerbleffne Folck i Iſrael oc Jeruſalem / oc at dele Landet iblant Fremmede/ oc ſette Hedninge alleuegne der vdi.

J det hundrede oc ſiuende oc fyrretiuende aar/drog Kongen vdaff ſin Stad Antiochia offuer Euphraten hen op i de øffuerſte Land. Men Lyſias vdualde nogle Førſter/aff Kongens venner/ til Høffuitzmend/ ſom vaar/Ptolomeus/ Dorymenis ſøn/ Nicanor oc Gorgias. Oc hand fick dem fyrretiue tuſinde Mend til fod/ oc ſiu tuſinde til Heſt/ at de ſkulde drage gennem det Land Judea / oc ødelegge Jøderne / lige ſom Kongen haffde befalet. Effter at de vaare nu vddragne met denne Hær/ da leyrede de ſig førſt hoſſ Ammao paa den ſlette Marck. Der Kiøbmendene i Landene trint omkring det hørde/ da komme de i Leyren/ oc førde mange Pendinge met ſig/ at de vilde kiøbe Iſraels børn/ at de ſkulde være deris Tienere. Oc der drog mere Stridzfolck til dem aff Syria/ oc aff andre Hedninge.

Der Judas oc hans Brødre nu ſaae / at Forfølgelſen bleff større/ oc at Fienderne laa hoſſ Landemercket/ oc fornumme/ at Kongen haffde budet/ at ødelegge al Juda / da vaare de wforfærdede / oc forente ſig ſaa / at de vilde redde deris Folck oc ſtride for de hellige. Der faare ſamlede de deris Stridzfolck / at de ſkulde være hoſſ huer andre / oc tage vare paa/ naar mand ſkulde offuerfalde Fienderne/ oc at de ſkulde bede met huer andre/ om naade oc hielp aff Gud.

Men

Men paa den tid/vaar Jerusalem øde/ oc der bode in=
gen Borgere mere / oc Helligdommen vaar vanhelliget met
den Affgud / som vaar sæt der ind. Oc Hedninge haffde
Slottet inde / oc al Herligheden vaar tagen bort fra Jacob/
oc mand hørde der huercken Piber eller Harper.

Der faare kom Folcket tilsammen i Mispath/ tuert off=
uer fra Jerusalem/ Thi at Jsrael skulde i Fordom tid tilbede
i Mispath. Paa denne sted komme de oc nu tilsammen / Fa=
stede der/ oc førde sig i Secke/ strødde aske paa deris Hoffuit/
oc sønderreffue deris Kleder. Oc de bare Lowsens Bøger
frem/ huilcke Hedningene lode søge effter / at de vilde scriffue
oc male deris Affguder der vdi. De førde oc de Presterlige kle=
der der hen / den første Grøde oc Tiende / oc giorde Naza=
reos/ som skulde holde deris beskickede tid/ oc de klagede dem oc
robte op i Himmelen/ huort skulle wi føre dette hen ? Thi at
din Helligdom er besmittet/dine Prester ere foriagede/oc see/
alle Hedninge sette sig op mod oss/ at de ville aldelis ødelegge
oss. Du vedst/huad de haffue i sinde mod oss/ huorledis kun=
de wi bliffue for dem/ Vden du hjelper oss/ vor Gud.

Der effter loed Judas kalde Folcket tilsammen met Ba=
suner / oc giorde it Stridzregimente/ Offuerste/ Høffuitz=
mend oc Skickemestere. Hand loed ocsaa vdrobe / at huilcke
som haffde Huss at bygge eller vilde giffte sig / eller haffde
Vinbierge at plante/ Eller vaare fryctactige/de maatte dra=
ge hiem igen/ lige som at Lowen giffuer saadanne hiemloff.
Der effter droge de frem/oc sloge ocsaa deris Leyer hoss Am=
mao/mod sønden. Oc Judas formanede sit Folck/oc sagde/
Ruster eder oc værer wforfærdede / at i ere i morgen beredde
at stride mod disse Hedninge/ som tencke at ødelegge oss oc vor
Helligdom. Det er oss bedre/at wi omkomme i Strid/end at
wi skulle see saadan jammer paa vort Folck oc Helligdom/
Men huad som Gud i Himmelen vil/ det ske.

DEr Gorgias tog fem tusinde til fod / oc tusinde aff de beste Reysener / oc drog hemmelige om natten bort til Jødernis Leyer / at hand vilde offuerfalde dem wforuarendis / Oc nogle aff dem som haffde ligget paa Slottet / at beuare det / førde Hoben frem. Men Judas vaar før oppe met den beste Hob / at hand vilde komme før oc forraske Fienderne / oc slo dem / den stund de laa end atspridde her oc der.

Der Gorgias kom nu til Judas leyer / oc fant der ingen / da drog hand effter dem til Biergene / oc meente / de haffde været flyde for hannem. Men Judas hastede / at hand skulde komme aarle om morgenen paa den slette Marck met try tusinde Mend / som haffde dog ingen Harnsk vden alene deris Kleder oc Suerd.

Der de nu saae / at Fienderne vaare vel rustede met Harnsk / oc haffde veldige Reysener / oc vaare rette Stridzmend / da sagde Judas til sine Folck / Frycter icke / for denne store Mangfoldighed / oc forfærdis icke for deris Mact / Betencker huorledis vore Fædre bleffue frelste i det røde Haff / der Pharao skyndede sig effter dem met en stor Hær. Lader oss robe til Himmelen / saa bliffuer HERREN oss oc naadig / oc tencker paa den Pact / som hand giorde met vore Fædre / Oc hand skal vdslette vore Fiender faar vore øyen. Oc alle Hedninge skulle fornemme / at Gud er den / som tager sig Jsrael til / hielper oc frelser.

Der Hedningene nu saa / at Judas kom mod dem / da droge de oc aff Leyren / at giffue sig mod Judam. Da loed Judas blæse Trommeter / oc offuerfalt Fienderne / Oc Hedningene bleffue slagne paa flucten / at de flyde offuer den slette Marck / oc de som vaare bag bleffue ihielstungne / thi at Judas jagede effter dem / indtil Assaremoth oc til Edoms Marck / mod Asdod oc Jamnia / oc der bleffue ved try tusinde Mend døde. Men der Judas vende tilbage igen / bød hand

sit Folck/ oc sagde/ J skulle icke tage Roff/ Thi at wi skulle end nu giøre it Slag. Gorgias oc hans Hob er faare oss blant Biergene/ der faare bliffuer i Aarden / oc verier eder. Der effter/naar som i haffue slaget Fienderne / kunde i tryggelige tage Roff/ oc vden fare.

Der Judas saa talede / da gaff en Hob sig frem paa Biergene. Oc Gorgias saa/ at hans Folck vaare slagne/ oc Leyren opbrent/ Thi hand saa Røgen/ der paa kunde hand mercke/ huad der vaar skeet / Der til saa de Judam oc hans Stridzfolck rustede til Strid paa den slette Marck / Der aff bleff Gorgias meget forfærdet / oc flyde til Hedningernis land. Saa vende Judas tilbage igen / at røffue Leyren/ oc hand fick it stort Roff/ meget Guld/Sølff/Silcke/ Purpur oc stort Godz. Der effter droge de hiem / tackede oc loffuede Gud met Sang/oc sagde/Tacker HERREN/thi hand er god/ Oc hans Miskundhed varer euindelige. Paa denne dag fick Jsrael en herlig Seyer.

Men de Hedninge som vndflyde / komme til Lysia/ oc sagde hannem/huorledis det gick dem. Der Lysias det hørde/ bleff hand saare bedrøffuit/ at det lyckedis icke/ som Kongen haffde befalet. Der faare forsamlede Lysias meget Stridzfolck igen / i det efterfølgendis aar / trysinds tiue tusinde Mend til fod / oc fem tusinde Reysener / til at vdslette Jøderne. Denne Hær drog ind i Jdumea / oc leyrede sig hoss Bethzura/der hen kom oc Judas met thi tusinde Mend.

Men der hand saa / at Fienderne haffde saa meget Folck/ bad hand/ oc sagde/ Loff være dig/du Jsraels Frelsere/ du som haffuer slaget den store Kempe / ved Dauids din Tieneris haand. Oc du haffuer giffuet Hedningenis gantske Hær i Jonathe Sauls søns / oc vdi hans Tieneris hender. Jeg beder dig / At du vilt oc giffue disse vore Fiender i dit Folckis Jsraels hender/at de kunde bliffue beskemmede met

deris mact oc Reysenere. Giff dem it forfærdet oc mistrøstigt hierte/ Sla dem ned met deris Suerd/ som dig elske/ At alle skulle loffue oc prise dig / som kiende dit Naffn. Der effter offuerfalt hand dem. Oc Lysias miste ved fem tusinde Mend.

Men der Lysias saa sine fly/ oc at Jøderne vaare wforfærdede/ oc at de vaare beredde/ baade at leffue ærlige eller at dø ærlige / da drog hand ned til Antiochia / at forsamle Stridzfolck igen/ oc drage end sterckere mod Jøderne.

Men Judas oc hans Brødre / sagde / Efftterdi at vore Fiender ere fordreffne/ Da lader oss drage op / oc rense Helligdommen igen. Der faare komme alle Stridzfolckene tilsammen/ oc droge met huer andre op paa Sions Bierg. Oc der de saa/ huorledis Helligdommen vaar øde / Alteret vanhelliget/ Portene opbrende/ oc at Planen trint omkring vaar beuoxen met Græss/ lige som en Skou eller Bierg/ oc at Presternis Herbere vaare forfaldne. Da sønderreffue de deris Kleder / oc haffde it stort Klagemaal / strødde aske paa deris Hoffuit/ fulde ned paa deris ansict/ oc blæsde i Trommeter/ oc robte op i Himmelen. Oc Judas vdualde en Hob / som skulde affuerie Fienderne paa Slottet/ At de skulde icke falde vd/ den stund hand loed rense Helligdommen. Oc hand tog Prester der til/ som icke haffde besmittet sig/ men vaare bleffne stadige i Lowen / Disse rensede Helligdommen / oc bare Verstyggelsen oc de wrene Stene bort paa en whellig sted.

Oc efftterdi at Brendofferens Altere vaar vanhelliget/ da hulde de Raad/ huorledis de skulde holde sig der met. Oc de funde it gaat Raad/ som vaar / At mand skulde bryde det aldelis ned/ at der skulde icke komme Forargelse aff/ Efftterdi at Hedningene haffde vanhelliget det/ Der faare bleff det aldelis nedbrudet. Oc de foruarede disse Stene paa Bierget hoss Huset paa en besynderlig sted / Indtil at der kom en Prophete/

te/som kunde giffue tilkiende/huad mand skulde giøre der met. Saa toge de andre ny whugne Stene/ som Lowen lærer/ oc bygde it nyt Altere/lige som det der vaar før. Oc de bygde Helligdommen igen/ oc Stolene / oc Herbere til Presterne i Huset. Oc de lode giøre ny hellige Kar/ den gyldene Liusestage/ Røgelse/ Alteret/ oc Bordet/ oc førde det i Templen igen. Oc de gaffue Røgelse paa Alteret/ oc tende Lamperne op paa Liusestagen/ at de skulde liuse i Templen. De lagde Brød paa Bordet/ oc hengde Forhenget op/ oc beredde Templen aldelis igen.

Oc paa den femte oc tiuende dag i den niende Maanet/ som kaldis Casleu/ i det hundrede oc otte oc fyrretiuende aar / stode de aarle op / oc Offrede igen / effter Lowen paa Brendofferens Altere. Det vaar det første Offer / effter den tid / at Hedningene besmittede Helligdommen / Oc dette Offer begyntis igen met Sang/ Piber/ Harper oc Cimler. Oc alt Folcket falt ned paa Ansictet / tilbade / oc loffuede HERREN i Himmelen/som haffde giffuit dem lycke oc Seyer/ Oc de hulde det ny Alteris Høytid / Otte dage / oc Offrede Brendoffer oc Tackoffer der paa met glæde. Oc de prydede Templen met gyldene Krantze oc Skiolde/ oc giorde ny Porte oc Herbere. Oc der vaar megen stor glæde iblant Folcket/ at den beskemmelse vaar tagen fra dem / som Hedningene haffde lagd dem paa. Oc Judas oc hans Brødre/ oc alt Jsraels folck besluttede/ at mand skulde huert aar holde det ny Alteris Høytid / fra den femte oc tiuende dag vdi den Maanet Casleu / otte dage omkring / met glæde oc tacksigelse.

Oc de bygde faste Mure oc Taarn omkring Helligdommen paa Sions Bierg / at Hedningene kunde icke indtage oc ødelegge Helligdommen/som tilforn/ Oc Judas lagde Stridzfolck der vdi / at beuare Helligdommen. Hand be-

festede ocsaa Bethzura / at Folcket skulde haffue en Befestning inde/mod Idumea/ vdi huilcket de kunde opholde dem/ oc verie sig.

MEn der Hedningene der trint omkring hørde / at Alteret vaar opret igen/oc Helligdommen renset/da fortørnedis de suarlige / oc toge sig faare at oprycke al Jacobs slect/ Oc de begynte at Ihielsla alle Jøder hoss deris Landemercke. Men Judas drog ind i Idumea mod Esaus børn/ oc offuerfalt dem i Arabath / der som de haffde belagd Israels børn/ oc sloge mange Idumeer ihiel/ oc røffuede dem. Effterdi at Beans børn / brugede ocsaa wtroskab oc Mord paa veyen/ mod Israel / da tenckte Judas dem det oc effter/oc belagde oc opbrende dem/oc opbrende deris Slot/ met alle dem / som vaare der paa. Der effter drog hand mod Ammon/ De vaare vel rustede/oc haffde meget Stridzfolck/ oc en Høffuitzmand som vaar Timotheus/ Der faare giorde Judas mange slag met dem/oc fick Seyer/oc vant den Stad Jazer/met andre omliggende Byer / Der effter drog hand hiem igen til Judeam.

Der vaare oc Hedningene oppe i Galaad/mod Israel i deris Landemercke / at vdslette dem. Men Folcket flyde paa det Slot Datheman/oc screffue til Judam oc hans Brødre/ i saa maade/ Alle Hedninge trint omkring haffue forsamlet sig mod oss/ at de ville ødelegge oss alle/ Timotheus er deris Høffuitzmand/ oc de ville storme vort Slot/ som wi flyde til. Der faare bede wi/at du vilt komme oss til hielp/oc redde oss/ thi wi ere faa/ Oc Fienderne haffue dræbet mange / oc ihielslaget vdi Tubin / ved tusinde Mend / oc bortført deris Hustruer/børn oc Godz. Der mand læsde dette Breff / da komme der flere Bud aff Galilea/ de sønderreffue deris Kleder/oc klagede oc sagde / At Hedningene aff alle Stæder trint om-

kring

kring vaare dragne igennem Galileam met mact/ aff Ptole-mais / Tyrus oc Sidon / oc at alt Galilea vaar fult aff Fiender/ som vilde ødelegge Israel.

Der Judas oc Folcket dette hørde/hulde de Raad/huor-ledis de kunde hielpe deris Brødre i denne nød. Oc Judas befalede sin Broder Simon/ at hand skulde vduele sig en be-synderlig Hob/oc drage ind i Galileam/at redde der Brødre-ne/ Saa vilde hand oc hans Broder Jonathas/ drage ind i Galaad. Oc hand giorde Joseph Zacharie søn oc Azaria til Høffuitzmend offuer det Folck som bleff hiemme / at beuare Judeam. Oc hand befalede dem/at de skulde regere Folcket/ oc icke drage vd at giffue sig mod Fienderne / før end hand komme igen.

Oc Simon drog til Galileam met try tusinde Mend/ Judas til Galaad met otte tusinde. Der Simon kom nu i Galileam/da holt hand mange Slag met Hedningene / oc vant Seyer/Oc hand jagede dem indtil Ptolemais for Por-ten/ at der omkomme ved try tusinde Hedninge / oc Simon røffuede dem. Der effter kom hand til sine Brødre i Galilea/ oc til Arabath/ oc bad dem drage met sig til Judea met Hu-struer oc Børn/ oc hand førde dem der hen met stor glæde.

Men Judas Maccabeus oc Jonathas hans Broder/ droge offuer Jordan hen i Ørcken/tre dagis reyse. Da kom-me de Nabatheer til dem/oc vndfinge dem venlige/ oc gaffue dem tilkiende/ Huorledis det gick deris Brødre i Galaad / oc at mange vaare førde fangne bort til Baraza/ Bosor/ Ali-ma/ Casbõ/ Mageth/ oc Carnaim/huilcke der vaare idel sto-re oc faste Stæder/At ocsaa mãge laa fangne i andre Stæ-der vdi Galaad / Der faare besluttede de / At de vilde strax om morgenē / drage mod de samme faste Stæder oc bestorme dem. Oc Judas vende en dagis Reyse tilbage / oc stormede den Stad Bosor/før de toge sig vare der faare/oc vant han-

nem/

nem/ oc hand loed ihielstinge alle Mandkiøn der vdi/ oc røff-uede oc opbrende Staden.

Der effter reysde hand frem om natten til Slottet / der som hans Brødre vaare belagde. Oc i det samme hand kom did om morgenen/ da saa hand der en mectig stor hob Folck/ vden tal/ som bare Stiger oc Vogne/ oc begynte at storme/ Oc der vaar it ynckeligt skrig i Staden / som skald op i Himmelen. Da formanede Judas sit Folck / at de skulde stride for deris Brødre/ at de kunde redde dem. Oc hand giorde tre Hobe/ oc falt bag paa dem i stormen/ oc loed Trommete/ Oc Folcket robte høyt oc bad til Gud. Men der Timothei Hær saa/ at Judas vaar bag dem/ da flyde de / oc bleffue suarlige slagne/ at der bleffue paa den dag otte tusinde døde aff dem. Der effter drog Judas til Maspha / stormede oc vant hannem/ oc loed ihielsla alle Mandkiøn der vdi / oc røffuede oc opbrende Staden. Der effter vant hand Casbon/ Mageth/ Bosor/ oc de andre Stæder i Galaad.

Men Timotheus førde en stor Hær tilsammen igen/ oc leyrede sig mod Raphon paa hin side Bæcken. Da skickede Judas Speydere bort/ oc loed besee / huor stercke Fienderne vaare/ oc huor de laa. De sagde hannem igen/ at det vaar en meget stor Mangfoldighed / aff alle Hedninge trint omkring/ Oc at de haffde Stridzfolck hoss sig aff Arabia/ huilcke de skulde giffue Sold/ Oc at Hærren haffde leyret sig paa hin side Bæcken / oc vaare rustede til Strid. Der faare drog Judas vd mod dem. Oc Timotheus sagde til sine / Naar som Judas kommer til Bæcken / oc er saa dristig / at hand taar drage hid offuer/ Da kunde wi icke staa hannem imod/ men hand slar oss. Men der som hand frycter sig/ oc taar icke hid offuer Bæcken/ Da ville wi offuer Vandet/ oc falde mod hannem oc sla hannem.

Der Judas kom nu til Bæcken / da skickede hand Pre-

sterne

sterne hoss Vandet/ oc bød dem/ At de skulde driffue alt Folcket hen offuer/ at de skulde hielpe at sla Fienderne/ oc ingen skulde bliffue tilbage. Der nu Judas oc hans Hær komme først offuer Vandet/ da flyde Fienderne/ oc lode deris Verie falde/ oc komme i en Tempel vdi den Stad Carnaim. Men Judas fick Staden / oc opbrende Templen / oc alle som der vaare vdi/ Oc Carnaim bleff forstøret / oc de kunde icke beskerme sig for Juda.

Der effter loed Judas alt Jsraels Folck / som vaar i Galaad /smaa oc store/ Quinder oc Børn / komme tilsammen/ at de skulde drage til Judeam met hannem. Oc paa veyen komme de til Ephron en stor fast Stad/som laa paa den alfare Vey/huilcken mand skulde igennem/oc kunde icke drage omkring. Nu vilde de Folck i Ephron icke lade Judam igennem/ Men de hulde sig i Staden / oc lucte Portene til. Da sende Judas til dem/sagde dem fred til/oc bad venlige/at mand vilde lade dem igennem / Thi dem skulde ingen skade ske aff hans Folck / Hand begerede inted andet / end alenište at drage igennem / Men de aff Ephron vilde icke lade dem ind.

Da loed Judas vdrobe offuer den gantske Hær / at Stridzfolcket skulde giøre Aarden / oc løbe til Storm/ huer Hob paa sin sted. Saa stormede de til Staden den gantske dag/ oc den gantske nat/ oc finge hannem. Oc Judas loed ihielstinge alle Mandkiøn der vdi/røffuede oc forstyrede hannem/ Oc hand drog igennem/ offuer de døde Legeme. Oc de komme offuer Jordan paa den slette Marck. Oc Judas dreff Folcket frem/ som tøffuede til bage/ oc trøstede dem paa den gantske Reyse/ indtil hand førde dem ind i Judea land. Da droge de op paa Sions Bierg/ oc Offrede Brendoffer/ At Gud haffde giffuit dem Seyer / ocført dem hiem igen met glæde.

Men den stund Judas oc Jonathas vaare i Galaad/ oc Simon deris Broder faar Ptolemais / Oc Joseph Zacharie søn oc Azaria/ Høffuitzmend/hørde aff deris Seyer oc store gierninger / da sagde de / Wi ville oc legge ære ind / oc offuerfalde Hedningene trint omkring oss. Oc de bøde deris Stridzfolck/at de skulde være rede/ oc de droge mod Jamnia. Da drog Gorgias vd mod dem met sin Hær / oc slo Joseph oc Azariam paa flucten/oc jagede dem ind i Juda land/ Oc Israel miste den dag meget Folck/som vaar/ ved thu tusinde Mend. Fordi / at de lydde icke Jude oc hans Brødris befalning / oc toge sig faare aff deris egen dristighed / at opiage Priss/ Efftersi de vaare dog icke de Folck/huilcke Gud haffde giffuit/at Israel skulde hielpis formedelst dem. Men Judas oc hans Brødre bleffue meget actede hoss al Israel / oc hoss alle Hedninge/ Oc huor som mand neffnde dem / da bleffue de prisede.

Oc Judas drog vd met sine Brødre mod Esaus børn/ mod sønden/ oc fick Hebron oc de Byer der omkring/ oc opbrende deris Mure oc Taarn. Oc hand vende til bage ind i Hedningenis land / til Samaria / Der omkomme mange Prester/huilcke der ocsaa vaare for dristige/ oc gaffue sig mod Fienderne vden Raad oc befalning. Der effter drog Judas mod Asdod i Hedningenis land/ oc nedslo Affgudernis Altere/ oc opbrende Affguderne/ oc røffuede Stæderne/ oc kom hiem igen til Juda land.

MEn der Kong Antiochus reysde offuen i Kongeriget hid oc did / Da hørde hand aff den naffnkyndige Stad Elimais i Persia/ at der vaar meget Sølff/ Guld/ oc stor Rigdom/ Oc at der vaar meget godz i Templen/ oc de Gyldene Klæder / Harnsk oc Skiolde / som Alexander Philippi søn / Kongen aff Macedonia/ haffde giffuit

did.

did. Der faare kom Antiochus faar Staden / at indtage oc røffue hannem/ Men de vdi Staden vaare atuarede / Der faare vaare de rede til at verie sig. Oc Antiochus kunde der inted beskaffe/ men maatte drage der fra igen / oc hand vende sig om til Babylon met stor gremmelse.

Da kom der Bud til hannem/ at hans Hær/ som hand haffde sent til Juda land/ vaar slagen/ oc at Lysias nøddis til at fly / Oc at Jøderne haffde vundet meget stort Godz oc mange Vaaben i hans Leyer / met huilcke de haffde siden rustet sig bedre/ oc vaare bleffne mectige/ Oc at de haffde bortkast Verstyggelsen aff Templen i Jerusalem / oc beuaret Helligdommen igen met faste Mure/ lige som tilforn/ oc der til met befestet Bethzura.

Der Antiochus det hørde/ forfærdedis hand saare / oc bleff meget bedrøffuit/ lagde sig ned/ oc bleff siug aff sorge/ at hans Opsæt lyckedis icke / oc hand bleff lenge i samme Stad/ Thi at hans drøffuelse bleff jo lenger jo større/ oc giorde hannem saa skrøbelig/ at hand saa/ at hand skulde dø.

Der faare kallede hand sine Venner til sig / oc sagde til dem/ Jeg kand ingen Søffn faa mere/ for stor drøffuelse oc hierte sorg/ som ieg haffuer. Ah huorledis haffuer det saa aldelis foruent sig met mig / Saa lenge som ieg haffuer regeret/ haffde ieg glæde oc Seyer/ oc ieg haffuer ocsaa været kier oc vdi stor Verdighed hoss mine. Men nu er ieg saa hiertelige bedrøffuit/ Oc ieg tencker paa det onde/ som ieg giorde i Jerusalem/ Der ieg førde alle Guldkar oc Sølffkar bort aff Templen/ oc loed ihielslaa wskyldige Folck i Judea. Der faare tilslaff mig nu al denne wlycke / oc ieg maa dø vdi it fremmet Land/ aff denne bedrøffuelse. Oc hand kallede til sig Philippum/ en aff sine venner / hannem skickede hand til Høffuitzmand offuer det gantske Kongerige/ oc gaff hānem Krunen/ Kaaben oc Ringen / oc hand befalede hannem at opfø-

de sin Søn den vnge Antiochum / oc at sette hannem ind i Kongeriget. Der effter døde Antiochus i den samme Stad/ i det hundrede niende oc fyrretiuende aar.

Her hoss vil ieg scriffue det Niende Capitel/ i den anden Maccabeernis Bog / som oc tilkiende giffuer / huor gruelige Gud pleyer at straffe grumme Tyranner / synderlige dem / som forhindre sand Guds tienistе. Saa lyder Texten samme sted.

PAa den samme tid nøddis Antiochus til at drage aff Persen met skamme / Thi at som hand vaar dragen til Persepolin/ oc haffde der i sinde at røffue Kircken/ oc indtage Staden/ da vaare Borgerne opreysde / oc verede sig/ oc dreffue Antiochum tilbage / saa at hand maatte drage bort met skamme. Som hand vaar nu i Ecbathana/ fick hand at vide/ huorledis det vaar ganget Nicanori oc Timotheo. Da optendis hand i grumhed / oc tenckte at heffne den forsmædelse paa Jøderne/ Oc hand foer dag oc nat/at hand skulde jo komme did snart/Thi at Guds vrede dreff hannem/ for hand haffde talet saa fortredelige/ At saa snart som hand komme til Jerusalem/da vilde hand giøre Staden til en Døde kule.

Der faare straffede den almectigste HERRE/Israels Gud hannem/met en lønlig Plage / som ingen kunde læge. Thi at strax som hand haffde sagd det / da fick hand saadan en riffuelse i Liffuet / och saa stort vred i Tarmene / at mand kunde icke hielpe hannem. Oc sandelige hannem skede lige ret/ fordi / at hand haffde plaget andre Folck met mangehaande Pine/som før icke vaar hørt. Dog loed hand icke aff
at

at tradze / Men hand rasede end mere/ oc brende aff ondskab mod Jøderne/ oc hastede/ oc i det samme hand rende/ falt hand saa hart aff Vognen / at det stack hannem i alle hans Ledemod. Da maatte den (som før loed sig tycke aff stort Hoffmod / At hand vilde biude offuer Haffuit/ oc sette Biergene paa huer andre) aff it eniste fald/ lade bære sig i en Raasbaar/ At huer mand saa obenbarlige Guds Mact paa hannem.

Der voxte oc Madke aff det forbandede Legeme/ oc hand raadnede met stor Pine / At der fulde hele stycker aff hans Legeme/ Oc hand luctede saa ilde / at der kunde ingen bliffue for den stanck. Oc den som loed sig før tycke / at hand rørde paa Himmelen/ hannem kunde ingen bære/ for den wlidelige stanck skyld. Da nøddis hand til at offuergiffue sit Hoffmod/ oc bekiende sig / efftersi hand vaar saa plaget aff Gud / oc hans pine bleff stedse større.

Oc der hand paa det sidste icke kunde selff mere lide den stanck/ da sagde hand/ Det er jo ret / at mand ydmyger sig faar Gud/ oc at it dødeligt Menniske hoffmoder sig icke saa/ at hand lader sig tycke/ at være lige met Gud. Oc den arge Skalck begynte/ oc bad til HERREN/ som icke vilde nu mere forbarme sig offuer hannem / Oc loffuede / At hand vilde lade den hellige Stad være fri/ som hand tilforn tenckte at ødelegge/ oc at giøre de Dødis Graff der aff. Oc Jøderne som hand tilforn icke actede verdige til / at de maatte begraffuis / men vilde giffue Fule oc Diur dem at æde / dem vilde hand lade være fri/ lige som de Borgere i Athen. Oc den hellige Tempel / som hand haffde tilforn berøffuit/ vilde hand pryde igen met allehaande prydelse/ oc giffue did meget mere helligt Redskab/ end der haffde før været. Oc huad der skulde aarlige til Offer / det vilde hand lade til aff sin egen Rente. Der til met vilde hand selff bliffue en Jøde / oc i alle Stæder prise oc kundgiøre Guds mact.

Men der Siugen vilde icke forlade hannem / Thi at Guds retfærdige vrede vaar kommen far hart offuer hannem / da fortuilede hand paa sit Liff / oc screff denne ydmyge Scrifft til Jøderne / som her effter følger.

Antiochus Konge oc Første / Tilbiuder de fromme Jøder sin Hilsen.

Der som i oc eders Børn ere karske oc sunde / oc det gaar eder vel / Der tacker ieg Gud faare / Men ieg er suarlige siug.

Effterdi ieg vilde gierne holde en almindelige Fred / som det vel giøris behoff / effter at ieg er nu bleffuen siug paa Reysen aff Persen / da tencker naadelige paa eders troskab oc venskab / alligeuel ieg haabis / at det skal bliffue bedre met mig. Oc som min Fader giorde en Konge effter sig / der hand drog i Offuerlandene / at mand skulde vide (om der komme nogen sted en wlycke paa færde / eller bleffue ellers wfred) Huo Herre skulde være / oc at Riget skulde icke forstyris. Saa vil oc ieg / effterdi ieg seer / at de omliggendis Førster tracte effter mit Kongerige / Da haffuer ieg giort min søn Antiochum til Konge / huilcken ieg haffuer offte trolige befalet eder / naar ieg drog til Offuerlandene / Den samme befaler ieg eder oc nu. Der faare formaner ieg oc beder eder / for alle Velgierninger skyld / som ieg haffuer beuist almindelige mod alle / oc mod huer serdelis / At i ville fremdelis være mig oc min Søn venlige oc trofaste / Thi ieg forseer mig det til hannem / At hand skal holde sig naadelig oc venlig mod eder / oc følge min skick.

Saa døde den Mordere oc Guds bespottere Antiochus i stor Pine / lige som hand haffde giort ved andre Folck / i it fremmet Land / oc vdi Ørcken / en jammerlig død. Oc Philippus som vaar opfød met hannem loed jorde hannem.

Kon-

KOnger oc Førster skulle tage dem flitelige vare/ for wtro Mennisker oc Forrædere/ som holder huercken tro eller loffue/ Syrach siger i det vj. Capitel. Holt dig venlig met huer mand/ Men tro neppelige en iblant tusinde. Saa læser wi om den Forrædere Tryphon/ i den Første Maccabeernis Bogs xij. oc xiij. Capitel/ som forraadde Jonathan (Jødernis Første) oc ihielslo hannem oc hans Sønner forrædelige. Saa lyder Historien.

NV haffde Tryphon i sinde/ at tage Asie Kongerige til sig/ oc at sette Krunen paa sig/ oc ihielsla den vnge Antiochum Kongen. Men efftherdi hand befryctede/ at Jonathas skulde det forhindre/ oc drage mod hannem/ da tractede hand oc der effter/ huorledis hand kunde gribe oc dræbe Jonathan/ Der faare drog hand til Bethsan. Da kom Jonathas ocsaa der hen met fyrretiue tusinde Mend vel rustede. Men der Tryphon saa/ at Jonathas haffde saa stor Mact hoss sig/ da befryctede hand sig/ oc torde icke begynde noget obenbarlige mod hannem/ Men hand vndfick hannem herlige/ oc befalede sine Venner at holde hannem ærlige/ oc gaff hannem Gaffuer/ Oc hand bød sin Hær/ at de skulde være Jonathe lydige/ lige som hannem selff.

Oc hand sagde til Jonatha/ Hui giør du Folcket saadan wmage/ Effterdi wi haffue dog ingen Krig? Lad dem drage hiem igen/ Vduel dig aleniste it lidet tal Folck/ som kunde bliffue hoss dig/ oc drag met mig til Ptolemais/ Jeg vil antuorde

uorde dig den Stad / oc de andre faste Stæder / oc ieg vil befale dig alt Stridzfolcket oc Befalnings mendene / Thi ieg nødis til at drage bort igen / Jeg er ocsaa aleniste nu kommen hid for den skyld / Der faare beder ieg dig / at du vilt drage met mig. Jonathas trode hannem / oc loed sit Folck drage hiem fra sig / til Juda Land / oc beholt aleniste try tusinde hoss sig / Der aff sende hand thu tusinde til Galileam / men det ene tusinde drog met hannem.

Der nu Jonathas kom i Staden Ptolemais / da loed Tryphon lycke Portene til / oc hand fangede Jonathan / oc loed ihielstinge hans Folck. Oc hand skickede Fodfolck oc Reysener til Galileam / paa den brede Marck / at de skulde ocsaa dræbe det andet Jonathe Stridzfolck. Men der de fornumme / at Jonathas vaar fangen oc omkommen / met sit Folck / da formanede de huer andre / oc rustede sig til Strid / oc droge frimodelige mod Fienderne. Men der Fienderne saae / at det vilde gelde deris Liff / efferdi at disse vilde verie sig / da vende de sig tilbage igen / oc dorge bort.

Da drog Folcket oc hiem igen til Juda land / met fred / Oc de begræde Jonathan oc de andre / som vaare omkomne met hannem / oc al Israel sørgede suarlige for Jonatha. Oc alle Hedningene trint omkring / begynte at tradze oc plage Folcket / oc sagde / De haffue inted Hoffuit oc ingen Beskermere mere / Nu ville wi offuerfalde oc oprycke dem / oc vdslette deris naffn aff Jorden.

DEr nu Simon hørde / at Tryphon haffde en stor Hær tilsammen / at hand vilde offuerfalde oc forderffue Juda land / oc hand saa / at Folcket vaare bange oc i angest / Da kom hand til Jerusalem / oc trøstede Folcket / oc sagde / J vide / huor suar Krig ieg oc mine Brødre oc min Fader haffueført for Lowen oc Helligdommen / oc i

haffue seet den Nød/ som al Jsrael haffuer været vdi/ i huil=
cken/ alle mine Brødre ere omkomne for Jsraels skyld/ oc der
leffuer ingen igen/ vden ieg. Nu begerer ieg icke at spare mit
Liff/ i denne drøffuelse/ Thi ieg er icke bedre end mine Brø=
dre/ oc ieg begerer icke at haffue bedre/ end de/ Men ieg vil
heffne mit Folck/vor Helligdom/oc vore Hustruer oc Børn/
Thi alle Hedninge trint omkring ere vrede paa oss/ oc samle
sig i hob/ at vdslette oss.

Aff denne trøst fick Folcket hierte igen/ oc bleff frimo=
digt/ Oc de suarede der til/oc robte/ Du skalt være vor Høff=
uitzmand i Judas oc Jonathas dine Brødris sted/ til at føre
vor Krig/ Oc wi ville være dig lydige i alt det som du befa=
ler oss. Da kallede Simon Stridzfolcket tilsammen/ Oc
hand beskickede/ at mand skulde strax opbygge Muren i Je=
rusalem/ at Staden skulde være vel beuaret oc fast alleuegne
trint omkring. Oc hand sende Jonathan Absolomi søn met
en Hær til Joppen. Oc Jonathas fordreff Fienderne aff
Joppe/ oc beholt Staden inde.

Da drog Tryphon vd aff Ptolemais met stor Mact/
at hand vilde indfalde i Juda land/ oc førde Jonathan fan=
gen met sig. Men Simon drog mod hannem/oc leyrede sig
faare paa den slette Marck/ hoss Addus. Men der Try=
phon fornam/at Simon vaar bleffuen Høffuitzmand i Jo=
nathas sin Broders sted/ oc haffde i sinde at slass met han=
nem/ Da sende hand Bud til Simon/oc loed hannem sige/
Jeg haffuer beholdet Jonathan for en Sum pendinge skyld/
som hand bleff Kongen skyldig aff Fogderierne. Vilt du nu
sende mig hundrede Cintener / oc antuorde mig hans tho
Sønner til Gisel/ at hand skal icke affalde fra oss/ oc der eff=
ter sette sig op mod oss/naar hand er bleffuen løss/ Da vil ieg
giffue dig hannem løss.

Men alligeuel at Simon vel merckte/ at det vaar idel
 for=

forrœderi/ Saa besfickede hand dog/ at Pendingene oc Bør-
nene bleffue sende til Tryphon / at Folcket skulde icke giffue
klage paa hannem/ at Jonathas skulde der faare drœbis / at
hand vilde icke løse hannem/ Der faare sende hand Børnene
met de hundrede Cintener til Tryphon. Men Tryphon holt
icke loffue/oc vilde icke giffue Jonathan løss. Der offuer drog
oc Tryphon frem/ at hand kunde komme i Landet / oc giøre
skade/oc hand drog frem vd met Landet / paa den vey som
gaar til Ador. Men Simon vaar stedse met sin Hœr ved si-
den hoss hannem/ oc huor som hand vilde falde ind / der for-
meente Simon hannem det.

De som vaare paa Slottet / sende oc it Bud til Try-
phon/ at hand skulde drage gennem Orcken til dem / før end
Simon toge sig vare der faare / oc at hand skulde lade føre
dem Fitalie til. Der faare vilde Tryphon hastelige draget
aff sted met alle sine Reysener / oc kommet til dem. Men den
samme nat falt en saare dyb Sne / huilcken der forhindrede
hannem / at hand icke kom. Der effter drog hand til
Galaad/ oc loed drœbe Jonathan met sine
Sønner hoss Baschama / de bleff-
ue der begraffne.

Aff

Aff den Anden Maccabeernis Bog.

KOnger oc Førster skulle icke lettelige oc snarlige tro Klagemaal / Fordi/ der er mangen som klager / oc haffuer ingen ret Orsag der til / Der er oc mangen som klager paa en anden / fordi / de vilde haffue hannem aff Sæden / oc enten dem selff / eller en anden/deris Ven/i stæden igen/oc naar en Første tror saadanne suigefulde Klagemaal / oc giffuer dem strax mact at være sande / oc der faare / affsetter den aff Befalning (som klagis paa) whørt/ da giør hand hannem wræt / endog hand vaar skyldig/ i det som hannem paa sagdis. Oc giør det som en Første icke vel bequemmer / i det hand hører icke begge parter / som en Dommere met rette bør at giøre. Oc det vil icke gaa dem vel ind til enden. Som wi Læser om Seleuco Kongen i Asia/ i den anden Maccabeernis Bogs iij. Capitel. Denne Seleucus vaar from oc rund mod Guds menighed i Jerusalem / oc opholt Guds tieniste samme sted en tidlang / Men hand loed

 sig

sig bedrage aff en Klaffere/ Forførere/ oc vanartigt Menniske/ iblant Jøderne/ som hed Simon/ oc giorde baade den fromme Mand Onias (den ypperste Prest paa den tid) wræt/ Oc mangen Mand/ baade fattig oc Rig vdi Jerusalem. Saa lyder Historien/ samme sted.

DEr mand bode nu i god Fred igen vdi Jerusalem/ oc Lowen haffde deylig fremgong/ efftterdi at den ypperste Prest Onias vaar saa from/ oc tog saa flitelige vare der paa/ Da bleffue oc Kongerne opuacte/ til at ære Staden/ oc de skickede herlige Gaffuer til Templen/ Saa at Seleucus Kongen aff Asia/ loed skicke aff sine Fogedi/ al Kaasten/ som mand behøffuede til Offeret.

Nu vaar paa den tid en Foget i Templen/ som hed Simon en Beniamiter/ hand vaar den ypperste Prestis Fiende/ fordi at hand vilde icke stede hannem sin fortredelighed i Staden. Men effterdi at Onias vaar hannem for mectig/ da drog hand til Appollonium/ Thrasei søn/ Høffuitzmand i nedre Syria oc Phenice/ oc sagde hannem/ Huorledis Guds Kiste i Jerusalem vaar offuermaade rig paa Pendinge/ oc at der vaar suarlige meget offuer/ som mand icke behøffuede til Offeret/ oc at Kongen maatte vel tage det til sig. Der nu Appollonius kom til Kongen/ gaff hand hannem tilkiende/ det som Simon haffde sagt hannem om Pendingene. Da skickede Kongen sin Kammersuend Heliodorum bort/ oc gaff hannem befalning/ at hand skulde hente samme Pendinge. Hand giorde sig strax rede/ oc loed/ som hand skulde optage Rente i nedre Syria oc Phenice/ Men hans mening vaar/ at hand vilde vdrette Kongens befalning.

Der Heliodorus nu kom til Jerusalem/ oc den ypperste Prest haffde vndfanget hannem venlige/ da sagde hand hannem/ huad hans Herre haffde befalet hannem/ oc huor faare hand vaar der/ oc spurde / om det saa vaar / eller icke? Da suarede den ypperste Prest hannem / En deel er indlagd hoss oss/ at wi skulle trolige gemme / som hører Encker oc Faderløse børn til/ Det andet hører Tobias Hircani til / huilcken der vaar en draabelig Mand. Oc det er ingenlunde saa/ som den Forrædere Simon sagde / Thi der er icke mere end fire hundrede Cintener Sølff / oc thu hundrede Cintener Guld. Saa vaare det en stor fortredelighed/ at mand skulde saa tage det bort / oc besuige dem deris fra / som betrode den hellige Tempel til det de haffde/ huilcken der haffuer i al Verden saa stor ære oc frihed.

Men Heliodorus stod fast paa Kongens befalning/ At hand skulde tage det til sig/ oc kom paa en forsagd dag i Templen/ oc vilde besee det. Da begyntis der it stort jammer gennem den gantske Stad/ Presterne laa i deris hellige prydelse for Alteret/ oc robte til Gud i Himmelen/ som selff haffuer budet/ at mand skal icke være wtro met det hannem antuordis at gemme / At hand vilde beuare de Folck deris / som de haffde lagd bort paa den Sted trolige at gemme. Men den ypperste Prest holt sig saa jammerlige / at ingen kunde see paa hannem/ vden stor medynck/ Thi mand saa det paa hannem/ at hand vaar i stor angest / effterdi hand vaar saa foruent i sit ansict/ Thi hand vaar saa aldelis forfærdet / at der beffuede alt det som paa hannem vaar/ Aff huilcket mand kunde lettelige mercke/ huor ilde hand vaar tilfridz. Oc Folckene løbe hid oc did tilsammen i Husene/ oc bade met huer andre / efftersi de saa / at Templen skulde komme i foractelse. Oc Quinderne toge Secke paa/ løbe omkring paa gaderne/ Oc Jomfruer/ som ellers icke ginge iblant Folck/ løbe vnder

Portene oc paa Muren/ Nogle laae i Vinduene/ oc opløffte deris hender til Himmelen/oc bade. Det vaar baade ynckeligt / at Folckene forfærdedis saa iblant huer andre / at den ypperste Prest vaar saa bange.

Den stund de saa paakallede den almectigste Gud / at hand vilde beuare deris Godz/som haffde lagd det der til gemme/ Da tenckte Heliodorus at vdrette det som hand haffde i sinde. Oc som hand stod hoss Guds Kiste/met Stridzmend/ da giorde den almectigste Gud it stort Tegen / At hand oc de som vaare omkring hannem / forfærdede sig faar Guds Mact/ oc fulde vdi en stor fryct oc redsel. Thi de saae en Hest/ som vaar vel prydet / der paa sad en forfærdelig Reysener / hand rende met al mact paa Heliodorum oc støtte hannem met de tho fremmerste føder / Oc Reyseneren paa Hesten / haffde it helt gyldene Harnsk paa. De saae oc tho vnge Karle/ som vaare stercke oc deylige/oc gantske vel klædde/ De stode paa baade sider hoss Heliodorum / oc sloge frilige paa hannem/ saa at hand aff skrøbelighed sanck ned til jorden / oc miste sin syn. Da toge de den / som vaar nylige indgongen i Skatkammeret / met stor Bram / oc met alle sine Stridzmend/ oc bare hannem bort paa en Stoel / Oc hans mact halp hannem aldelis inted (At mand kunde obenbarlige mercke HERRENS Krafft) Oc hand laa saa paa det neste død/ oc talede icke it ord. Men Jøderne prisede Gud/ at hand haffde saa æret sit Tempel. Oc den Tempel som haffde tilforn været fuld aff fryct oc redsel/bleff fuld aff glæde oc fryct/ effter disse Tegen/ som den almectigste Gud giorde.

Men nogle aff Heliodori Venner / komme oc bade Oniam/at hand dog vilde bede HERREN / at hand vilde vnde Heliodoro Liffuit/ som nu laa i det yderste aandefang. Men efftherdi at den ypperste Prest besørgede / At Kongen skulde haffue Jøderne mistancke/ at de skulde haffue giort Heliodo-

liodoro noget/da Offrede hand for hannem/at hand maatte bliffue helbrede. Oc den stund hand bad/da obenbaredis de tho vnge Karle igen / vdi deris klæder som de haffde før paa / oc sagde til Heliodorum/Tacke den ypperste Prest Onias fliteli-ge/Thi at for hans skyld/haffuer HERREN giffuit dig Liffuit / Oc kundgiør alleuegne HERRENs store Krafft/ effterdi at du est hudstrugen ned aff Himmelen. Oc der de haffde det talet/da forsuunde de.

Men Heliodorus Offrede til HERREN/ oc loff-uede hannem meget / at hand haffde giffuet hannem Liff-uit igen / oc tackede Onias. Oc hand reysde der effter til Kongen igen/ oc sagde huer mand / huorledis hand haffde met sine øyen seet den høyste Guds gierninger. Men der Kongen spurde hannem at / huem hand meente / at hand skulde sende til Jerusalem/ som kunde vdrette noget. Da sua-rede Heliodorus hannem / Der som du haffuer en Fiende/ eller nogen/ som tencker at ville støde dig aff Riget / den skicke der bort/Naar som den samme bliffuer saa hudstrugen / som ieg/oc kommer der fra met Liffuit / da maat du vel anamme hannem igen/Thi Gud er krafftelige paa den sted/oc den som haffuer sin Bolig i Himmelen/ seer der paa / oc frelser han-nem/ Oc hand straffer dem/som ville giøre hannem skade/oc slar dem ihiel. Dette er nock om Skatkammeret oc Heliodoro.

Men aff denne Heliodoro / skulle Kircke-røffuere/ oc andre som meget drister sig til at giø-re oc bestille met Kirckens Regiment / oc forstaar dem dog icke mere paa den handel/ end en Ko paa en Veirmølle (som mand pleyer at sige) lære/at de icke forgribe sig mod HERREN den euige Gud / som mange (dissuerre) nu giøre. Men

faa

faa saadanne icke Straff i denne Verden oc komme til sand Penitentz / da bliffue de visselige til euig tid fordømt / ehuor deylige oc skiøne de ere i denne Verden / oc huor meget de ville smycke deris Sag / oc pucke oc tradze / end oc mod de wskyldige / vden de ville tilbede dem.

KOnger oc Førster skulle icke for Gerigheds skyld omskiffte Forlæning / oc affsette de fromme oc milde Befalnings Mend / som i Guds fryct retfærdelige handler met Vndersaattene : Oc skicke nogle gerige Tiranner oc hungerige Fluer i steden igen. Men lade helder en from Gudfryctig Mand / som handler vel met Vndersaattene / beholde en Befalning / for hundrede gylden / end en Gerig stømper (som acter icke Gud oc Retfærdighed) for tusinde gylden. Oc der som det skede i alle Land oc Riger / da vaar Kongers oc Førsters Synd mindre end hun er / Deris fattige Vndersaatte haffde icke behoff saa jammerlige at beklage sig oc robe i Himmelen til Gud / oc beklage Vold oc wræt / som dem skeer / Oc Konger oc Førster haffde lige mange Pendinge / oc hulpen Vndersaatte / som formaatte noget / om behoff giordis.

dis. Her om læser wi en merckelig Histori i den anden Maccabeernis Bogs iiij. Capitel.

MEn Simon som saa haffde forraad Skatkammeret / oc sit Fæderne Land / talede ilde paa Onia/ huorledis hand haffde giort saadan wlycke/som vaar Heliodoro vederfaren/oc gaff hannem skyld/ at hand tractede effter at bliffue Herre i Landet / Alligeuel at hand giorde Staden alt gaat / oc vilde sit Folck det samme met troskab / oc holt fast ved Guds Bud. Der nu den had oc affuind vaar saa stor/ at Simons Tilhengere dræbte nogle der offuer / oc Onias saa / at der vilde komme meget ont aff saadan wsamdrectighed / efftersdi at Appollonius Høffuitzmand i nedre Syria saa rasede / oc styrckede Simon i sin fortredelighed/Da giorde hand sig rede / at drage til Kongen / icke at klage paa sit Folck / men Land oc Folck til gode / Thi hand saa / at der som Kongen vilde inted giøre der til / da vaare det icke muligt / at beholde lenge Fred/ eller at styre Simons fortredelighed.

Men der Seleucus vaar død / oc Regimentet kom til Antiochum den Edele / da stod Jason Onias Broder effter det ypperste Preste embede / oc tilsagde Kongen/ try hundrede oc trysinds tiue Cintener Sølff / der som hand kunde bestyre det saa/ oc aff den anden indkomme/ firesinds tiue Cintener / Oc der offuer loffuede hand ocsaa at ville ellers forscriffue hannem hundrede oc halfftrediesinds tiue Cintener/ der som mand vilde tilstede hannem / at hand maatte tage Legehuss op / oc opuenne dem i Jerusalem effter Antiochi Skick.

Der Kongen det samtyckte / oc Jason fick Prestedømmet/ da vande hand strax sit Folck til Heydenske Seder/ oc de gode erlige Seder/ som vaare skickede aff gamle Konger/ aff-

lagde hand ved Johannem Eupolemi Fader/ som vaar bort-skicket til Rom/ at giøre it Forbund met de Romere/ Oc hand nedlagde de gamle erlige Lower / oc paalagde andre wærlige Skickelser. Hand bygde it Legehuss iblant Borgerne/ oc skikede/ at de sterckiste vnge Karle skulde øffue sig der vdi. Oc det Heydenske væsen fick saa offuerhaand / at Presterne actede icke mere Offeret / oc ey heller Templen/ Men de løbe til Legehuss/ oc saae / huorledis mand slo Bold / oc brugede anden leeg/ Oc de forlode saa deris Fædris Skick/ oc hulde de Heydenske at være kaastelige. De maatte det oc vel betale / Thi Gud skickede lige saadanne offuer dem / huilcke de vilde giøre saadan Leeg effter/ at de skulde straffe dem/ Thi at mand skal icke skemte met Guds ord / det finder sig dog paa det sidste.

Der mand nu holt den store Leeg i Tyro / oc Kongen vaar der selff hoss / da sende den Forræder Jason nogle Antiochener vd/ lige som de haffde været aff Jerusalem / at de skulde ocsaa see paa Legen / Oc hand sende met dem try hundrede Drachmas/ at mand skulde offre Herculi der aff. Men de/ som det vaar befalet saae/ at det kunde icke skicke sig / der faare vilde de icke bruge dem der til / men vende dem til noget andet/ Thi bestillede de Skibs rustning der faare / alligeuel at hand haffde vdsent dem til Herculis Offer. Oc effter at Ptolomeus Philometor den vnge Konge i Egypten / haffde vdscreffuit sin første Herre dag/ Da skickede Antiochus Apollonium Mneistei søn / til den samme Herre dag i Egypten. Men der hand fornam / at mand vilde icke haffue hannem til en Formyndere/ da drog hād tilbage igen/ oc tenckte/ huorledis hand kunde beholde sit Rige met Fred. Oc hand kom til Joppen / oc der fra til Jerusalem/ oc hand bleff herlige vndfangen aff Jason oc den gantske Stad / oc indlede met Bluss oc stor Stat / der effter reysde hand til Phenicen igen.

Men try aar der effter skickede Jason Menelaum / for-

neffnde

neffnde Simonis broder bort / at hand skulde føre Kongen pendinge/ oc paaminde hannem om nogle nyttelige Sager. Oc der hand kom i naade hoss Kongen / da smigrede hand faar hannem/ oc vende det ypperste Prestedømme til sig / oc gaff Kongen try hundrede Cintener Sølff mere end Jason. Oc kom saa til Jerusalem igen met Kongens befalning/ oc hand handlede icke som en ypperste Prest/men som en rasende Tyran/ oc som it gruseligt vilt Diur.

Saa bleff Jason/ som vdstøtte sin Broder fra sit Embede / vdstøt der fra igen ved en anden / oc nøddis til at fly bort i de Amoriters land / oc Menelaus beholt Regimentet. Men der hand kunde icke komme de Pendinge aff sted/ som hand haffde tilsagt Kongen / der Sostratus Høffuitzmand paa Slottet / kraffde dem aff hannem / som Kongen haffde befalet hannem/ da loed Kongen kalde dem baade faar sig/ oc affsette Menelaum / oc skickede hans broder Lysimachum i hans sted / oc hand sette Sostratum til Befalnings mand i Cypern.

Der det vaar nu saa bestillet / da begynte de Tharser oc Malloter it Oprør/fordi/at Kongen haffde giffuit dem sine Tectequinder. Da giorde Kongen sig hastelige rede/at hand kunde stille det Oprør/ oc loed den Første Andronicum bliffue effter sig til en Statholdere. Der Menelaus det fornam/ tenckte hand/ at hand haffde leylighed til/at hand kunde komme til sin gamle Stat igen / oc hand stal nogle gyldene Klenodie aff Templen/ oc skenckte Andronico dem/ oc hand solde nogle i Syro/ oc vdi andre omliggende Stæder.

Der Onias det fornam / gaff hand sig til en fri sted i Daphne/ som ligger faar Antiochia / oc straffede hannem/ Men Menelaus kom alene til Andronicum / oc formanede hannem/ at hand skulde gribe Oniam. Det giorde hand / oc gick til hannem/ oc tog hannem listelige met ord/oc gaff han-

nem sin haand oc sin Eed/der paa/at hand kom til hannem aff Friheden / Thi at hand viste / at Onias forsaa sig gaat til hannem/ Oc der hand haffde saa taget hannem met ord/ stack hand hannem ihiel mod al Ræt. Det giorde icke aleniste Jøderne ont/ men det fortrød oc mange aff Hedningene / at hand haffde saa dræbet den fromme Mand.

Der Kongen haffde nu vdret alle Sager i Cilicia / oc rysde hiem igen/ da løbe Jøderne til hannem i alle Stæder/ oc mange Hedninge oc saa/ oc klagede faar hannem/at Onias vaar myrt vden skyld. Oc Antiochus bekumrede sig hiertelige der faare/ oc ynckedis der offuer / at den fromme erlige Mand vaar saa jammerlige omkommen. Oc hand bleff suarlige vred paa Andronicum / oc loed føre hannem aff det Purpur klæde/oc aff den anden Prydelse/ oc føre hannem saa omkring i den gantske Stad / oc paa det sidste affliffue paa den Sted / som hand haffde ihielstunget Oniam. Saa straffede Gud hannem igen effter sin fortieniste.

Men der Lysimachus / haffde staalet meget aff Tempelen / effter sin Broders Menelai raad / oc det rycte vaar kommet iblant Folcket / da forsamlede Menigheden sig mod Lysimachum/ der nu allerede mange aff de gyldene Klenodie vaare borte. Der Menigheden vaar nu forsamlet/ oc meget vred/ da rustede Lysimachus try tusinde Mend / oc vilde beskerme sig met mact/ oc hand sette en gammel listig Høffuitzmand offuer dem. Der Borgerne det saae/ da toge nogle stene/ nogle stercke stenger/ nogle kaste aske vnder øyene paa dem/ at der bleffue saa mange aff dem saare / oc nogle aldelis nedslagne til Jorden / oc de andre løbe alle bort / Saa grebe de den Kircke røffuere hoss Skatkammeret.

Der effter toge de hannem frem met Rætten/ oc effterdi at Kongen vaar kommen til Tyro / da førde tre aff dem/ som vaare vdsende aff Raadet/ den Handel faar hannem/at hand

hand skulde sige Dom der paa. Men der Menelaus bleff offueruunden / da loffuede hand Ptolemeo mange Pendinge / der som hand kunde bede hannem løss hoss Kongen. Da gick Ptolemeus alene til Kongen i hans Sal / som hand kølede sig vdi/ oc tog Kongen met ord / At hand loed Menelaum løss/som vaar it ophoff til al wlycke/ oc dømde de fattige Folck til døde/ huilcke dog haffde oc bleffuit befundne oc kende wskyldige hoss Taterne. Saa bleffue de dræbte wskyldelige som haffde paa det troligste handlet Folckenis oc Tempelens sag. Det giorde nogle aff dem i Tyro ont / oc de lode dem erlige begraffue. Men Menelaus bleff ved sit Embede met nogle Veldigis hielp i Gaarden / som haffde nytte aff hannem/ (Merck disse ord vel/ oc betenck dem) oc hand bleff jo lenger jo verre/ oc lagde Borgerne al wlycke paa.

Gud giffue der vaare icke formange aff dette slaus til/ paa denne dag.

Aff den Historie om Susanna oc Daniel.

HEr hoss til en Beslutning paa det gamle Testamente/vil ieg scriffue Susanne Histori / huor Dommere paamindis/at de flitelige offuerhøre Vidnisbyrd i en Sag / paa det de skulle icke dømme wræt. Oc icke foracte eller skamme sig ved/ at kalde deris wretfærdige Dom igen/ naar de bliffuer bedre vnderuist / oc forstaar Sagen ret. Och saa lade de falske Vidnisbyrd staa deris Ræt effter HERREns Low. Historien lyder saa.

DEr vaar en Mand i Babylon/som hed Joakim/ hand haffde en Hustru/som hed Susanna/ Helkie Daatter/hun vaar meget deylig oc der til met Gudfrycktig/ Thi hun haffde fromme Forældre/ som hende haffde vnderuist effter Mose Low. Oc hendis Husbonde Joakim vaar meget Rig/ oc haffde en deylig Haffue hoss sit huss. Oc Jøderne komme stedse tilsammen hoss hannem / fordi hand vaar den ypperste Mand iblant dem alle.

Oc der bleffue i det samme aar tho aff de Eldste iblant Folcket sette til Dommere / det vaare saadanne Folck som HERREN haffde sagd om/deris Dommere bruge al ondskab

skab i Babylon/de samme komme daglige til Joakim/oc huo som haffde nogen Sag/ hand skulde komme faar dem.

Oc naar Folcket vaar borte/ om middagen/ Da pleyde Susanna at gaa i hendis Husbondis Haffue. Oc der de Eldste saae hende daglige gaa der vdi / da bleffue de optende til hende met ond begering/oc bleffue der offuer til Daarer/oc de kaste deris øyen saa aldelis til hende / At de kunde icke see til Himmelen/ oc tenckte huercken paa Guds ord eller straff.

Men de vaare baade til lige optende i brynde til hende/ oc den ene skammedis ved at obenbare det faar den anden / oc huer aff dem vilde gierne bolet met hende / Oc de toge daglige vaare paa hende met flid/ at de kunde ekon see hende. Oc den ene sagde til den anden / Ey lad oss gaa hiem / Thi det er nu tid at æde. Oc naar de vaare gangne fra huer andre/ da vende huer aff dem sig til bage igen/ oc de komme til lige sammen igen. Der nu den ene spurde den anden at / Da bekiende de baade deris onde begering/ Der effter bleffue de ens met huer andre / at de vilde tage vare der paa / naar de kunde finde Quinden alene.

Oc der de haffde bestemmet en bequemmelig dag / at de vilde lure effter hende / Da kom Susanna met tho Piger/ lige som hendis sedùan vaar / at hun vilde to sig i Haffuen/ Thi det vaar en suar hede. Oc der vaar inted Menniske i Haffuen/ vden disse tho Eldste/ som haffde hiemmelige skiult sig/oc lurede effter hende. Oc hun sagde til sine Piger / Henter mig Balsam oc Sebe/ oc tillycker Haffuen/at ieg kand to mig. Oc Pigerne giorde lige som hun befalede/oc lucte Haffuen til/ oc ginge vd at en bagdør / at hente hende det / som hun vilde haffue / Oc de saae icke Mendene / thi de haffde skiult sig.

Der Pigerne vaare nu vde / da komme de tho Eldste frem/ oc løbe til hende/ oc sagde/ See/ Haffuen er tilluct / oc

ingen seer oss / oc wi brende i kierlighed til dig / Der faare da giør vor vilie. Men vilt du icke / Da ville wi bekiende mod dig / at wi funde en vng Karl hoss dig alene / oc at du skickede der faare dine Piger vd fra dig.

Da suckede Susanna / oc sagde / Ah huorledis er ieg i saa stort angest / Thi at der som ieg giør dette / Da er ieg skyldig at dø / Giør ieg det oc icke / da kommer ieg icke aff eders hender. Dog vil ieg heller komme wskyldig i Menniskens hender / end synde mod HERREN. Oc hun begynte at skrige høyt / Men de Eldste skrege oc offuer hende / Oc den ene løb bort til Dørren paa Haffuen / oc loed hende op. Der nu Tieniste folcket hørde dette skrig / da løbe de ind i Haffuen at bagdørren / at see / huad hende vaar vederfaret. Oc de Eldste begynte at sige om hende / Saa at Suennene skammede sig for hendis skyld / Fordi at der vaar aldri tilforn hørt saadant om Susanna.

Oc den anden dag / der Folcket kom tilsammen i Joakims hendis Husbondis Huss / Da komme oc de tho Eldste / fulde aff falskhed oc suig mod Susanna / at de vilde hielpe hende til Døde. Oc de sagde til alt Folcket / Sender bort / oc lader hente hid Susannam / Helkie Daatter / Joakims Hustru. Oc der hun vaar esket / da kom hun met sine Forældre oc Børn / oc al sin Slect. Men hun vaar meget sperlemmet oc deylig / Der faare befalede disse arge Skalcke / at de skulde riffue Linet aff hende / der hun vaar skiult met / at de kunde forlyste sig aff hendis deylighed / Oc alle de som stode hoss hende / oc de hende kiende / græde for hende.

Oc de tho Eldste stode op mit iblant Folcket / oc lagde henderne paa hendis Hoffuit / Da græd hun / oc opløffte sine øyen til Himmelē / Thi hendis hierte forloed sig paa HERREN. Oc de Eldste begynte / oc sagde / Der wi baade ginge alene omkring i Haffuen / da kom hun der ind met tho

Piger /

Piger/ oc lucte Haffuen til / oc sende Pigerne fra sig / Da kom en vng Karl til hende/ som haffde skiult sig/ oc lagde sig hoss hende. Oc der wi saae i en vraa vdi Haffuen saadan skendzel / da løbe wi hastelige til / oc funde dem tilsammen/ Men Karlen kunde wi icke faa fat paa / Thi hand vaar oss forsterck/oc støtte dørren op/oc spranck bort. Men hende grebe wi / oc spurde at / Huo den vnge Karl vaar? Men hun vilde det icke sige oss/ Dette vidne wi.

Oc Folcket trode de tho/ som Dommere oc de øffuerste iblant Folcket/oc dømde Susannam til døde. Da robte hun met høy røst/oc sagde/ HERRE euige Gud/du som kender al lønlighed / oc vedst alle ting tilforn / før end de ske / Du vedst/ at de haffue giffuit falskt Vidnisbyrd mod mig. Oc see nu/ Jeg skal dø/ Jeg som dog er wskyldig der vdi/for de haffue vanartelige liuget paa mig/ Oc Gud bønhørde hēdis rob.

Oc der mand førde hende bort at affliffue/ da opuacte Gud/ en vng Drengis Aand / som hed Daniel / Hand begynte at robe høyt/ Jeg vil være wskyldig i dette Blod. Oc alt Folcket vende sig om til hannem / oc spurde hannem at/ Huad hand mente met disse ord? Da traadde hand frem/ oc sagde / Ere i aff Jsrael saadanne Daarer/ at i fordømme en aff Jsraels døtter / før i bespørie eder oc bliffue visse paa Sagen? Vender eder om igen faar Dommen / Thi at disse haffue talet falskt Vidnisbyrd mod hende/ Oc alt Folcket vende sig strax om igen.

Oc de Eldste sagde til Daniel/ Sæt dig her hoss oss/oc vnderuiss oss/ efftersi Gud esker dig til dette Dommere Embede. Oc Daniel sagde til dem/ Skiller dem fra huer andre/ saa vil ieg forhøre huer besynderlige. Oc der de vaare skilde fra huer andre/da kallede hand den ene til sig/oc sagde til hannem / Du vanartige gamle Skalck/ nu ramme dine synder dig / som du haffuer før bedreffuit / der du sagde wretfærdig

Dom/ oc fordømde de Wskyldige/ Men du sagde de skyldige løss. Alligeuel at HERREN haffuer budet/ Du skalt icke ihielsla de Fromme oc wskyldige. Haffuer du nu seet disse/ da sig frem/ Vnder huilcket træ haffuer du fundet dem hoss huer andre? Da suarede hand/ Vnder en Lind. Da sagde Daniel/ Alt ret/ HERRENS Engel skal finde oc atskillie dig/ Thi du skil dig selff ved dit Liff met din Løgn.

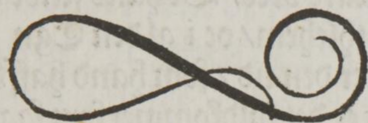
Oc der denne vaar borte/ da bød hand den anden oc komme faar sig/ oc hand sagde til hannem/ Du Canaans art/ oc icke Juda/ Deylighed haffuer bedraget dig/ oc den onde begering haffuer foruent dit hierte. Saa haffue i faret met Israels Døtter/ oc de nøddis til aff fryct at giøre eders vilie/ men denne Juda Daatter haffuer icke samtyckt i eders ondskab. Sig nu frem/ Vnder huilcket træ grebst du dem tilsammen? Da suarede hand/ Vnder en Eeg/ Da sagde Daniel/ Alt ret/ HERRENS Engel skal tegne dig/ oc hand skal sønderhugge dig/ Thi du skil dig selff ved dit Liff met din Løgn.

Da begynte alt Folcket at robe met høy røst/ oc prisede Gud/ som hielper dem/ der haabis oc forlade sig paa hannem. Oc de traadde op mod de tho Eldste/ efterdi at Daniel haffde beuist dem aff deris egen ord/ at de vaare falske Vidne/ Oc de giorde mod dem effter Mose Low/ lige som de haffde forskyldet aff deris Neste/ oc ihielsloge dem. Saa bleff det wskyldige blod reddet paa den samme dag. Men Helkia oc hans Hustru/ loffuede Gud for deris Daatter Susanna/ oc Joakim hendis Husbonde/ oc den gantske Slect/ at der bleff inted wærligt befundet met hende. Oc Daniel bleff meget actet aff Folcket/ fra den dag/ oc der effter stedse oc altid.

Ende paa det Gamle Testamente.

Histo-

Historier oc Sententzer rc. om Offrighed / Aff det ny Testamente.

Aff Mattheo Euangelista.

KOnger oc Førster skulle icke forfølge Christum eller hans Lemmer / oc dem jammerlige omkomme / Vden de ville oc selff omsier lide straff aff Gud. Det som vederfaaris Herodi / som ihielslo de wskyldige Børn. Som wi læser Matthei i det andet Capitel.

DEr de (det er de Vise Mend aff Osterland) vaare bort dragne / See / da obenbaredis HERRENS Engel Joseph i en drøm / oc sagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc fly i Egypti land / oc bliff der / indtil ieg siger dig til. Thi det er faar hender / at Herodes skal søge effter

Barnet / at ihielsla det. Oc hand stod op / oc tog Barnet oc hans Moder til sig/ om natten/ oc flyde i Egypti land / oc bleff der/indtil Herodes vaar død. At det skulde fuldkommes/ som HERREN talede ved Propheten/ som siger/ Jeg kallede min Søn aff Egypten.

Der Herodes nu saa / at hand vaar bedragen aff de Vise / bleff hand saare vred/ Oc hand sende vd / oc loed ihielsla alle Børn i Bethlehem/ oc i al den Egn / som vaare thu aar oc mindre/ effter den tid / som hand haffde flitelige forfaret aff de Vise. Da er det fuldkommet som sagd er aff den Prophete Jeremia/Som siger/ Paa Bierget hørde mand it skrig/ megen klage/graad oc Hylen. Rachel begræd sine Børn / oc vilde icke lade sig husuale/ Thi det vaar vde met dem.

DEr som Konger oc Førster bliffue forraskede aff Dieffuelen oc deris eget Kiød oc Blod / oc henfalder i groffue laster oc synd / oc bliffue der effter paaminte/ at de staa aff saadāne laster oc offuergiffue Synden. Da skulle de icke vredis ved dem / aff huilcke de bliffue paaminte/meget mindre giøre dem noget ont/oc siden døde dennem/ Thi saadanne Paamindere anseer Kōgernis oc Førsternis salighed oc beste/for huilcke dem burde met rette tack/ oc icke vtack. De skulle oc icke være formeget letfærdige / at loffue noget/ oc samtycke Menniskens bøn oc begering/

før end de faa grandgiffuelige først offuerueiet/ om samme begering er imod Gud eller met Gud/ om det er Ræt/høuisk/oc tilbørligt eller ey. Giøre de icke dette met stor flid / da skulle de vndertiden/ samtycke oc beuilge/det som er wræt faar Gud oc Verden/ huilcket der skal oc fortryde dennem selff omsier. Haffde Herodes dette actet / da haffde hand huercken fengselet Johannem Baptist/eller ladet hannem omkomme. Som wi læser i det xiiij. Capitel Matthei.

PAa den tid/kom røctet om Jesu for Herodes en aff de fire Førster/ Oc hand sagde til sine Tienere/ Denne er den Døbere Johannes. Hand er opstanden fra de døde / der faare giør hand saadanne vnderlige Gierninger. Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengsel/for Herodias / sin Broders Philippi Hustruis skyld. Thi Johannes sagde til hannem/ Det er icke ræt/at du haffuer hende. Oc hand haffde gierne slaget hannem ihiel/men hand fryctede sig for Folcket/ Thi de hulde hannem for en Prophete.

Men der Herodes holt sin Aars dag / da dantzede Herodias daatter faar dem. Det behagede Herodes vel / Der faare loffuede hand hende met en Eed / at hand vilde giffue hende/huad hun begerede. Oc som hun vaar tilforn vnderuist aff sin Moder/sagde hun/ Giff mig hid Johannis den Døberis Hoffuit paa it Fad. Oc Kongen bleff bedrøffuit/Dog for den Eed / oc for deris skyld / som sade met hannem til Bordz/befoel hand at giffue hende det. Oc hand sende hen/

 oc

oc halsshug Johannes i Fengselet. Oc hans Hoffuit bleff baaret frem i it Fad / oc giffuet Pigen / oc hun bar det til sin Moder. Da komme hans Disciple/ oc toge hans Legeme/ oc jordede det/ Oc de komme oc forkyndede Jesu det.

FØrster oc Dommere skulle icke lade dem offueruinde/ Enten aff Wgudelige / eller vanuittige Menniskers rob oc skreg/ til at giøre noget mod Ræt oc skel. De skulle oc icke Mennisken til vilie / holde oc tilstede nogen Wgudelig seduane / huilcke mand skellige beuise kand/ at være indskicket mod Guds hellige oc klare Ord oc Bud. Men dem plat oc aldelis borttage / oc i steden igen (om behoff giøris) indskicke nyttelige oc gode Skickelser / som kommer klarlige offuerens met Guds Ord oc Befalning. Her imod syndede Pilatus/ och saa jammerlig omkom / baade paa Legemens oc Sielens vegne. Om hans endeligt/ scriffuer Josephus saa/ at hand stack sig selff ihiel i fengsel/ met en kniff. Men om hans forbeneffnde Synd scriffuer Mattheus Euangeliste saa/ i sit xxvij. Capitel.

En Jhesus stod faar Landzherren / Oc Landzherren spurde hannem at / oc sagde / Est du Jødernis Konge? Jesus sagde til hãnem/ Du siger det. Oc der de ypperste Prester oc Eldste klagede paa hannem / da suarede hand inted. Da sagde Pila-

Pilatus til hannem/ Hører du icke/ huor haardelige de klage paa dig? Oc hand ſuarede hannem icke til it ord/ Saa/ at Landzherren oc forundrede ſig ſaare.

Men paa Høytiden pleyde Landzherren/ at giffue Folcket en Fange løſſ/ huilcken de vilde/ Oc hand haffde paa den tid en Fange/ en beſynderlig faar andre/ ſom hed Barrabas. Oc der de vaare forſamlede/ſagde Pilatus til dem/ Huilcken ville i/ at ieg ſkal giffue eder løſſ/ Barrabam/ eller Jheſum/ om huilcken der ſigis/ Hand er Chriſtus? Thi hād viſte vel/ at de haffde aff Had antuordet hannem.

Oc der hand ſad paa Domſtolen/ ſkickede hans Huſtru til hannem/ oc loed hannem ſige/ Befatte dig inted met denne Retfærdige/ Jeg haffuer lid meget i dag vdi drømme/ for hans ſkyld.

Men de ypperſte Preſter oc de Eldſte toge Folcket met ord/ at de ſkulde bede om Barrabas/ oc affliffue Jheſum. Da ſuarede nu Landzherren/ oc ſagde til dem/ Huilcken ville i at ieg ſkal giffue eder løſſ/ aff diſſe tho? De ſagde/ Barrabam. Pilatus ſagde til dem/ Huad ſkal ieg da giøre met Jheſum/ om huilcken der ſigis/ Hand er Chriſtus? De ſagde alle/ Lad kaarsfeſte hannem. Landzherren ſagde/ Huad ont haffuer hand da giort? Men de robede end mere/ oc ſagde/ Lad kaarsfeſte hannem.

Der Pilatus ſaa/ at hand beſkaffede inted/ men at der bleff it meget ſtørre Bulder/ da tog hand Vand/ oc tode Henderne for Folcket/ oc ſagde/ Jeg er vſkyldig i denne Retfærdigis blod/ ſeer i til. Da ſuarede det gantſke Folck/ oc ſagde/ Hans Blod komme offuer oſſ oc offuer vore Børn. Da gaff hand dem Barrabam løſſ/ Men Jheſum loed hand hudſtryge/ oc antuordede dem hannem/ at hand ſkulde kaarsfeſtis.

Aff

Aff Luca Euangelist.

DE Frighed oc Dommere skulle høre Enckers oc fattige Folckis klagemaal / oc skicke dem Ræt / oc fri dem aff deris Modstanders hender / om det kand ske met lige oc Ræt. Det haffuer den wgudelige Dommere giort / om huilcken Christus taler Lucæ i det xviij. Capitel.

OC hand sagde en Lignelse til dem/der om/at mand skal altid bede oc icke lade aff / oc sagde / Der vaar en Dommere i en Stad hand fryctede icke Gud/ oc skøtte om inted Menniske. Oc der vaar en Encke i den samme Stad / hun kom til hannem / oc sagde/ Redde mig fra min Modstandere/oc hand vilde lenge icke. Men der effter tenckte hand ved sig selff/ Alligeuel at ieg icke frycter Gud / oc skøder inted Menniske/ oc effterdi denne Encke giør mig saa megen wmage/ da vil ieg redde hende/ at hun skal icke komme paa det sidste/ oc offuer robe mig.

Aff Apostlernis Gierninger.

KOnger oc Førster skulle icke Forfølge oc ihielsla Jesu Christi Sendebud oc Tienere/ for Christi hellige Euangelij Lærdom skyld. Uden de ville haardelige/ først her i Verden/ oc siden euindelige plaffuis. Saa gick det Kong Herodi/ som wi Læser vdi Apostlernis Gierningers xij. Capitel.

PAa den samme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden/ at pine dem. Men hand ihielslo Jacobum Johannis Broder met Suerdet. Oc der hand saa/ at det behagede Jøderne/ foer hand frem/ oc greb ocsaa Petrum. Oc det vaare de søde Brøds dage. Der hand nu greb hannem/ lagde hand hannem i Fengsel/ oc antuordede sexten Stridzmend hannem/ at beuare hannem/ oc tenckte at skicke hannem faar Folcket effter Paasken. Oc Petrus bleff nu saa hulden i Fengzelet/ Men Menigheden bad vden affladelse for hannem til Gud. Oc der Herodes vilde skicke hannem frem/ i den samme nat/ soff Peder mellem tho Stridzmend/ bunden met tho Lencker/ oc Vecterne faar dørren toge vare paa Fengzelet.

Oc see/ HERRENS Engel kom did/ oc it Liuss skinde i Kammeret/ oc hand slo Peder paa siden/ oc vecte hannem

nem op/oc sagde/Stat strax op. Oc Lenckerne fulde aff hans hender. Oc Engelen sagde til hannem / Giorde dig oc drag dine Sko paa. Oc hand giorde saa. Oc hand sagde til hannem/ Kast din Kaabe om dig / oc følge mig effter. Oc hand gick vd/oc fulde hannem/Oc hand viste icke/ at saadant skede hannem visselige formedelst Engelen / men hannem syntis/ at hand saa en Syn. Oc de ginge igennem den første oc anden Varetect/ oc komme til Jerndørren / som fører til Staden/ hun loed sig selff op for dem. Oc de traadde vd / oc ginge bort / en Gade longt / oc strax i det samme skildis Engelen fra hannem. Oc der Petrus kom til sig selff / sagde hand/ Nu veed ieg visselige/at HERREN vdsende sin Engel/oc frelste mig aff Herodis Haand / aff alt det Jødiske Folckis foruentelse.

Oc som hand besindede sig/ kom hand faar Marie Johannis moders huss/ som kaldis met tilnaffn Marcus / der som mange vaare tilsammen oc bade. Oc som Peder banckede paa Portens dør/ da gick en Pige frem at høre til/ som hed Rode. Oc som hun kiende Peders røst / da loed hun dørren icke op for glæde / men hun løb bort / oc forkyndede dem / at Peder stod faar Porten. Da sagde de til hende/Du est icke ved sindene. Men hun stod fast der paa/at det vaar saa. De sagde / Det er hans Engel. Men Petrus banckede fremdelis paa. Oc der de lode op/ saae de hannem / oc bleffue forfærdede. Da vinckede hand at dem met haanden / at de skulde tie/ Oc hand fortalde dem / huorledis HERREN førde hannem aff Fengselet/ oc sagde/ Forkynder Jacob dette oc Brødrene. Oc hand gick vd/ oc drog til en anden Sted.

Men der det bleff dag/da bleff der icke en liden bekumrelse iblant Stridzmendene / huorledis det skulde dog være ganget til met Petro. Men der Herodes lete effter hannem oc fant hannem icke / da loed hand Vecterne komme i rette / oc

befalede at føre dem bort. Oc hand drog aff Judea ned til Cesarien/oc holt der sit væsen. Thi hand tenckte at stride mod dem aff Tyro oc Sidon. Da komme de endrectelige til hannem/ oc toge Kongens kammersuend Blastum met ord / oc bade om Fred / fordi / at deris Land haffde sin næring aff Kongens land.

Men paa en bestemmet dag / tog Herodes det Kongelige klæde paa / sette sig paa Domstolen / oc giorde en tale til dem. Da robte Folcket / det er Guds røst / oc icke it Mennniskis. Oc strax slo HERRENS Engel hannem/ fordi/ at hand gaff icke Gudære / oc hand bleff opæden aff Orme / oc gaff Aanden op.

Dommere oc Offrighed/skulle icke lettelige Fengsele oc Hudstryge nogen / eller i andre maade giøre nogen wrææt oc beskemme dem / Vden de ville atter lade dem løss/ met deris egen spot oc skam. Thi de finder ingen redelige Orsage/ huor faare de kunde Fengsele dem. Her om læser wi en deylig Histori vdi Apostlernis Gierningers xvj. Capitel.

OC det skede/ der wi ginge til Bønen/ At en Pige møtte oss/ hun haffde en Spaadoms aand / oc gaffnede sin Herre meget met sin spaadom. Den samme fulde Paulum oc oss effter alleuegne/ robte oc sagde / Disse Menniske ere den Allerhøyste Guds Tienere / som forkynde eder Salighedsens vey/ Dette giorde hun mange dage. Men det giorde Paulo ont / oc hād vende sig om/oc sadge til Aanden/Jeg biuder dig i Jesu

Christi Naffn / at du far vd aff hende. Oc hand foer vd i den samme stund.

Men der hendis Herre saae / at deris nyttis haab vaar vdfaret / da toge de Paulum oc Silam / droge dem paa Torret faar de Øffuerste / oc førde dem til Høffuitzmendene / oc sagde / Disse Mennisker føre vor Stad i vildfarelse / oc ere Jøder / oc forkynde en Skick / huilcken oss bør icke at anamme / ey heller at giøre / effterdi wi ere Romere. Oc Folcket bleff oprørt mod dem / oc Høffuitzmendene lode drage Klederne aff dem / oc befalede at hudstryge dem. Oc der de haffde vel hudstruget dem / kaste de dem i Fengsel / oc befalede Taarngemmeren / at hand skulde foruare dem vel. Hand anammede dette Bud / oc kaste dem i det inderste Fengsel / oc lagde deris føder i Stocken.

Oc ved midnat bade Paulus oc Silas / oc loffuede Gud. Oc Fangerne hørde dem. Oc der bleff hastelige it stort iordskel / saa / at Fengselens grundual rørde sig. Oc strax bleffue alle dørrene opladne / oc allis Baand løsde. Men i det Taarngemmeren foer op aff søffne / oc saa Fengselens dør opladen / da drog hand Suerdet vd / oc vilde myrde sig selff / Thi hand mente / at Fangerne haffde været vndflyde. Da robte Paulus høyt / oc sagde / Giør dig inted ont / thi wi ere her alle.

Da begierede hand it Liuss oc spranck hen ind / oc begynte at beffue / oc falt ned faar Pauli oc Sile føder / oc ledde dem vd / oc sagde / Kiere Herrer / huad skal ieg giøre / at ieg kand vorde salig? De sagde / **Tro paa den HERRE Jhesum / saa bliffuer du salig oc dit Huss.** Oc de sagde hannem HERRENS ord / oc alle dem / som vaare i hans huss. Oc hand tog dem til sig / i den samme stund om natten / oc tode deris Ribler / Oc hand loed strax døbe sig / oc alle sine.

Oc

Oc hand ledde dem i sit Huss / oc sette it Bord faar dem / oc glædde sig met alt sit Huss / at hand trode paa Gud.

Oc der det bleff dag / sende Høffuitzmendene Stadztienerne/ oc sagde / Lad de Mennniske gaa. Oc Taarngemmeren forkyndede Paulo denne tale / Høffuitzmendene sende hid / at i skulle være løse / Drager nu vd / oc gaar bort met fred. Da sagde Paulus til dem / De haffue hudstruget oss obenbarlige/ vden Ræt oc Dom / wi som dog ere Romere/ oc kast oss i Fengsel / oc skulde de nu vdstøde oss hemmelige? Icke saa/ men lader dem komme selff/ oc føre oss vd. Stadztienerne kundgiorde disse ord faar Høffuitzmendene. Oc de befryctede sig/ der de hørde/ at de vaare Romere/ Oc de komme oc formanede dem / oc førde dem vd / oc bade dem / at de vilde drage vd aff Staden. Da ginge de aff Fengselet / oc ginge til Lydiam / Oc der de haffde seet Brødrene oc trøstet dem/ da droge de vd.

EN Verdzlig Dommere skal icke dømme om aandelige sager/huilcke hand icke forstaar / bliffue sig fordi hoss sit Embede/ oc giøre det met troskab. Saa suarede Gallion Jøderne/ som mand læser i Apostlernis Gierningers xviij. Capitel.

MEn der Gallion vaar Landzfoget i Achaia/ da sette Jøderne sig endrectelige op mod Paulum/ oc førde hannem faar Domstolen / oc sagde / Denne skynder Folcket til at tiene Gud / mod Lowen. Oc der Paulus vilde oplade munden/ sagde Gallion til Jøderne / Der som det vaare noget wskel

eller skalckhed/ Kiere Jøder /da burde mig at høre eder/ Men effterdi det er it Spørsmaal om den Lærdom / oc om de ord/ oc om den Low iblant eder / Da see i selff til / ieg tencker icke at være Dommere der offuer. Oc hand dreff dem fra Domstolen.

De Frighed skulle flitelige see til / at der icke nogen aff deris Vndersaatte giøre opRør / for Religions eller andre redelige Sagers skyld (som de sige) Men dog i sandhed giøre de saadant vndertiden for deris egen nytte oc fordeel. Saa læser wi om Demetrio i Apostlernis Gierningers xix. Capitel.

DA begyntis der paa den samme tid icke lidet OpRør om denne vey. Thi at en Guldsmed som hed Demetrius / hand giorde Diane Sølfftempel/ oc vende dem icke liden vinding til aff det Embede. De samme oc Metarbeyderne paa samme Embede forsamlede hand / oc sagde. Kiere Mend/ i vide/ at wi haffue stor Tilgong aff denne Handel. Oc i see oc høre/ at denne Saulus omuender icke aleniste meget Folck i Epheso/ men ocsaa paa det neste i gantske Asia / oc tager dem met ord/ oc siger/ Det ere icke Guder/ som ere giorde met hender. Oc det vil icke aleniste giøre vor Handel wduelig/ Men den store Gudindis Diane Tempel bliffuer ocsaa inted actet/ oc der til met bliffuer hendis Maiestat til inted/ huilcken dog gantske Asia oc al Verden beuiser Guds tieniste.

Der de dette hørde/ bleffue de offuermaade vrede/ skrege oc sagde/ De Ephesers Diana er stor. Oc den gantske Stad

bleff

bleff fuld met bulder/Oc de stormede endrectelige til torffuit/oc grebe Gaium oc Aristarchum aff Macedonia Pauli Stalbrødre. Oc der Paulus vilde gaa iblant Folcket/da vilde Disciplene icke tilstede hannē. Oc nogle aff de Øffuerste aff Asia/Pauli gode Venner/sende til hannem/oc formanede hannem/at hand skulde icke giffue sig paa Torffuit. Nogle skrege saa/nogle anderledis/Oc Menigheden vaar forbistret/oc største parten viste icke/huor faare de vaare komne tilsammen. Oc nogle aff Folcket droge Alexandrum frem/der Jøderne støtte hannem frem. Da slo Alexander met Haanden til liud/oc vilde forsuare sig for Folcket. Oc der de fornumme at hand vaar en Jøde/da opløfftis der en røst aff dem alle/oc de robte ved tho timer/De Ephesers Diana er stor.

Oc der Cantzeleren haffde stillet Folcket/sagde hand/J Mend aff Epheso/huilcket er det Menniske/som icke veed at den Stad Ephesus er den store Gudindis Diane/oc det Himmelske Billedis Besørgerske? Effterdi det er nu wgensigeligt/Saa skulde i io være stille/oc inted handle wbesindelige. J haffue ført disse Menniske hid/som huercken ere Kircke røffuere/oc ey heller haffue bespottet eders Gudinde. Men haffuer Demetrius oc de som ere met hānem i Embede/Tiltale til nogen/da holder mand Dom/oc der ere Landzfogeder/lader dem beklage huer andre indbyrdis. Oc ville i anderledis handle noget/da maa mand vdrette det i en skickelig Forsamling. Thi at wi staa i fare/at wi maatte bliffue beklagede for dette Opløff/som skeer i dag/Oc her er dog ingen Sag til saadant Oprør/met huilcken wi kunde aarsage oss. Oc der hand haffde dette sagd/loed hand Almuen gaa.

Dommere oc Øffrighed/bør vel at see flittelige til/at der skeer ingen Oprør/Men

de

de skulle dog ingen wskyldig Mand giøre wræt/ for den sag/ Men fast mere baade met Low oc Mact/ beskytte de wskyldige/ Hues de icke det giøre/ Da skal det omsier fortryde dennem selff. Her om læser wi en merckelig Histori vdi Apostlernis Gierningers xxj. oc xxij. Capitel. Der Jøderne grebe S. Paulum / oc vilde ihielsla hannem/ Texten lyder saa.

MEn der de vilde ihielslaget hannem (det er Paulum) kom Bud op til den som vaar Offuerst Høffuitzmand for Skaren/ huorledis det gantske Jerusalem opreyste sig. Hand tog strax Stridzfolck oc Høffuitzmend til sig/ oc løb iblant dem. Men der de saae Høffuitzmanden oc Stridzfolcket / da lode de aff at sla Paulum. Oc der Høffuitzmanden kom nær til / da tog hand Paulum/ oc befalede at binde hannem met tho Lencker / Oc hand spurde / huo hand vaar / oc huad hand haffde giort? Da robte den ene dette/ den anden det/ iblant Folcket. Oc der hand kunde inted vist forfare / for bulder skyld / da befalede hand at føre hannem til Leyren. Oc der hand kom til trappen / da maatte Stridzfolcket bære hannem / for Folckenis vold / Thi der fulde meget Folck effter hannem / oc robte/ Bort met hannem.

Men der Paulus bleff nu indført i Leyren / da sagde hand til Høffuitzmanden / Maa ieg tale met dig? Oc hand sagde/ Kand du Grædske? Est du icke den Egypter/ som giorde it Oprør faar disse dage / oc førde fire tusinde mordere vd i Orcken? Da sagde Paulus / Jeg er en Jødiske Mand aff Tarsen/ en Borgere aff den naffnkundige Stad i Cilicia.

Jeg

Jeg beder dig/ giff mig loff at tale til Folcket. Oc der hand gaff hannem loff/ da traadde hand op paa trappen/ oc slo til liud iblant Folcket met haanden. Der det nu bleff meget stille/ da talede hand til dem paa Ebraiske / oc sagde.

I Mend/ kiere Brødre oc Fædre/hører at ieg forsuarer mig hoss eder. Oc der de hørde/ at hand talede til dem paa Ebraiske / da bleffue de end mere stille. Oc hand sagde/ Jeg er en Jødiske Mand / fød i Tarsen vdi Cilicia/ oc opfød i denne Stad hoss Gamalielis føder / oc oplært met al flid i vor Fæderne Low/ Oc ieg vaar nidkær for Gud/lige som i ere alle paa denne dag / oc ieg forfulde denne vey indtil døden. Jeg bant dem/oc antuordede dem hen i Fengsel/ baade Mend oc Quinder / lige som oc de ypperste Prester oc de Eldstis gantske hob giffuer mig Vidnisbyrde / aff huilcke ieg tog Breff til Brødrene/ oc reysde til Damascon/ at ieg vilde føre dem som der vaare / bundne til Jerusalem / at de skulde bliffue pinte.

Da skede det/ der ieg drog bort/ oc kom nær til Damascon/om middagen/ at it stort Liuss aff Himmelen omskinde mig hastelige/ Oc ieg falt ned til Jorden / oc hørde en røst/ som sagde til mig/ Saul/ Saul/ hui forfølger du mig? Oc ieg suarede/ HERRE/ Huo est du? Oc hand sagde til mig/ **Jeg er Jhesus aff Nazareth / som du forfølger.** Men de som vaare met mig/ saae Liuset / oc forfærdedis / oc de hørde icke hans røst / som talede met mig. Da sagde ieg/ HERRE / huad skal ieg giøre? Oc HERREN sagde til mig/ Stat op/ oc gack ind i Damascon / der skal mand sige dig aff alt det / som dig er forskicket at giøre. Oc der ieg kunde icke see for dette Liusis klarhed / da bleff ieg ledt ved haanden aff dem som vaare met mig / oc kom til Damascon.

Oc der vaar en Gudfryctig Mand / effter Lowen/ Ananias/ som haffde it gaat rycte hoss alle Jøder / som der bode/ hand kom til mig / oc stod hoss mig / oc sagde til mig/ Saul/ kiere Broder/ see op/ Oc ieg saa paa hannem i samme stund. Da sagde hand / Vore Fædris Gud haffuer beskicket dig/ at du skulde kiende hans vilie / oc see den Retfærdige/ oc høre røsten aff hans mund / Thi du skalt være hans Vidne til alle Menniske/ om det som du haffuer hørt oc seet. Oc nu/ hui tøffuer du? Stat op oc lad dig døbe/oc affto dine synder/ Oc kald paa HERRENS Naffn.

Oc det skede/ der ieg kom til Jerusalem igen oc bad i Templen/ at ieg bleff vndryct/ och saa hannem. Da sagde hand til mig / Skynde dig / oc gack hastelige vd aff Jerusalem/ Thi at de skulle icke anamme dit Vidnisbyrd om mig. Oc ieg sagde/ HERRE/de vide selff/At ieg sette i Fengsel/ oc hudstrøg dem/ som trode paa dig/ alleuegne i Skolerne. Oc der Stephani dit Vidnis Blod bleff vdstyrt/ da stod ieg oc der hoss/ oc haffde behagelighed i hans Død/ oc foruarede deris Kleder/ som ihielsloge hannem. Oc hand sagde til mig / Gack hen / thi ieg vil sende dig langt bort iblant Hedningene.

Oc de hørde hannem indtil dette ord / oc opløffte deris røst/ oc sagde / Bort met denne aff Jorden / Thi det er icke ret/ at hand skal leffue. Oc der de skrege/oc kaste deris Kleder aff dem/oc kaste støff i lucten / Da befalede Høffuitzmanden at føre hannem i Leyren/ oc sagde/ at mand skulde hudstryge oc forhøre hannem/ At hand kunde forfare / for huad Sag skyld de saa robte paa hannem. Oc der hand tilbant hannem met Liner/ da sagde Paulus til Vnderhøffuitzmanden / som der stod hoss/ Er det oc ret hoss eder / at hudstryge en Romiske Menniske/ vden Dom oc Ræt? Der Vnderhøffuitzmanden det hørde / gick hand til den øffuerste Høffuitzmand / oc

forkyndede hannem / oc sagde / Huad vilt du giøre? Denne Mand er en Romere.

Da kom den Øffuerste Høffuitzmand til hannem / oc sagde til hãnem / Sig mig / est du Romisk? Da sagde hand / Ja. Oc den Øffuerste Høffuitzmand suarede / Denne Borgere Ræt kaastede mig en stor Sum. Da sagde Paulus / Jeg er oc en fød Romere. Da ginge de strax fra hannem / som skulde offuerhørt hannem. Oc den øffuerste Høffuitzmand befryctede sig / der hand fornam / at hand vaar en Romere / oc at hand haffde bundet hannem.

Gud giffue huer Befalnings Mand / som giør dem wræt / huilcke hand haffuer befalning offuer / vilde saa storlige befrycte sig for Gud i Himmelen oc hans vrede oc straff (ieg vil inted tale om Kongens vrede) som denne Høffuitzmand fryctede for de Romere / deris vrede oc straff. Fordi / hand haffde met wræt bundet S. Paulum / som kiende sig for en Romere. Saa seer mand oc her / huor strengelige oc aluaarlige de Romere haffuer paa den tid beskyttet oc beskermet alle dem / som kiende sig for deris Vndersaatte / Saa / at ingen torde giøre dennem nogen wræt / Thi de viste at de Romere lode det icke bliffue wstraffit. Gud giffue at det gick nu saa til i alle Land.

EN Øffrighed oc Dommere skal icke kedis ved at høre Sager / oc der som hand icke kand forstaa Sagen ret den første gang / oc skilie tretten at met Rætte / da skal hand flitelige anden oc tredie gang etc. høre dem (met sactmodighed) som trettis om nogen ting / indtil hand kand grundelige oc ræt forstaa Sagen / om huilcken der trettis. Hand skal oc icke tilstede / at den Ringiste oc Fattigste part / bliffuer vndertryckt aff den Mectigste. Men veldelige beskytte / saa vel den allerringiste / som den allerypperste / Thi Dom oc Ræt skal være lige / for huer mand. Item / paa det hand kand giøre ræt / oc fri den wskyldige aff den Mectigis haand / da skal hand flitelige høre oc spøre sig faare / Ja end oc høre Ringe / oc (for Verden) foractede Menniskers tale / oc giffue sig gode stunder der til. Oc naar hand omsier / forstaar Sagen i grund / da skal hand giffue god beskeed fra sig / oc aldelis fri den wskyldige aff sine Fienders hender. Saa giorde den Romerske Høffuitzmand Claudius Lysias mod S. Paulum / i det hand først taalmodelige hørde S. Pauli longe tale oc Orsag / desligeste Jødernis suar / Derneſt met mact friet S. Paulum aff de ypperste Presters / Phariseers oc Sa-

duceers wræt/ klagemaal oc Vold. For det tredie/ hørde hand met sactmodighed den vnge Person (S. Pauli Søster søn) som gaff hannem Jødernis suig oc Forræderi imod Paulum tilkiende/ oc loed hannem mildelige fra sig. (O huor flitelige skulde Øffrighed giøre effter dette Exempel.) For det Fierde/der hand nu vaar vnderuist aff S. Pauli Søster søn/ Da frier hand Paulum met mact oc stor snildhed/ aff sine Fienders hender/ Mact oc Vold. Saa lyder nu Historien vdi Apostlernis Gierningers xxij. oc xxiij. Capitel.

Nden dagen vilde hand (det er Claudius Lysias) vist vide/huor faare hand (det er S. Paulus) bleff beklaget aff Jøderne/oc hand løsde hannem aff Baandene/oc befalede/at de ypperste Prester oc deris gantske Raad skulde komme/oc hand førde Paulum frem/ oc skickede hannem iblant dem.

DA saa Paulus paa Raadet/Oc sagde/I Mend/kiere Brødre/Jeg haffuer met al god Samuittighed vandret faar Gud indtil denne dag. Da befalede den ypperste Prest Ananias dem som stode hoss hannem/at de sloge hannem paa munden. Da sagde Paulus til hannem/Gud skal sla dig/ du kalckede væg. Sider du/oc dømmer mig effter Lowen/oc befaler at sla mig mod Lowen? Men de som der stode hoss/ sagde/Bander du Guds ypperste Prest? Oc Paulus sagde/Kiere Brødre/Jeg viste det icke/at hand er den ypperste Prest/Thi det staar screffuit/ Du skalt icke Bande dit Folckis Øffuerste.

Men i det Paulus viste/ at en part vaar Saduceer/ oc den anden part Phariseer/da robte hād i Raadet/ I Mend/ Kiere Brødre/ Jeg er en Phariseer oc en Phariseers søn/ Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc Opstandelse skyld/ Oc der hand det sagde/ bleff der it Oprør mellem Phariseerne oc Saduceerne/oc Menigheden bleff atskillig. Thi Saduceerne sige/ at der er ingen Opstandelse/ icke heller Engel/ oc ey Aand til/ Men Phariseerne bekiende dem baade. Oc der bleff it stort skrig/ Oc de Scrifftkloge aff Phariseernis part stode op/ stridde oc sagde/ Wi finde inted ont met dette Menniske. Haffuer en Aand eller en Engel talet met hannem/ da kunde wi icke stride mod Gud. Men der det Oprør bleff stort/ da befryctede den øffuerste Høffuitzmand/ at de skulde sønder riffue Paulum/ oc hand bad Krigsfolcket gaa ned/ oc slide hannem fra dem/ oc føre hannem i Leyren.

Oc anden dagen om natten/ stod HERREN hoss hannem/ oc sagde/ Ver trøstig Paule/ Thi at lige som du haffuer vidnet om mig i Jerusalem/ Saa skalt du oc vidne vdi Rom.

Men der det bleff dag/ sloge nogle Jøder sig tilsāmen/ oc forbandede sig/ at de vilde huercken æde/ oc ey dricke/ før end de haffde slaget Paulum ihiel. Oc de vaare mere end fyrretiue/ som giorde dette forbund/ De ginge til de ypperste Prester oc til de Eldste/ oc sagde/ Wi haffue hart forbandet oss/ at wi skulle icke bide paa noget/ før end wi haffue slaget Paulum ihiel. Saa giffuer nu den øffuerste Høffuitzmand tilkiende/ oc Raadet/ at hand fører hannem vd i morgen til eder/ lige som i vilde ydermere forhøre hannem/ Men wi ere rede til at ihielsla hannem/ før end hand kommer faar eder.

Men der Pauli Søster søn hørde det Anslag/ kom hand did/ oc gick ind i Leyren/ oc forkyndede Paulo det. Da kallede Paulus til sig en aff Vnderhøffuitzmendene/ oc sagde/

Leed

Leed denne vnge Dreng bort til den øffuerste Høffuitzmand/ thi hand haffuer noget at sige hãnem. Hand anammede hãnem/ oc ledde hannem til den øffuerste Høffuitzmand/ oc sagde/ Den bundne Paulus kallede mig til sig/ oc bad mig/ lede denne vnge Dreng til dig/som haffuer noget at sige dig. Da tog den øffuerste Høffuitzmand hannem ved haanden/ oc vigede til en besynderlig sted/ oc atspurde hannem/ Huad er det/ som du haffuer at sige mig? Da sagde hand/ Jøderne ere bleffne til enss/ at bede dig/ at du skalt lade Paulum føre faar Raadet i morgen/ lige som de vilde ydermere forhøre hannem. Men tro du dem icke/ Thi der vocte paa hannem mere end fyrretiue Mend aff dem/ som sig haffue Forbandet/ huercken at æde/ oc ey heller at dricke/ før end de ihielsla Paulum/ Oc de ere nu rede/ oc bie effter dit løffte.

Da forlod den øffuerste Høffuitzmand den vnge Dreng fra sig/ oc bød hannem/ at hand skulde ingen sige/ at hand haffde obenbaret dette faar hannem. Oc hand kallede til sig tho Vnderhøffuitzmend/ oc sagde/ Ruster thu hundrede Stridzmend/ at de skulle drage til Cesaream/ oc halffierdesinds tiue Reysener/ oc thu hundrede Skytter/paa den tredie stund i nat/ oc bereder Diuret/ at de kunde sette Paulum der paa/ oc føre hannem wskad til Felix Landzherren/ Oc hand screff it Breff/ det lydde saa.

Claudius Lysias/ Den verdige Landzherre Felix/ Glæde tilforn. Denne Mand haffde Jøderne grebet/ oc vilde ihielslaget hannem. Da kom ieg der til met Stridsfolcket/ oc sled hannem fra dem/ oc fornam at hand er en Romere. Men der ieg vilde vide Sagen/huor faare de skyllede hannem/ førde ieg hannem i deris Raad. Da befant ieg/ at hand bleff skyldet for de Spørsmaal i deris Low/ Men hand haffde ingen Klagemaal/som hannem burde at dø eller bindis faare. Oc der ieg fick at vide/ At nogle Jøder voctede paa hannem/

da

da sende ieg hannem strax til dig / oc bød ocsaa Anklagerne/ at de skulde sige faar dig / huad som de haffde mod hannem. Far vel.

Stridzmendene toge Paulum/ som dem vaar befalet/ oc førde hannem bort om natten til Antipatriden. Oc anden dagen lode de Reysenerne drage met hannem / oc vende tilbage igen til Leyren. Der de komme til Cesaream/ antuordede de Landzherren Breffuit / oc skickede ocsaa Paulum der faar hannem.

Det samme skulde Øffrighed oc Dommere lære aff Felicis Landzherrens exempel / som icke vilde høre S. Paulum/ før end hans Anklagere komme til stede. Oc der de komme/da hørde hand taalmodelige oc aluaarlige / deris klagemaal mod S. Paulum. Oc der nest hørde oc Pauli vndskylding oc antuor. Oc der hand forstod at hans Sag vaar icke saa ond / som Jøderne giorde hende / da befalede hand/ at mand skulde mildelige oc vel handle met Paulo. Gud giffue / at en Christen vilde saa nu betencke/ en anden Christens vilkaar. Historien lyder saa i Apostlernis Gierningers xxiij. oc xxiiij. Capitel.

DEr Landzherren læsde Breffuit / spurde hand / aff huad Land hand vaar? Oc der hand fornam / at hand vaar aff Cilicia / sagde hand/ Jeg vil forhøre dig/ naar dine Anklagere ocsaa komme til stede. Oc hand befalede at foruare hannem i Herodis Domhuss.

Fem

FEm dage der effter drog den ypperste Prest Ananias ned met de Eldste / oc met den talende mand Tertullo/ de møtte faar Landzherren mod Paulum. Oc der hand bleff kaldet / da begynte Tertullus at klage paa hannem / oc sagde/ At wi leffue i stor Fred vnder dig/ oc mange skickelige Gierninger vederfaris dette Folck / formedelst din forsynlighed / aller verdigste Felix / det anamme wi altid oc alleuegne / met al tacknemmelighed. Men paa det at ieg skal icke holde dig for lenge met ord / da beder ieg dig / at du vilt/ for din Fromhed skyld/ høre oss kortelige.

Wi haffue fundet denne Mand / skadelig / oc at hand giør Oprør iblant alle Jøder offuer al Jorderige / oc er den ypperste for de Nazareners Secte/som oc forsøgte at vanhellige Templen/ Huilcken wi oc grebe / oc vilde dømt hannem effter vor Low. Men Lysias kom der offuer/oc førde hannem met stor mact aff vore hender / oc bød hans Anklagere komme til dig. Huor aff du kant/ der som du vilt spørie der effter/ forstaa alt det / for huilcket wi klage paa hannem. Jøderne talede oc der til/ oc sagde/ At det vaar lige saa.

Paulus suarede / der Landzherren nickede at hannem/ at hand skulde suare. Effterdi ieg veed / at du haffuer nu i mange aar / været Dommere iblant dette Folck / da vil ieg dristelige forsuare mig. Thi du kant mercke / at det er icke mere end tolff dage/siden ieg kom op til Jerusalem at tilbede/ De haffue oc icke fundet mig i Templen / at ieg talede met nogen/ eller giorde Oprør iblant Folcket / icke heller i Scholerne/oc ey vdi Stæderne/ De kunde oc icke beuise mig det offuer/ som de klage mig faare.

Men det bekiender ieg faar dig/ At ieg effter denne vey/ der de kalde it Secte/ tien saa mine Fædris Gud / at ieg tror alt det / som staar screffuit i Lowen oc vdi Propheterne / Oc jeg haffuer det haab til Gud/ huilcket de oc selff bie effter/ som

er / At de Dødis Opstandelse er tilkommende / baade de Retfærdigis oc de Wretfærdigis. Oc i det samme øffuer ieg mig at haffue alleuegne en wskad Samuittighed / baade mod Gud oc Menniskensn. Men mange aar siden kom ieg oc førde mit Folck Almisse oc Offer / Der offuer funde de mig / at ieg loed rense mig i Templen / vden al Oprør oc bulder. Oc der vaare nogle Jøder aff Asia / huilcke her skulde være faar dig / oc klage paa mig / der som de haffde noget mod mig / Eller lad disse selff sige / den stund ieg staar faar Raadet / om de haffue fundet noget wretfærdigt met mig / Vden for det eniste ord skyld / der ieg stod iblant dem / oc robte / Jeg bliffuer klaget i dag aff eder for de Dødis Opstandelse.

Men der Felix dette hørde / da fordrog hand dem / Thi hand viste gantske vel aff denne vey / oc sagde / Naar Lysias Høffuitzmanden kommer hid ned / da vil ieg bespørie mig i eders Sag. Oc hand befalede Vnderhøffuitzmanden at beuare Paulum / oc lade hannem haffue rolighed / oc at icke formene nogen aff hans kendinge / at tiene hannem eller at komme til hannem.

Nogle dage der effter / kom Felix met sin Hustru Drusilla / som vaar en Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Christum. Oc der Paulus talede om Retfærdighed / oc om Kyskhed / oc om den tilkommende Dom / da forfærdedis Felix / oc suarede / Gack bort denne gong / naar ieg faar beleylig tid / da vil ieg lade kalde dig hid. Men hand haabedis diss imellem / at hannem skulde giffuis Pendinge aff Paulo / at hand skulde lade hannem løss / Derfaare loed hand oc offte kalde hannem til sig / oc talede met hannem. Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Festus i Felix sted. Da vilde Felix beuise Jøderne en velgierning / oc hand loed Paulum fangen effter sig.

Lige saadan Lærdom oc Exempel haffuer Øffrighed oc Dommere i den Landzherre Festo/ oc Konge Agrippa / som grandgiffuelige oc flitelige hørde baade Paulum oc hans Anklagere/ oc raadslaa met huer andre/ huad mand kunde met rette giøre i denne Sag / oc i det de kunde ingen redelig Orsag finde til at døde S. Paulum / da beslutt et de/at mand kunde vel met Ræt lade hannem løss/ haffde hand icke skudet sig for Keyseren. Historien lyder saa i det xxv. oc xxvj. Capitel / vdi Apostlernis Gierninger.

DEr Festus nu vaar kommen i Landet/da drog hand tre dage der effter op fra Cesarea til Jerusalem. Da møtte de ypperste Prester / oc de Merckeligste iblant Jøderne faar hannem mod Paulum/ oc formanede hannem oc bade om gunst mod hannem/ at hand vilde lade eske hannem til Jerusalem / oc de voctede paa hannem / at de vilde ihielslaget hannem paa veyen. Da suarede Festus/ At Paulus skulde vel beuaris i Cesarea/ men hand vilde snarlige drage der hen igen. Huilcke som nu iblant eder (sagde hand) der kunde / dem lader drage ned met / oc klage paa denne Mand der som hand er skyldig.

Oc der hand haffde været hoss dem mere end thi dage/ da drog hand ned til Cesaream/ oc anden dagen sette hand sig paa Domstolen/ oc befalede at hente Paulum. Oc der hand kom/ da traadde Jøderne/ som vaare komne ned aff Jerusalem/ omkring hannem/ oc førde mange oc suare Klagemaal mod Paulum/ huilcke de icke kunde beuise / Effterdi at Pau-

lus ſaa forſuarede ſig/ Jeg haffuer huercken ſyndet mod Jøḋernis Low/ icke heller mod Tempelen oc ey mod Keyſeren.

Da vilde Feſtus beuiſe Jøderne en villighed / oc hand ſuarede Paulo/ oc ſagde/ Vilt du op til Jeruſalem / oc lade dig der dømme hoſſ mig for dette? Da ſagde Paulus / Jeg ſtaar faar Keyſerens dom/ der ſkal ieg lade mig dømme. Jeg haffuer inted ont giort Jøderne / ſom du oc vel vedſt. Men haffuer ieg giort nogen ont/ oc forſkyldet Døden/ da forſiger ieg icke at dø / Er det oc inted/ huor faare de klage paa mig/ da kand ingen antuorde dem mig. Jeg ſkiuder mig for Keyſeren. Da beraadde Feſtus ſig met Raadet / oc ſuarede/ Du haffuer ſkudet dig ind faar Keyſeren / du ſkalt drage til Keyſeren.

Men nogle dage der effter / komme Kong Agrippas oc Bernice til Ceſaream / at vndfange Feſtum. Oc der de haffde været der mange dage / da lagde Feſtus Kongen den Handel faare om Paulo / oc ſagde / Her er en Mand ſom Felix loed fangen effter ſig / for hues ſkyld de ypperſte oc de Eldſte iblant Jøderne møtte faar mig/ der ieg vaar i Jeruſalem/ oc bade/ at ieg ſkulde lade dømme hannem. Huilcke ieg ſuarede/ det er icke de Romeris ſed / at antuorde it Menniſke til døde / før end den ſom er beklaget haffuer ſine Anklagere til ſtede/ oc faar tid til/ at forſuare ſig for Klagemaalet.

Oc der de komme hid tilſammen/ da tøffuede ieg icke lenger / oc ieg holt anden dagen Dom oc bød at lede ſamme Mand frem. Oc der Anklagerne traadde frem/ da ſkyllede de hannem for ingen aff de Sager/ ſom ieg actede. Men de haffde nogle Spørſſmaal mod hannem/ om deris Vantro / oc om en bortdød Jheſu/ om huilcken Paulus ſagde/ at hād leffde. Men der ieg icke forſtod mig paa det Spørſſmaal/ da ſagde ieg/ om hand vilde reyſe til Jeruſalem / oc lade der dømme ſig her om. Men der Paulus forſkiød ſig / at hand vilde be-

uaris

uaris til Keyserens bekendelse / da befalede ieg at beuare hannem/indtil ieg sender hannem til Keyseren. Da sagde Agrippas til Festum / Jeg vilde oc gierne høre det Menniske. Da suarede Festus / J morgen skalt du høre hannem.

Oc anden dagen / der Agrippas oc Bernice komme met stor bram / oc ginge paa Raadhuset met Høffuitzmendene oc de ypperste Mend i Staden / Oc der Festus bød det/ da bleff Paulus hent. Oc Festus sagde / Kiere Kong Agrippa / oc alle i Mend / J som ere her met oss / Her see i den/ om huilcken al Jødernis menighed haffuer handlet met mig/ baade i Jerusalem oc her oc saa / oc robe / Hand skal icke lenger leffue. Men ieg der ieg fornam/at hād haffde inted giort/ for huilcket hannem burde at dø / oc hand ocsaa selff skiød sig faar Keyseren/ da haffuer ieg besluttet/ at forsende hannem. Om huilcken ieg haffuer inted vist / at scriffue Herren til. Der faare loed ieg lede hannem hid frem for eder/ oc allermest for dig Kong Agrippa/ paa det/ at ieg kand haffue noget at scriffue/naar som hand er forhørt. Thi mig tyckis det at være en wskickelig ting/at sende en Fange bort/ oc icke giffue Sag tilkiende mod hannem.

Da sagde Agrippas til Paulum / Du haffuer loff at tale for dig selff. Da forsuarede Paulus sig / oc vdracte haanden / det er mig saare kiert Kong Agrippa/ at ieg skal i dag forsuare mig for dig/ i alt det som Jøderne skylde mig faare/ Allermest/ efftersdi du vedst/ alle Jødernis Seder oc Spørssmaal / der faare beder ieg dig/ at du vilt taalmodelige høre mig.

Sandelige alle Jøder som før kiende mig / vide mit leffnet op aff Vngdom / huorledis ieg haffuer leffuit aff begyndelsen iblant dette Folck i Jerusalem / der som de vilde vidne/ Thi ieg haffuer været en Phariseer / huilcket der er det strengiste

giſte Seet i vor Guds tieniſte. Oc nu ſtaar ieg / oc bliffuer beklaget for haabet til det Løffte / ſom er ſkeet aff Gud til vore Fædre / til huilcket vore tolff Slecte haabis at komme / met Gudstieniſte dag oc nat ieffnlige. For dette haab ſkyld/ bliffuer ieg/ kiere Konge Agrippa / beklaget aff Jøderne. Huorfaare dømmis det wtroligt hoſſ eder / at Gud opuecker de Døde?

Sandelige/ieg mente oc ved mig ſelff/at ieg ſkulde giøre meget imod Jheſu Naffn aff Nazareth/ ſom ieg oc da giorde i Jeruſalem / Der ieg lucte mange Helligen i Fengſel / Til huilcket ieg fick mact aff de ypperſte Preſter/ oc naar de bleffue myrde / da halp ieg at ſige Dommen. Oc ieg pinte dem offte i alle Scholer/ oc tuingde dem til at beſpotte / oc vaar offuermaade galen paa dem/Jeg forfulde dem oc bort i fremmede Stæder. For huilcket/der ieg oc reyſde til Damaſcum/ met mact oc befalning aff de ypperſte Preſter / mit om dagen/ kiere Konge/ da ſaa ieg paa veyen/ at it Liuſſ aff Himmelen / klarere end Solens ſkin / omſkinde mig oc dem ſom reyſde met mig.

Oc der wi fulde alle ned paa Jorden / da hørde ieg en røſt tale til mig/ſom ſagde paa Ebraiſke/ Saul/ Saul/ hui forfølger du mig? Det ſkal bliffue dig ſuart / at træde mod Braadden.

Da ſagde ieg/ HERRE/huo eſt du? Hand ſagde/ **Jeg er Jheſus / ſom du forfølger.** Men ſtat op / oc traad paa dine føder/ Thi der faare obenbaredis ieg dig/ At ieg ſkal ſkicke dig til en Tienere oc Vidne/ til det / ſom du haffuer ſeet / oc til det ſom ieg vil end nu lade obenbaris faar dig/ Oc ieg vil frelſe dig fra Folcket/oc fra Hedninge/iblant huilcke ieg nu ſender dig / at oplade deris Øyen / at de ſkulle omuende ſig fra Mørcket oc til Liuſet / oc fra Satans mact til Gud / Til at anamme ſyndernis forladelſe / oc Arffue/

met dem / som bliffue helligede formedelst Troen til mig.

Der faare / kiere Konge Agrippa/ vaar ieg icke vantro i den Himmelske obenbaring/ men ieg forkyndede/ først faar dem i Damasco/ oc vdi Jerusalem oc i alle Jødelands landemercke / oc faar Hedninge / At de skulde giøre Penitentze / oc omuende sig til Gud/ oc giøre retskaffne Penitentzis gierninger. For den skyld grebe Jøderne mig i Templen/ oc vilde slaget mig ihiel. Men formedelst Guds hielp lyckedis det mig/ oc ieg staar indtil denne dag / Oc vidner / baade faar smaa oc store / oc siger inted andet / end det som Propheterne oc Mose/ haffue sagd/ at det skulde ske/At Christus skulde lide/ oc være den Første aff Opstandelsen fra de Døde/ oc forkynde Folcket oc Hedninge it Liuss.

Oc der hand saa forsuarede sig / sagde Festus met høye røst/ Paule/ du raser/ Den store Konst giør dig rasende. Da sagde hand / Min verdige Feste / ieg raser icke / men ieg taler sande oc fornumstige ord. Thi at Kongen veed dette vel/ til huilcken ieg taler dristelige/ thi ieg acter/ at der er inted aff dette skiult faar Kongen. Thi at saadant er icke skeet i nogen vraa. Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror. Da sagde Agrippas til Paulum/ Der fattis icke meget vdi/ du tager mig met ord/ at ieg bliffuer Christen. Da sagde Paulus / Jeg yndsker faar Gud / heller der fattis meget eller lidet/ at icke alene du/ men alle de mig høre i dag/ bleffue saadanne/ som ieg er/ Vndertagne disse Baand.

Oc der hand haffde det sagd/ stod Kongen op oc Landzherren/ oc Bernice/ oc de som sade hoss dem / oc vigede offuer en side / talede met huer andre / oc sagde / Dette Menniske haffuer inted giort / som hannem bør at dø eller bindis faar. Da sagde Agrippas til Festum. Dette Menniske kunde giffuis løss/ der som hand haffde icke skudet sig faar Keyseren.

Her kant du lære aff den sidste Sententz/ huad skudzmaal fra Vnderøffrighed oc til den øffuerste i Landet / haffuer gulden i fordom dage.

Aff S. Pauli Epistler.

EN Øffrighed skal straffe de Onde oc holde de Gode i Fred/om hand vil ellers ret faarestaa sit Embede. Saa siger S. Paulus til de Romere i det xiij. Capitel.

THi at de Veldige ere icke de gode gierninger/ Men de onde til fryct. Oc vilt du icke fryete dig for Øffrigheden / da giør det som gaat er / saa skalt du haffue loff aff hannem / Thi hand er Guds Tienere / dig til gode. Men giør du det som ont er / da fryete dig / Thi hand bær icke Suerdet forgeffuis/ Hand er Guds Tienere/ En Heffnere til straff offuer dem/ som giøre ilde.

HErrer oc Hussholdere skulle icke være formeget haarde oc wmilde mod deris Vndersaatte oc Tienere / Men handle saa met dem / at de ville staa dem til Rætte / for den store Herre / mectige oc Retfærdige Dommere vdi Himmelen. Saa lærer S. Paulus til de Epheser i det vj. Capitel / oc til de Colosser i det iij. Capitel.

OC i Herrer / Giører ocsaa det samme mod dem / (det er Vndersaatte oc Tienere) oc lader eders trusel / Oc vider at eders HERRE er ocsaa i Himmelen / Oc der er hoss hannem ingen Personis anseelse. Item / I Herrer / beuiser Tienerne / det som ret oc lige er / Oc vider / at i haffue oc en HERRE i Himmelen.

Beslutning.

VIlde Konger/ Førster/ Herrer/ Regentere oc Dommere / flitelige acte oc mercke / disse forneffnde Paamindelser / Sententzer oc merckelige Historier / oc der effter skicke dem i deris Regiment oc Embede / da kunde de Lyckſalige regere deris Land/ oc staa deris Embede ret faare/ oc siden vißelige faa det euige Liff oc Salighed. Det vnde dem alleſammen / den almectigste Gud/ ved sin kiere Søn Jhesum Christum vor HERRE/ Amen.

Finis. Hafniæ 24. Augusti. Anno 1566.

Soli Deo gloria & honor in æternum, Amen.

De Similibus idem est Iudicium.

Her

Her Effter Følger tuenne Bøner / som Offrigheden oc Vndersaattene kunde dag-lige Bede.

Tilsammen screffne aff Hans Albritzen. D.

Offrigheds daglige Bøn.

O Almectige Euige Barmhiertige Gud / oc kiere Himmelske Fader / Jeg tacker dig aff mit gantske hierte / ved din kiere Søn Jhesum Christum vor HERRE / at du vdaff din wsigelige godhed / haffuer mig din fattige Tienere / aff min første Barndoms tid met saa Mangfoldige oc wtallige velgierninger Aandelige oc Legemlige besøgt / Oc kaldet mig til din sande bekiendelse / vdi Jhesu Christo vor Herre / vdi huilcken du haffuer vdkaaret mig met alle dine vdualde at være dit kiere Barn / oc Arffuing til den Euige glæde oc Salighed. Desligeste at du haffuer aff din Guddommelig forsiun oc Naade / mig wuerdig skicket til en Regenter oc Offrigheds Mand her paa Jorden / oc offuerantuordet mig dette høye kald oc Embede / at ieg effter din hellige vilie oc Befalning /

skal styre oc Regære din Menighed her i Verden. Saa len=ge som det din Gudommelig godhed vel behager / for huilcken din Euige Viisdom / Krafft / Herlighed oc Miskundhed ske priss oc ære Euindelige.

Men ieg maa vel O Naadige oc Milde Gud met hiertens suck oc graad / for dit hellige Ansict bekiende / at ieg vdaff min Naturis suaghed oc Menniskelig skrøbelighed icke haffuer saa flitelige her til dags / Dette mit Embede / som ieg paa dine vegne / oc aff din forordinering fører her i Verden / vdret oc fuldgiort / Men tit oc offte forsømmet oc forseet mig / oc i atskillige maade fortørnet din Guddom=melig Maiestet oc Faderlig godhed.

Dog beder ieg dig ydmygeligen min kiere Gud oc Her=re / at du vilt aff din grundløse Barmhiertighed naadelige forlade mig alle mine Synder oc offuertrædelse / oc icke til=regne mig huess ieg dig / met tancke / ord oc gierninger / fortør=net haffuer / formedelst din Enbaarne oc elskelig Søn Jhe=sum Christum vor Herre.

Oc efftерdi ingen fattig Menniskis Mact / Viisdom / Raad oc Forstand / kand være Duelig oc nocksommelig til nogen Christen Øffrigheds bestilling fuldkommelig at vdret=te / Beder ieg oc paakalder dig inderlige O Naadige Fader / som er aleniste al min Fortrøstning / Styrcke / Haab oc Til=lid / at du vilt være stedse oc altid hoss mig met din verdige hellig Aand / oc holde mig offuer alt bestandig oc varafftig vdi en sand Gudfryctighed / at ieg vdi alle mine Handel / Raad oc Anslag / kand haffue dig for øyen / oc giøre det som dig velbehager / oc vdaff huilcket dit hellige Naffn kand prisis oc æris / oc mine fattige Vnderdan kand være til trøst / glæde oc bistand. Tilsted icke at din Guddommelige oc salige Lærdom formedelst Dieffuelens oc onde Menniskers suig=actighed forstørris / forryckis eller ødeleggis. Men be=

uare.

uare Naadelige oc forfremme Rigelige din Naadis store Rigdom / som du formedelst den rette Euangelij Predicken/ vdi disse Riger oc Lande haffuer opladet oc obenbaret/ Oc lad mig icke falde fra denne din Naade oc sande Bekiendelse / Eller forføris til nogen falsk Hellighed oc vrang Guds dyrckelse/ Men giff mig sind / vilie oc frimodighed / dit hellige Euangelium rent oc purt at hanthaffue/ forfrēme oc beholde.

Giff ocsaa O Himmelske Fader / som er en oprindelse oc leffuendis Kilde til al Viisdom oc alle bestandige Raad/ at ieg maatte formedelst din Naade/ viselige besinde/ beskicke oc forfremme alle gaffnlige oc Nødtørfftelige Sager / som mit Embede anrørendis ere. Oc fly alle fordærffuelige anslag ved huilcke dit Naffn i nogen maade bespottis kand/ oc den fattige Menighed forføris oc forargis / Tilluck mine Øern oc mit Hierte / at ieg icke acter paa de Vgudeligis onde Raad/ oc icke samtycker deris hiertens begiering. Vær min Ledsager til al Sandhed oc Retfærdighed /at ieg icke for nogen Persones anseelse foruender Rætten / oc fortrycker den Vskyldige / Men giff mig it stadigt sind til at forfremme imod al Verdsens Vgudelighed det som du biuder oc befaler / oc al Christelig Ræt vdkræffuer / at straffe Misdedere oc alle dem som forkaster din hellige Low/ oc forstører den almindelige fred oc Rolighed / Desligest at holde vdi ære oc beskermelse alle dem som dig frycte / oc elske Fromhed oc Retfærdighed. Jeg beder oc O Himmelske Herre oc Gud/ at du vilt holde mig oc mit Folck altid vdi din Guddommelig beskermelse/oc beuare oss vdi al tilkommendis vaade oc fare. Thi vden dig hielper ingen Styrcke/ ingen Menniskelig Krafft eller Mact. Formilde naadelige din Vrede offuer Mig oc den gantske Menighed/ for dit hellige Naffns skyld. Oc giff en god ende paa al den Modgang oc genuordighed / som effter din Retfærdige Dom oss paa komme

kand. Affuendt alle Fiender Aandelige oc Legemlige/ oc styrcke en god oc varafftige Fred vdi disse Riger oc Lande/ at huer vdi sin Stat oc Embede/ Maa offuer alt søge din loff oc ære/ oc vdi en sand Gudfryctighed dig rettelig tiene oc Paakalde. Bønhør min ydmyge oc hiertens bøn O Barmhiertige Fader/ som er en Herre offuer alle Herrer/ En Konning offuer alle Konger/ oc en Regenter offuer Himmel oc Jord/ met din kiere Søn oc den Hellig Aand fra Euig tid oc til Euig tid.

Amen.

Vndersaattenis daglige Bøn for Offrigheden.

O Euige veldige oc Naadefulde Gud/ som vdaff din store oc Vbegribelige Viisdom haffuer forordineret Offrigheds stat her i Verden/ oc den befalet din egen Dom oc Ræt tilbørlige at forskaffe/ at Gudfryctighed/ Fromhed/ Retfærdighed oc den almindelige Fred kunde iblant Menigheden forfremmis/ oc groffue skendige Laster met al fordærffuelige Handel kunde affskaffis oc nederleggis. Wi dine fattige Børn/ met al tacksigelse maa vel bekiende/ at du haffuer oss met en Gudfryctig oc from Offrighed oc it ordenlige Regiment saa Naadelige begaffuit/ huilcket du aff din godhed oc Guddommelige forsiun ocsaa daglige opholder.

Men

Men vor wtacknemmelighed imod dig er meget stor oc mangfoldig / for huilcken wi haffue vel fortient din Retfærdige vrede oc straff / som du vndertiden vdi Lande oc Riger / lader det gantske Regimente offuergaa for wlydighed oc dit hellige Naffns store foractelse.

Dog indfalde wi arme vsle oc skrøbelige Menniske aleniste til din Wsigelige godhed / oc fortrøste oss paa din store Barmhiertighed oc naadelige Foriettelse / at du vilt icke aldelis bortkaste oss / eller lade din egen Ordning oc Indskickelse for vore groffue Synder plat forryckis oc ødeleggis / Men heller met din høyre Haand ophielpe oss som nedfalden ere vdi vor egen ondskab / Oc giffue der til Naade / at wi vnder vor kiere Øffrigheds beskyttelse / maa leffue vdi Fredsommelighed / bekiende din Velgierning imod oss / oc skicke oss effter din Guddommelige vilie / Christelige oc tilbørlige.

Wi bede ocsaa O barmhiertige Fader / som haffuer Kongers oc Regenters Hierter vdi din Haand / at du vilt selffuer være den ypperste Regenter iblant oss / oc met din hellig Aand altid opliuse oc bestyrcke vor Naadige Herris oc Kongis hierte / sind oc mod / oc forfremme hoss hans Kongelig Maiestat / hoss Rigens Raad / oc alle dem som iblant oss ere skickede vdi nogen Øffrigheds stat / en varafftig kierlighed til dit salige Ord oc Lærdom / som er den ypperste Klenodie / der wi ere besøgte met her i Verden / oc formedelst huilcket wi haffue den Euige Fred oc Rolighed.

Giff du selff O Himmelske Herre / Viisdom / forstand oc bestandige Raad vdi det gantske Regimente / oc stadfeste al Sandhed oc Retfærdighed effter din egen hellige Low / at huer vdi sin sted kand holdis vdi din Fryct / oc giøre vdi sit rette Kald / effter dit hellige Ords lydelse / oc nyde din Velsignelse met fredsommelighed. Beuare oss fra Offueruold / Oprør / Tuedract / oc al wenighed / oc holt oss vnder

vor kiere Øffrigheds salige oc languarende Regimente/ vdi en god oc bestandige Fred. Befri oss allesammen fra Dieffuelens oc onde Menniskers anfectning / oc beskerme Land oc Rige mod alle Fienders oc blodgerige Menniskers onde Anslag/ som din Menighed ville forstørre oc fordærffue / at wi vdi en sand Gudfryctighed/ Kierlighed / Tuct oc ære / maatte leffue tilsammen / Oc prisse dit hellige Naffn.

Du vilt ocsaa O Naadige Fader/ huess brøst oc skrøbelighed som findis hoss oss/ naadelige for din kiere Søns Jhesu Christi skyld tilgiffue/ oc icke optende al din Vrede offuer oss/ Men heller forbarme dig offuer oss dine fattige Børn / som aleniste foruente din Hielp oc Trøst/ vdi al modgang som oss tilkomme kand. See til disse Lande oc Riger oc det gantske Regimente met din Naadis øyen O Almectige oc Euige Gud/ at Øffrigheden Gudfryctelige/ viselige oc Retfærdelige Regere kand / oc wi Vndersaatte maatte leffue vdi en Christen lydactighed oc fredsommelighed. Dig O Fader met din kiere Søn oc den Hellig-Aand/ ske loff / priss oc ære til Euig tid/ Amen.

Register

Register paa Denne Bog/om Øffrighed/deris Kald oc Regiment.

A

B

For=

Høre

M

N

O

Ø

P

Q

R

S

W

Fryct Gud/ ver Sandru / Viiss oc From/
Sky Gerighed oc wretuiss Dom.

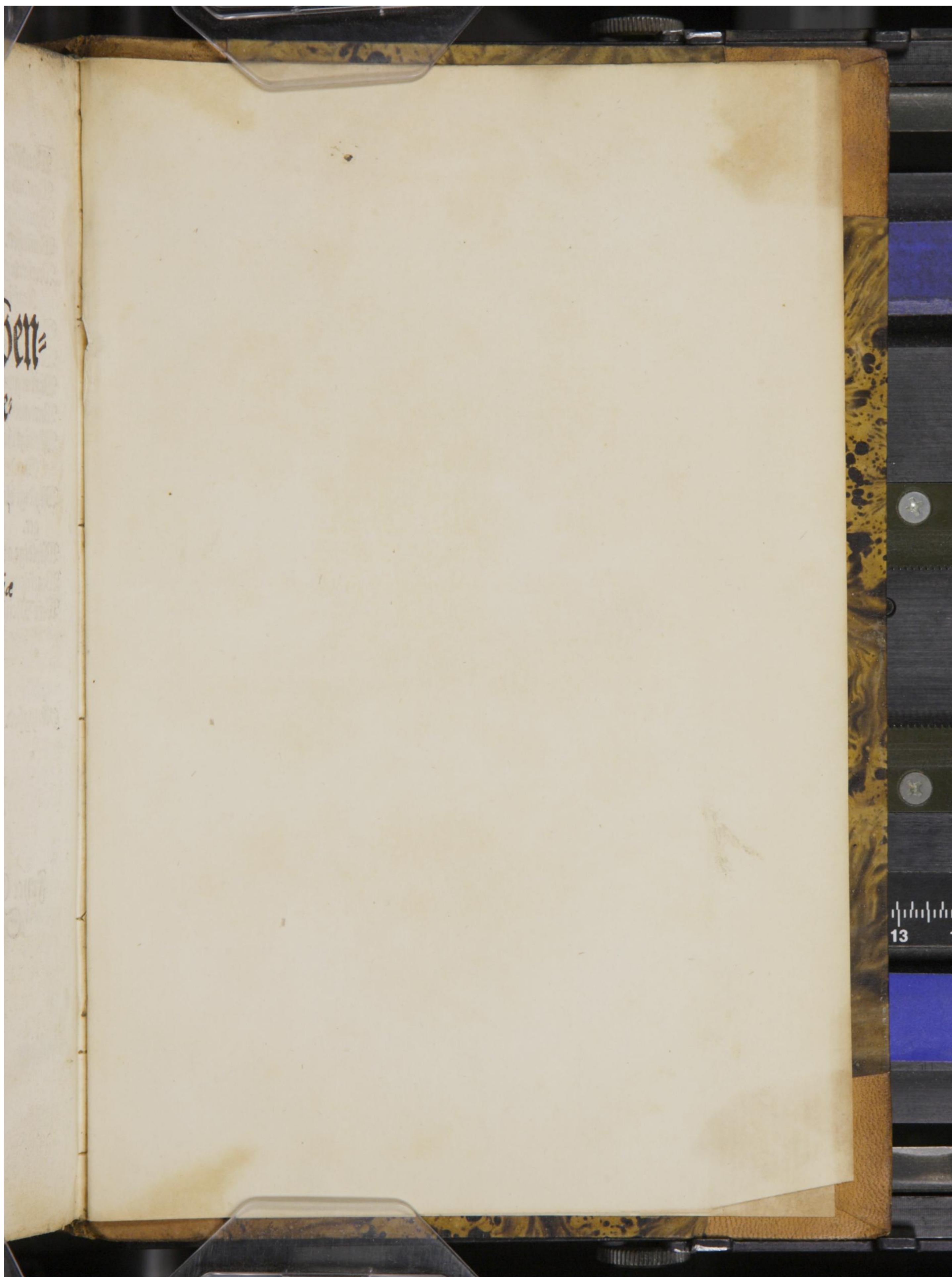
Prentet i Kiøben-haffn/aff Laurentz Benedicht.

Aar etc. M. D. Lxvij.

Cum gratia & priuilegio Regiæ Maiestatis.

Oc findis til kiøbs samme stedz.

216.